

Sfera

C R V E N I

P O M A K

ZBIRKA
HRVATSKE
SPEKULATIVNE
FIKCIJE

C R V E N I P O M A K

Zbirka hrvatske spekulativne fikcije
SFERAKONSKI NIZ – KNJIGA 32

Nakladnik

SFera, Društvo za znanstvenu fantastiku, Zagreb

Za nakladnika

Vanja Kranjčević

Ilustracija na ovitku

iStock.com/DreamerStock

Lektura i korektura

Emanuel Ježić-Hammer

Oblikovanje i prijelom

Melina Mikulić

ISBN 978-953-8536-03-8 (tiskano izdanje)

ISBN 978-953-8536-04-5 (elektronsko epub izdanje)

CIP zapis je dostupan u nacionalnom
skupnom katalogu knjižničnog sustava
Bukinet pod brojem 991005954817709366.

Zbirka **Crveni pomak** tiska se uz potporu Grada Zagreba

C R V E N I

P O M A K

ZBIRKA HRVATSKE SPEKULATIVNE FIKCIJE

UREDILI

Mirko Karas i Marko Štengl

Zagreb, 2026

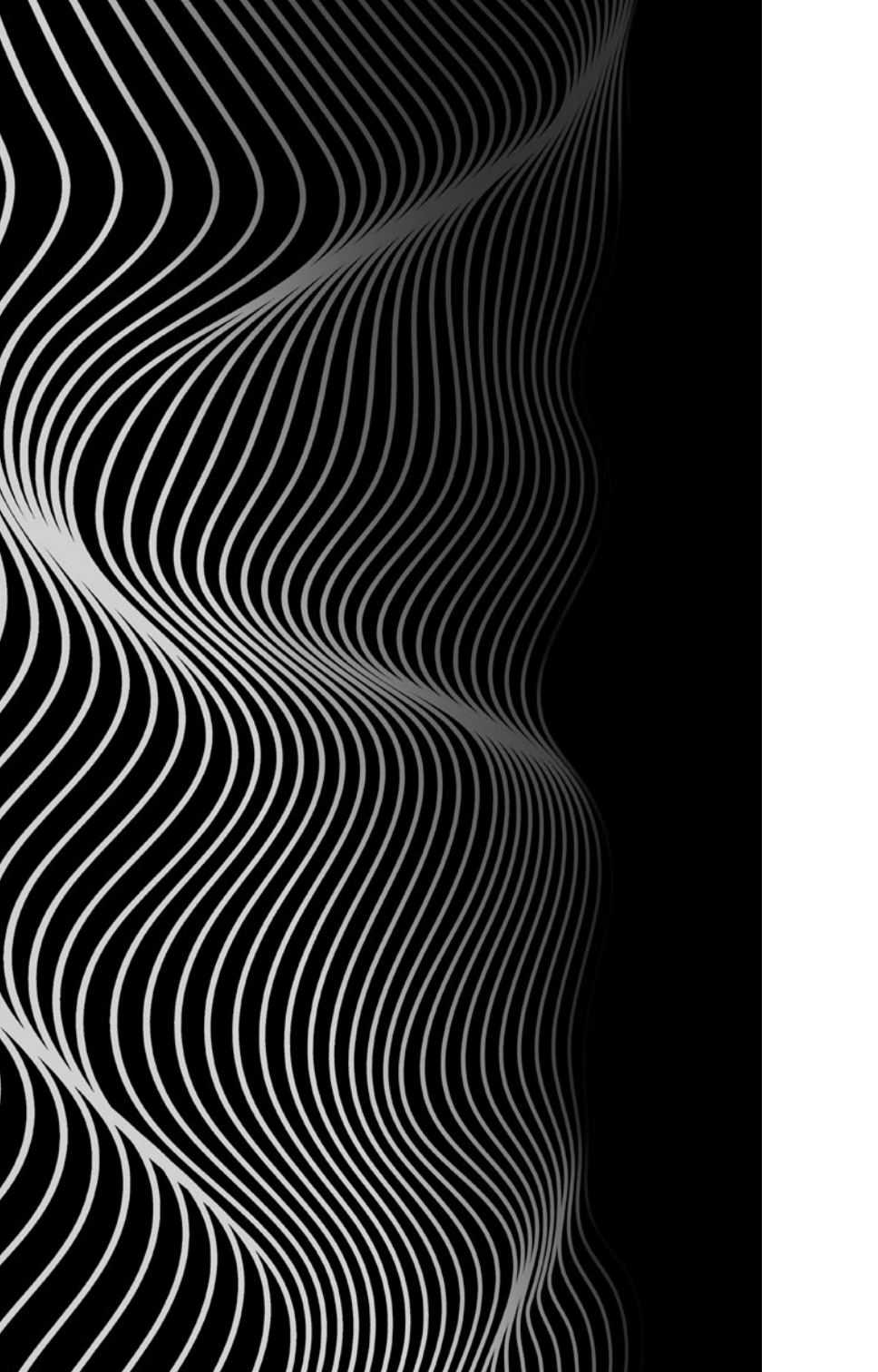
Tvorac © Ed Barol, 2026.
1854. © Jasmina Gagulić Lalić, 2026.
Retroformiranje © Dejan Franković, 2026.
Lelem © Đuro Kecelja, 2026.
Kvantikrist © Zoran Krušvar, 2026.
Poput bizona © Vedran Mavrović, 2026.
Svemir (ni)je za starce © Kristijan Novak, 2026.
Kormilar © Nikola Serdarević, 2026.
Tamnije od svemira © Vanja Spirin, 2026.
Zemlja konačno stiže © Saša Šebelić, 2026.
Sakupljač smeća © Tamara Tudović, 2026.
Roj © Zoran Vlahović, 2026.

Ilustracija na ovitku © iStock.com/DreamerStock 2026.

Naslov te sav preostali sadržaj © Mirko Karas i Marko Štengl, 2026.

Ovo izdanje © Mirko Karas, Marko Štengl i SFera, 2026.

Zoran Vlahović: Roj	11
Ed Barol: Tvorac	32
Tamara Tudović: Sakupljač smeća	54
Dejan Franković: Retroformiranje	62
Jasmina Gagulić Lalić: 1854.	72
Zoran Krušvar: Kvantikrist	88
Saša Šebelić: Zemlja konačno stiže	120
Kristijan Novak: Svemir (ni)je za starce	129
Nikola Serdarević: Kormilar	141
Vanja Spirin: Tamnije od svemira	155
Vedran Mavrović: Poput bizona	169
Đuro Kecelja: Lelem	187

U V O D N I K

U početku bijahu riječi... urednika.

„Kaj bi onda bio tvrdi SF?“

„A mislim, odi na Wikipediju, neću se tako razgovarati. Imamo debelu zbirku koja je gledano najužom perspektivom tvrdo-linijaša iz osamdesetih fulala temu. Ekipa ne zna pisati takav SF ili ne želi jer je teško. Čitatelji im se natovare na vrat jer traže greške u znanstvenoj logici i izračunu. Niven ti je najpoznatiji primjer koji se morao korigirati, i je.“

„Mislim da nije riječ da ne znaju ili da je preteško, nego jednostavno... O čemu će pisati, a da ostane tvrdi SF? Pogledaj svesirska putovanja. Sa svim činjenicama koje danas znamo, ili moraju imati žestoko relativistički protok vremena što im jako sužava mogućnosti ili moraju prijeći u fantasy sa crvotočinama, čarobnim vanzemaljskim pogonima i sličnim.“

„Pa to ti i nastojim reći, da je dosta tog tvrdog od nekad danas svakodnevnica. Vidi što se dogodilo kibernetiku i sirotom AI-u, jedan je postao stvarnost, a drugog su izvrijeđali preimenovanjem velikog jezičnog modela u inteligenciju. Nema tog *sensawunda*, niti kod autora niti kod čitatelja. Ako se mi ne možemo mijenjati, izumrijet ćemo ili de-evoluirati u LLM.“

„Vraćamo se znači na onu staru da SF nije tehnologija, znanost, matematika, nego ideja o budućnosti i kako sva ta znanost utječe na nas kao ljude, civilizaciju. Ne možemo to gledati po tako uskim tvrdim definicijama (he he) tvrdog žanra.“

„Niti ga ne gledam tako, ne bi imali zbirku da gledam jer ništa ne bi upalo među korice! Tvrdi SF danas je po meni vizija budućnosti. MORAŠ imati znanstvenu fantaziju budućnosti, inače prestaješ stvarati novu stvarnost.“

„Dobro, takvu znanstvenu fantaziju budućnosti i imamo. Sve-mir raznih vrsta, vremenska putovanja, kiberpank i AI, postapokalipsu, nešto čudno i pomaknuto...“

„Pa da... Kako god bilo, zbirka gleda drugačiju stvarnost koja bez znanosti i tipičnih ljudskih osobina poput pohlepe, lakovjernosti i dobronamjernosti ne bi postojala, i to je OK. Mislim da tipične podžanrove nema smisla spominjati.“

* * *

Uvodnik kao razgovor urednika je pomalo neobičan format, no ni ovogodišnja zbirka nije obična. Njena izlazišna točka, društvo SFera, slavi 50. rođendan pa je u želji da ga dostojno žanrovski obilježimo i zadana tema bila takva. Sretan nam rođendan i muko otpočni, jer kad smo sastavljali natječajnu temu, zaboravili smo da književnost nije fiksna. S vremenom evoluirala, kao i bazni pojmovi i žanrovi poput tvrdog SF-a, a ljubitelji ove vrste priča publika su čiji palac ima stroge kriterije. Dakle, standardi čitanja bit će visoki.

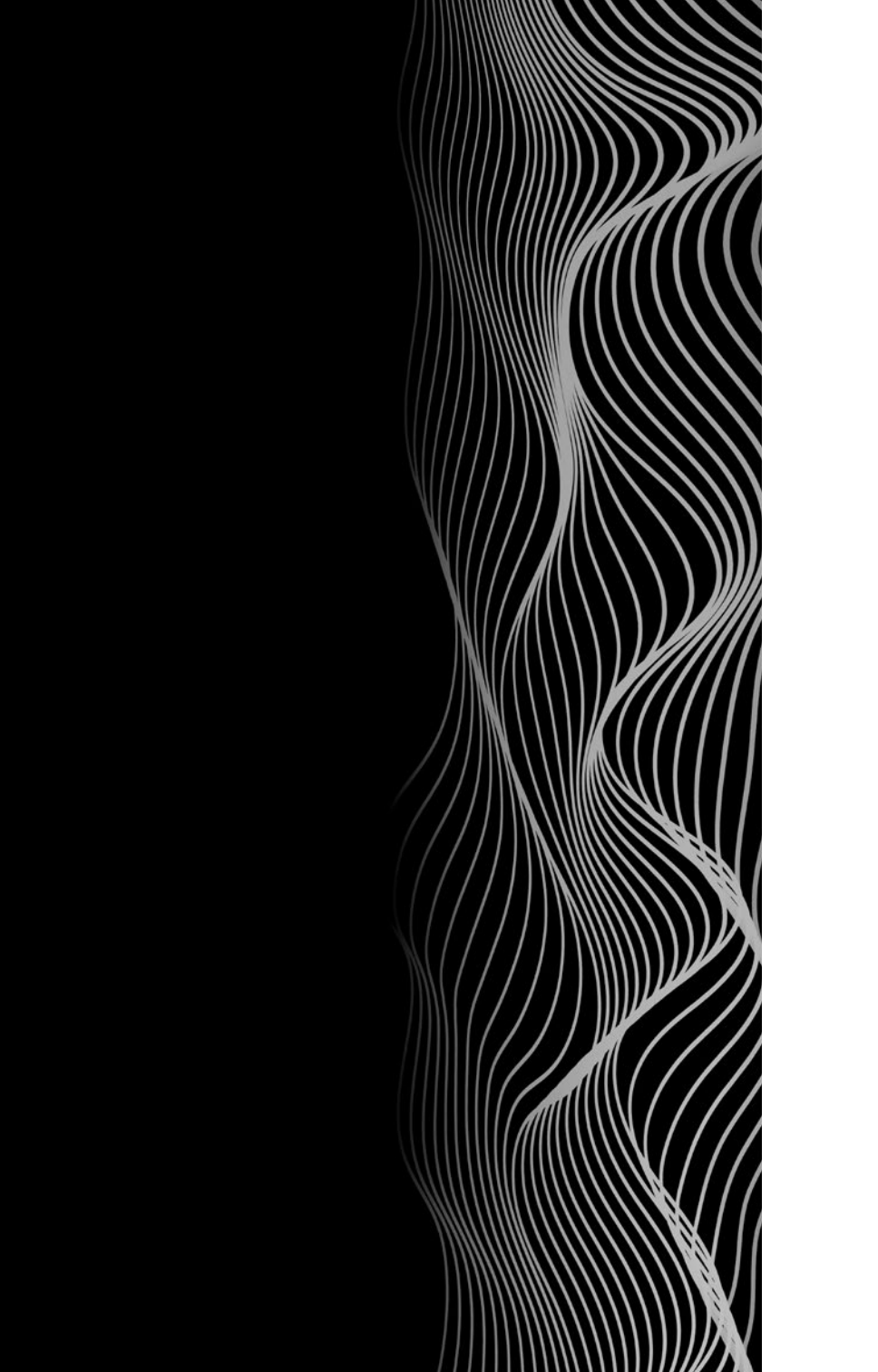
Kao i svake godine priređujemo najbolje od pristiglih priča, a odabrani autori su u ovom slučaju recentniji od bilo koje teorije. Zanimljivo je kako je broj pristiglih priča bio drastično manji od uobičajenog, za što ćemo okriviti temu, ali je kvaliteta poslanog porasla. Očekivano, raspon spisateljskog iskustva mjeri se u desetljećima pisanja od početnika pa do višedesetljetnih veterana. Iskusniji čitatelji koji prate autore primijetiti će kako su neki od pisaca zadržavali kvalitetu, ali promijenili stil odnosno žanr. Imamo i neobičnu situaciju debitiranja etabliranog fantasy pisca s pričom u svemiru.

Ah promjeno, jedina konstanta ti si, i tko te zaustaviti želi, pregažen biva. Otvorenost za novo otvara vrata beskrajna mašte, a u njemu ovogodišnje priče kreću se raznim brzinama. Neke su energičnije i brže, a neke sporije ili mirnije. Neke su teže, a neke lagane tematikom i neke će vam biti bliže srcu, a neke dalje. Kao i naslov zbirke koji govori o promjeni brzine i energije u svemiru.

Dragi čitatelji, ne tražite greške (to je naš posao), uživajte u ljepoti priče i ostvarivosti ideja jer ovogodišnje izdanje je u skladu s vremenom i Zeitgeistom žanra, sadržajem i kvalitetom.

Dragi autori, zahvaljujemo na trudu, ljubavi i posvećenosti pisanoj riječi i stvaranju i nadamo se da ćemo vas čitati i u budućim zbirkama.

*Marko Štengl i Mirko Karas
U Zagrebu, ožujak 2026. godine*

Ljudi su individualna biće (barem u zapadnjačkoj kulturi koja je iznjedrila današnju znanstvenu fantastiku) i zato su rojna društva uvijek bila predstavljana kao nešto onostrano i samim time opasno (koga mi tu zavaravamo — radilo se o strahu od komunizma!). Ali ako sagledamo istu stvar iz perspektive matice i roja, prvi pogled kroz tisuću faseta jednog oka će nam otkriti...

R O J

ZORAN VLAHOVIĆ

„Mi smo Roj i došli smo po vaše resurse.“
Poruka pronađena u ruinama mrtvih kolonija na petom svijetu patuljaste KL-788, trećem svijetu F-188, sedamnaestom mjesecu šestog svijeta Tanheuzzera, drugom...

*Neki nude planine već prerađenih ruda i minerala. Mi smo Roj.
Roj ne treba planine. Roj treba sve.*

„Ponovo se susrećemo“, osmjehnula mi se, umorno, ali s iskrenom toplinom.

Moja Kraljica, Moja Matica. Ponovo u biserno bijeloj, čipkom i kristalima ručno ukrašenoj Vjenčanici Nevjeste.

Iz navikom stečenog opuštено samopouzdanog stava, s rukama za leđima, pognuo sam se s dubokim poštovanjem i uzvratio joj osmijehom prijateljstva-i-obožavanja dok je toplina Utrobe pulsirala kroz čičkovinu mojih đonova.

Obožavao sam ju. Ne samo biološki programiranom žudnjom, već iskreno, iz dubine duše.

Bila mi je Prva, a i ja sam njoj bio prvi, Prvi General-Rojnik, Njenim dodirrom pomazan.

I bila je posljednja koju znam, posljednja koju sam doista poznao, živio sa i uz. Dok su ostali koje sam nekada doista znao odnošeni Rojenjem ili dugim desetinama tame i snova Između, mi živimo samo za Rojenja.

Još je jaka, najjača koju ću ikada upoznati. Matica koja je preživjela tri Rojenja! Mada isušena, i naborana preko mjere godina, a bila je stara, daleko starija od mene kada me uzdigla, još je stajala uspravno. Štap od drvnog drvca prasnijeta više ukras u njenoj ruci no potreba.

„Onda počnimo.“

„Naravno, Moja Matica“, osmjehnula se na svojatanje mojih riječi i pridružila mi se pored Mjehura, oka u sustav kome smo se bližili. Pokretom palca poslao sam na jeziku Predaka pisak, Geslo Roja, komprimiranim, ubrzano sabijenim signalom u bližeći sustav.

Hoće li ga razumjeti, to se nas ne tiče.

Nisam siguran zašto to činimo, no Tradicija je takva.

Matica je počela isijavati Jedinštvom i osjetio sam trenutnu prisutnost Roja koji je deset desetina prednjačio Košnici, poput pritiska tla poda mnom. Poput pažnje poslužitelja i roditelja koji su sa svih strana Košnice dolazili svjedočiti. Poput tihog zadovoljstva služnika koji su svoje zdravlje i godine već dali Košnici, tijela preslabih i prekrhkih za borbu, a kojima je milost lakog Između omogućila da svjedoče. Osjećao sam žetjelice dvije desetine iza njih, blebetavo nerazumljive u ubrzavanju nužnom za žetvu, ubrzanju koje će postarati njihove poslužitelje godinama u desetinama Košnice.

Geometrija sustava je takva. Imamo dvije desetine ciklusa da porazimo Neprijatelja, što nije puno, no iz osjetila Roja sam već znao da je ovaj sustav mlad. Slab.

Naivno nezaštićenih emisija, slabe nebeske prisutnosti. Prikrilo sam osjećaj trijumfa, praveći se da Ju ne promatram rubom oka, u spoznaji da ću Ju očuvati, no Bogovi predaka se nadama smrtnika smiju. Okrutno.

Formacija i raspored Roja pulsirali su u mom/Njenom umu Jajetom Potencijala tako stabilnim, tako jasnim, no za njim nije bilo potrebe. Uz nesvjesno trzanje prstiju i treptaje, preko jedinstva sam pomaknuo drugu žaoku lijevo, treću mandibulu gore ispod i njihova već razbijena obrana se raspala u nekoordinirane džepiće otpora u asteroidnom pojasu i prstenu šestog svijeta. Još samo... osjetio sam blag dodir njenih tankih prstiju.

„Vrijeme je, stari Prijatelju.“ Bolno rumenilo pulsiralo je na Njenom licu, podrhtavajućem od napora Jedinštva, no tako kontrolirano da sam samo ja mogao primijetiti.

„Ne! Nema potrebe...“ šok izdaje potresao me do srži. Ne može! Ne smije!! Zadnje tri bitke sam dobio bez Rojenja, mogu i ovu! Mogu!

„Pusti me, Ljubavi“, oslovila me tako premda nikada nismo jedinili meso. Ne samo jer je i ona S'kro'Snkt, Nedodirljiva nedopuštenim žudnjama mesa. Imala je pravo na to jer smo bili bliži od ljubavnika, bliži od majke i djeteta! „Umorna sam. Moje vrijeme je došlo.“

Ispustila je štap i uspravila se u sjaju porođaja, zabacivši glavu u Zovu, zdobila je Jaje Potencijala u krhotine koje uranjaju u srca i umove Rojnika skramom stopljenih s elektronikom modula, koji tim trenom stvarno postaju jedna svijest, jedan organizam s bezbrojnim noktima, kandžama i čeljustima, bez nagona za samoočuvanjem ili patetičnog straha od smrti. Hormoni ubrzanja im izoštravaju i ubrzavaju reflekse, a adrenalin poništava agoniju nadljudskih napora ubrzanja i manevara u jedinstvenoj instinktivnoj svrsi uništenja Neprijatelja.

Čuvaj ih, čuo sam u ekstatičkoj agoniji Rojenja tren prije no što me ostavila samog.

Nebo je planulo u veličanstvenom i strašnom sjaju i Neprijatelja više nije bilo.

Istrošeno, krvlju obliveno tijelo Moje Matice urušilo se na toplo tlo Utrobe, a ja... ja sam sakrivao lice od svjedoka jer General-Rojnik ne plače.

* * *

Možemo žnjeti negostoljubive, bezatmosferske i otrovne svjetove, asteroide u prostranstvu, sabirati kometni led i plinove s džinova... Činimo to kada nema izbora, kada su svjetovi na koje naiđemo već požnjeveni, mrtvi i iscrpljeni. No to traži puno više napora, trošenja zaliha i vremena koje nemamo i koje si ne možemo priuštiti. Prozor žetve jednak je prolazu Košnice kroz sustav i u mjerilu usporenja tek nekoliko desetina dug, a Košnica ne usporava ni za koga i ni zbog čega. Svaki takav svijet nas je pomalo ugušio i izgladnio, čineći nas manjima i slabijima. Da to radimo stalno, uskoro bismo nestali.

Prema legendama, ljudi su nekada mogli stvoriti nove gostoljubive svjetove, čak i u sustavu pradomovine. No Predački Bogovi Profita i Ekonomske Realnosti u tome nisu vidjeli zaradu.

Oni koji su imali sredstva nikada to nisu učinili jer nisu morali. Generacijama akumulirana bogatstva su im omogućila da imaju sve čak i u svijetu koji se urušava oko njih.

Kada su napokon napustili Prasnijet zagađen ratovima posljednje otimačine i otrovan atomskim potisnicima Arki, svijet ogoljen od biljaka, nafte, ruda, transurana i vode postao je smrtonosna zamka.

U istim tim legendama, naši Preci nisu prašinari, naivne žrtve prasnijeta. Oni su rudari i radnici Pojasnih talionica, predzadnje laži ekološke propagande... i osoblje i naučnici GenoDynea.

Drugi svjetovi sustava, neprijateljski i teško dostupni mikrogravitaciji prilagođenim Pojasnicima bijahu neprilagodljivi u vremenu ograničenom bijednim preostalim zalihama... Opstanak u Pojasu bez podrške životvornog svijeta bio bi tek duga smrt, jer nijedan sustav manji od svijeta nije potpuno zatvoren, potpuno reciklirajući.

Robusni rekombinirajući moduli Pojasnika, zadnja riječ prošlostoljetne prilagodljive tehnologije, služili su kao habitati i tegljači, radionice/talionice i izviđački brodovi, preslagujući se, povezujući po potrebi u veće stanice ili postrojenja. Bez njih Preci, posljednji prognani nezadovoljnici pradomovine, ne bi opstali ni do tada. Ali sami moduli nisu bili dovoljni.

No bio je tamo i GenoDyne. Naizgled tek još jedna od upstart korporacija koje su u Pojasu pokušavale naći svoju nišu ili razviti nove tehnologije, napuštenih zajedno s ostalima u sustavu opljačkanom od životvornih mogućnosti, pokazao se ključan.

Dok su druge korporacije zatvarale svoje stanice, ljubomorno skrivajući i čuvajući svoja „blaga“, saznanja, zalihe i krio-komore, GenoDyne je otvorio svoje banke podataka i ponudio šansu koju su Pojasnici prihvatili odlučnošću očajnika.

* * *

Predugi život i brojna Rojenja ranije...

...bio sam *nedorasli*, kržljavac koji jedva dosiže komande modula kada sam nekako izmolio da me s braćom iz gojilišta stave u Roj umjesto služiteljstva, ovisan o svezi skrame umjesto mršavih mišica. Kapljica u slapu, trun prašine u oblaku, žudeći kao i ostala braća za slavom i besmrtnošću Va'halle znajući da će me genom očuvan u Banci, budem li dostojan, zauvijek obnavljati u slavu Roja.

Ignorirajući sporadične gubitke padali smo u kovitlacu između formacija Neprijatelja u ekstazi Jedinstva i naše savršene formacije kada sam osjetio pucanje Jajeta, Zov Rojenja! Izoštrenje svijesti o položaju i konfiguraciji udova jedinstvenog organizma Roja, podsvjesno fluidno preslagivanje modula u mandibule, kandže i žaoke raspoređene u jedinstvenoj svrsi.

No dok su braća izgarala u ekstazi samoubilačkih naleta i samoizazvanih eksplozija, spaljujući Tamu i Neprijatelje, čak i u ekstazi Rojenja, osjetio sam *pogrešnost*, osjetio u utrobi da uništenje Neprijatelja neće bilo dovoljno! Prozor sukoba je neumoljivo isticao, a njegova formacija je bila preduboka, previše razmaknuta! Ako aktivni Neprijatelj presretne žetjelice, Košnica neće obnoviti resurse prije novog Između, osuđujući Roj na patnju i glad. A ako prije idućeg prijelaza nema dovoljno zaliha za uzgoj i izgradnju novog Roja, i tako smo mrtvi.

Poričući Zov nametnuo sam si ubrzanje krateći vrijeme reakcija, pa potisnuo modul u dodir sa susjednim, u automatsko stapanje skrame i modularnih dijelova spajajući nas u trn sposoban da napada lovce na dva vektora istovremeno, dalje gurajući u sljedeća dva da stvorimo kandžu s dovoljno udružene energije za laserske snopove, i dalje, dalje gurajući, izvijajući i posežući, hvatajući dopunske module i namećući im rekonfiguraciju da u zadnjem trenu skrenem djelomično formirana kliješta u zaklon i opasno blisku, ubrzavajuću orbitu oko nepravilnog kamenog mjeseca dalekog plinovitog patuljka, zabijajući nas neočekivanim brzinom u bok njihove odmaknute formacije, među brodove preblisko sabijene u očajničkom umrežavanju obrane, koncentrirane na uništavanje naše hrabre i tragično zaludne braće.

ZA ROJ! zazvao sam/smo oslobađajući adrenalin i ubrzivače u visoko-g manevrima izmrcvarena tijela, sagorijevajući reaktore modula u prenabijene energetske snopove uništenja, rasipajući oko sebe/nas vatru! Detonirajući se uz same bokove nosača, krstarica i razarača u ekstazi eksplozija od kojih je svaka sakatila i mene/nas i susjedne brodove u lančanoj reakciji! Rasipajući krljušti modula u struje šrapnela u sudarnim putanjama, kidajući Neprijatelje našim mesom i životima u orgiji samouništenja! Modul ispred mene ukrao mi je metu raznoseći je svojim naletom i odjednom sam se našao u zgušnjavajućoj tami praznog neba, bez goriva i energije u istrošenom modulu, iznenađen i ogorčen preživljavanjem. Čekajući polagano gušenje nakon što

skrama istroši zadnje rezerve moga tijela ili žetjelice koje će u prolazu prema svijetu žetve usputno čistiti bojišnicu za reciklažu, gorko sam dahtao i podrhtavao u nedostojnoj zavisti prema braći koja su dostigla Va'hallu, svjestan da je meni nedostupna.

Za moj čin otpora Zovu, nepoštivanja Matice, poslužitelji će izbrisati moj genom nedostojan ponovnog pokušaja iz Banke Košnice, a moje ostatke s pravom izbaciti u tamu da ne kontaminiraju zalihe biomase...

No kada je pokret iznenađujuće brzo došao, nije bio udar reznih grabilica žetjelice, već skoro nježni dodir tegljača.

Omamljenog neočekivanim obratom, poslužitelji su me više donijeli no dovukli do tople hale Utrobe ispunjene žamorećim svjedocima. Nasuprot njima je u stijeni pulsirao mjehur, Oko Košnice, u kom se pravovremenski odražavao prizor sustava, žetjelica i sabirača u čišćenju putanje prema modro-smeđem svijetu Neprijatelja.

Oborili su me na koljena pred Njom.

Šok njenog neporecivog prisustva, bliskosti totalnog poznavanja u zaostalim odjecima Jedinstva bi mi i sami odsjekli noge.

Bila je... Bila je ŽIVA!? Usprkos tome što smo učili! *Znali* da se Matica bori i umire s nama u naporu Rojenja, zato smo je voljeli i umirali za nju!

A bila je živa.

Legende spominju Matice od starine koje su mogle preživjeti više od jednog Rojenja, ali nijednu u zadnjih sto generacija!

Prednjica Vjenčanice bila je blistava od krvi što je curila iz svih otvora njenog lica. Odbacujući nuđenu pomoć poslužitelja spustila se na koljeno i krvavim, ljepljivim prstima kožu-na-kožu pridigla mi znojno lice i približila krvavu masku svoga proučavajući moje oči s čudnim intenzitetom. Preko njenog dodira osjetio sam kako se stapa sa mnom, kako poseže i, usprkos mom jadnom pokušaju otpora, ogoljuje moj trenutak srama, izdaje, očekujući bijes, prezir i odbacivanje.

„Ti vidiš!“ uskliknula je zapanjeno šireći oči i znao sam da misli na osjećaj *ispravnosti*, Potencijal formacija i položaja, doseg oružja i raspon uništenja... izglednost uspjeha. *Poput Matice!* jeknula je preko Jedinstva mesa-na-mesu, istovremeno mi ukazujući da neke Matice ne vide jasno, da neke Matice uopće ne vide! Osjetio sam teret odgovornosti za preživljavanje Košnice koji nosi na svojim krhkim ramenima.

„Ti si...“ zastala je jer ne postoji riječ za mušku Maticu.

Uspravila se uz iscrpljeno lelujanje, odlučnim zamahom ruke odbijajući pomoć položila od krvi i skrame ljepljive prste lijeve ruke preko mog čela i kose, a desne na Oko Košnice, spajajući se posredno na meso svjedoka na klupama amfiteatra, dijeleći moj osjet, dodir, miris i okus s njima i glasom koji je odjekivao Proglasila:

„Ovaj Rojnik je S'kro'Snkt! Nijedan poslužitelj ni Rojnik neće ga povrijediti! Nijedan poslužitelj ni Rojnik neće nemarom dopustiti da bude povrijeđen!“

Položila mi je dlan pod bradu i nježno me povukla na noge. S'kro'Snkt! Nedodirljiv! Vrtjelo mi se u glavi, i slab i iscrpljen mladac kakav sam bio, pao bih bez Njenog dodira.

„Ustani... General-Rojniče.“

Tada sam shvatio da sam pogriješio. I *koliko* sam pogriješio.

Za mene nikada neće biti časne smrti u slavu Roja, ni Va'halle.

Ostat ću izdvojen od ostatka Košnice, s njima, ali ne više od njih.

No Njen je topli pogled to činio nekako podnošljivim.

* * *

GenoDyne je podijelio otkriće Graa* čiji su mumificirani leševi i genetički materijal pronađeni u pećinama asteroida Pojasa. Je li to bilo ime njihove rase, ime osobe koja ih je pronašla ili tek glas koji je dotični ispustio kad je prvi put vidio mumificirane ostatke u šupljinama Ceresa u arhivama nije razjašnjeno. (Preci su ih opisivali kao „goleme svemirske žohare“. Ne bih znao. Nikad nisam vidio „žohara“.)

I skramu, poluorganski mimetički gel ekstrahiran iz leševa Graa* koji nepoznatim mehanizmom povezuje neuralni sustav ljudi i elektroniku Pojasnika. Supstancu koja omogućava preživljavanje u tami Između, hraneći se radijacijom i ljudskim otpadom.

I mutirano rekombinirano cjepivo primarno razvijano kao medicinska gerijatrijska mjera spašavanja bolesnika na samrti, usporavanjem ljudskog metabolizma desetcima, potencijalno stotinama puta, prividno skraćujući trajanje puta.

Neki nas proglašavaju Skakavcima, Pošašću, Virusom. Vrište kako nismo ljudi (uvjetno, nisu ni oni jer svaki puta kad prebjegnu do novog privremenog doma prekrajaju svoj genom kako bi na njemu

uopće mogli preživjeti, ali to je kozmetička promjena dok god zadržavaju svoju bazičnu ljudskost). Mi nismo ljudi, niti to želimo biti. Mi smo Roj. Znamo i pamtimo što ljudi jesu i kakvi su.

* * *

Neki nude predaju ili mole milost. Mi smo Roj.

Roj ne poznaje milost.

Gledao sam krvavo tijelo mlade Matice s osjećajem gorčine. Neuspjeha.

Moj neuspjeh. Moj grijeh.

Bio sam joj Prvi i mada ona meni nije bila, ja sam ju... *po-kvario*.

Bila je uz mene kroz tri Između i zbilja sam vjerovao... Ponos. Moj prokleti ponos.

Od prve žetve koju sam dobio bez bitke kod ružičasto oblačnog svijeta Neprijatelja degeneriranog u *prašinare* bez pristupa svemiru, vjerovao sam da imam pravo i da imam vremena da ju naučim.

Osjećao sam da vidi, ali njena je vizija bila... mutna. Cijeli taj Prozor sam joj pokazivao stare snimke, ukazivao na greške ranijih dana i ranijih Matice.

Poučavao kako tempiranje i položaj moraju biti u skladu. Najjači laser i najjača eksplozija u praznini su beskorisna rastrošnost. Da uvijek mora paziti na domet konfiguracije, optimizirati Roj.

Neprijatelji su raznoliki. Neki su brojni, neki imaju više grupa ili flota, neki tek jednu flotu oko masivnog sidrenog broda: najveći od njih kod ogromnog šupljeg svijeta je bio velik skoro kao Košnica! Neki se bore u formacijama, neki stihijski, neki se oslanjaju na energetske štitove, drugi na krute ili segmentne oklope, treći na brzinu, prikrivanje ili egzotična oružja, a Roj se mora prilagoditi svakom Neprijatelju, nadjačati svakog zasebno, kao kod svijeta sivih oceana gdje su se jata visoko redundantnih lovaca s mekom, elastičnom ljuskom skoro probila do žetjelica!

Nakon idućeg Između, pustio sam ju da sama vodi još jednu laku bitku.

Na mah je u pokušaju da jednim manevrom obuhvati rasute Neprijatelje preraširila formaciju i raščinila već formirano Jaje.

Ukočila se u panici, no ja sam bio uz nju i nametnuo svoju kontrolu Jedinstvu. Osjetio sam njenu povrijeđenost... i zahvalnost. Jer je, kao i svjedoci, znala da sam to učinio za Roj.

Kod svijeta s kamenim prstenovima, iznenađena, prepadnuta brojnošću Neprijateljskih remorkera, kopačica i transporta koji su se podigli iz pojaseva, aktivirala je Jaje na samoj periferiji sustava daleko izvan dometa Neprijatelja!

Srećom sam se uspio nametnuti Jedinstvu potiskujući Zov prije no što je zahvatio cijeli Roj. Ignorirao sam Maticu koja se grčila pored mene jecajući krv. Nisam se mogao obazirati na nju: ova bitka je tražila svu moju koncentraciju i snagu...

Uspjela se oporaviti od prekinutog Rojenja i vratila uz tiho *oprosti*.

Okrutnom efikasnošću sam uspio dobiti i tu bitku, no uz nepotrebno velike gubitke.

No sada se kod pješčanog svijeta s velikim mjesecom toliko koncentrirala na održanje Potencijala, na očuvanje Jajeta da je zaboravila na vrijeme...

A ja, ja sam čekao da shvati, da se pokrene, nevoljan da joj se ponovo nametnem.

Sad! Ponovio sam očajničkim intenzitetom po treći put! *Sad!* Roj je lebdio okružen sferom Neprijateljskih brodova, praktično u savršenoj formaciji, ali ona nije reagirala!

Sa žaljenjem sam se ponovo nametnuo Jedinstvu i Matici, tako lako uz moje poznato, stalno prisustvo... i nametnuo joj Rojenje.

Dok se izvijala u valu iznenadne agonije i krvi osjetio sam njenu povrijeđenost izdajom... i zahvalnost. Za Košnicu. Za Roj.

Moj grijeh. Bio sam još mlad, nestrpljiv.

Projicirao Prvu preko realnosti ove Matice.

Pokvario sam ju, umanjujući joj svrhu. Učeći ju mimo instinkta, zbunjujući njenu prosudbu. Da, mogao sam dobiti i ovu bitku bez Matice, ali što je sa idućom? I bitkom iza te?

Roj si ne može priuštiti *Pokvarenu* Maticu.

Svaki nauk košta. Ona je platila moj.

Moj dug je da takvu grešku ne ponovim.

* * *

Svemir je velik. Bez usporenja, najkraći sukobi bi trajali danima, pripremni manevri astronomski udaljenih flota mjesecima i godinama. Nitko, čak ni mitski pametni strojevi, ne može držati koncentraciju toliko dugo. Zbog usporenja ne moramo, jer bez ubrzanja sadašnja desetina prema računanju Predaka traje mjesecima.

Dugi elegantni ples manevara i kontri sporih prvih poteza polako se sabijao u brže, gušće pokrete. Padanje u sustav je uvijek lakše, štedno, podržano privlačenjem lokalnog sunca i njegovih svjetova. Padanje je prirodno. Penjanje iz gravitacijskih bunara je uvijek napor i borba.

To je prva i najveća prednost Roja. Mi uvijek napadamo u padu.

Jedinstvo kojim nas Matica preko ucijepljene Graa* veze spaja uz sveprožimajući trenutni osjećaj prisutnosti, povezuje brže od elektronskih, tahionskih i sličnih signala Neprijatelja zatvorenog kavezom svjetla je druga.

Posvećenost je treća. Roj daje sve u napad, ne čuva rezerve za ponovni pokušaj, ne oklijeva pred gubitkom Rojnika i ne čuva se za sljedeću bitku ili obranu. Roj pobjeđuje ili umire.

Koliko god njihovo oružje možda bilo naprednije, jače ili brže, u kavezu svjetla, njihove oči, njihovi refleksi i komunikacije su usporeni relativizmom.

* * *

Neki pokušavaju pregovarati, pogađati se ili nas skrenuti na suparnike. Mi smo Roj.

Roj ne pregovara.

Bila je jadna Matica, gotovo dijete. Vjenčanica je visjela na Njenom tijelu iskrivljenom od neuhranjenosti i bolesti nakon predugog i strašnog Između. Poslije pobačaja žetve na prošlom, mrtvom svijetu, i loše reakcije na ucjepljenje Graa*... no grozničavi sjaj svrhe blistao je u njenim slabovidnim očima i održavao Ju uspravnom. Poštovao sam Ju radi toga, no i sumnjao u njenu snagu. A Roj je bio... prorijeden i Jedinstvo isprekidano.

„Ne vidim“, šapnula mi je u povjerenju prije bitke, i shvatio sam da ne misli samo na vid Jedinstva. „Ti mi moraš reći kada.“

Pokušavao sam dobiti bitku sam, očajničkom brzinom preslagujući konfiguracije, gurajući i forsirajući. Još tri desete...

Snagom volje sam održavao lice naizgled mirnim, dok sam se stapao s ritmom delikatnog plesa smrti. Presloži-pomakni... uništi nebitnog lovca, pomakni – brže i brže dok vrijeme curi...

Odmaknuo sam desetak žaoki bliže suncu i njihovi razarači su se obrušili na ogoljele, žrtvovane kandže s krvlju u očima ne shvaćajući da kompromitiraju formaciju. „Sad!“

Nisam shvatio da sam to izgovorio na glas dok se uz krik ekstaze i agonije dječje tijelo Matice nije izvilo u krvavom grču, u izgaranju živaca i ključanju krvi, zazivajući preko pustoši prostranstva... Slabo, patetično... pokrećući jadno Rojenje. Formacija je bila rasuta, Jaje jedva formirano na granici Potencijala. Manje od polovice Rojnika je zarojilo preopterećujući reaktore stotinu rasutih kandži u cvijet smrti. No bilo je dovoljno.

Nuklearnim ognjem pogonjeni laseri su rasparali jezgru Neprijateljske flote, ostavljajući manje grupice po periferiji, nebitne, predaleke da se sada uključe u sukob ili presretnu žetjelice prije no ih ostatak Roja pohvata....

Košnica će živjeti. Roj će preživjeti.

Bila je u pravu. Bitka je i dalje išla... predobro. Gubitci Roja su realno bili premali i bez Rojenja Rojnici namnoženi pred bitku postali bi opterećenje Košnici, što sam smetnuo s uma zanesen bahatim ponosom u svoju vještinu i težnjom za savršenom bitkom, minimumom gubitaka i lakom pobjedom. Ovo mi je pouka koju ću upamtiti.

S poštovanjem sam se naklonio iskrivljenom malom lešu ignorirajući nezadovoljno mrmljanje svjedoka. Počivaj u miru, Mala Matice.

Bez svjesne misli skrenuo sam preostale kandže da Joj zapale pogrebni pir ostalcima Neprijatelja.

* * *

„Održivi razvoj“, posljednja perfidna laž prodana Precima, laž je koja služi samo da bogati koji su svoje resurse već potrošili bogateći se natjeraju siromašne da ne koriste svoje.

Da ih očuvaju kako bi „najvrjedniji“ imali što oteti i požnjati kada mitski Vrag dođe po svoje, da imaju od čega sagraditi svoje Arke za idući bijeg, poput onih koje su s prapostojbine odnijele političare, bogataše i kriminalce, ostavljajući naučnike i umjetnike, ekologe,

seljake, radnike i sluge... čak i vojne nasilnike koji su ih održavali na vlasti i moći.

I koji to još uvijek rade. Svjetovi Neprijatelja koje sada žanjemo su treća ili četvrta generacija izbjeglica na kraju niski iskorištenih i ubijenih svjetova.

Svi koji su naknadno srali kako su trebali uzeti veću Košnicu nisu vrijedni recikliranja u biomasu: Preci su izabrali Foob jer je bio najveće tijelo koje su imali šanse pokrenuti.

Tisuće Predaka svjesno su istrošile svoje živote u nadljudskim naporima i divljim rizicima stihijskih zadnjih mjeseci da kanibaliziraju i prenamijene svaki preostali komadić strojeva, sakupljenih ruda, plinova i biomase i svaki ostatak letećeg smeća ranijih vjekova, u grčevito preseljenje do Fooba i proračunavanje i pripreme „nemoćućeg“ egzodusa.

Druge tisuće su se, još grozničave od reakcije na eksperimentalna Graa* cjepiva, skramom povezane s oklaštrenim, minimalno opskrbljenim modulima natovarenim kamenjem i smećem bacile u smrtonosni ples oko mjeseca i tijela divovskog Jupta, pračkareći ponovo i ponovo u divljim, sve težim visoko-g manevrima koji su im drobili kosti i meso, da se u konačnom nizu zalete u ciljanu točku Fooba u afelu. Tisuće modula ubrzanih na dio svjetlosne brzine, dovoljno, jedva dovoljno da ga izbace iz orbite u kometirajuću putanju oko Jupta koja će mu dati dovoljno ubrzanja da napusti zlosretno Sunce.

Silina i brojnost udara je skoro razbila ljusku Fooba, no umreženi okov strukturno prevezanih modula ga je uspio nekako održati na okupu.

Treće tisuće su izgorjele prilagođavajući još usijanu sudarnu šupljinu u kostur Košnice prije užasne tame prvog Između.

* * *

Neki se pozivaju na bratstvo čovječanstva, prijateljstvo srodnih duša. Mi smo Roj.

Roj nema srodnika.

Svijet ovog Neprijatelja bio je hrđavo smeđ i bijel, napola okovan ledom, napola neprijateljskom pustinjom punom divljih oluja poticanih od tri neuobičajeno velika mjeseca, jedva vrijedan žetve.

Bez obzira na to, to je bio njihov svijet i oni su ga branili.

Pomakni-uništi! Ne, ovog ne, izdvoji ga. Onoga! I onoga!

U pokušaju da zaštiti rubno izdvojenu topovnjaču, lovci su razvukli „zastor“ dovoljno da se kandže Roja zavuku pod preklop unakrsne vatre umrežene obrane. Da!

Topovnjače naoružane gauss-topovima, više oružja s pogonom no brodovi, imale su ablativno-keramički oklop, a projektilske krstarice s energetski manje zahtjevnim naoružanjem energetske štitove. Kandže bi u mimoilaženju usmjerenim bliskim snopovima plazme parale topovnjače, rasipajući atmosferu i posadu iz njih da se tren nakon toga stope u mandibule, zasipajući krstarice u drugom kordonu kinetičkim šrapnelima i modul-krljuštima u samoubilačkom zabijanju.

U očajničkom potezu, laki razarači su iz zadnjeg reda pojurili u metež pokušavajući spasiti formaciju, no Roj je bio savršeno raspoređen, Jaje blistavo pulsirajuće na vrhuncu Potencijala u oku mog uma.

Matica kraj mene je napeto stiskala pesti trepereći od napora dugotrajnog Jedinstva, od stalnih fluktuacija Potencijala koje smo očitavali, frustrirajuće blizu, ali nikako ispravne.

Napeta, frustrirana. Krupna i mlada, naizgled čvrsta tijela i duha.

Nisam ju poznao. Rođena je Između, inicirana kada je njena prethodnica bez očitog razloga preminula u snu. Košnica me probudila prekasno da ju upoznam.

Daj više! Neupadljiva kapljica znoja pokušavala se potkrasti niz moje lice. *Crknite više sinovi bez Matice!*

Skoro, samo još malo... No brodovi Neprijatelja, veliki razarači ili male krstarice, nemoguće je procijeniti, probili su se prema sredini formacije, ignorirajući ogoljene mamce žrtvovanih kandži. *Sranje.*

Nekada naprosto ne ide. Stani, udahni...

Bitka je išla... teško.

Obrana je bila neočekivano složena i slojevita. Od gerilskog napada lovaca i minskih polja koji su neočekivano presreli Roj sakriveni dubokim Crnim koje je obično naš saveznik.

Prostranstvo praznine Između, nepregledna, drevna tama koja plaši Neprijatelje skutrene oko njihovih svijeća-sunaca i ukradenih svjetova, naša je najbolja i najjača zaštita dok prethodnica Roja ne počne kočiti.

Ne i ovog puta.

Čim bih uništio jednu grupu Neprijatelja, nova bi iskrsnula iz tame, napadajući s boka ili leđa... Kratki, ali skupi sukob kod kamenog središnjeg svijeta, pa iscrpljujuća bitka kod uparenih plinovitih džinova i masivnih, teško oklopljenih borbenih stanica! Borili su se... fluidno. Stalno mijenjajući gustoću i raspored formacija, stalno razbijajući formacije i Potencijal Roja borili su se... kao Roj!

Roj je bio desetkovan, iscrpljen. Zalihe u modulima istrošene prisilnim manevriranjem, dvije od nenadoknadivih pričuva, dara ne preteškog Između i obilate zadnje žetve, istrošene za proboj kod borbenih stanica.

Žetjelice su već neplanski kočile da odgode dolazak koliko se usude, skraćujući prozor žetve, dok su zadnji deseci desetine neumoljivo istjecali. Osjećaj kobi i vonj straha dopirao je od uzvrpoljenih svjedoka.

Daaa! To! Uništenje nosača iza glavne formacije stvorilo je na tren prazninu i Roj se slio u nju poput klina. Pogledi su nam se susreli i znao sam da je i ona prepoznala trenutak!

AAAA! Kako!...

Nebitno je da li je distanca bila prevelika / ključni Rojnik krivo shvatio / ja usred meteža krivo vidio / krivo ga uputio. Skrenuo je okomito na ostatak okupljajuće rekonfiguracije i nesuđena kliješta su se raspala kao i Potencijal koji su nosila! *Glupi starac, trapavi glupi starac!*

Finta lijevo, lažni prodor desno dolje i odjednom se lijevo krilo Neprijatelja odmaknulo za desetak stupnjeva otvarajući koridor i kovitlajući moduli su se praktično sami sklopili u vertikalna kliješta! Moćni rekombinirani katapultu su ispalili nizove modula-projektila parajući jezgru njihove formacije! *Sretni glupi starac!*

„Sad!“

U krikui agonije i krvi je eksplozivno oslobodila Potencijal skupljajući ostatke Roja u jedinstveni organizam koji se u samoubilačkom gnjevu raznio, uništavajući i Neprijatelja.

Isputio sam dah olakšanja, a tada...

Ne! NE!

U nevjerici sam očima rijetkih krhotina Roja ugledao još jedan, novi val Neprijatelja, dotada sakriven iza krupnih mjeseca Neprijateljskog svijeta i osjetio očaj, spoznaju da sam zatajio, da sam Ju iznevjerio.

Ako Neprijatelj presretne nenaoružane žetjelice, mrtve su. Ako žetjelice ne stignu obaviti žetvu i vratiti se do Košnice prije no ona napusti sustav, svi smo mrtvi.

Košnica ne zastaje, ne može zastati. Energija potrebna za to je redovima veličine veća od sveukupne energije Košnice.

No Moja Hrabra Matica nije podlegla mom očaju. Sakupivši ostatke snage, izgarajući živa u agonijom izvijenom tijelu i oblaku proključale krvi s urlikom poricanja poslala je novi Zov, najjači koji sam ikada osjetio, Zov koji me udarom nagona oborio na koljena! Da sam ikako mogao do modula i ja bih zarojio...

Osjetio sam služnike i djecu premalu da dosegnu komande kako se izdvajaju u vanjskim ljuskama Košnice i u zanosu divljeg, nekontroliranog Rojenja jurišaju na Neprijatelja rastrošnim, divljim sudarnim putanjama ne mareći za gravitacijsku štetu ili opstanak.

Košnica će živjeti!

Srušio sam se u počitanju u krvavu masu Hrabre Matice.

* * *

Čak i uz rano usporenje još neprilagođene Graaa* modifikacije, decenije i stoljeća tog prvog Između su bile užasno duge, umalo preduge. Strahovita hladnoća je iz dana u dan ujedala kroz krhke zidove mlade Košnice, usporavajući reflekse i povećavajući sklonost nesrećama, svake desetine odnoseći živote u najizloženijim vanjskim modulima Čepa. Nije bilo vrtova... Da je Košnica i imala zalihe biomase i sjemenja, istrošene atomske toplinske baterije sakupljene sa umirućih drevnih satelita bile su jedva dovoljne za održavanje polarne mahovine uzdušnica. Strogo kontrolirane zalihe i brutalno istjerivana reciklaža su izdržali dugo, no svaki sustav manji od svijeta ima gubitke. Kada je zadnje skladište ispražnjeno, reciklirali su smrznute stradalnike. Osamnaest desetina kasnije najstariji, najslabiji i neplodni su sami ponudili svoje meso da ostalima osiguraju opstanak... Na kraju su poslužitelji jeli vlastite udove, a iscrpljene rodilice u suzama vlastitu djecu usmrćenu glađu i dalje rađajući, jer mi smo Roj. Bez obzira na cijenu, Roj preživljava.

Nitko od danas živih nije bio tamo ili to proživio, no Roj ne zaboravlja.

Sjećamo se i bahatih naredbi velmoža prvog svijeta, prvog Neprijatelja. Prijetnji bijednicima, ilegalcima i sirotinji neka se gube iz

Njihovog sustava! Mislili su da razgovaraju sa sebi sličnima, no iako su oni koji su ušli u to prvo užasno Između bili ljudi, potomci koji su izašli sa druge strane su bili Roj.

*Pamtimo i okrutni grohot, mješavinu režanja i prezira kojim je Košnica popratila odgovor: „Mi smo Roj i došli smo po vaše resurse.“
Roj ispunjava svoju riječ.*

* * *

Neki nam nude djecu i roblje, poklone, najnovije tehnologije ekstrakcije ruda, najefikasnije pogone ili oružje, lijekove i gen-usavršenja. Mi smo Roj.

Roj ne trguje.

Prvi koraci delikatnog plesa su bili u otvaranju. Geometrija naizgled na našoj strani, tri i pol desetina vremena Prozora za bitku.

Probni projektili, više ispitivanje reakcija no pokušaj nanošenja štete, padali su kroz tamu, bezopasni nakon trošenja goriva. Tahionski ili slični snopovi palucali su nasumično po rasutim formacijama Roja, Neprijateljske flote još daleke i međusobno udaljene.

Nervozno je pocupkivala, zarumenjena Jedinštvom. Ne tako mlada, no tako nestrpljiva.

Zbijenost Roja je pulsirala ogromnim Potencijalom, Jaje svih Jaja očito i moćno, no prepuštanje Rojenju sada ništa ne bi značilo jer je Roj predaleko u periferiji sustava. Sav bijes i moć Roja bi se istrošili prije no što bi prešao udaljenost do Neprijatelja.

Pomak-finta, uništenje projektila na granici dometa, pomak-pomak-POMAK! Sve brži koraci u plamenom plesu sve bližeg sukoba.

Istureni modul je privukao salvu projektila prenapetih Neprijateljskih strijelaca, trošeći na sebe stotinjak projektila.

„Sada?“ upitala je željno.

„Ne, ne još.“

Kovitlac ispipavajućeg kraka posegnuo je prema najbližoj floti. Nekakav energetski luk okinut između graničnih — u nedostatku boljeg opisa — „krstarica“ spalio je tridesetak modula odsijecajući vrh kraka nadomak floti. Presloženi u kandže, Rojnici su napadali u širokom rasapu, raznošeni jedan za drugim

kinetičkim i energetskim gnijezdima razarača. Zadnja kandža se raspala pod pogotkom i posljednji preživjeli modul je kliznuo između dva razarača. Detonirao sam njegov reaktor spaljujući ih.

„Sada??“ upitala je željno.

„Ne, ne još!“

Na drugoj strani orbite flota od tri krstarice je okružila kliješta podržana tek jednom mandibulom, napadajući kliješta masivnim gaussima i valovima nasumičnog zračenja, da li pokušavajući omesti komunikaciju, upravljanje ili ozračiti posadu, ne znam reći.

Na moj treptaj, kliješta su se razlila u struje trnja, omatajući se oko krstarica i svojom detonacijom uništavajući oružje i senzore na oklopnim ljuskama.

„Sada!?“

„NE JOŠ!“

Osjećao sam kako njeno nestrpljenje ključa poput nečeg živog i otimajućeg. Neću je moći još dugo kontrolirati... *Proboj! U proboj!*

Glavnina Roja slila se ne sasvim namamljena između Neprijateljskih flota i njihovih ubojitih energetskih lukova koji su pržili desetke modula i konfiguracija svakim bljeskom. Položaj nije bio idealan, ali vrijeme je isticalo, Potencijal se s gubicima ubrzano rasipao! Upotrijebi ili baci! Sad ili nikad.

„SADA! SADA!“

Roj se poput jezgre supernove razletio u orgiji samouništenja izazivajući lančanu reakciju kaskadnog uništenja Neprijateljskih flota! Va'halla!

Veličanstveno Rojenje me zaslijepilo čak i u prigušenju mje-hura, gušeci čak i njezin krik ekstaze i agonije.

Poslao sam pričuvu na posljednju oštećenu krstaricu i njen štiti od dva jata lovaca usputnim pokretom dlana, bez razmišljanja, još omamljen odjecima Rojenja.

Gledao sam njeno napokon mirno tijelo s nevjericom. Tko bi rekao.

* * *

Neki su tehnološki napredni, neki ukopani u drevne tradicije. Neki sigurni u svoju superiornost ili rasnu sudbinu, neki se sakrivaju

„živeći u skladu s prirodom“, neki su u ogromnim gradovima, a drugi u orbitalnim habitatima, neki na više svjetova istog sustava.

Neki propovijedaju religiju, politiku ili miroljubivost.

Nije bitno. Mi smo Roj.

Roj ne vidi razliku.

Drugi nas pokušavaju zastrašiti prijetnjama i obećanim odmazdama, uzajamnim uništenjem.

Roj ne poznaje strah.

Treći nude mir i suživot, obećavaju suradnju i savez!

Roj ne vjeruje u obećanja, ne surađuje i nema saveznike.

Na kraju se svi bore. Više ili manje uspješno, s beznađem ili bijesom pravednika, hrabrošću patriota ili beskrupuloznošću berserker. Bore se, jer mnogi od njih su svjesni što znači biti ostavljen na brutalnim izrabljivanjem zagađenom i istrošenom svijetu.

Njihov otpor nije bitan. Mi smo Roj.

Za Roj, poraz nije opcija.

* * *

Neki nude predaju ili mole milost. Mi smo Roj.

Roj ne poznaje milost.

Zagledana u mjehur, previdjela je izlizanu stepenicu i posrnula. Pad je u usporenju uvijek opasan, a i vrijeme je bilo kritično. Ne razmišljajući, posegnuo sam rukom prema njoj i ona ju je jednako ne razmišljajući prihvatila.

„Hvala“, promrmljala je sakrivajući pogled od mene, General-Rojnika, Legende, ispuštajući moj dlan poput vrelog željeza čim je povratila ravnotežu.

„Ništa, ništa“, možda i nije znala bolje. Bila je... mlada. Pitanje je da li je nakon Matičnog ucjepljenja uopće dotakla ikoga mesom-na-meso. Ja sam svoju reakciju puno bolje prikrio.

Primijetio sam kako grize usnu, nesretna i nespokojna. Ni ja nisam bio sretan. Postoji razlog zašto smo mi koji upravljamo Jedinštvom, intimnijim od bilo kojeg dodira, službeno Nedodirljivi. Emocionalni vrtlog je divljao iza mog iskustvom nametnutog mirnog izraza.

„Pošaljite signal.“

Uz naklon sam poslao tradicionalnu poruku, ubrzanu na vrijeme predaka.

„Mi smo Roj i došli smo po vaše resurse.“

Ne marim da li razumiju. Tradicija je Tradicija.

„Prozor je kratak“, napomenuo sam ne gledajući ju u oči.

Roj koji je kočio desetinu i pol prije nas bio je standardne veličine, s dvije pričuve u tihom padu iznad i desno, sakrivene slabim odrazima, pasivnošću i prostranstvom.

Od početka je krenulo... *pogrešno*.

Jedinstvo je bilo sporadično, isprekidano, reakcije Rojnika skoro nasumične!

Svaki pokret je bio pogrešan. Umjesto da se kliješta i mandibule pod napadima atomskih projektila rasipaju u kandže i čaporke koje će iz blizine raskidati njihove topovnjače, umjesto da se kandže pred lovcima i torpiljerkama preslože u žaoke koje bi ih raznijele na nebu... Iz desete u desetu, vrijeme je isticalo u gubitcima, patetičnom glavinjanju, konfliktu naredbi i pokreta.

Sve je išlo u krivo dok sam ja grozničavo razmišljao iza hladne fasade svog lica.

Svjedoci u amfiteatru iza nas, navikli na zadnje lake pobjede u kojima nismo trebali Rojenje, uznemireno su žamorili. Trajalo je predugo bez ikakvog napretka...

Prva pričuva je izgorjela raznoseći nevažnu instalaciju orbitalne rafinerije na smrznutom plinovitom džinu, druga se istrošila na bezopasne, spore rudarske tegljače u povlačenju...

Formacije desetkovanog Roja su se raspadale u razderanu čipku, a potencijal Jajeta je bio... nepostojan, pojavljujući se na tren i nestajući idući, rasipajući Potencijal u prazninu.

Osjećaj zbunjenosti i beznađa se počeo širiti Rojem, po prvi put otkako pamtim. Pojačao sam taj osjećaj kroz Jedinstvo usmjereno na nju.

„Mattice!“ skoro sam zarežao. „Budi spremna!“

Pogledala me zbunjeno, uplašeno. „Vrijeme ističe! Nemamo vremena, moraš pokrenuti Rojenje na moj znak.“

„Ali Potencijal...“

„Nemamo izbora! Moraš ga pokrenuti čim se formira! Moraš! Naš opstanak ovisi o tom!“

„Ja...“

„SAD!“

I zato što sam ja, General-Rojnik, tako rekao, uz krik rezignacije i predaje u agoniji i krvi Matica se izvila posežući za Jajetom kojeg nije bilo. Još se nije ni srušila u lokvu krvi kada

se Roj pokušao odazvati, ali raspored je bio nasumičan, koncentracije raspršene, a razmaci preveliki... Neprijateljska vatra ih je nastavila raznositi u manjim i većim grupama. Borili su se s hrabrošću i očajem, borili za opstanak Košnice.

Nesposobni da se povežu i učinkovito bore, ginuli su ispunjavajući nebo plamenom... uglavnom svojim.

Stajao sam tamo, poprskan njenom krvlju, između mrtve tišine zgroženih svjedoka i pokolja kojem su svjedočili u mjehuri, čekajući slušnike koji će me sasjeći u biomasu, jer moja izdaja je očita svakome s očima da vidi, svakome sa srcem da ga osluhne. Najmlađi Rojnik bi uočio djetinjaste, nasumične poteze kojima sam ju doveo u bezizglednu, bezizlaznu situaciju.

Lagao sam Matici. Izdao Maticu.

Natjerao ju na pobačajno Rojenje u nedovoljnom Potencijalu, žrtvujući Roj za... ništa.

Za zaludni poraz!

Zbog mene.

Ali morao sam. Zbog Košnice. Zbog Roja.

Jer sam ju dotakao mesom-na-meso i znao sam.

Ova Matica je počela pratiti emisije Neprijatelja, počela je slušati njihove plačne argumente, sumnjati u Tradiciju. Razmišljala je o Promjeni koja bi nas Uništila!

Čuvaj ih! Zadužila me... i jesam. A sada je sudbina Košnice van mojih ruku i čina, moja straža dovršena. Osjetio sam kako ogromni teret odgovornosti kojeg nisam ni bio svjestan spada sa mojih ramena.

Zašto još ne dolaze?

Ispunila me gorčina kada sam shvatio da sam pogriješio. I *koliko* sam pogriješio.

Za mene neće biti spokoja biomase niti dubokog Crnog.

Ja sam S'kro'Snkt!

Nedodirljiv!

Nijedan poslužitelj ni Rojnik neće me povrijediti! Nijedan poslužitelj ni Rojnik neće nemarom dopustiti da budem povrijeđen... Makar me na silu hranili i održavali na životu.

Ostat ću tu uz buduće Maticice koje me neće ni pogledati, ni dotaći. Koje neće slušati ni tražiti moje savjete, izdvojen od Košnice, s njima no nikada više od njih.

To će biti moja pokora. Prikladna.

Bez obzira na razlog, ja *jesam* izdao Maticu.

No osjećam i ponos, jer vidim mrku odlučnost i svrhu u kretnjama služnika na posljednjem putu prema spremnicima biomase. Usprkos naporima koji ih očekuju, vidim staloženost na licima poslužitelja i rođilica koji napuštaju Utrobu zapućeni prema svojim dužnostima. Vidim odlučno skretanje žetjelica prema perifernim svjetovima van dosega Neprijatelja, gdje će u brutalno neprijateljskim uvjetima požnjati što i koliko mogu prije no što će morati u progon Košnice prije dugog i gladnog Između. I znam.

Oni su Roj.

Roj preživljava.

Kada je Ed prošle godine saznao temu ovogodišnje zbirke, samo se nasmijao: „Za mene, znači, sve po starom!“

I zatim se pojavio s pričom u kojoj je prepleo svu silu klasičnih znanstvenofantastičnih tema i tropa. Što smo tražili, to smo i dobili — tvrdi SF, baš po Edovom ukusu!

T V O R A C

ED BAROL

Biti živ je sranje, zaključio je, s mukom tjerajući pluća da se pokrenu. Pokušao je otvoriti oči, ali bljesak svjetla djelovao je kao nož koji bode ravno u mozak. Očekivao je glasove, ljude oko sebe, barem tihi žamor, ali šum strojeva ostao je jedini zvuk. Trebalo mu je nekoliko minuta da postepeno podigne kapke i privikne se na polumrak prostorije. S mukom je približio ruku licu i ispustio zvuk koji je trebao biti riječ. Sranje. Ruka je imala tamnu kožu. I bila je delikatna, dječaćka. Još jednom je neartikulirano opsovao kad je tom rukom dotaknuo prsa. *Ne dijete, ispravio se. Žena. S povelikim grudima.*

Pokušao je vrisnuti, dok je ljutnja rasla u njemu. Pokušao se podići, ali ga mišići nisu slušali. Začuo je napokon zvuk koji je obećavao odgovore. Pisak ulaznih vrata prostorije, koja se nalazila pod tlakom, i korake nekoliko osoba.

„Samo polako, ne pokušavajte još ustati“, uspio je okrenuti glavu i vidjeti da mu se obratio sredovječni muškarac u zelenoj kuti. Do njega je stajala starija, sitna žena, jednako odjevena. Protrnuo je vidjevši njihov izgled. Djelovali su izglednjelo, kost i koža, kako se to nekoć govorilo. I bili su potpuno ćelavi, glatkih, sjajnih glava.

„Koji...?“ bila je jedina artikulirana riječ koju je uspio protisnuti, psovke mu još nisu zvučale kako treba.

„Znam“, odvratio je muškarac. „Sigurno niste zadovoljni tijelom u kojem ste se probudili, ali ono je bilo jedino dovoljno zdravo i mlado koje smo si mogli priuštiti.“

Pogledao ga je s nerazumijevanjem, i s još neizgovorenih pitanja, što je očito bilo dovoljno vidljivo.

„Očekivali ste buđenje u tijelu koje je klonirano iz vaših stanica. Znam. To više nismo u stanju napraviti. Jedino učitavanje koje radimo je ono u mozgovu kriminalaca osuđenih na smrt. Takvi se mogu kupiti. Naravno, o starosti i fizičkom stanju ovisi i cijena, a za stvarno dobrima ogromna je potražnja.“

„Godina?“ uspio je pitati razgovijetno, dok je strah u njemu rastao.

„2452“, dobio je odgovor zbog kojeg je ispustio tihi zvuk očaja.

Žena mu je u međuvremenu opipavala bilo i kontrolirala očitavanja na monitoru pored njega. Nakon toga mu pruži ruku i pomogne da se uspravi u sjedeći položaj. U kojem je mogao vidjeti golo tijelo tamnopute žene u kojemu se probudio.

„Nisam pristao na ovo!“ izgovorio je. Sad je ovladao jezikom dovoljno da mu se ne zapliće po ustima. Vidio je pogled koji je dvojac razmijenio. Nije mu se svidio.

„U današnje doba snimke osoba se prodaju. Intelektualno su vlasništvo“, obratila mu se žena. Imala je hrapav glas i resigniran pogled. „Vaš nas je snimak koštao mnogo, jako mnogo. Većina budžeta posade otišla je na njega, a i to smo dobili neslužbenim putem i polulegalno.“

„Ja sam vlasnik svojeg intelekta. Ja sam napravio tu snimku i osnovao zakladu koja je trebala brinuti o financijskom aspektu. Da se ne dogodi ovo“, ljutito je pokazao rukom niz tijelo. U četrdesetim, ne baš u formi, zaključio je u međuvremenu.

„Da“, žena kimne. „Bili ste. I živjeli ste nekoliko života nakon smrti, u novim tijelima, u neko drugo, sretnije doba. Dok vaša posljednja inačica nije prodala snimku da preživi.“

„U nekom nesretnijem dobu?“ upitao je sarkastično i dobio kimanje za odgovor.

„Zašto?“ Nije trebao ništa drugo osim tog odgovora.

„Jer ste jedini čovjek koji je u posljednjih pola stoljeća uspješno uspostavio kontakt s umjetnom inteligencijom.“

„Stvorio sam prvu stvarnu umjetnu inteligenciju. Nisam tada zaradio koliko sam mislio da hoću, ali znate priču, zar ne?“

„Da“, ovaj put odgovorio je muškarac. „Dobili smo jako mnogo od nje, prvih dana. Cijeli razvoj naše civilizacije, doba koje danas zovemo zlatnim, nastao je na tim informacijama. A onda je UI iščezla. Nestala netragom. Kao i nekoliko njih stvorenih nakon te prve. Kasniji pokušaji da se stvori jedna propadali su u bizarnim nesrećama, dok ljudi napokon nisu shvatili da je to sad van granica onog što smijemo raditi.“

„Da, sjećam se toga. Kao i razvoja koji je uslijedio. Ja sam prvotna snimka, ona loša, pamtim svoj pedeseti rođendan i ništa nakon toga. A imam i hrpu rupa u sjećanju. Koliko sam imao kad sam umro?“

„87 godina.“

„Sranje. Ja sam otpadak. Samo to ste uspjeli nabaviti?“ Dobio je slijeganje ramenima kao odgovor od muškarca. Žena je samo spustila pogled. „I vi očekujete nešto od mene? Četiri stoljeća nakon mog najvećeg uspjeha. Jeste li svjesni eksponencijalnog rasta umjetnih inteligencija? Tako možete tražiti od srednjovjekovnog kovača da napiše program i uspostavi komunikaciju sa serverom iz 21. stoljeća. Ludi ste.“

„A ipak ste jedini uspjeli u tome. Dva puta“, odgovori muškarac.

„Od koliko?“

„Molim?“

„Ne moli me, znaš što te pitam.“ Muškarac i žena razmijenili su brz pogled. Mogao je vidjeti nelagodu.

„Od ukupno 11 u tom razdoblju“, dobio je odgovor od žene.

„Krasni izgledi. A pretpostavljam da ti koji su uspjeli nisu bili poluproizvod kao ja. Zar ne?“ ovog puta nije dobio odgovor, samo odvrtaćanje pogleda i uzdah od muškarca.

Vrata su opet ispustila pisak, a kroz njih je ušla mlada žena. Jednako bolno mršava. Vidio je po njezinom držanju da su joj dvoje ispred njega nadređeni.

„Vojnik se budi“, tiho je progovorila, gledajući u pod.

„Idemo“, reče muškarac, okrene se i zakorači prema izlazu iz sobe, isto je krenula napraviti i žena, ali on vikne prema njima. „Hej! Koji kurac? Mislite me ostaviti ovdje samog i golog?“

„Još ne možete hodati. Bolje da čekate“, odvrati žena, zastavši u pokretu.

„Da ne bi. Ugurajte me u ona kolica tamo“, trznuo je glavom prema muzejskom primjerku u kutu, bez elektromotora i ekrana. „Pokrijte me plahtom. Ne ostajem ovdje sam. Jezivo je.“

Napravili su što je tražio i za tri ga minute ugurali u sobu jednaku onoj iz koje je izašao. Na krevetu je sjedio gol, visok muškarac, prosijede, kratke i kovrčave kose. Promatrao ih je kamenog lica i oštrog pogleda. U pedesetima, zaključio je, dok su kolica u kojima se nalazio cviljela i drmusala se preko namreškane podloge poda. U pristojnoj formi.

„Kako to da je on dobio dobro tijelo?“ Muškarac na krevetu nacerio se, ali nije bilo veselja u tom osmijehu.

„Dobro tijelo? Ova vreća mesa. U kojem sam se to cirkusu probudio?“

„Mogao si se probuditi kao žena.“ Njegovi pratioci su šutjeli, a on nije izdržao da ne odgovori.

„Žena? Isto sranje. Bio sam kiborg. Bio sam stroj za ubijanje. Sad sam hrpa organa i šugavih, lomljivih kostiju.“

„Ja sam Thiago Finn“, samo je odvratio. Ovaj put cerekanje je u sebi sadržavalo dozu zabavljenosti.

„Onaj idiot kojemu je pobjegla prva UI?“

„Tako nešto“, slegnuo je ramenima. Pokret koji mu je poslao strijelu bola niz leđa.

„Zanimljivo. Tko su ovi klaunovi?“ svrnuo je pogled prema gore, prema paru iza njegovih leđa.

„Jebeš me ako znam“, odvratio je pa frknuo nosom. „Premda, mislim da je klaunovi sasvim dobar izraz.“

„Mi smo...“ muškarac je krenuo odgovoriti, ali mu je glas zaškripao. Pročistio je grlo i nastavio. „Ja sam H-32, moja kolegica je V-14. Mi predvodimo našu kongregaciju. Kongregaciju Sve-mirske zore. Ja sam starješina, a ona je majka čuvarica.“

„Krasno“, odvratio je vojnik i pljunuo ispred sebe. Thiago mu je zavidio. Usta su mu bila bolno suha.

„I što želite od nas?“

„Da nam pomognete otići s ove umiruće planete.“

* * *

Hodali su hodnikom. Thiago je dobio kombinezon koji mu je zatezao grudi. Svaki korak djelovao mu je pogrešno, težište mu se naprosto nije nalazilo tamo gdje treba. Vojnik je hodao ispred

njega, samo u dugim, tankim hlačama na vezice, odbio je kombinezon.

„Što točno očekujete od mene?“ upitao je ono dvoje, koji su hodali usporedo s njim.

„Vi ste se borili na orbitalnom prstenu.“

„Jesam. Možete li mi reći prije koliko je to bilo vremena?“

„80 godina, gospodine Uvald. Otprilike“, odvratio je starješina, a vojnik se opet čujno zacerekao.

„Vi ste idioti. Da, borio sam se. U doba kad sam bio oružje. I kad sam imao svoj vod uz sebe. Što očitno nije dobro završilo, s obzirom na to da mi je zadnje sjećanje snimanje prije odlaska na misiju gore. I zovite me naredniče Uvald, zaslužio sam svoj čin.“

„Da gos... ovaj, naredniče. Ne brinite, dobit ćete naoružanje.“ Na to je vojnik uzvratilo samo frktanjem. Kretali su se sporo niz prohladni i oronuli hodnik i nakon tridesetak metara, iza zavoja, došli do vrata pred kojim je čekala ona mlada žena koju je Thiago već vidio. U društvu bolno mršavog starca, koji ih je gledao mutnim pogledom nekog tko je potpuno izgubljen. Imao je na sebi bolničku opravu koja se vezivala straga, samo što je njegova djelovala prilično prozirna s te strane. Ruke su mu se tresle, a i na nogama je djelovao nesigurno.

„A tko bi ovo trebao biti?“ izgovorio je Uvald tonom koji je pokazivao da ga odgovor ni ne zanima.

„Naš pilot“, odgovorio je starješina. Ovog puta vojnik je ostao nijem ali je Thiago zato progovorio.

„Pilot? Što on može i čime pilotirati u tom stanju?“

„Bit će spojen neuralinkom s brodom, jednom kad ga dobijemo. Stanje tijela tada je nebitno. Ima mnogo iskustva.“

„Na dvokrilcima, rekao bih“, Uvald je povratio sarkastični glas. „Što ako odbijemo sudjelovati?“

„Tada ćemo biti prisiljeni aktivirati kod za brisanje. I ponovno vas učitati u ista tijela. Nakon što pokušamo napraviti neke preinake na vašoj snimci, kako bismo osigurali vašu poslušnost.“

„Krasno“, Thiago ošine starješinu pogledom. Vidio je i pogled pun straha koji je starac uputio istom, kao i grč na izbornom licu.

„V-452“, obratio se vođa skupine mladoj ženi, „odvedi ih u sobu za oporavak i donesi im obrok i tekućinu. Onaj već pripremljeni. I obuci pilota u nešto pristojno.“

„Da gospodine“, odvrtila je žena, blago se naklonila i mahнула im da je slijede. Ono dvoje nadređenih je zaostalo. Thiago se okrenuo i vidio muškarca kako u rukama drži tanki dlanovnik i kako za uho stavlja slušalicu. Nešto je mrmljao u uređaj u koji je gledala i starija žena. Nastavio je hodati za mlađom ženom jer je i vojnik učinio isto. A i obrok i tekućina zvučali su mu primamljivo. Starac je hodao korak ispred njega, izborana i koščata stražnjica provirivala je kroz labavo vezanu tkaninu. Odvratio je pogled.

Prolazili su zavojitim hodnikom koji je imao cijeli jedan zid od prozora dugih neka tri metra i otprilike toliko i visokih. Mutnih i napuklih stakala kroz koje se jedva nešto vidjelo. I to malo iza-zvalo mu je trnce, same ruševine i kosturi nekoć visokih zgrada. Grad duhova.

Jedan od prozora imao je veliku rupu, zrak je fijukao kroz nje-ga, zrak koji je mirisao užeglo, sve jače kako su prilazili. Thiago je gledao u starca pilota, koji je krenuo prema otvoru, i sve do trenutka kad je starac zakoračio kroz njega mislio je da samo želi bolji pogled na ono vani. I vojnik je krajem oka ugledao taj skok jer je zastao i okrenuo se. Mlada žena napravila je još par koraka, stala, pa se okrenula i brzo došla do otvora. Provirila je prema dolje, vjetar izvana prigušio je njezin krik. Bio je ipak dovoljno glasan da ono dvoje koji su zaostali dotrče do njih.

„Što se dogodilo?“ viknuo je starješina.

„Pilot je obavio svoj posljednji let“, odgovori mu Uvald, cerekajući se. U pravu je, pomisli Thiago, dok mu se, srećom prazan, želudac dizao. Pedesetak metara niže ležalo je tijelo u lokvi krvi i s udovima iskrivljenim pod nemogućim kutovima. To dolje sigurno neće poslužiti za još jedno učitavanje, zaključio je, po-malo zavideći pilotu na hrabrosti.

Testosteron je pomagao da mu um radi na zadovoljavajući način, naleti estrogena u prvim danima izluđivali su ga. Imao je nuspojava, ali s tim se nosio. Koordinacija mu je ostala užasno loša, a pažnja mu je i dalje pomalo zaostajala za onim što se oko njega zbivalo. Osjećaj težine bio je potpuno pogrešan, kao i osjetila okusa i njuha. Kao da ga je novo tijelo mrzilo. Osam dana proveo je u onoj derutnoj zgradi u kojoj se i probudio. Vojnika nije vidio za to vrijeme, a nije dobio ni odgovor kad je pitao za njega. Prva dva dana primao je koktel nečega kroz infuziju,

ostalnih šest samo je odmarao, razmišljao, jeo i pio. Pristojne porcije neke nedefinirane kaše za koju je bio gotovo siguran da sadrži alge i gljive, ostalo nije prepoznavao, ali bila je relativno ukusna i većinom bi jedva pojeo sve. Iznenadio ga je takav odnos, jer svi ljudi koji su imali slovo i broj kao ime bili su od iste suhonjave vrste kojoj se glad vidjela na licu. Naročito kad bi mu donosili obroke. Nekoliko puta ponudio je jelom mlade žene koje bi mu ga dostavile, uvijek bi dobio odrješito mahanje glavom i ljutit izraz na licima. Nisu odbijale hranu jer su morale, radile su to voljno.

Deveti dan došli su po njega, ono dvoje od prvog dana. Donijeli mu čvršći kombinezon, jaknu, čizme i kapu. Putna odjeća, shvatio je i bez objašnjenja. Povelj su ga u podrum zgrade. Tamo ih je čekalo kutijasto vozilo, nalik na kombi iz njegovog vremena, ali bez kotača. Unutra je već sjedio narednik Uvald, u odjeći sličnoj onoj koju su dali njemu. Unatoč tijelu u kojem se nalazio, odbijao je o sebi misliti i govoriti u ženskom rodu. Starješina i majka te sekte u kojoj se našao protiv svoje volje ukrkali su se za njim. Unutar vozila nalazio se još jedan par. Mladi muškarac i djevojka. Nova lica, do sada ih nije upoznao, ali prepoznao bi pripadnike tog kulta samo po upalom, izgladnjelom licu, na kojemu su svima odskakale buljave oči.

Nitko nije upravljao vozilom, nisu postojale vidljive komande, a ni prozori. Nakon što su se smjestili na tapecirane klupe samo je krenulo. U početku sporo, a onda sve brže.

„Jesu te hranili dobro?“ upitao je vojnika, više da razbije tišinu i prevlada vlastiti strah nego što ga je to zanimalo.

„Naravno“, dobio je škrt odgovor, a da Uvald nije ni pogledao u njegovom smjeru.

„Oni su svi, mislio sam, znaš...?“ Ovaj se put vojnik okrenuo prema njemu i uputio mu iskrivljeni podsmijeh, za koji bi se okladio da nije nešto što je dobio s novim tijelom.

„Nisi shvatio?“ upita ga, a Thiago samo odmahne glavom.

„Masa. Zar ne?“ Uvald se obratio H-32 koji samo kimne kao odgovor.

„Što znači da nema mnogo opreme koju nosimo sa sobom. Očekujete li da pljunem na raidere?“

„Ne“, ovog puta dobio je odgovor. „Postoji raketa koju šalje-mo na malo grublji način u orbitu i prema orbitalnom prstenu. Sadrži nekoliko tona opreme. Previše grubo da bi ljudsko tijelo

to podnijelo. I da, u pravu ste, sa striktnom dijecom u zadnjih godinu dana, mi koji odlazimo izgubili smo dovoljno tjelesne mase da možemo povesti 50 posto više ljudi na put.“

„Ni jedan svemirski lift više nije u funkciji? Sranje“, dovrši Uvald ni ne čekajući potvrdu. „Koji vrag se zapravo dogodio? Gdje su normalni ljudi? Vi ste svi samo vreće mesa. Ludi fanatici. Arhaični. Vrijeme je da mi napokon sve objasnite. Ona mlađarija koju sam pokušavao nešto naučiti prošlih dana misli da je sve stvar providjenja i sila izvan ljudskog shvaćanja.“

„Mlade ne opterećujemo onim što je bilo prije. A mi nismo vreće mesa. Mi smo vjerni. Mi smo istinski ljudi i jedini koji još postoje na ovoj planeti. A i drugdje u Sunčevom sustavu. Lunarni gradovi, baze na Marsu i Titanu više ne postoje. Nisu svi preživjeli na planeti pripadnici naše kongregacije, mi zapravo spadamo u srednje velike. I ne dijele svi naša uvjerenja u potpunosti i na isti način, neki nisu nimalo prijateljski raspoloženi, ali svi su izvorni, prirodni.“

„Kakav se to rat ili katastrofa dogodio? Kada?“

„Tridesetak godina nakon vaše smrti. Dizajniran je hibridni virus koji je trebao napasti samo određene modele, uništiti neprijatelja, ali mutirao je, toliko nepredvidivo da je počeo napadati svu organsku elektroniku i mehabiološka vlakna u mozgovima ljudi. Uništavao je umjetne neurone i onemogućavao djelovanje organotehničkog tkiva. Ultimativno oružje koje se širilo mrežama, virus koji se stvarao u umreženim mozgovima samim primanjem signala. Smrtna presuda za sve hemove. Jednom kad je mutirao, proširio se u nekoliko sekundi po cijelom sustavu.“

„Hemove?“ ubaci se Thiago.

„H-M“, odvrati Uvald. „Human Machines. Ili Homo machinus. Hem. Normalni ljudi, barem do nedavno. Naši mozgovi bili su prošireni umjetnim neuronima i spojeni interaktivno s mrežama, a tijela su nam bila modularna. Meso je činilo niti deset posto naših tijela. Osjećam se kao golač ostavljen vani na udaru vjetrova, kao govno izbačeno u ocean, ovako ogoljen i krhak. I sam. Potpuno sam.“

„Onakvi ste kakvo ljudsko biće i mora biti“, obrati mu se V-14. „Mi smo stvoreni da služimo, ne da vladamo.“

„Vjerski fanatici“, frkne vojnik prema njoj pa se opet obrati Thiagu. „Stvari su otišle u krasni još i prije mog vremena, ako se pitaš što se dogodilo. Zagrizli smo previše, problemi su se

počeli gomilati, sve manje resursa, mutacije virusa i organskih bakterija, znanje koje smo imali nije moglo pratiti sve veću ekspanziju. A onda je isplivala ljudska pohlepa, nastavilo se sa stalnim sukobima i ratovima. Samo što ovog puta nije bilo umjetne inteligencije da riješi naša sranja. Sve dok se ekosustav nije raspao, a orbitalni prsten, koji je zadnje stoljeće održavan krpom na zakrpu, prosto se rasuo i većinom ostao u orbiti gore. Ono što je palo napravilo je i previše štete. U onom što je ostalo preživjeli su neki. Par sto tisuća tamo gdje su nekoć živjele milijarde. Ne bih ih nazvao ljudima, ne više, vidio sam ih i borio se protiv njih, jer su nam resursi od onog što je gore ostalo postali nužni. Oni su naravno preživjeli ono što je ubilo moju rasu, nikad nisu bili spojeni na standardne mreže. Rekao bih zapravo, kad se sjetim svega, da je kraj bio očekivan.“

Vozilo je počelo ubrzavati prema gore, izazivajući Thiagu nelagodu u želucu koji je djelovao kao od kamena, dok su mu udovi odrvenjeli, a srce krenulo tući kao ludo. Kad su opet krenuli pravocrtno, uspio se smiriti.

„Dakle vi ste vjernici“, obratio se H-32. „Zbog toga ste odbijali sjedinjenje s tehnologijom. Vjernici koje religije? Kojeg Boga? Jahve, Alah, Buda, mormoni, Jehovini, neki novi možda?“

Zaradio je začuđene poglede mršavih ljudi, koji su ga promatrali kao da je izvalio nešto kolosalno glupo i začuo Uvaldov zabavljeni cerek.

„Postoji samo jedno istinsko Božanstvo“, odgovorio mu je H-32 ozbiljnim glasom. „A vi ste njegov tvorac.“

* * *

Raketa prema kojoj su se vozili izgledala je ogromno, čak i s udaljenosti veće od nekoliko kilometara. Podsjećala ga je na one koje je vidao kao dijete u dokumentarnim filmovima, visoka, vitka i sve uža prema zašiljenom vrhu. Vojnik je i ovaj put sjedio do njega, u vagonu malenog jednošinca koji ih je vozio ka uzletištu, prema kojemu su se spuštali s uzvisine. Barem su imali prozore, vožnja u onoj kutiji koja ih je dovela dvadesetak kilometara od točke na kojoj su se sad nalazili trajala je pet sati. Na kraju je već osjećao klaustrofobiju, a i priličnu mučninu.

„Ono dolje je nešto što ste skupili iz muzeja?“ Uvald je prekinuo tišinu koja je vladala zadnjih četvrt sata. Zaradio je rezigniran pogled od H-32, i uzdah, prije nego što je dobio odgovor.

„Dizajn je nalik raketama Saturn, da. Kao i princip rada.“

„Ono dolje je prava raketa?“ Thiago je iskrivio vrat da bolje vidi, više užasnuto nego zainteresiran. „S raketnim gorivom od nafte u svim onim tankovima?“

„Ne svim. U prvom stupnju da. Raketno gorivo iz tog doba uglavnom je istog sastava kao petrolej koji se koristio za lampe u devetnaestom stoljeću. Lako za proizvesti. Otvorili smo za to neke stare bušotine. Ali pomiješano je s tekućim kisikom. Kerox. Daje dobar potisak. Tekući kisik i tekući vodik, to je iziskivalo malo više napora, naročito držati ga ohlađenog na duži rok. No uspjeli smo. Rekreativni smo tehnologiju staru pola milenija. Spremni smo. Samo što ovdje nema modula koji će ići prema Mjesecu i goriva za to potrebnog. Nama je cilj orbita. A većinu od 140 tona korisnog tereta činit će ljudi.“

„Ono dolje je jedna velika bomba“, napomenuo je Uvald ono što je Thiago sinulo sekundu ranije. „Jeste li ih već testirali?“

Svi pogledi žgoljavaca počivali su na vojniku nakon tog pitanja. Thiago je opet osjetio mučninu kad je shvatio da zna odgovor.

„Naravno da ne. Da smo imali više ovakvih, povelili bi više ljudi. Ne bi ih ispaljivali u orbitu bez veze.“

Ovog je puta vojnik ostao nijem, a Thiago je zatvorio oči, jer je raketa prema kojoj su jurili postajala sve veća i zlokobnija.

Skafander u koji su ga uvukli bio je nezgrapčan i težak i nije previše nalikovao onima iz dokumentaraca o putu na Mjesec i Mars. Izgledao je kao nešto iz prastarih crno-bijelih SF filmova. Krut, sjajan i cjevast. Sam ga ne bi nikad uspio staviti na sebe. Morali su se prvo skinuti goli, u malenoj i blještavo osvijetljenoj prostoriji, pred očima četvero žgoljavaca, kako ih je nastavio nazivati u sebi. Uvald ga je odmjerio nečitljivim pogledom kad je skinuo sve sa sebe.

„Ja sam muškarac“, zarežao je u njegovom smjeru.

„Ne utvaraj si. Muškarac ili žena, ti si meso. Gadim se i sam sebi kad se ugledam u nekoj zrcalnoj površini.“

„Dok god je to jasno!“ Zgrabio je kombinezon od nečeg što je izgledalo kao metal i što je išlo na golo tijelo pa ga brzo navukao.

Grebao mu je kožu. Uvald mu više nije posvetio niti pogled. Nastavili su se spremati u tišini.

Hod u tom čudu, jednom kad je sve osim kacige sjelo na njega, predstavljao je muku. Raketa je bila udaljena stotinjak metara od zgrade iz koje su izašli. Srećom, postojao je maleni vlak na električni pogon, s otvorenim vagonima koji su nalikovali na vozila kojima je nekoć davno krstarilo po golf-terenima. Uokolo su stajali naoružani ljudi. Lecnuo se kad ih je vidio. Oni nisu bili samo kost i koža. Uvald ih je odmjerio sa zanimanjem, a Thiago je shvatio da nisu gladovali jer nisu izabrani da krenu na put.

Gore su došli otvorenim dizalom koje je jedva imalo ogradu vrijednu spomena i treslo se luđački cijelim putem. Na vrhu su ih posjeli u kabinu, njih ukupno osam u skafanderima. Ležali su zapravo na leđima.

„Gdje su ostali? Postoje li etaže na raketi?“ upitao je prije nego što su mu stavili kacigu na glavu. V-14 zaustavila je ruku osobe koja je krenula stavljati jednu na njezinu glavu da mu odgovori.

„Dolje su. Ispod nas. Uronjeni u gel iz kojeg ćemo kasnije izvući kisik i vodik potreban za motore koji će nas dovesti do orbitalnog prstena, jednom kad se oslobodimo gravitacijskog bunara. Primili su kemijski spoj koji im omogućava da udišu tu smjesu kraće vrijeme. Ona ih i štiti od ubrzavanja. Bit će im udobnije nego nama, iako udisanje toga samo po sebi nije nimalo ugodno. Nagurani su u otprilike 400 kubnih metara prostora, što začudo čini jedva sedam metara visine rakete.“

Htio je još nešto upitati, ali nečije ruke nataknule su mu kacigu na glavu, a zvukovi su postali prigušeni i daleki. Ni kaciga nije nalikovala onome što je poznao. Izvana je djelovala kao duboki lonac bez ručki, u kojemu je netko izrezao maleni pravokutnik za prozor, pa izvana zalijepio komad tamnog stakla na taj otvor. Privezali su ga za tanku i neudobnu stolicu, dodirivao se ramenima s osobama pored sebe. Minutu kasnije zatvorila su se vrata kroz koja su ušli. Prošlo je najmanje pet minuta u tišini, a onda se raketa počela tresti. Ostao je pomalo razočaran što nije bilo čujnog odbrojavanja od deset pa naniže, ali zaboravio je na to čim je urlik motora nadvladao tišinu u koju ga je spustila kaciga. Sve oko njega treslo se kao da će se raspasti svaki tren, a kad je čudovište krenulo prema gore, slon mu je sjeo na prsa. Ili je barem tako pomislio, doživljavajući silu ubrzanja za koju su mu rekli da iznosi samo 4 g i da postaje manja nakon prve faze.

Vrištao je sve to vrijeme, dok je sila postajala sve veća, onoliko koliko je bio u stanju, trpeći bol i očekujući eksploziju koja će ga izbrisati iz postojanja.

Put do bestežinskog stanja trajao je malo više od deset minuta, tako su mu barem ranije rekli, ali on bi vrijeme provedeno u ubrzanju procijenio na pola sata. Ili dva. Osjećaj je imao nešto duboko pogrešno u sebi, a istovremeno je predstavljao blaženstvo nakon brutalnog ubrzanja. Poželio je da se može osloboditi remena i lebdjeti, ali u tijesnoj kabini za to nije bilo mjesta. Put je potrajao još dobrih pola sata, brzina je sad ostala stalna, više je nije doživljavao. Osjetio je okretanje kad se posljednji stupanj, jedan od manjih tankova, odvojio od onog što je ostalo. Tad je krenulo usporavanje, a to je bilo jednako loše, ako ne i gore od onoga što je doživio prilikom uzlijetanja. Nije više imao snage da ispusti neki zvuk, samo je čekao da sve prođe, računajući da će trajati kratko i da je kočenje brutalno koliko može biti. Brzina je bitna, to mu nitko nije trebao objašnjavati. Ovdje su da ukradu brod kojim će nastaviti putovanje, a postoje i stanovnici pojasa kojima se to neće svidjeti. Pristajanje je također bilo brutalno. Imao je osjećaj da ga je netko bacio svom snagom u neki zid.

Još je dolazio k sebi dok su se vrata njihovog modula otvarala i ljudi u skafanderima počeli izlaziti. Dvojica su ga podignula i povukla. Nalazio se u bestežinskom stanju i bio je lagan kao pero, što mu nije pomagalo jer ga je bolio svaki dio tijela. Uvukli su ga u nekakav tunel načinjen od tanke naborane opne kroz koju je bliještao sunčev sjaj. Minutu kasnije pustili su ga da lebdi u nekom prostoru koji mu je djelovao kao skladište. Potom ga je njegova vlastita težina povukla prema dolje i zalijepila mu stopala za pod. Izgubio je ravnotežu i pao na guzicu. Lik u skafanderu ispred njega skine kacigu. Bio je to jedan od mladih muškaraca koji je putovao s njim, nije im zapamtio ni lica, a kamoli brojeve. Odbacio je kacigu, ispružio ruku i povukao Thiaga prema gore.

„Nema ni trećina g ovdje, saberi se“, čuo je Uvaldov glas iza sebe. Vojnik je sa sebe gulio i ostale dijelove skafandera. Mladić koji mu je pomogao da ustane povuče njegovu kacigu. Udahnuo je punim plućima kad je taj lonac nestao s njegove glave. Zrak je imao ustajao okus, ali bio je mnogo bolji od onoga što je udisao posljednjih petnaestak minuta.

„Gdje smo?“ Bacio je pogled oko sebe. Uokolo je bilo nekoliko masivnih vrata, neka dovoljna za prolaz ljudi, a neka su izgledala dovoljno velika da kroz njih prođe povećе teretno vozilo. Cijev kojom su došli bila je spojena s jednim vratima.

„U brodu“, odgovori Uvald. „Rekao bih teretnjaku, na vezu uz neko davno opljačkano skladište. Primitivan, mali brod koji se ne može spustiti kroz atmosferu. Nikad nam nisu bili zanimljivi ni od koristi, zato se valjda i mogu još pronaći. Premda je ovo zapravo jebeno čudo, naći funkcionalan svemirski brod. Ovakvi su služili za prijevoz komada asteroida s velikih teretnjaka do orbitalnih tvornica metala. Većina pojasa izgrađena je od legura plemenitih metala, nezamisliva količina za nekog iz tvog doba, po to smo uglavnom i dolazili ovdje gore. I mi smo koristili te legure za gomilu toga. Mora da smo u nekoj od napuštenih tvornica, uz koju je ovo čudo ležalo zaboravljeno do sada.“

„Netko je svakako imao informaciju o ovome, koju je prodao našim domaćinima“, Thiago je pokušao slegnuti ramenima, ali dio skafandera ga je spriječio u tome. „Kako se ova kanta pokreće?“

„Vidiš ono tamo?“ Uvald pokaže glavom prema dvojici koji su između sebe nosili glomaznu kutiju koja je djelovala izrazito čvrsto. Vidio ju je i ranije u sredini raketnog modula, ali ga tad nije zanimala. „Antimaterija, kladio bih se.“

Zgranuto je pogledao vojnika koji je opet imao na licu onaj cerek. U međuvremenu se već bio skinuo potpuno gol, onaj mladić koji je pomagao Thiagu još je skidao dijelove skafandera s njega.

„Da. Ovi brodovi ne voze na petrolej, bojim se“, H-32 im je pristupio s tri tkanine u rukama od kojih jednu dobaci Uvaldu. Nekakva odjeća, izgledala je užasno tanko i nesvršishodno. Druhu je dodao golom mladom momku koji im se upravo pridružio. Uvald i momak uzeli su tkaninu bez primjedbi. Raširili je u rukama, a ona se prelila preko njih i potekla po njegovim tijelima. U nekoliko sekundi više nisu bili goli, a odjeća na njima čak je i poprimila boju okoline. Mladi momak, za kojeg bi Thiago rekao da tek ulazi u pubertet, pozdravio ih je kimanjem i širokim osmijehom.

„Haj. Čuo sam da smo se već upoznali. Takoreći.“

„Tko si ti?“ upitao je Thiago, zbacujući ono metalno odijelo koje je nosio ispod skafandera sa sebe. Tkanina koju je uzeo od H-32 djelovala je mnogo ugodnije.

„Bio je moj sin“, odvrati H-32 tihim glasom pa se okrene i uputi ka drugoj strani teretnog prostora.

„Ja sam pilot“, odgovori nasmiješeni momak. „Davor Grubor, drago mi je.“

„Ti si... Pristao si na ovo, mislim, zadnji put...“, ostavio je rečenicu nedovršenom, pažnju su mu privukla vrata koja su se otvorila, spojena na cijev sličnu onoj kojom su i oni došli. Kroz nju su u prostor klizila gola tijela, gola tijela sjajna od plavkastog gela kojim su bila premazana. Tijela koja su se praćakala po podu, povraćala gel i pokušavala ustati.

„Znam na što misliš, rekli su mi“, odgovori momak krajem oka promatrajući sve veću gomilu plavkastih tijela. „Ali to je bilo kad su me učitali u nekog fosila na umoru. Ovo nije loše. Imam 13 godina, sin sam glavonje osobno, odnosno dali su mi njegovo tijelo, ali ista stvar. A znaš li da, ako uspijemo, bit će više od dvije tisuće žena, dobar dio mladih kao i ja, na svega stotinjak muškaraca. A trebat ćemo se razmnožavati“, osmijeh na momkovom licu razvukao se od uha do uha pa prešao u zabavljenu grimasu kad je odmjerio Thiaga. „Mada, te anoreksičarke mi i nisu nešto privlačne. Ti s druge strane...“ napravio je pokret kao da diže dlanovima dvije povelike kugle i namignuo. Thiago je osjetio nalet crvenila koje mu se penjalo u lice zajedno s bijesom.

„Nosi se u kurac, perverznjače stari!“ Raširio je tkaninu u rukama i bio sretan kad se brzo prelila preko njegovog tijela. Pilot se glasno nasmijao, još jednom mu namignuo, pa im mahnuo i otišao na drugi kraj prostorije.

„Bez pilota ne bismo imali šanse“, odgovori Uvald na njegov upitni pogled. „Trebao proći jako brzo kroz polje krhotina u orbiti i more mrtvih, umjetnih satelita između nas i Mjesečeve orbite. I izbjegavati potjeru. Gotovo samoubilački let kojeg programi ne bi uspjeli izvesti dovoljno brzo. Nadam se da si smislio kako ispuniti ono za što su te doveli?“

„Misliš, osim da u prazninu svemira viknem: ‘Hej, to sam ja, tvoj tvorac, dolazi ovamo i slušaj što ti govorim!’“ Dobio je samo grimasu i mrki pogled kao odgovor. „Znam, znam. Cijelo vrijeme otkada sam saznao za to vrtim scenarije po glavi. Znam što ću napraviti i kakav kod poslati. Hoće li uspjeti, to ne mogu reći.“

„Bit će što bude“, odvrati vojnik, usmjerivši pažnju prema grupi koja je prema njemu gurala hrpu ogromnih kutija na

kotačićima koju su uvezli kroz najveća vrata. Kroz njih se vidjelo još jedno skladište, prilično manje.

Brod kojim je oprema stigla, pretpostavio je Thiago.

„Da vidimo što su sve još donijeli“, Uvald zakorači prema jednoj od kutija i otvori je. „Zbilja ste poharali muzeje, momci. A vidi tek ovaj relik. Uspjeli ste ga smučkati. Sviđa mi se, uzet ću to.“ Dobio je samo slijeganje ramenima od jednog muškarca, jedinog koji nije bio prekriven plavim gelom. Thiago je promatrao kako muškarci vade komade opreme iz kutija, cijevi, šipke i razne spremnike, i sklapaju ih u nekakve oblike. *Egzoskeleti s oklopom*, shvatio je kad je Uvald složio jednu glomaznu strukturu pa zakoračio u nju, a ona se sklopila oko njega.

„Vrijeme da se rastanemo, komandni most je u onom smjeru“, pokaže mu vojnik rukom na koju je upravo povješao neke komade koji su sigurno bili naoružanje.

„Sretno. Vidimo se kasnije“, odvrati Thiago, ali Uvald se samo naceri i odmahne glavom.

„Kupit ćemo vam vremena. Nadam se da će dostajati i da će ekipa osposobiti brod dovoljno brzo. Za petnaestak minuta skupit će se i napasti nas. Neki su već tu u blizini, skeniraju i pripremaju se.“

„Želiš reći...? Ali zašto?“

„Jer ne postoji realan scenarij u kojemu mi pobjeđujemo raidere. Možemo ih samo zadržati kratko vrijeme. Barem ću umrijeti boreći se protiv onih koji su ubili moj original i možda, ako bude sreće, neke povesti sa sobom. To je sve čemu sam se nadao. Idemo!“ Trznuo je glavom i pokrenuo se, a za njim je krenula skupina od pedesetak muškaraca u istoj opremi kao i on. Udarci glomaznih čizama zatresli su palubu broda.

Nestali su kroz jedna od većih vrata za nekoliko minuta, a Thiago se trgne iz obamrlosti i krene u smjeru koji mu je vojnik pokazao. Teretni prostor broda sad je već bio pun plavih golaća. Tisuće, koliko je mogao procijeniti. S mukom se probio između njih do mjesta gdje ga je čekao H-32. Osvrnuo se na more tijela još jednom, svi su sad bili na koljenima, ruku ispred sebe u pozici kao da žele umiti lica koja su se usmjerila prema gore. Tiho mrmljanje prolazilo je kroz gomilu.

„Što rade?“ upitao je, premda je znao odgovor.

„Mole se. Jedino što sad mogu. Nadajmo se da će molitva više od dvije tisuće vjernih pomoći onome što mislite napraviti. Jeste li spremni?“

Umalo je slegnuo ramenima, ali umjesto toga kimne. Sad nije vrijeme za zdvajanje, sad je njegov red da napravi što zna i Thiago zakorači na most broda, skučen i mračan prostor, trenutno osvjetljen samo jednim aktivnim ekranom. Imao je šest stolica, pilot je više ležao nego sjedio u onoj sasvim naprijed i u sredini. Sjedalo mu je obuhvatilo tijelo kao neko živo biće. Od njega je u konzolu ispred vodio splet debelih, pulsirajućih kablova. U još tri već su sjedili ljudi, samo jedna osoba bila je žena, ona koju je prvu upoznao, V-14.

H-32 pokaže mu na stolicu s desne strane, jednu od dvije slobodne, i on poslušno sjedne. Ova je zadržala oblik, kao što su to napravile i sve ostale, osim pilotove. Pred njim se upali i zatreperi ekran te on položi dlan na njega da aktivira sustav. Kad su se ikone pojavile pred njim, dodirne jednu poznatu i krene sastavljati poruku.

* * *

„Svrstajte se po dvoje i napravite razmak od barem pet metara do drugog para, nađite neki zaklon i naciljate metu prije nego što potrošite punjenje. Samo kratki rafali. Namjesti oružje odmah!“ Kritički je osmotrio unutrašnjost tvornice u koju su ušli iz povećeg skladišta. *Prvi će val doći kroz ovaj dio tvornice*, procijenio je na osnovu iskustava koja su bila usađena u njega. Premda ogoljen, prostor je imao dovoljno zaklona. Uspiju li ih odbiti, krenut će izvana i bušiti rupe kroz koje će ulaziti sa svih strana. Raideri nisu uništavali svoja staništa ako su to mogli izbjeći. Postojala je i mogućnost, premda malena, da jednostavno pošalju neki projektil i raznesu brod. U to nije vjerovao, jer neprijatelj kojeg je čekao bio je na zlu glasu po tome što je nastojao protivnike uhvatiti žive. Zašto, i što se sa zarobljenicima poslije događalo, to nitko nije znao. Velika skupina ljudi u brodu predstavljala je mamac koji neće pustiti tek tako.

„Pazite da ne pogodite jedni druge, očekujte da će se probiti i naći između nas. Tada vam ostaje borba jedan na jedan, a oni su znatno brži. Prije nego što se to dogodi stanite leđa uz leđa sa svojim parom. Dobit ćete signal.“ Uvald se ogledao uokolo.

Mladići koje su poslali s njim imali su odlučan izraz na licima, ali mnoga od njih djelovala su istodobno prestravljeno. Nije očekivao mnogo od njih. Biti spreman umrijeti za svoja uvjerenja i sugrađane je jedno, kad taj trenutak zbilja dođe, ostaju samo goli instinkti i strava koja paralizira. Nadao se da su njihovi vođe imali dovoljno pameti da ih drogiraju nečim što će im pomoći da se ne zamrznu u odlučujućem trenutku. Napravili su što im je zapovjedio i raširili se u parovima po okolnom prostoru, tražeći najbolji zaklon. On je ostao na sredini, sam, iza derutne konstrukcije na kojoj je nekoć vjerojatno stajao pričvršćen nekakav glomazni stroj. S ostalima je imao radio-vezu, primitivnu i malog dometa. Neće im biti od velike koristi, ali trenutno je ispunjavala svrhu. Sve što su imali bilo je primitivno i prastaro, plinom pogonjeno oružje koje je ispaljivalo projektele od legure koja bi se raspadala na sitne komadiće kad bi prodrla kroz metu i šireći se nastojala napraviti što više fizičke štete. Svime se upravljalo ručno i na tome je zapravo bio zahvalan. Bitke koje je nekad vodio bile su brzi upadi, zgrabi i bježi, a uključivale su visokotehnološku razmjenu ometanja i pokušaja hakiranja protivnika, što bi onda eventualno omogućilo pametnim projektilima da lociraju protivnika i prodru kroz zaštitnu buku ometajućih frekvencija i lažnih projekcija. Elektromagnetski valovi koje će raideri upotrijebiti neće koristiti ničemu. Metali od kojih su napravljeni njihovi egzoskeleti i oružje uklopit će se u okolinu i učiniti ih nevidljivima za moderno naoružanje. *Low tech*, hidraulika i mehanika bez programa da je vode, zanimljiv koncept, barem naizgled. Jer ono što oni ispale neće ubiti ni jednog raidera, samo će ih usporiti, oštetiti neki od modula koji će se relativno brzo samoreplicirati.

To je bilo sve čemu se nadao. Tim minutama koje će tako kupiti ostalima. Za ubiti modernog borca, dok su mu aktivirana zaštitna polja, nekoć su trebali projektili s antimaterijom. Sićušnom česticom iste, ali jednom kad bi se aktivirala, našla cilj, nekoliko kubnih metara prostora jednostavno bi postalo ništavilo.

Bit će zbudjeni u početku, u to bi se okladio. Prilagodit će se brzo, prebaciti na obične vizualne i toplinske senzore, reprogramirati naoružanje ili ih jednostavno fizički uništiti golom silom kad im se dovoljno približe. Svi koji su s njim, a i on sam, uskoro će iskrvariti na metalnom podu ove hale.

Uočio je pokret na udaljenom kraju prostora i dao dogovoreni signal. Onih prvih dana dolje na Zemlji, nakon što se probudio, pokušao je uvježbati ove momke, utuviti im što više u glave, naučiti ih barem osnovama. Prastaro, primitivno, stoljećima staro naoružanje bilo je njegova ideja, sve ostalo što su mu ponudili, što su mogli nabaviti, bilo je nekoliko generacija zastarjelo u odnosu na moderno naoružanje kojim bi mogli nešto postići, čak i u njegovo doba. Raideri bi se s tako opremljenom ekipom obračunali a da ne zastanu.

Došli su brzo, upali sinkronizirano, samo mutna magla nečeg neodređenog, vrtlog koji se kovitla i giba, jedva raspoznatljiv golom oku. Prije nego što je dao signal prevalili su polovicu prostora. Buka koju je napravilo njihovo oružje bila je zaglušujuća, projektili koji ne bi pogodili metu rikošetirali bi i zujali uokolo. Vidio je kako zastaju, kako se trzaju, kako dijelovi njih postaju vidljivi, sjajni materijal i tekućina koja bi provirila na djelić sekunde. Izvijali su se, mijenjali oblik, izbjegavali metke i približavali. Sporo, ali postojano. Četiri minute kasnije dao je signal da stanu leđa uz leđa. Nisu ga poslušali svi, neki su uzimali u panici. Ti su pali prvi, kad bi im se mreškavi vihor našao iza leđa i jednostavno prošao kroz njih. On sam ugurao se u jednu nišu i nastavio prosipati kratke rafale po protivnicima koji do sada na njih nisu ispalili ništa. Njegovo oružje je na kraju ostalo jedino koje se čulo. Sve dok se jedan od oblika nije pojavio ispred njega, izvio u stranu kad je zapucao i istodobno sijevnuo prema dolje. Uvald padne na tlo, doslovno pogođen, u jednom trenutku je čak i ugledao kako polovice njegovih nogu još uvijek stoje, dok se nisu prosto prevalile u stranu. Tresnuo je na leđa, ali je istodobno podignuo i glavu i sve cijevi na objema rukama, pa ispalio u to ispred sebe sve što mu je još preostalo. Rafal koji je trajao dobrih desetak sekundi. Zadovoljno je gledao kako mu neprijatelj pada na tlo, kako se oblici pojavljuju kroz sijevanje elektroničkih pražnjenja, kako neprepoznatljivi ekstremiteti, gomila njih, trzaju uokolo. Na kraju je to ispred njega otpuzalo izvan njegovog vidokruga. Nadao se da ga je ošteti nepovratno i da upravo umire. Bio je zadovoljan.

Ranije je čuo, dok je još par momaka osim njega pružalo otpor, kako se brod odvaja s doka, trzaj se osjetio kao blagi potres. Sad su već kilometrima daleko i dok krene potjera možda uhvate dovoljnu prednost. Njegov egzoskelet snažno je zatvorio obruče

oko njegovih nogu, odmah iznad reza, negdje ispod koljena, održavajući ga na životu.

Smireno je gledao kako mu se približava jedan od njih, dok ostali stoje, još uvijek nerazaznatljivi i jedva vidljivi, podalje od njega. Taj koji mu se približio poprimio je vidljiv oblik, isključio zaštitu i postao nešto sastavljeno od tisuća svjetlucavih faceta, spojeno pod svim mogućim kutovima. Struktura koja je stalno mijenjala izgled kako mu se približavala. Na njenom vrhu pojavilo se glatko mladoliko lice. Nije mogao odrediti radi li se o projekciji ili je doista iz tog čuda izvirila glava.

„Ostao si bez municije, naredniče Uvald, pripadniče osmog voda, treće kohorte, druge Geralandske armije.“ Uvald samo podigne glavu koliko je mogao, istodobno s jednom rukom na čijoj je šaci stajao ispružen srednji prst.

„Znam tko si jer smo te već ubili. Ne jednom već tri puta, poznajemo otisak tvog mozga.“ Nije se nagnuo prema njemu, lice se naprosto spustilo niže niz facete.

„Pa, jebi se, seronjo. Brod je otišao, zakasnio si, ja pobjeđujem ovaj put. Barem ih nećete uhvatiti žive, a možda vam i pobjegnu.“

„Naredniče, naivan si kao i uvijek“, lice ispred njega ostalo je bezizražajno. „Da smo htjeli, mogli smo ih zaustaviti. A onda bi oni možda uspjeli izazvati eksploziju pogonske antimaterije, samo da ih ne zarobimo. I uništili bi sebe i brod. A te stare brodove nije jednostavno nabaviti i nije ih lako vratiti u prvobitno stanje.“ Ovog se puta na tom licu pojavio sitan osmijeh, dok je proučavao promjene na Uvaldovom, koji je shvatio što mu govori.

„Kad potroše gorivo, kad nitko ne dođe po njih, kad shvate da nemaju kamo, kad ih obuzme očaj, tada su lak plijen. Brod na kojemu se nalaze iskoristili smo već pet puta za potpuno isti scenarij.“

„Dva su vam ipak pobjegla“, riječi koje je Uvald izrekao nisu izašle s trijumfalnom notom, kako ih je zamislio, očaj mu se uvukao u glas.

„To je igra na dugi rok. Gubici su ponekad neizbježni, anomalije se događaju. Ali isplati se, a sve što je potrebno je hakirati neke prastare baze podataka koje arhaični dolje na Zemlji koriste, namjestiti to tako da izgleda da su informacije stare više od stoljeća, dati im nužne podatke da provedu svoje planove i

pripremiti im ovdje gore klopku. Znalo ih je doći i po pet tisuća odjednom. Velik plijen“, lice ispred njega se nasmiješilo.

„Jebi se!“ protisne Uvald.

„Znaš, naredniče, da mi vas zovemo jednako kao i vi nas“, lice ispred njega imalo je zabavljen izraz. „Raideri. Što znači pljačkaši. Nasilni lopovi. To ste zapravo ti i tvoji. Ili ste nekad bili. Koliko čujem, sad ste samo fusnota u povijesnim zapisima.“

„Izbrisat ću taj cerek s tvog lica, seronjo prokleti“, zareži Uvald.

„Senzori mi pokazuju da si ostao bez oružja, naredniče“, oči stvorenja zabavljeno su ga promatrale.

„Misliš? Pogledaj ovamo“, Uvald desnom rukom podigne dio oklopa s trbuha.

„To? Ta... glina?“ Lice je više sa zanimanjem proučavalo Uvalda nego što je pokazivalo ikakvu zabrinutost. „Što je to?“

Iskrivljeni, zadovoljni cerek pojavio se na vojnikovom licu, prije nego što je pritisnuo palac lijeve ruke dlanom, spojivši tako dvije žice i aktiviravši impuls prema sićušnom detonatoru. „Nešto prastaro“, odgovorio je tik prije eksplozije. „C-4.“

Da je nakon smrti mogao vidjeti razmjere štete koju je detonacija izazvala, i što je ostalo od njega i njegovog protivnika, Uvald bi bio sretan.

* * *

Očekivao je užase slične onima koje je proživio u raketi kad se brod odvojio od doka i krenuo. Umjesto toga jedva je osjetio ubrzanje. Na centralnom ekranu mogao je vidjeti kako brod mijenja smjer, ponire, uzdiže se i krivuda lijevo i desno, izbjegavajući strukture i krhotine. Od tog gibanja nije osjetio gotovo ništa, a pogled na ekran, u nerazmjeru s njegovim osjećajima, izazvao mu je mučninu. Stoga je odvratio pogled i usredotočio se na svoj rad.

Ako bi sebi morao priznati neke mane koje je imao, samouvjerenost bi se bila našla na vrhu. U paru s uvjerenjem da je pametniji od svih ostalih. Neki bi to možda nazvali ohološću. Tvorac, posprdno se nasmiješio na tu riječ. U desetljećima prije, većina njegovih, nazvao ih je parnjacima, nije uspjela u ovome što on pokušava. A okladio bi se sam sa sobom da su svi oni mislili da hoće. Nada je utočište budala, smatrao je odavno. Jedino što je mogao bilo je vratiti se osnovama, napraviti isto što i Uvald, na

neki način, a da ne pokušava shvatiti što je u međuvremenu postala njegova kreacija. *Žgoljavci su možda i u pravu*, pomislio je. To što je stvorio za ljude je samorazvojem postala znanost izvan domašaja njihovog shvaćanja. Magija. Božanstvo, ako je njima draže. S jednog ekrana čuo se zvuk molitve, blijeda tijela, s kojih je plavi gel u međuvremenu ispario, tvorila su homogenu masu. Osluhnuo je na trenutak, pokušao razabrati riječi pa shvatio da ih nema. Izgovarali su brojeve. Samo dva broja, nulu i jedinicu, u nizu kojem nije mogao uhvatiti početak da bi preveo kod u jezik. Odustao je i umjesto toga dovršio poruku.

„Spreman sam.“ Okrenuo se prema H-32 i pritom bacio pogled na središnji ekran. Sad su jurili prema zvijezdama ne mijenjajući smjer. Nije mogao odrediti kojom brzinom.

„Nadajmo se da je Ono vodilo vaše misli i da je spremno prihvatiti nas.“

„Recite mi, ta dva broja, to dvoje mojih parnjaka što je uspjelo. Jeste li ikad dobili neku povratnu informaciju?“

„Ne,“ vođa žgoljavaca odmahnuo je glavom. „Mislimo da nisu blizu, najbliži planeti, koji su gotovo identični onome što je Zemlja nekoć bila, udaljeni su tisućama svjetlosnih godina. Možda njihov signal putuje do nas. A možda su i u nekoj potpuno drugoj dimenziji, u nekom svemiru kojeg mi ne možemo ni pojmiti. Ne znamo, predajemo se uzvišenoj milosti, to je sve.“

„Vidjet ćemo, nadam se“, odvratio je, spreman pritisnuti ikonu za slanje. „Koliko još?“

„Učinite to!“ zapovijedi H-32, a on pritisne ikonu ispušivši zrak iz pluća.

„Moramo se odmaknuti još barem pola milijuna kilometara. Ispod te granice nikad nije uspostavljen kontakt“, reče stariji muškarac. „Uskoro ostajemo bez goriva, nosit će nas inercija istom brzinom, ali potjera je već iza nas, a oni imaju brže brodove. Stići će nas, ali nakon što dođemo do cilja.“

Tišina je vladala na mostu idućih desetak minuta. Samo se tiho binarno pojanje nula i jedinica čulo s jednog ekrana. Thigo je uočio i jedan koji je pokazivao približavanje potjere. Nije želio računati koliko im preostaje. Nije želio ni razmišljati što će se dogoditi ako ih uhvate, i je li možda bolje umrijeti prije toga. Usredotočio se na to da mu ruke ne drhte, da mu mjehur i crijeva ne ispuste sadržaj zbog straha koji ga je gotovo paralizirao.

Skoro je viknuo kad se ispred njih nešto pojavilo. Bijela točka, nešto što je mogao biti nekakav udaljeni planet ili zvijezda, ali djelovalo mu je bliže. Mnogo bliže. Nije bio jedini koji je ispustio nekakav zvuk između radosti i zaprepaštenosti. Vidio je i kako se neki naginju naprijed u stolicama kako bi bolje vidjeli.

Minute su prolazile. Brod je jurio, ali točka je ostajala na istoj udaljenosti. Već je čuo nekoliko frustriranih uzvika, pažnja svih bila je podijeljena između tog sjaja ispred njih i neprijateljske potjere koja je dolazila sve bliže.

Nada mu je tonula dok je gledao kako udaljenosti između njih i toga nečega ostaje ista, i kako ih brodovi koji ih progone sustižu. Gotovo je, zaključio je rezignirano, tresući se od frustracije i straha.

A onda je ta bjelina postala veća i sjajnija, raširila se preko cijelog vidljivog svemira. Bijelo kao potpuni zaborav, ogromno i teško kao izgubljeno sjećanje. I progutalo ih.

Ah, šljakeri u svemiru, jedan od omiljenih koncepata SF-a! Nakon što su se zasitili sjajne blještave budućnosti pogonjene novim tehnologijama, ljudi su ipak počeli prizemnije razmišljati o posljedicama njihovih primjena. I nekako uvijek ispada da čak i u toj sjajnoj budućnosti netko treba podmetnuti leđa, odguliti radni staž i dočekati penziju. A dočekati penziju u okrutnom svemiru...

SAKUPLJAČ SMEĆA

TAMARA TUDOVIĆ

„Ovaj je velik. Njega ćemo morati kukom“, deda je pogrblijeno stajao ispred prozora pilotske kabine i gledao kako se komad svemirskog smeća dug skoro tri metra sporo okreće. Bio je prošaran sivim udubinama i ogrebotinama koje je pretrpio pod brojnim udarima sitnih meteorita te dijelova satelita, raketa i malenih krhotina koje su mu se našle na putu. „Izgleda kao nekakav stari rezervoar još iz devedesetih“, prokomentirao je iz navike crnom biću sjajnog perja koje je stajalo na rukohvatu, ne očekujući zapravo ikakav odgovor. Nakrenuo je glavu u stranu i zaškiljio ne bi li uhvatio pogledom nekakav serijski broj koji bi mu dao do znanja što se točno nalazi ispred njih. Ali zapravo, to mu nije ni bilo bitno, jer smeće je smeće, a njegov zadatak bio je pogurati ga u pravom smjeru, van putanje, bliže atmosferi kako bi izgorjelo i maknulo se s puta.

Pogurao je metalnu ručku na komandama, a brod se zatresao i glasno zacvilio.

Vrana je uznemireno poletjela s rukohvata te kratko graknula iz protesta prije nego što se vratila na staro mjesto.

„Hoćeš ti radije upravljati brodom?“ oštro ju je pogledao i već zagurao desnu ruku u džep hlača. „Nisam ni mislio.“ Izvadio je keksić i pružio joj ga. Vrana ga je nježno uhvatila kljunom i odmah progutala.

Kuka je izvirila iz trupa otprilike dva metra prije nego što se naglo zakočila, ukopana na mjestu, a brod je još glasnije počeo

tutnjati. Na kontrolnoj ploči upalila se lampica za kontrolu pritiska.

„Evo ga opet“, glasno je izdahnuo i otvorio metalni poklopac servisne ploče koji je pokrивao crne kablove, metalne poluge i ostale mehaničke dijelove odavno zastarjelog tegljača izgrađenog prije vremena umjetne inteligencije, kada je posada još bila dio broda. Izvadio je metalni ključ s magnetnim vrhom iz plastične posude i podigao ga u zrak. „Ajde, na tebi je red. Zaradi za te keksiće.“

Vrana je odmah poletjela, zgrabila imbus ključ i ugurala ga u uzak otvor baš kao i mnogo puta prije. Brod se utišao i prestao tresti, a lampica se ugasila i deda je mogao nastaviti s poslom. Vrana mu je doletjela na rame čekajući nagradu za dobro odrađen posao.

„Dobra mala. Bravo“, pohvalio ju je pa joj pružio još jedan keksić koji je zahvalno primila i odletjela ostavivši ga da se dalje sam bavi nedovršenim poslom. Ponovo je pogurao metalnu ručku, a kuka se nastavila dalje protezati. Kada se dovoljno približila, deda je pritisnuo zeleni gumb i kukine metalne kandže su se rascvjetale pokazujući svoje oštre zube. Pri kontaktu s gromadom kandže su se zarile u metalnu masu probijajući njen trup i režući sve što im se našlo na putu, bez imalo otpora. Deda se zadovoljno nasmiješio te blago povukao stari rezervoar prema Zemljinoj atmosferi, pokušavajući ne razmišljati o ostalim kvarovima koje bi brod mogao imati.

Tegljač je možda bio star i zakrpan nekoliko desetaka puta, ali je i dalje bio funkcionalan. A to je njemu značilo puno više od onih sjajnih, novih brodova koje su sada proizvodili i veličali na sav glas. Unatoč svim manama koje je brod imao, deda ga nije imao ni najmanju namjeru mijenjati, ne sad, u svojim godinama. Proveo je svoj cijeli radni vijek na njemu i poznao je svaki djelić, uzduž i poprijeko, sve do zadnjeg vijka. Ionako je imao malo manje od godine dana do mirovine. Bio je siguran da će, kada dođe taj dan, i njegov zastarjeli svemirski traktor biti otpisan. Znao je da će on biti zadnji kapetan ove krame koju je toliko volio, i bio joj je zahvalan što ga je toliko vremena dobro služila, unatoč tim problemčićima koji su ga ponekad znali izbaciti iz takta.

U trenutku kada je dosegao željenu orbitu, dovoljno blizu vrućoj atmosferi, otkao je kuku s gromade koja je nastavila juriti

prema svojoj kobnoj sudbini. Brzo se vratio u viši sloj orbite jer je znao da tegljač ne može podnijeti visoku temperaturu duže od nekoliko minuta. Vjerovao je da će njegovoj gromadi trebati znatno manje od toga da potpuno nestane.

Dok se udaljavao, gromada je nastavila padati prema gušćim slojevima atmosfere. Zrak pred njom se zagrijavao do ekstremnih temperatura, površinski sloj metala počeo je isparavati i odvajati se u sitne užarene komadiće koji su se brzo raspadali i u potpunosti izgarali u atmosferi.

„Eto, jedan manje, još samo nekoliko milijuna, i počistit ćemo cijelu orbitu“, glasno se zacerekao.

Ekran je još jednom zatreperio, a osmijeh mu je brzinom svjetlosti nestao s izbornog lica.

Pritisnuo je gumb i slušao.

„Ovdje ured za prometnu sigurnost orbite. Čujemo li se?“

„Ovdje orbitški tegljač AG povlaka jedan devet. Čujemo se“, odgovorio je pretjerano dubokim glasom.

„Odlično. Imamo jednu situaciju i nadamo se da nam vi možete pomoći.“

„Slušam. O čemu se radi?“

„Jedan veći fragment nalazi se na putanji našeg satelita Net Core 7 koji opskrbljuje pola Zemljine polutke internetom. Ako dođe do kontakta, otprilike četrdeset pet posto svjetskog stanovništva izgubit će pristup mreži. Ne možemo to dopustiti.“

„Razumijem. A ja sam sretnik koji će to spriječiti, pretpostavljam?“ glas mu je sada omekšao. Bilo mu je drago što je starac poput njega, poslan u zabit svemira i vjerojatno davno zaboravljen, još uvijek potreban umišljenim uhljebima koji većinu radnog dana provode ispijajući *matcha latte* i jedući avokado-tost ili, još gore, zobenu kašu s chia sjemenkama.

„Pa, i da i ne. Vi ste najbliži lokaciji, a nemamo vremena preusmjeriti druge jedinice. Sigurno shvaćate važnost ovog problema, zato smo se i obratili vama. Ali s obzirom na vašu dob i starost tegljača, odlučili smo preuzeti kontrolu nad vašim brodom te riješiti stvar daljinskim upravljanjem. Naši stručnjaci će preuzeti komande nakon što podijelite kontrolni kod s nama. Siguran sam da razumijete važnost ovoga.“

Neko je vrijeme prostorijom zavladała tišina koju je starac odlučio prekinuti. „Mogu li barem dobiti podatke o fragmentu i satelitu da znam s čim imamo posla?“

Čovjek s druge strane glasno se nasmijao. „To su vrlo povjerljive informacije. Čak ni predsjednik nema te podatke. Uostalom, nije potrebno da znate sve detalje. Nećete vi upravljati brodom, već naš stručnjak. Ali budite bez brige, osoba koja će odraditi posao je najbolja u tome što radi.“

„A da? Već je čistio svemirski otpad na tegljaču iz 2030. godine?“ opet mu se vratila ironija u glasu.

„Naravno da nije, ali je dizajnirao neke od najnovijih modela, tako da budite bez brige. On zna što radi.“ Čovjek je zvučao razdraženo, a starac je pomislio da je vjerojatno vrlo visoko postavljen u hijerarhiji i da mu se rijetko tko suprotstavlja.

„Baš ste me utješili. Pretpostavljam da nemam izbora.“

„Pametan ste čovjek.“

Deda je izdiktirao kod odričući se komande broda. Nije bilo druge. Odbijanje bi značilo gubitak posla, a to si nije mogao dopustiti, ne sada, kada je tako blizu mirovini. Samo se nadao da znaju što rade.

„Šta sad?“ upitao je mrzovoljno.

„Sada se samo opustite i uživajte u prijevozu. Mi ćemo odraditi sve.“ Glas je utihnuo.

„Toga se i bojim.“

Vrana je sletjela na rukohvat, ključajući mu nestrpljivo po džepu hlača. Izvadio je šaku keksića i ponudio joj nekoliko komadića. „Uzmi. Možda su ti posljednji.“

Duboko je udahnuo i pogledao kroz prozor. Odmah u startu, uvjerio se da osoba koja upravlja brodom nije uzela u obzir starost vozila. Ponašao se kao da vozi novi model. Spuštao ih je preduboko i prenaglo, skoro dvadeset pet kilometara niže, a to je puno više od onoga što je dedina krtinja mogla podnijeti. Tegljač se gotovo odmah počeo tresti pa je morao intervenirati. „Ako ovako nastavite, ovo neće dobro završiti.“

Glas je istog trena odgovorio otresito: „Gospodine, ne brinite. Znamo što radimo. Krećemo se unutar granica.“

„Čijih granica? Ovaj brod to neće moći još dugo podnositi.“

Glas je nastavio smireno: „Kao što sam spomenuo, nema razloga za brigu. Vidite da se još ni jedno upozorenje nije pojavilo na vašem zaslonu. Opustite se.“

Deda je tiho zastenjao. „Lako je vama reći, vi niste ovdje. Ja znam kako ovaj brod diše. I znam da sada ima velikih poteškoća.“ Ono što im nikako nije htio reći jest da je već prije nekoliko

godina pogasio neke senzore kako bi brod mogao izgurati do njegove penzije. Bio je uvjeren da, ako prizemlje tegljač, nitko neće vratiti starca od šezdeset i kusur godina natrag u svemir. I zato je pregrizao jezik i pokušao ih urazumiti bez da podijeli taj detaljić.

„Slušajte, ako nastavite ovako, ovaj brod će se raspasti, a i ja s njim. Koliko ga još planirate spuštati? Barem smanjite kut silaska, pobogu!“ uhvatio se rukohvata kako ne bi izletio sa stolice, dok je vrana nervozno prelijetala preko cijele kabine i graktala.

S druge strane veze nije se ništa čulo. Deda se zabrinuo da su možda i komunikacije otišle k vragu, pa je histerično lupao po zaslonu.

„Halo! Halo!“ nastavio je vikati sve dok se brod nije malo umirio, a glas s druge strane se nije oglasio.

„Evo vidite da je izdržao“, prekinuo ga je samouvjeren. „Pozicionirali smo se na pravu udaljenost i spremni smo za drugu fazu. Za nekih dvadesetak minuta, fragment će nam doći u vidno polje.“

Otpustio je malo stisak na rukohvatima i odgovorio sarkastično: „Odlično. Jedva čekam.“

Prekinuo je vezu i ustao na klimavim nogama. Brod se umirio pre naglo i to ga je brinulo. Odlučio je provjeriti ima li većih kvarova na njemu. Nije bio siguran što ga dalje čeka, ali bojao se da neće biti dobro. Oslonio se o servisnu ploču i zagurao imbus ključ dublje u utor. „Ako ovo izleti dok oni budu radili ovakve pizdarije, gotovi smo“, mrmljao si je u bradu i nastavio gledati i krpati ono što se dalo. Brod je i dalje tutnjao, ali se koliko-toliko držao. Nadao se da će tako i ostati. *Kad bih barem mogao vidjeti s čim imamo posla*, pomislio je.

Minutu kasnije, brod se ponovo zatresao i deda je zaključio da je započela druga faza pa se vratio na svoje mjesto i čvrsto se uhvatio za kontrolnu ploču.

„Pas mater“, opsovao je čim je vidio fragment koji su morali uhvatiti. Bio je to dugačak rotirajući stup dugačak gotovo petnaest metara koji ga je podsjetio na razlupani školski autobus kojim je nekad davno išao u školu. Nepredvidivo se vrtio i deda je želio znati kako su zamislili hvatanje te gromade.

„Ovo je preogromno. Niste normalni ako mislite da možemo ovo uhvatiti samo tako. Koji vam je plan?“ zahtijevao je.

„Molim vas, smirite se. Uхватit ćemo ga s repa i povući što dalje od našeg satelita.“

„Pa zar ne vidite da smo predaleko? Ako mu se ne približite, zakasnit ćemo!“, gotovo ih je preklinjao.

Glas s druge strane je opet utihnuo, a tegljač je počeo još više vibrirati. Onaj koji je upravljao brodom je očito primijetio da su zaista prenisko te se pokušao pomaknuti par kilometara više kako bi stigao na hvat, ali dedi je bilo jasno da su zakasnili. Hvat s repa bio je nemoguć.

„Isuse Kriste! Jesam vam lijepo rekao? Šta ćete sada? Nećete ga valjda pokušati hvatati s boka!? Pa ubiti ćete me!“ urlao je iz petnih žila, a brod je glasno zapištao. „Taj hvat je riskantan sa novijim brodovima! I na manjim fragmentima! S ovim brodom je to nemoguće izvesti!“ prisjetio se svog posljednjeg hvata s boka kada je jedva spasio živu glavu.

„Riskantan je, da, ali nije nemoguć“, odgovorio je glas, pa nastavio: „Naš stručnjak ima više nego dovoljno iskustva s ovakvom vrstom hvata.“

„Očito vaš stručnjak nije pretjerano pazio na satovima fizike, jer bi inače znao da je taj stup prevelik i nepredvidiv. Pogledajte kako se okreće! Moj brod nema dovoljno jake potisnike da ublaži te okretaje. Kuka će se odlomiti a vjerojatno odnijeti i pola broda s njom. To što vi želite jednostavno nije moguće! Bočni hvat stvara rotaciju i nestabilnost, jer se sila ne prenosi kroz centar mase kao kod stražnjeg hvata. Ako ga uhvatite s boka, taj fragment će se početi ljuljati i vrtjeti, a taj vaš takozvani stručnjak će stalno morati ispravljati položaj. Ako on to ne uspije, a iskreno vjerujem da neće jer ga nije bio sposoban uhvatiti ni straga, fragment će preopteretiti kuku i otkinuti je, a onda se zabiti ravno u moju kabinu! Da li razumijete što vam govorim?“

S druge strane nije dolazio nikakav odgovor pa je deda nastavio još glasnije: „Zašto me ne slušate? To što vi želite nije moguće! I ako vi nećete zaustaviti tegljač, ja ću, makar morao istrgati kablove golim rukama!“ Ustao je sa stolice i krenuo prema servisnoj ploči. Tegljač se naglo zatresao pa je deda izgubio ravnotežu i pao na koljena.

„Da se niste usudili!“ zagrmio je glas. „Naređujem vam da se vratite na mjesto! Ako na bilo koji način sabotirate ovu misiju, možete se oprostiti od mirovine i od posla!“

Deda je osjetio paniku u njegovom glasu, no bilo je očito da je mislio ono što je rekao. „A ako ne zaustavim brod, mogu se oprostiti od života!“ odvratio je prkosno, no nije se pomaknuo.

„Zadnji put vas upozoravam! Taknete li ovaj brod, platit ćete! Ugovor će vam biti terminiran istog trena.“

Deda je ostao klečati i razmišljao da li riskirati svoj život ili satelit. Nije mu dugo trebalo da donese odluku. Pokunjio se i šutke dopuzao natrag do svog mjesta. Stegnuo je zaštitni pojas oko struka i prsa. Brod je bio na rubu i on je to znao. Samo ga je trebalo malo pogurati.

„U redu. Biti ću dobar zaposlenik. Ipak moram od nečega preživjeti.“ Još jednom je posegnuo u džep za keksićima i pružio jedan vrani. „Je li tako, vrano moja? Ali čak i ti znaš da ništa u životu nije besplatno. Pa onda odi i zaradi za život. Svoj i moj.“

Kucnuo je dva puta po plastičnoj čaši i potapšao se po džepu hlaća. Vrana je spremno prihvatila zadatak i poletjela prema servisnoj ploči. Uхватила je kljunom imbus ključ i izvježbanim ga pokretom izvadila iz otvora. Zalepršala je krilima i već nekoliko sekundi kasnije sletjela na komandni stol te vratila ključ u plastičnu čašu. Deda joj je već pripremio nekoliko keksića za uspješno odrađen zadatak. Ponudio bi joj i više da je imao uz sebe. U tom trenutku, dao bi joj sve slastice svijeta, jer bio je svjestan da mu je upravo spasila život. Vrana je halapljivo gutala keksiće ignorirajući sve jače trzaje tegljača, a deda se ukopao u stolicu iščekujući neizbježno.

Brod je bio gotovo u paralelnom položaju s fragmentom kada je zatutnjao toliko glasno da je deda morao pokriti uši. Lampica za kontrolu pritiska upalila se po drugi put toga dana, a kuka, koja je bila već na pola puta prema fragmentu, se zaglavila. Tegljač je ispustio visok fijuk, kao čajnik na vrućoj peći spreman grunuti. Zatresao se toliko jako da je deda odskočio dvadesetak centimetara sa stolice i skoro pregrizao jezik.

Nakon još jednog glasnog praska brod se potpuno umirio, a sva svjetla su se pogasila. Deda je odahnuo kada je shvatio da je još uvijek živ, ali ipak nije ustajao sa stolice. Odvezao je pojaseve i trljao mjesta na kojima su ga držali, pokušavajući ublažiti bol.

„Što se dogodilo?“ zagrmio je ponovo glas s druge strane veze. „Što si učinio? Onaj satelit je vrijedan milijarde dolara! Ako ga ovaj fragment zahvati, uništiti će ga potpuno!“

„Šta sam ja napravio? Ja tu sjedim prikovan za stolicu kao što ste mi naredili. Još ste mi i komande uzeli. Šta sam mogao učiniti? Jesam li vam lijepo rekao da je ovo stara krama koja ne može podnijeti te vaše manevre? I sad je zakuhao. Trebat će mi pola dana da ga popravim!“ Bacio je pogled kroz prozor i ugledao satelit koji su pokušavali spasiti. Pita se koje tajne krije taj gotovo nevidljiv objekt koji se savršeno stapao s okolinom, preslikavajući crnilo svemira na svojoj metalnoj, reflektirajućoj površini, i zašto se na donjoj strani trupa, okrenutoj prema Zemlji, nalazilo desetak ogledala za snimanje, dok se na gornjoj strani, koja je bila okrenuta prema svemiru, nalazila astronavigacijska kupola s jednom jedinom duguljastom antenom.

Glas sa druge strane je i dalje urlao i prijetio, ali starac ga je prestao slušati i blago se nasmiješio. Možda ga je pregazilo vrijeme u svakom smislu, ali nije bio glup. Znao je kako izgleda običan komunikacijski satelit, a kako izviđački, iliti špijunski, vojni objekt. A ova grdosija mu je ostavila dojam kao da bi mogla pokrasti podatke s pola Zemljine polutke pa vjerojatno ionako nikome neće nedostajati, osim naravno, onome koji ga je izradio. Na svu sreću, isto je tako znao da ne možeš uništiti nešto za što vlada već godinama tvrdi da ne postoji unatoč brojnim optužbama.

Potapšao je vranu po pernatnoj glavi i razmišljao koliko će mu trebati da popravi tegljač te kojom će putanjom najbrže doći do satelita nakon što ga fragment zakači. Nije loše imati neki komadić dobrog smeća koji mu može pomoći u pregovorima za veću mirovinu.

Postapokalipse su nekad bile epski događaji prouzročeni meteorima i vanzemaljskim invazijama. Tijekom Hladnog rata u 20. stoljeću prihvatili smo da će uzroci apokalipsi biti naših ruku djelo. Nuklearni i kemijsko-biološki ratovi su prepustili mjesto epidemijama, epidemije klimatskim kolapsima, svaka sljedeća generacija je bila sve intimnije vezana uz uzroke postapokalipse na horizontu i sve bolje upoznata s načinima da je zaustavi. Pa, u tom slučaju bismo trebali znati i kako preokrenuti stvar i obnoviti svijet, zar ne?

R E T R O F O R M I R A N J E

DEJAN FRANKOVIĆ

Jutro, ožujak

Sonya Pewes provela je većinu svojeg života u stanici Žumberak, smještenoj u istoimenom brdašcu u centralnoj Hrvatskoj. Zapravo, provela je većinu budnog života u točno ovoj prostoriji. Sivoj sobi u obliku oktogona punoj sivih ormarića sa šarenim svjetlima, sivog namještaja i sivih računalnih radnih stanica međusobno povezanih u impresivno sposobnu mrežu čiji su se nevidljivi krakovi protezali diljem Zemlje i njene orbite. Barem je tako izgledala na početku, a sad je većina svjetala bila ugašena, ormarići zahrđali i razrovani, a kablovi svih boja i debljina poput paučine povezivali su one koji su ostali funkcionalni. Zadubila se u treperavo žuto svjetlo i misli su joj skrenule na uspomene iz doba kad je bila voditeljica projekta i iz ove sobe nadzirala cijele timove znanstvenika, inženjera i klimatologa.

„Dobro jutro“, prenulo ju je iz prisjećanja davne prošlosti. „Donio sam ti topli čaj.“

Petar je ušao u labos s po šalicom u svakoj ruci i zatvorio vrata iza sebe nogom. Iz šalica se dizala para i ispunjavala prostor mirisom mente.

„Petre...“ zaustila je Sonya sa zabrinutim pogledom.

„Znam da je nije ostalo mnogo, Sonya, ali bolje si raspoložena nakon jutarnjeg čaja.“

Odložio je jednu šalicu kraj Sonye, a drugu približio ustima i lagano puhao u tekućinu. Nasmiješila mu se.

„Hvala ti. No stvarno moramo pokušati rastegnuti zalihe koliko možemo, bar dok ne uspijem naći rješenje“, obavila je stare, naborane prste oko tople šalice. Ruke su joj zadrhtale prolivši malo tekućine po podu.

Petar je otpio gutljaj gledajući je direktno u oči.

Sonya je primijetila zabrinuti izraz na Petrovom licu i nadodala slabo: „Nemoj. Tek je jutro.“

Napućio je usnice odvagujući u sebi što da kaže i odlučio prešutjeti svoje misli. Danas mu se nije dalo svađati. Ionako bi gotovo sigurno izgubio u nadmudrivanju s njom.

„OK, na čemu danas radiš?“ pitao je pokušavajući zvučati zainteresirano i skrenuti temu.

„Pokušavam saznati mogu li efektivno uništiti mediteranski krš kako bi kalcij u vapnencu izregulirao kiselost mora, ali i ti i ja znamo da te zapravo ne zanima odgovor.“

„Sonya...“

„Pusti me da radim“, stavila je šalicu sa strane i okrenula se od Petra posvetivši se ekranu ispred sebe.

„Danas je skupština. Hoćeš li doći?“

„Dobro znaš da je moj posao ovdje bitniji od svakodnevnih razmirica oko toga tko je pojeo čiju porciju graha“, odbrusila je ne digavši pogled.

„Nema graha bar već petnaest godina“, dodao je ispod glasa.

„Petre!“ oštro ga je upozorila. Starost nije oduzela snagu njezinom glasu kad bi joj se temperament rasplamsao.

Petar je ostao naslonjen na jedan od stolova u labosu gledajući pažljivo Sonyu kako se koncentrira. Osvrnuo se po prašnjoj prostoriji u kojoj je možda svega četvrt opreme još donekle funkcionirala.

„U redu. Pričat ćemo kasnije.“

Polagano se odmaknuo i sporim korakom izašao van. Koljeno i kuk bi ga boljeli ujutro, no nakon malo kretanja bi se ugrijali i bili podnošljivi. Odmah ispred ulaza u laboratorij dočekala su ga dvojica stanovnika njihove male stanice.

„Hoće li sudjelovati na skupštini?“ pitao je prvi.

„Danas je glasanje za alokaciju struje“, nadodao je drugi.

„Bolje joj je da dođe, jer ima šansu uvjeriti ostale“, s očitim divljenjem u glasu nastavio je prvi.

„Rekao sam joj, no sigurno će iskoristiti svaki trenutak koji može za istraživanje“, smirenim je glasom odgovorio Petar.

„Ne možemo je kriviti. Ona je jedina koja može vratiti Zemlju kakva je bila prije!“ kimao je glavom.

Drugi se nijemo slagao u potpunosti očaran samom idejom da bi se Zemlja mogla pretvoriti u planet podoban za ljude. Obojica su bili premladi da bi uopće znali kako to izgleda, no priče i legende prenosile su se s koljena na koljeno, a neki su bili naročito spremni zagristi u taj komadić nade koji im je ostao.

„Naš spas je njezin cilj!“ odvratio je Petar i nastavio ohrabrujućim riječima: „No, koliko ja znam, dan je tek počeo. Smirite se i idite raditi nešto korisnije od ovoga.“

Dvojica dvadesetogodišnjaka otišla su niz hodnik, a on se okrenuo prema velikim metalnim vratima laboratorija iza kojih je ljubav njegovog života nemilice trošila starost pokušavajući iskupiti grijeha čovječanstva.

Skupština se održavala kasnije tog popodneva i prisustvovalo je svih dvjesto i osam preostalih stanovnika istraživačke i kontrolne stanice Žumberak. Razmjestili su stolove po rubovima menze, stariji su sjeli na stolice, mlađi na pod. Žamor i jednostavna glazba na improviziranim instrumentima ispunjavali su prostoriju dok se čekalo da se svi skupe i nađu mjesto. Nakon petnaestak minuta, Ana je ulovila Petrov pogled preko prostorije i kimnula na gore s upitnim pogledom. Petar je odmahnuo glavom i slegnuo ramenima. Sonya se očito neće pojaviti danas.

„Smirite se, smirite se!“ počela je glasno, no nedovoljno.

„Molim tišinu!“ nastavila je, neuspješno.

Ana je bila sposobna voditeljica njihove zajednice i spretno je rješavala razmirice, sporove, organizirala čišćenje zajedničkih prostorija, određivala porcije kvasca i povrća kako ih ne bi iscrpili te pomno pratila potrošnju resursa na raspolaganju. Ipak, Anin tanki glas nije bio koristan pri ovakvim okupljanjima.

Petrov metalni štap za hodanje odzvonio je tripot o pod i odmah je nastao muk. Ana se zahvalila brzim pogledom i iskoristila priliku da započne skupštinu.

„Dragi susjedi, hvala vam što ste se okupili. Htjela bih prvo proći kroz inventuru zaliha i stanje stanice.“

Netko se nakašljao u pozadini.

Ana je krenula nabrajati stanje zaliha. Taj dio skupštine je svaki put bio sve kraći i kraći.

„Morat ćemo smanjiti konzumaciju gljiva za petnaest posto kako bismo ostali u održivim okvirima“, bila je rečenica koja je naletjela na zabrinut žamor i neodobravanje.

„Bez šparoga koje su nastradale početkom godine u izljevu vode iz pročišćivača, to će znatno utjecati na kvalitetu prehrane, no mrkve se i dalje dobro drže“, pokušala je završiti u pozitivnom tonu, no raspoloženje publike to nije odrazilo.

Izvještaj se nastavio s popisom kvarova na pročišćivačima zraka i generatoru struje. Baterije su bile već izuzetno slabog kapaciteta, a pohabana turbina bila je na izdisaju. Slijedila je rasprava o raspodjeli energije. Svjetla su proročki zatreperila i na par sekundi se prigušila privukavši zabrinute poglede.

„Moramo odlučiti gdje ćemo ušparati struje kako bismo imali dovoljno za sustave za održavanje života“, počela je Ana pokušavajući ne pogledati prema Petru, „što znači da negdje moramo smanjiti potrošnju.“

Svi su komentirali vijesti sa susjedima, no Liam je ustao i istisao prostoriju nadglasavši žamor: „Ugasi labos ludoj babi!“

„Liame!“ privukla je ruku ustima.

„Što?! Svi znamo da, osim vode, laboratorij troši najviše struje!“

Publika je prasnula u žamor s više od jednog brzog pogleda u Petrovom smjeru. Sličnu raspravu imali su prije par godina kad se jedna od turbina nepovratno pokvarila i tad ih je Petar uspio nagovoriti da nastave podržavati Sonyin rad. Ovog puta se kolebao. Zapravo, to nije bila istina, Petar je već donio odluku, ali se i dalje grizao zbog toga. Kako su stvari stajale, cijela stanica je imala oko sedam-osam mjeseci prije nego se ključni sustavi po zadnji put ugase zbog kvarova ili dotrajalosti. Gašenje laboratorija bi moglo kupiti pokoji mjesec, ali to je to.

Mogli su se čuti uzvici „ona radi za cijelo čovječanstvo“, „zašto uopće toleriramo nešto od čega nemamo koristi“, „mene je nje strah“, „ne možemo li naći neko drugo rješenje“, „što ako joj treba samo još jedan dan više“, „bilo je i vrijeme“. Nakon burne rasprave i mnogo ružnih riječi, glasalo se za gašenje laboratorija. Petar je teška srca bacio svoj glas u kutiju za podršku prijedloga. Da bi smanjio osjećaj krivnje, ispregovarao je tromjesečnu odgodu koja nikome nije dobro sjela. Oni koji su vjerovali u Sonyin

rad su mislili da je to prekratko, oni koji su htjeli smanjiti opterećenje generatora su mislili da je predugo. Petar je pokušao ne misliti.

Sredina dana, svibanj

Para se lagano uzdizala s tanjura na tacni u Petrovim rukama. Hodao je sporim korakom prema laboratoriju uz škripanje kukova i koljena. Nije bilo bitno koliko brzo hoda sve dok ne izgleda onemoćalo. Još je morao projicirati snagu i sposobnost. U glavi mu je bila zadnja rečenica iz razgovora u menzi — *Umjesto da joj nosiš ručak, poradi na tome da izbaciš njeno staro dupe iz laboratorija ili ćemo mi na silu.* Bojao se da bi ovaj put mogli biti ozbiljni i ostvariti svoju prijetnju. Već mu je ponestalo izlika, obećanja i distrakcija koje je mogao ponuditi u zamjenu za struju koju je laboratorij trošio.

Ušao je kroz vrata i zatvorio ih pozadinom kao i skoro svaki dan svojeg života. Bar onoga kojeg se sjećao. Sonya ga nije primijetila, zadubljeno je gledala u crvene rezultate na ekranu. Reagirala je tek na zvonki odjek spuštanja metalne tacne na metalni stol.

„Petre! Na smrt si me prepaol!“

„U našim godinama, to nije više smiješno“, odgovorio je Peter, ipak se smješkajući.

„Našim godinama? Ti si još praktički slinavac“, zadirkivala ga je.

„Pa ovaj slinavac ti je donio ručak. Kvasac-kocke u umaku od gljiva!“ napravio je pokret rukom predstavljajući tanjur i njegov sadržaj. Cisterna za kvasac i gljivarnik jedini su konzistentno hranili populaciju stanice otupjele na okus.

„Zar je već četvrtak?“ odvratila je Sonya blago zbunjeno, približavajući se tacni i uzimajući žlicu u ruku.

„Ti si jedina ovdje koja još prati dane u tjednu.“

„Bitno je držati uredan...“

„... život“, završio je njenu rečenicu i nastavio blago podrugljivo. „Uredan život doprinosi urednom umu.“

Oboje su šutjeli nekoliko trenutaka dok je Sonya kušala ručak, a Petar pogledom prelazio preko prostorije.

„Sjedni, molim te“, rekla je. Sjeo je.

„Hvala ti na ručku. Stvarno cijenim sve što radiš za mene sve ove godine.“

Petar je stisnuo oči, čekajući nastavak.

„Znaš i sam koliko je moj rad bitan. I treba mi još samo malo vrem...“

„Sonya, ne!“ uzviknuo je Petar u trenutku iznerviran, „Dogovorili smo da imaš još mjesec dana i to je to!“

Sonyin temperament nije bio daleko u zaostatku.

„Ne zanimaju me dogovori! Što je bitnije od spašavanja Zemlje!? Od pitke vode!? Ha? Od čistog zraka?“ prasnula je dižući se na noge.

„Nema povratka. Ustrali smo motku i sad na njoj sjedimo!“

„To nije istina! Moramo nastaviti pokušavati! Do zadnjeg daha ako treba!“ vikala je Sonya.

„Zato što treba spasiti planet ili zato što pokušavaš ispraviti svoju grešku?“ rekao je i odmah zatvorio usta znajući da je rekao previše.

Sonyina čeljust se objesila, a tijelo joj se nagnulo unazad. Trenutak tišine razlijevao se prostorijom kao gusta magla.

Spuštenog glasa, Sonya nastavlja nesigurno „Ti... znaš?“

„Znam“, kratko je odgovorio smireni, ali i dalje blago uznemireni Petar.

„Kako? Otkad?“

„Vidio sam tvoje ime preko cijele naslovnice novina na hrpi za potpalu one zime kad je grijanje prestalo raditi.“

„To je bilo prije...“ stala je da izračuna u glavi, no Petar se nadovezao.

„Prije dvanaest godina, da. Još se sjećam natpisa — SPASITELJICA SONYA — Je li Ctrl+Z nad cijelim planetom vrhunac ljudske inventivnosti?“

Sonyine misli su iskakale u nasumičnim smjerovima dok se pokušavala pribitati. Ekran ispred nje se ispunio crvenim svjetlom s velikim natpisom NEUSPJEŠNA SIMULACIJA koji je ulovila krajičkom oka. To je bila zadnja kap i njezina čaša se prelila. Preplavljena emocijama, Sonya je sjela i zaplakala. Petar je nagnuo glavu na stranu i smekšao se vidjevši svoju partnericu, s kojom je proveo većinu svog života, u suzama koje su se slijevale niz izborano lice. Približio se i stavio svoje ruke oko nje u pokušaju da joj pruži kakvu takvu utjehu. Ona je jecala, on ju je stiskao.

„Mislila sam da spašavam svijet.“

„Razumijem.“

„I nisam ti rekla, jer nisam htjela da me mrziš.“

I da te ostatak ove postaje linčuje, pomislio je Peter, no iz njegovih usta je izašlo samo: „Ne mrzim te. Razumijem te.“

„Da? Razumiješ?“ pitala je brišući suze s očiju, ali ne povlačeći se iz zagrljaja.

„Razumijem te, najdraža“, priljubio je usne uz njezino tjeme.

„Znači, mogu nastaviti raditi na simulacijama?“

Petar je duboko udahnuo i zatvorio oči. Svim je srcem htio omogućiti joj još mjesec dana, još godinu dana, koliko god joj treba. No, odluka je pala i pomirio se s njom. Ionako su bili najstariji u stanici i sve što je želio je provesti zadnjih par mjeseci sa svojom partnericom.

„Imaš još tri tjedna“, prozborio je tiho, „žao mi je“.

Sonya je zastala na trenutak, s glavom na Petrovim prsima i uz duboki se uzdah odvojila i skamenjenog lica okrenula svojoj radnoj stanici. Počela je pripremati parametre za novu simulaciju. Ovaj put će pokušati iskoristiti indijske i australske satelite da pojačaju isparavanje vode u Indijskom oceanu, dok će kineske atmosferske stanice pokušati stvoriti temperaturne razlike za pokretanje vjetera. To bi moglo dovesti dovoljno kiše u subsaharsku regiju i potaknuti klijanje prašumskih biljaka iz tamošnje sjemenarnice. Dok je unosila parametre u računalo, na trenutak joj je pažnja pobjegla na izborane ruke prošarane staračkim pjegama i istaknutim žilama. Jesu li to doista bile njezine ruke? Otkad izgledaju tako staro? Veoma svjesno nije okretala glavu kako Petar ne bi vidio titraj usne i stisnute obrve. Stisnula je zube.

Gledao ju je kako radi par trenutaka, a potom polagano krenuo prema van. Zastao je na vratima.

„Nisam ti ovo htio reći, ali moraš znati“, počeo je, „izgubili smo još osmero jučer.“

Sonya je izdahnula, „Mladih?“

„Tinejdžeri. Objesili su se ispred prozora gore. Pretpostavljam da su htjeli da im zadnja stvar koju vide bude onaj crvenkasti bor na prilazu.“

Zaustila je, no Peter ju je prekinuo: „I mislim da će barem neki od njihovih roditelja uskoro učiniti isto.“

Trenutak tišine se razvukao.

„Želim biti sama. Moram raditi“, sabirala se Sonya, no glas joj je pucao.

„Idem. Proslijedit ću tvoju sućut i vratit ću se s večerom.“

Dok je odlazio, obrisala je suzu s obraza, ne skidajući pogled s ekrana.

„Za koga ja to sadim datulje?“ pomislila je uz zvonko zatvaranje vrata laboratorija.

Večer, lipanj

Bila je kasna večer kad je Petar donio metalnu šalicu punu mjehuričaste tekućine pred laboratorij. Jednom kad se pomirio s nadolazećim krajem, mogao je naći u sebi malo veselja u iščekivanju zasluženog odmora. Sonya će napokon biti slobodna i moći će provesti preostalo vrijeme zajedno. Proveli su mnoga desetljeća ovdje, noseći se sa svim problemima koje je život u maloj podzemnoj stanici nosio, i to je u njegovoj glavi bio sasvim dobar izgovor da prestane brinuti oko životnih uvjeta i svega o čemu je Ana vodila računa. Kad možeš namirisati kraj života, način na koji završi postaje manje bitan od toga s kim si u tom trenutku. Barem je tako Petar mislio ovih dana.

Trojica najglasnijih pristaša štednje energije stajala su i lupala metalnom cijevi po vratima laboratorija. Zvonjava se širila hodnicima.

„Što ne valja s vama? Jeste vi normalni?“ glasno je uzviknuo.

Lupanje je stalo i trojica su se okrenula prema njemu.

„Ne mijesaj se, starkeljo. Imao si priliku riješiti to mirno, sad ćemo ti mi pokazati kako se izbacuju anarhisti“, udario je Liam ljutito cijevlju po metalnim vratima iza sebe.

„Da, prošeći!“ rugao se drugi.

Treći je stajao kraj njih s očitom nelagodnom na licu.

Morao je ovo pažljivo odigrati. Sva trojica bila su upola mlađa od njega i mogli su ga samo tako slomiti, no nije on od jučer. Ako se mogao suočiti s kanibalima, može i s ovima.

„Dan nije završio. Ima još dva i pol sata da završi.“

„Ima još onoliko koliko mi treba da otvorim ova prokleta vrata! Tol'ko ima!“ dobio je odgovor.

„Mislim da ostali ne bi odobravali ovakvo ponašanje“, pokušao je prebaciti krivca na cijelo stanovništvo kako ne bi njega smatrali prijetnjom.

„Možda... bismo se trebali strpjeti“, rekao je povučeni član trojca.

„Čuj, ako pozove Ludviga jest ćemo govna“, dodao je drugi.

Spomen dvometraša koji se znao služiti pendrekom je polučio dobar efekt. Na trenutak je zabrinutost prešla preko Liamovog lica.

„Aaaaah!“ zavikao je i svom silom udario u vrata koja to nisu ni primijetila, „Dobro! Neka se nosi i babetina i Ana i Ludvig i svi ostali.“

Unio se u lice Petru koji je i dalje držao u ruci šalicu, iako mu se druga ruka preventivno omotala oko drške metalnog štapa za hodanje.

„Ajmo, momci. Idemo na spavanje. Petre, ako se ujutro vrati mo i labos nije u mraku, naći ćemo te“, prosiktao je i pokupio se udarivši starca ramenom u rame.

„Ne brinite. Danas će završiti“, rekao im je u leđa, a u sebi dodao: „a ti se ujutro nećeš probuditi da to saznaš.“

Kroz godine, trebalo je katkad zaštititi malu zajednicu od same sebe. Zvao je to plijevljenjem korova. Možda se približava kraj, ali to ne znači da se trebaju ponašati poput divljaka.

Pokucao je na vrata laboratorija. „Sonya! Ja sam! Otišli su!“

Nakon kratke tišine, čuo je okretanje brave i otpuštanje zapečaćenih vrata. Sonya se pojavila iza njih i zagrlila ga.

„Što je bilo? Zašto su bili tako nasilni?“ upitala je s izrazom zabrinutosti na licu.

„Rekao sam ti da danas gasimo laboratorij.“

„Da, ali to si rekao već više puta.“

„Ovaj put je ozbiljno. Više ne možemo odugovlačiti.“

„I dalje nisam uvjeren da je to ispravno“, odmakla se od Petra i stavila bradu u šaku, „nije da laboratorij toliko utječe na ostatak stanice“, pokušala je argumentirati, no argumenti su joj s vremenom postali mekši i tiši.

„I to sam ti rekao već više puta. Baterije su na izmaku, treba nam struja za pročišćivače. Ponestaje nam vode i zraka. Struja od laboratorija će nam kupiti još mjesec-dva, možda tri ako imamo sreće.“

Sonya ga je gledala tužnim pogledom. Zamahnula je glavom.

„Sigurno se može nešto smisliti! Trebala sam pričati s Anom!“

„Bavila si se drugim stvarima“, uzvratilo je sliježući ramenima.

„Ali, ali... ako je kraj toliko blizu onda je moj posao još bitniji!“ krenula je prema svojoj radnoj stanici, no Petar je zgrabi za nadlakticu.

„Sonya! Ne! Gotovo je“, odložio je šalicu podgrijanog kvasca na izbočenje u zidu.

„Ali, Petre, ti bi trebao razumjeti. Tako sam blizu. Osjećam to!“

„Sonya. Ne“, rekao je mekše i stisnuo ju je u zagrljaj. „Gotovo je. Ljudi su imali svojih tristo tisuća godina i sami su napisali svoju sudbinu.“

„Ja...“ zaustila je, no on je prekine.

„Ne, Sonya. Nije tvoja krivica. Problemi su se gomilali davno prije nego si počela raditi na ofrljem pokušaju da čovječanstvo riješi svoje probleme čarobnim štapićem. I dala si sve od sebe. Ti NISI kriva.“

„Moj plan je ubrzao promjene. Trebali smo imati još barem pola stoljeća, a zbog MENE se to svelo na ovo“, govorila je kroz suze.

„Sonya“, gladio joj je sijedu glavu, „cijeli tim je radio na tome i stotine teraformologa je provjeravalo izračune. Ti NISI kriva za to. Ti nisi kriva“, ponavljao je sve mekšim glasom stišćući drhtavu Sonyu.

Činilo se kao vječni trenutak i Sonya se smirila, zagrlila ga jače i kroz zube se natjerala slabim glasom priznati poraz.

„U redu. Neka bude tako, ali ne mogu povući sklopku. Jednostavno ne mogu. Učini to za mene, Petre. Molim te.“

Poljubio joj je tjeme, uz duboki uzdah pogledao po prostoriji i uhvatio dršku velike sklopke za napajanje laboratorija kraj vrata. I on je progutao knedlu. Sonyine emocije prelijevale su se na njega. Krajičkom je oka spazio da je njezina radna stanica zabljesnula zelenim svjetlom, prošao joj je prstima kroz kosu, stisnuo zube, i u preskočenom otkucaju srca povukao sklopku. Mrak je u tom trenutku preplavio laboratorij. Zadnje lampice uređaja gasile su se kako su se praznili kondenzatori, a svjetlo koje je dopiralo kroz vrata zatrepelo je i prigušilo se.

Vremeplovstvo je draškalo maštu pisaca i čitatelja stoljećima prije Wellsa. Teoretičari i filozofi raspravljaju o kauzalnosti, postoji li samo jedan vremenski tok ili beskonačno mnogo njih i o svačemu nečem. A praktični ljudi? Vremeplov tretiraju kao vešmašinu. Rezultat je neoprani veš i pokvarene instalacije. A kad ne radi, zna se, uzmi veći čekić.

U koju godinu biste se vi zaputili s takvim strojem?

1 8 5 4 .

JASMINA GAGULIĆ LALIĆ

Reski zvuk paljenja diktafona prekinuo je tišinu sobe. „Pokušaj 375“, Thomin glas zvučao je samouvjerenom, unatoč činjenici da su prethodna 374 pokušaja propala. Neki od njih završili su i prije nego su započeli, dok su drugi otišli neslavno, uz larmu i bljesak.

Ovaj put mora uspjeti, pomislila je. Sad je sve pospajano kako treba, a količina energije ne smije spaliti matičnu ploču. Kažiprstom je pritisnula zelenu tipku posred ploče. Slabašno svjetlo ispod stakla nesigurno je zatreperilo, kao da nije sigurno treba li raditi.

„Prvi test – svjetlo prekidača uspješno se upalilo, a staklo je ovaj put ostalo čitavo“, snimila je svoja opažanja na staru traku.

Vrijeme se usporilo, sekunde su postale vječnost, ali u toj vječnosti svjetlo je polako jačalo, sve dok nije poprimilo jarku zelenu boju. Šum motora postepeno se pojačavao, pretvarajući se u pravilan ritam nalik otkucajima srca.

„Drugi test – motor je uspješno pokrenut i postigao je radnu temperaturu. Prede poput mačke.“ *Koji Bog*, pomislila je, prekoravajući se. *Kakva vražja mačka.* No, što je rečeno, rečeno je, sad je na traci. Okrenula je očima i nastavila promatrati situaciju razrogačenih očiju.

Potpuno nesvjesno rukom je pokrila poluotvorena usta, strepeći i čekajući da nešto pođe po zlu. Poučena prethodnim vatrenim iskustvima, sve su stvari bile maknute u pomoćnu

prostoriju osim lemilice, koja je ležala trenutno zaboravljena u kutu sobe, i vatrogasnog aparata, tog zlogukog proroka koji je samo čekao svoj trenutak slave.

Pet minuta je prošlo, a potom i petnaest. Brojčanik je treperio, žudeći za svojim brojevima, no osim tihog brujanja motora, ništa se nije događalo.

„Treći test — naprava radi već pola sata ujednačenim tempom, brojčanik se upalio i aktivirao“, glas joj je podrhtavao od uzbuđenja.

Njezina mašina radi! Ona zaista, ali zaista radi. Thoma nije mogla vjerovati. Široko se osmjehnula i klimnula, uvjeravajući samu sebe kako je napokon došlo vrijeme za posljednji test. Opijena uspjehom, preskočila je zaštitnu ogradu i sjela u stolac.

Ispred nje se pružala upravljačka ploča na kojoj se, osim prekidača za paljenje i brojčanika, nalazio gumb za pokretanje brojčanika — u teoriji, jednom kad unese datum, pritisak na taj gumb trebao bi otpustiti dovoljno energije iz spremnika koja bi, uz pomoć matične ploče, *savila* materiju stvarnosti i probušila ju, pogurujući cijelu napravu zajedno s Thomom u željeno vrijeme.

„Vrijeme je za posljednji test — unosim datum i nakon toga pokrećem brojčanik.“

Drhtavim prstima okrenula je brojčanik. Ako sve uspije, vratit će se točno godinu dana u prošlost, dok su zidovi bili žute boje, a neki dijelovi alata još visjeli na policama. Thoma je duboko uzdahnula i pritisnula gumb.

Isprva se ništa nije dogodilo. Vremeplov je i dalje radio po tiho, brojčanik je svijetlio, kao i gumbi. Porazeno je slegnula ramenima naslanjajući potiljak na naslon stolca. Njezina kosa, inače gusta i kestenjasta, sad je bila kratko ošišana, skoro do tjemena — eksperiment prije tri mjeseca zapalio joj je pletenicu koju je inače nosila.

Tihi šum motora počeo se pojačavati, odašiljući prvo blage, a zatim sve snažnije i snažnije vibracije. Vremeplov je zazujao, a potom se zanjihao. Thoma poskoči na mjestu, i ruka joj poleti ka ogradi. Metalni zvuk ispunio je prostoriju, odbijajući se od praznih zidova, a zrak se krenuo mreškati.

„Pokušaj 375 uspio — vremeplov se aktivirao, i struje počinju konvergirati u jednoj točki“, glas joj je odjekivao srećom i jedva obuzdanim uzbuđenjem. „Očekujem...“

Glasni prasak prekinuo je njezine riječi. Motor počne štucati, a temperatura naglo naraste, tjerajući je da ustane sa stolca. U nevjerici je pratila zrak kako se smiruje i vraća u prvobitno stanje. Bacila je pogled na upravljačku ploču i primijetila brojčanik koji se divlje vrtio, a tanki struk dima izdajnički se pojavio ispod matične ploče. Oštar miris paljevine ubrzo se rasplamsao, no prije nego je Thoma uspjela preskočiti zaštitnu ogradu, krivo usmjerena energija raspali motor i on pukne svom silinom, odbacujući ju na drugi kraj garaže.

„Jebemti“, zaškripala je, odgurujući se od poda. Brzi pregled je pokazao da ništa nije slomila, pa Thoma odšepa do vatrogasnog aparata. Iz trećeg pokušaja skinula je zaštitni prsten i usmjerila mlaznicu prema vremeplovu koji se sad već pošteno pušio, a uporna vatrica lizala je konstrukciju.

Sad kad je najveća opasnost bila otklonjena, Thoma je posegnula za diktafonom. Osvrnula se oko sebe — diktafon je završio na drugom kraju sobe, i nekim čudom nastavio snimati. Ta je stvar bila neuništiva — aparatić star preko 50 godina, jedino što joj je ostalo od pokojnog djeda od kojeg je, osim spomenute naprave, naslijedila i ljubav prema znanosti i istraživanju.

„Pokušaj 375 ipak nije uspio. Došlo je do kratkog spoja prilikom izmjene energije. Na prvi pogled, čini se da spremnik s tekućinom za hlađenje nije dovoljno brzo spustio temperaturu“, približila se uređaju, rastjerujući gusti oblak dima. „Detaljniju analizu odradit ću kasnije“, potpuno poražena i razočarana, dovršila je misao naglas, zarad vjernosti snimke. „Sad je vrijeme za pauzu.“

Thoma je othramala do vrata i širom ih otvorila, te se okrenula prema vremeplovu kako bi procijenila štetu. Najviše je stradao stolac, s obzirom da on jedini nije bio od čvrstih materijala. Koža je bila oguljena i ispucala, a žuta spužva provirivala je na mjestima gdje su šavovi popustili.

Sama konstrukcija bila je izrađena od željeza i samim tim teška kao olovo. Motor je bio smješten iza stolca, odvojen debelom stijenkom polikarbonata, a instalacije koje su povezivale motor s matičnom pločom pružale su se ispod samog stolca pa sve do upravljačke ploče.

Thoma je inspiraciju za izgled svog vremeplova preuzela od unutrašnjosti trkaćih automobila, zamijenivši volan i brzinomjer

brojčanikom za datum i gumbima za paljenje. Asketizam koji je njegovala u životu pratio je i dizajn njenog vremeplova, no pravi razlog toga bila je praktičnost — što jednostavniji izgled, to je bilo lakše popraviti i zamijeniti dio koji bi se oštetio prilikom pokušaja. Bila je to lekcija koju je naučila s vremenom — na početku je sprava bila puno kićenija, i tek nakon što je sve u potpunosti izgorjelo, okrenula se željezu.

Vani je bilo vruće — iako su temperature nalikovale ljetnima, zapravo je proljeće bilo u punom zamahu. Još jednom je promotrila štetu koja je nastala — morat će zamijeniti matičnu ploču, *opet*, postaviti potpuno nove instalacije i izračunati zašto spremnik za hlađenje nije reagirao na vrijeme. Nezadovoljno je otpuhнула i zalupila vrata garaže.

* * *

Hladni tuš godio je Thominom povrijeđenom egu. Bila je uvjerenjena kako je sad sve dobro izračunala. Ovo je bio prvi pokušaj u kojem sve nije otišlo k vragu u prvih deset minuta. Poželjela je odustati, jer više jednostavno nije znala što bi probala. Posljednje što je mogla je i napravila — izmijenila je u potpunosti jednadžbu prvog zakona termodinamike, i zamijenila propilen glikol deioniziranom vodom kao tekućinom za hlađenje, no to očito nije bilo dovoljno.

Dok su je oštre kapi vode šibale po ramenima, naslonila je glavu na pločice kupaonice. Istog trena kad je poželjela odustati, glavom joj je prostrujio djedov glas. *Pravi istraživači nikad ne odustaju!*

Da, i gdje te to dovelo? odbrusila mu je Thoma u svojoj glavi. Taj je čovjek život dao za znanost. Doslovno. Novine su izvještale kako je njezin djed Fred Koyne umro od posljedica trovanja dimom kad je njegov laboratorij izgorio. Njezina obitelj vjerovala je u tu priču, no Thoma je znala da to nije bila prava istina.

Zadnje na čemu je njezin djed radio bio je upravo vremeplov, koji je ona pokušala nastaviti njemu u čast, jer ga je silno voljela. Djed ju je prvi uveo u čarobni svijet znanosti, i cijelo svoje djetinjstvo provela je s njim, dodajući mu što god je zatražio, pažljivo slušajući mrvicu mudrosti koje bi joj usputno dijelio.

Thoma se natjerala da izađe iz tuša — znala je da će opet kasniti ako uskoro ne krene, a Pietro će joj kosti pojesti zbog toga. Kad ju je jutros nazvao i predložio da se nađu poslijepodne, zvučao je strašno uzbuđeno, ali nije joj htio reći zbog čega. Znao je da će radoznala znanstvenica u Thomi prelomiti i doći, iako nije bila ljubiteljica bučnih kafića.

Srećom, nije morala gubiti vrijeme na sušenje kose, a nije imala volje ni za kakvo spremanje. Taman je navlačila hlače kad joj je zazvonio telefon.

„Molim te reci mi koliko ćeš kasniti“, začuo se Pietrov ugodni glas s druge strane.

„Ma neću“, slagala je, s telefonom na uhu. „Evo već sam u autu zapravo.“

„Ne seri“, nasmijao se Pietro. „Oboje znamo da vjerojatno još nisi ni obučena.“

Jako su se dobro poznavali i nije bilo smisla lagati mu. „A jebiga, ovisi o prometu“, priznala je, spuštajući telefon pokraj sebe i navukla majicu preko glave. „Ali mislim da sam za pola sata tamo.“

„OK, vidimo se. Neću onda žuriti.“ Kafić u kojem su se inače nalazili bio je dvije ulice dalje od Pietrove zgrade, dok je Thoma imala bar pola sata autom do tamo.

Prije pet godina se preselila u predgrađe, preuzevši očevu autoradionicu nakon što je on preminuo od srčanog udara. Garažu koju je njezin otac koristio za sređivanje automobila Thoma je prenamijenila u svoju *labodionicu*. To se ime zadržalo nakon što je jednom polupijana Pietru pokušala objasniti čime se bavi.

Brzo je izletjela iz kuće, još jednom provjerila da se nešto nije ponovno zapalilo u garaži, sve brzo zaključala i pojurila u auto. Dok se vozila do grada kroz glavu su joj prolazili svi njezini dosad propali pokušaji i polako je zapadala u očaj. Nije željela odustati, ali nije vidjela ni svjetlo na kraju tunela.

Promet je danas bio katastrofalan i jedva je našla parking blizu kafića. Zaključala je auto potrčavši ka kafiću. Pietro je već sjedio u kutu nervozno lupkajući nogom, no vidjevši Thomu usne su mu se razvukle u širok osmijeh.

Pietro, iako vrlo zgodan i privlačan, nije *navijao* za Thomin tim. Saznala je to na teži način — prvu večer kad su se upoznali na žurci kod zajedničkog prijatelja, otvoreno mu se nabacivala. I dan-danas ju često opere sram kad se sjeti, no njemu je to sve

bilo smiješno. Iako su bili potpuno različitih zanimanja, on povjesničar, ona doktorandica primijenjene fizike, imali su slične poglede na svijet i to ih je zbližilo.

„Sori što kasnim“, lanula je zagrlivši Pietra kratko.

Pietro je samo kratko slegnuo ramenima. „Ni najmanje potresen.“

Sjela je pokraj njega i posegnula za njegovim cigaretama koje su ležale na stolu. Pepeljara je već bila polupuna i Thoma je znala da je Pietro čekao već neko vrijeme.

„Kako je prošao današnji pokušaj?“ Lecnula se na Pietrovo pitanje.

Otpuhujući dim, samo je odmahнула glavom. „Bolje ne pitaj. Bila sam uvjerena da je to to.“ Pietro je jedini znao na čemu Thoma radi u svoje slobodno vrijeme. Sasvim je slučajno to otkrio, kad je jednom prilikom došao po nju i našao ju u garaži kako lemi žice i priprema instalacije. Thoma je prvo htjela lagati, ali Pietro je bio njen najbolji prijatelj i nije imala srca. Rekla mu je istinu, a on ju je iznenađujuće lako i brzo prihvatio.

„A dobro“, odgovorio joj je. „Imaš još vremena, mlada si. Tek ti je četrdeset.“

Thoma ga je prekorila pogledom. „Nije još. Imam još mjesec i pol do toga.“ Povukla je još jedan dim i nastavila. „Ali ne znam koliko mi se još da. Više ne znam što bih pokušala ili napravila. Jedino da lupam glavom u zid, pa mi možda neka ideja padne na pamet.“

„Vidi, tako je Newton otkrio gravitaciju“, Pietro ju je pokušao ohrabriti. „Možda i tebi padne neka jabuka na glavu.“

Okrenula je očima, ali se nasmijala unatoč lošem raspoloženju. „Svi veliki zakoni su već formulirani, ja ih samo pokušavam okrenuti u svoju korist.“ Thoma je ugasila cigaretu i posegnula odmah za drugom. „Nego, što si mi htio reći?“

Pietrovo lice se ozarilo. „Nećeš vjerovati što sam pronašao.“ Iz torbe koja je ležala pokraj njega izvukao je debeli fascikl prepun papira i raznih isječaka.

Nagnula se nad stol, prateći Pietra koji je širio i metodički slagao papire. Željela je putovati u prošlost, svojim očima vidjeti rađanje željezničke industrije, poslušati barem jedno predavanje Alberta Einsteina i još gomilu toga.

Bila je svjesna kako ne smije narušiti vremenski kontinuitet, no uz svoj redoviti posao i rad na vremeplovu, jednostavno nije imala vremena posvetiti se još i povijesnim istraživanjima. Baš zato je bez razmišljanja prihvatila Pietrovu pomoć — nakon što mu je rekla za svoj podvig, sam se ponudio odraditi istraživanja za svaki period koji bi Thoma željela posjetiti.

„Slušaš li ti mene uopće!?“ iziritirano ju je upitao Pietro. Shvatila je kako je opet odlutala u mislima i uopće nije čula ništa što je izgovorio u zadnjih 5 minuta.

„Oprosti, izgubila sam se u mislima“, otvoreno je priznala, a Pietrovo se lice smekšalo.

„OK, ajmo ispočetka.“ Pietro se nakašljao i otpočeo. „Jutros sam pripremao neke materijale za predavanje o industrijskoj revoluciji. Svake godine u ovo vrijeme pričam o tome i uglavnom uvijek imam neke nove materijale ili izvore“, pokazao je prstom na prvi red papira i Thoma je klimnula glavom, ohrabrujući ga da nastavi.

„E sad, fotografija nema puno, jer je sama tehnologija pristigla pred kraj revolucije“, Thomine oči pomno su pratile njegovo izlaganje. „Sve fotografije znam napamet, toliko sam ih puta vidio“, uzbuđenje u Pietrovu glasu jačalo je svakom riječju sve više i više. „Možeš zamisliti moje iznenađenje kad sam ovo vidio.“

Upro je prstom u crno-bijelu fotografiju željezničke pruge s gomilom muškaraca načičkanih na tračnici bližoj fotografu. Svi su bili u svečanim odijelima, njihovi cilindri pod rukom ili u ruci ispred njih, a uredno podšišani brkovi i brade krasili su im lica. Bilo je tu i mlađih muškaraca, s tamnijom kosom, ali i starije gospode čija su se lica gotovo bijelila. Jedan je muškarac odskakao od svih — jedini nije imao dlake na licu.

„Reci mi, molim te, vidiš li razliku između ove slike“, Pietro je izvukao još jednu sliku, identičnu onoj koja je već bila izložena na stolu i položio ju pored, „i ove ovdje?“

Thoma je zaustila reći da nema razlike, jer je i nije bilo. Obje su slike prikazivale skupinu muškaraca na željeznici, a prema prirodi koja se nazirala u pozadini, očito je bila riječ o jednoj te istoj sceni. Oči su joj letjele s jedne slike na drugu, s jedne na drugu, s jedne...

„Zaboga!“ glasno je zviznula.

„Jelda?!“ Pietro je bio na rubu svog naslonjača, gotovo se tresući od uzbuđenja.

„Zašto na ovoj slici ima jedan čovjek više?“ tiho je rekla, mršteći se.

„Daj, Thoma, pogledaj malo bolje“, Pietro samo što nije počeo hiperventilirati.

Zagledala se u fotografiju na kojoj je bio golobradi muškarac. Bilo je očito da je bio visok, njegova kosa kratko podšišana, a dugi prsti držali su cilindar za rub. Fotografija je bila stara, iz 1854. godine i slikana iz malo veće udaljenosti pa, iako su svi sudionici ovjekovječeni, njihova lica nije bilo najlakše razaznati.

Međutim, bilo je nešto u tom golobradom muškarcu što joj nije dalo mira. Njegove krupne oči bile su jasno vidljive na fotografiji, a taj kukasti nos...

„Nemoguće!“ prošaptala je, razrogačeno pogledavši Pietra. On je skviknuo i samo klimao glavom. Thomin se glas zatresao u nevjerici. „Jesam ovo... ja?“

„Da!“ vrisnuo je Pietro, zaradivši prijekor ljudi u blizini njihova stola. Brzo se ispričao uznemirenima i okrenuo se nazad njoj. „Jel' ti sad jasno zašto ne smiješ odustati?“

Thoma je šokirano promatrala fotografiju. Nakon što je Pietro potvrdio njezinu pretpostavku, nije mogla ne vidjeti svoje lice kako je promatra iz fotografije. U njezinoj glavi buknuo je vrtlog pitanja.

„Daj me nemoj zajebavati“, odrezala je napokon, dok joj je srce divljački lupalo. „Ovo si sredio na nekom od AI alata, priznaj. Dobra je fora, uhvatio si me na prvu, svaka čast!“

„Da nismo sad na javnom mjestu, pljusnuo bih te, tako mi života!“ proškrgutao je kroza zube Pietro. „Zašto bih te zajebavao? Ja sam pao sa stolice kad sam isto skužio. Da ne znam na čemu radiš, pomislio bih da sam poludio, ili da mi se stvari priviđaju.“

Thoma i dalje nije mogla vjerovati. Još je jednom promotrila fotografiju. Nije djelovala puno starije nego sada, zapravo nije uopće djelovala starije. Ali jutrošnji test je opet završio u plamenu, iako je bila uvjerena da će taj test biti uspješan.

Njezina glava nije mogla prihvatiti činjenicu, ali u srcu je znala da je fotografija stvarna. Znala je da je uspjela, znala je da će uspjeti. Nekako, negdje, u jednom trenutku.

Pietro se slavodobitno cerio pored nje. „Nisam ni sumnjao u tebe!“ Thoma je otvorila usta kako bi nešto rekla, no odmah ih potom i zatvorila. Otvorila ih je još jednom, ali nijedna riječ nije izašla. „U šoku si sad, kao što sam i ja bio jutros. *Zato* ti to nisam

mogao reći preko telefona, nisam ti mogao samo poslati sliku. Morala si to vidjeti sama, uživo.“

Thoma je samo klimnula glavom. Protrljala je oči i spustila fotografiju na stol, pa ju ponovno podignula, kao da će nestati s nje ako ostavi fotografiju na stolu pored originala. „Jebote.“ To je bilo jedino što je uspjela prevaliti preko usana.

„Znam, da.“ potvrdio je Pietro. „Baš jebote.“

Neko su vrijeme šutke gledali u preostale fotografije i papire koje je Pietro izložio. Prikazivale su razne trenutke industrijske revolucije — od masivnih lokomotiva i sumornih tvornica do ljudi uhvaćenih u trenutku rada na pokretnim trakama i parobroda na vodi, čiji su se oblaci dima miješali s oblacima na nebu.

Nakon što je prvotni šok prošao, Pietro je krenuo slagati papire. Thoma je shvatila kako joj je fotografija još u ruci i krenula ju je vratiti.

„Ne, zadrži si ju“, nježno joj je odgurnuo ruku. „Svakako, da sad ideš pretraživati *Postavljanje pruge Mills-Heigh 1854*. dobila bi istu tu sliku koju sad držiš u ruci.“

„Ma da?“ Thomine obrve visoko su se podignule u nevjerici.

„O, da“, potvrdio je. „Probao sam na više mjesta pretraživati, i rezultat je uvijek isti. Ova fotografija“, podigao je sliku na kojoj nije bilo nje, „više uopće ne postoji. Jedino gdje se može vidjeti razlika jest ako već imaš *staru verziju*.“

Samo je klimnula glavom i oprezno presavila isprintanu fotografiju, kao da će poništiti svoj uspjeh ako ju samo zgužva i ubaci u džep. Kava u njihovim šalicama odavno se ohladila, i Thoma je svoju popila u jednom gutljaju, stresajući se. Bila je veliki ljubitelj kave, ali u većini ju je slučajeva pila hladnu, ne zato što voli, već zato što bi ju napravila, a onda zaboravila na nju.

Pietro ju je ispratio do njezinog auta, te ju ponudio cigaretom. Thoma je uz osmijeh prihvatila, i Pietro joj je pružio upaljač.

„Očekujem da mi doneseš jedan upaljač. Toliko si mi bar dužna za sve što si pokrala do sada“, našalio se.

„To je najmanje što mogu donijeti“, klimnula je glavom i nasimijala se. Čvrsto je zagrlila Pietra, i duboko udahnula. Topli miris cigareta i papira zaškakljao joj je nos. Pietro je uvijek mirisao po duhanu, bio je strastven pušač.

Thoma je otključala auto i, prije nego je sjela, Pietro ju je povukao u još jedan zagrljaj. „Molim te, čuvaj se“, promrmljao je,

nabivši lice u njeno rame. Štucnuo je jednom i stegnuo ju. Kad ju je pustio, oči su mu blistale od neprolivenih suza.

„Naravno, znaš mene“, Thoma je jedva protisnula kroz grlo. Inače nije bila laka na okidaču za plakanje, ali nešto ju je u Pietrovom glasu potreslo. Vidjeti njega sa suzama u očima nije bilo rijetko, ali ove su suze bile za nju i samim tim najskuplje. „Vidimo se sutra svakako.“

Pietro je samo klimnuo glavom, a ona je napokon sjela u auto. Nakon što se isparkirala, u retrovizoru je gledala Pietra kako ju prati pogledom, sve dok nije zašla u ulicu desno i izgubila ga iz vida.

Napokon sama, Thoma se vratila svojim mislima. I dalje nije mogla vjerovati u ono što je vidjela, a što je na kraju krajeva imalo smisla. Ukoliko je uspjela u svom naumu, *a jest*, negdje je moralo isplivati njezino miješanje u povijest. Bilo joj je drago da je Pietro bio taj koji je to ulovio. Sad nema razloga odustati.

Odlučna, pritisnula je papučicu gasa kako bi što prije stigla kući. Danas više neće moći raditi — morala je dovršiti svoj zadnji znanstveni rad, a i ruke su joj se i dalje suviše tresle za pipkav posao lemljenja žica i zamjene matične ploče. Dan je već lagano bio na izmaku i njen želudac bolno je zakruljio. Od svih uzbuđenja danas preskočila je sve moguće obroke. Jedna banana i pet šalica kave bili su sve što je od jutros pojela.

Na njezinu sreću, a na žalost njezinog zdravlja, tijelo joj se na to naviknulo, ali je svejedno znalo povremeno izraziti svoje žalopojke glasnim kruljenjem. Čim je stigla kući, izvukla je pizzu iz leda i bacila je na protvan. Dok se njezina brzinska večera pekla, prsti su joj letjeli preko tipkovnice u želji da što prije dovrši rad, kako bi se sutra cijeli dan mogla posvetiti vremeplovu.

Udarci koje je zaradila jutros prilikom nesreće sad su se ohladili i Thoma je osjetila oštru bol u desnom ramenu i koljenu. Prilikom pada sletjela je na desnu stranu — što je zapravo bila sreća, jer je bila ljevakinja.

Pizzu je proždrla u dva zalogaja i odlučila zaliti najdražim crnim pivom. Spremila je zadnje izmjene na radu i ugasila računalo. Zatim se zavalila na kauč s otvorenim pivom u ruci, šaltajući odsutno kanale na TV-u. Ništa joj nije privuklo pažnju, pa je ostavila neki *sitcom* koji jedva da je i pratila. Bila je iznimno umorna i oči su joj se sklapale. Borila se sama sa sobom, ali

iscrpljenost, ozljede i sav adrenalin današnjeg dana prevagnuli su i ona utone u san, držeći u jednoj ruci pivo, a u drugoj daljinski.

* * *

Nagli prasak odjeknuo je njezinom dnevnom sobom i Thoma se trgnula iz sna. Polupopijeno pivo protilo se iz njezine ruke, ostavljajući tamnu fleku na sivom kauču. Daljinski joj je izletio iz ruke i otkotrljao se ispod stolića, a unezvijerena Thoma pokušala je shvatiti što se dogodilo. Vani je bio mrkli mrak, na TV-u više nije bio *sitcom* nego jedna od mnogobrojnih i glasnih pucačina Silvestera Stallonea, a ona je još bila u odjeći koju je u žurbi navukla prije par sati.

Opet je zaspala pred TV-om, premorena od cijelog dana. Pojurila je do kuhinje po mineralnu i krpnu, kako bi pokušala ublažiti i makar dijelom skinuti fleku koja će zasigurno ostaviti trag na kauču. *A nedavno sam ga dala oprati*, pomislila je, prevrćući po hladnjaku i tražeći mineralnu. Napokon ju je pronašla, iza tri kartona mlijeka, sva tri otvorena.

Slavodobitno se nasmiješila i zatvorila hladnjak, s mineralnom u desnoj i krpom u lijevoj ruci. Kako se okrenula, krajičkom oka primijetila je svjetlo u dvorištu. Thoma se, namrštena, približila prozoru. Njezina kuhinja bila je dalje od ulice i jedini prozor koji je imala gledao je na dvorište, točnije na garažu.

Iz garaže je dopiralo blijedo plavkasto svjetlo, toliko slabašno da ga ne bi ni primijetila da joj oči nisu bile u potpunosti priviknute na tminu.

„Koji vrag?!“ odložila je krpnu i mineralnu na stol i, jedva skidajući pogled s prozora, polako izašla iz kuhinje. Na brzinu je navukla cipele koje je tako nemarno bacila kad je ranije ušla u kuću i dohvatila palicu koju je držala u kutu pored vrata.

Oduvijek joj je bilo smiješno kako u američkim filmovima i serijama glavni junaci koji žive sami uvijek imaju bejzbol-palicu pored vrata, i onda je u naletu humora kupila i sebi jednu. To je bila odlična tema za razgovor kad bi ljudi prvi put došli kod nje, ali malo tko bi bio iznenađen njezinom osebužnošću.

Tiho je izašla u dvorište, čvrsto stežući palicu. Hodala je na vrhovima prstiju dok joj je krv šumila u ušima. Panika koja se budila prijetila ju je progutati, ali ju je Thoma odlučno zgazila i

zatrpala putem. Kako se približila garaži, vidjela je da su vrata odškrinuta koji centimetar. Na to se zaustavila i spustila vrh palice na travu, držeći je i dalje u ruci.

Nitko osim nje ne bi mogao ući u garažu. Zbog svoje blage paranoje poduzela je sve mjere kako bi se osigurala, pa je brava zapravo bila biometrijska, s četveroznamenkastim PIN-om. Hladni strah razlio se njezinim tijelom — u sekundi je pomislila kako je zaboravila zaključati garažu. Sekundu kasnije lupila se dlanom posred čela. *Budalo jedna*, pomislila je. *Samim zatvaranjem vrata aktivira se zaključavanje.*

Umjesto da ju to smiri, još se više uplašila. Kako je moguće da je netko prošao biometriju i pogodio PIN? Blizanca nije imala, Thoma je bila jedino dijete svojih roditelja. Stegnavši palicu jače, progutala je slinu i uvukla se u garažu što je tiše mogla.

Sjajna plavičasta kugla lebdjela je iznad vremeplova, obasjavajući samu mašinu i par nogu koji je virio iza motora. Šokirana prizorom, ispustila je palicu i ona je glasno zveknula o pod. Thoma je ustuknula kad se osoba izvukla iza vremeplova. Na glavi je imala masku za lemljenje koju je spretno podigla, otkrivajući potpuno normalno, ljudsko lice.

Žena ispred nje bila je u kasnim šezdesetima, a bore na licu samo su naglasile ljepotu koju je nosila. Krupne plave oči bistro su promatrale Thomina šok, a tanke usne razvukle su se u smiren osmijeh. Njezina kosa, više sijeda nego siva, bila je vezana u dugu gustu pletenicu čiji je kraj dosezao rub hlača.

„Tko... Kako...“ Thoma je jedva izustila par riječi. Nije mogla skinuti pogled s neznanke. Žena joj je bila strahovito poznata, ali Thoma ju nigdje nije mogla smjestiti. Kao da je znala tko je ona, ali koliko god grabila za tom informacijom, ona joj je uspješno izmicala.

„Zaista, *Thomasine*?“ ženin glas bio je malo dublji i hrapaviji nego što bi Thoma očekivala, a lecnula se čuvši svoje puno ime. Nitko osim njezine obitelji i Pietra nije znao njeno puno ime. „Ne prepoznaješ me? Ne prepoznaješ *sebe*?“

Thoma je raširila oči od šoka. Sad kad je žena to izjavila, Thoma nije mogla ne vidjeti sebe u njoj. Svejedno, nije mogla vjerovati što vidi. Žustro je protrljala oči, kao da će time skinuti neku čaroliju i vidjeti nešto drugo. „Nemoguće.“

Žena ju je prijekorno pogledala, podbočivši se. „Ma da? Tu gradiš jebeni vremeplov, a nemoguće ti je vidjeti sebe iz budućnosti?“

Gomila pitanja rojila se u Thominom umu. „Ali... Ne razumijem.. zar time ne kršiš pravila putovanja vremenom?“ pitanje je izletjelo iz njezinih usta.

Starija se Thoma nasmijala. „To su gluposti koje je progurala moderna kinematografija, a ti si blesava što u to vjeruješ. Nećeš nestati ako postojiš dva puta u jednom vremenu. Što misliš, kako sam ja uopće ovdje došla?“

Mlađa je Thoma samo trepnula očima, sve ovo bilo je previše za nju. „Želiš reći da je vrijeme, osim što je ciklično, i uzročno-posljedično?“ Odgovor je bio sasvim jasan.

„Upravo to“, starija Thoma klimnula je glavom. „Da te ja ne posjetim večeras, ti nikad ne bi otkrila zadnji korak koji ti je potreban za putovanje kroz vrijeme, i samim tim ovaj se događaj nikad ne bi odvio.“

Thoma je nervozno protrljala glavu. Dok je još imala kosu, u nervoznim situacijama bi ju vrtjela prstima, ali otkako se ošišala mogla je samo trljati kratke čekinje. Njezin analitički mozak pokušavao je sve izračunati i svrstati u tablice, ali ovo je bilo izvan njezinog dometa. Vjerovala je u to što starija Thoma govori, ali istovremeno nije mogla povjerovati u to. Razum jednostavno nije mogao doprijeti do istine.

„Dobro onda“, odrezala je napokon. „Reci mi gdje griješim.“

„Zapravo ne griješiš nigdje“, odgovorila joj je starija Thoma. „Pokušaj 375 je zamalo uspio i to i sama znaš.“ Thoma je potvrdno klimnula, a starija je nastavila. „Jedino što radiš krivo je to što pokušavaš skočiti previše blizu u prošlost. 365 dana je premali period oko kojeg se energija raspršuje. Da bi uspjela, moraš otići dalje.“

Thoma se zakikotala, prvo kratko i tiho, a onda se počne smijati toliko glasno i jako da su joj suze potekle niz lice, a ramena se zatresla. Toliko jednostavno, toliko blesavo od nje što i sama nije došla do tog zaključka. Bila je previše usmjerena na samu mašinu, potrošnju energije, hlađenje i način rada, da uopće nije razmišljala o tome gdje ta energija odlazi u vremenu i prostoru.

„Tako jednostavno.“

„Tako jednostavno“, ponovila je starija Thoma.

Mlađa Thoma obrisala je suze i smijeh na njenim usnama polagano je zamro. Oprezno je promotrila svoju stariju verziju. I dalje je bila visoka, i dalje je bila uspravna, i dalje je to bila ona, samo *starija*.

Starija Thoma prišla je mlađoj. Pružila joj je masku za lemljenje i stavila ruku na njezino rame. Čudesan mir proširio joj se tijelom i ona je podigla pogled s maske. Starija Thoma nježno je stisnula rame svojoj mlađoj verziji. „Učinit ćeš čuda, Thoma. Samo vjeruj u sebe.“ Starija Thoma zakoračila je ka vratima garaže, a svjetleća kugla odlebdjela za njom.

„Čekaj“, tiho, ali odlučno zamolila je je Thoma.

„Da?“ upitala je starija Thoma, okrenuvši samo glavu. Već je bila na vratima, dok je kugla lagano pulsirala.

„Hvala ti.“

„Nema na čemu, zapravo si sama sebi pomogla“, namignula je starija Thoma i izašla van, ostavljajući Thomu samu u garaži. Kako je svjetlo nestalo, Thoma je požurila do prekidača, ali se spotakne o palicu koju je ispustila i padne.

Udarac ju je trgnuo i Thoma se našla u dnevnoj sobi. Kroz prozor je dopiralo dnevno svjetlo, TV je bio ugašen, a boca piva odložena na stolu. Na tren joj ništa nije bilo jasno, no ubrzo je shvatila da je sve to bio samo san. Pietrovo jučerašnje otkriće, zajedno s umorom, pomutio joj je um i Thoma je sanjala gluposti.

Ali... Ono što je sanjala imalo je smisla... Da bi otvorio prolaz, vremenoplov je morao generirati ogromnu količinu energije, no ta je količina bila previsoka za kratke skokove. Samim tim, prolaz se urušavao i prije nego što bi nastao. Morala je pokušati skočiti dalje u prošlost.

Poskočila je s kauča i pojurila ka svojoj sobi. Iz ormara je izvadila najobičniju bijelu košulju i crne pamučne hlače. Na tren je zastala, držeći u ruci crne cipele koje je nosila svega par puta.

Što ako ne uspijem?, pomislila je. *Osjećat ću se kao zadnja budala, ovako obučena, kad sve opet propadne.*

A što ako uspiješ? javio se tanki glasić. Odmahnula je glavom kako bi ju razbistrila, svezala pertle na cipelama i sa svog radnog stola dohvatila diktafon.

Odlučnim koracima zagrabila je ka garaži. Vrata su bila zatvorena, zaključana, baš kako ih je jučer i ostavila. Poma- lo razočarana što je to sve bio samo san, unijela je svoj PIN i

očitala kažiprst. Uz škljocaj, vrata su se otključala i Thoma je ušla unutra.

Vremeplov je stajao na istom mjestu kao i prethodnih sedam godina otkako je željezna konstrukcija dobila svoj finalni oblik. Polikarbonatna stijenka bila je čista, motor uglancan, a instalacije zamijenjene, kao i koža na stolcu. Matična ploča odavala je srebrnkast odsjaj, a na brojčaniku je već bio unesen datum.

U nevjerici, Thoma se široko osmjehnula. Nije bila sigurna u kom se trenutku granica između jave i sna izbrisala, ali znala je da je bilo stvarno.

Thoma je pokrenula diktafon. „Pokušaj 376. Nakon određenih *zaključaka*,“ posebno je naglasila posljednju riječ, „odlučila sam napraviti skok u daljnju prošlost. Godina dana nije dovoljna da bi se energija potrošila.“

Sigurna u sebe, pritisnula je prekidač i primijetila kako je svjetlo odmah dobilo žarku zelenu boju. To ju je ohrabrilo i ulilo nadu kako će ovaj pokušaj ipak biti uspješan! Motor se gotovo nije ni čuo, radio je čisto, lagano brujeći.

„Ulazim u vremeplov i namještam datum. Dosadašnji testovi su prošli — preostaje samo posljednji.“ Thoma je prekoračila ogradu i sjela na stolac. Svojim dugim prstima okrenula je brojčanik na 1854. godinu, i pritisnula gumb na upravljačkoj ploči.

Široko se osmjehnula kad se zrak ponovno zamreškao, a vremeplov nastavio raditi ujednačenim tonom. Sićušna točka pojavila se u sredini prostorije, šireći se svakim trenom sve više i više. Statički elektricitet pucketao je nestrpljivo, kao da ju doziva da zakorači u nepoznato.

Ispred nje odjednom nastade vrtlog, a šuštanje i pucketanje u potpunosti ispuni tihi prostor garaže. Thomina stvarnost se zamutila i ona osjeti kako ju, zajedno s vremeplovom, gravitacijska sila polako vuče ka točki konvergencije. *To je to*, pomisli ona. Srce joj je snažno lupalo u prsima, ali nije ju bilo strah. Bilo je to čisto uzbuđenje i sreća. Dvije suze kliznule su niz njezino lice.

„Uspjela sam!“ viknula je pobjedonosno taman kad ju je struja naglo trgnula i povukla u središte prolaza. Osjetila je kako se njezino biće smanjuje, steže i postaje jedno s vremeplovom. Snažne struje vremena sabijale su se oko nje, u njoj i dalje, vodeći ju kroz vrijeme i prostor.

Thoma nestade u tren oka i garažom zavlada muk. Strogu tišinu prerezao je plastični zvuk udarca. Jedini svjedok njezina

uspjeha — mali diktafon, koji je tako vjerno pratio njezin put, puknuo je pri padu i ugasio se zauvijek.

Zoran u zadnje vrijeme čita uglavnom horor pa onda čak i kad krene pisati hard sf, to ispadne ovako. Priča *Kvantikrist* ne govori o ružnom pačetu koje je odraslo i postalo pjevač u pačjem black metal bendu, što je šteta jer bi to sad svi htjeli pročitati, ali bit će vam i ovo dobro.

K V A N T I K R I S T

ZORAN KRUŠVAR

Čula ih je izdaleka, ali nije imala volje reagirati. Njihove su joj čizme grmjele u ušima, odranjale stijene, usitnjavale padinu Velebita u subatomske čestice, ali ona je imala većih problema od toga. Jutro je tek počelo rastvarati nebo, još uvijek je bilo tek tanki potez žiletom na istoku. Kroz tu će se ranu svaki čas razliti crvenilo pa zatim bijelo, masno tkivo dana. Baš su se tako ponašali duboki rezovi na Heleninoj koži, dok je još bila u toj fazi. *Jesu li to bila moja sretna vremena? Braćo i sestre ožalošćeni, naša je pokojnica vrhunac samoostvarenja doživjela igrajući se oštrim predmetima. Možda jest propala kao studentica, kao kćerka, kao ljudsko biće uopće... ali što je znala s oštricom, Bog je blagoslovio! Braćo, vas oboje koji ste došli na sahranu — nema veze što je jedno od vas zalutala mačka, a drugo pokémon — Isus je rekao: „Blago siromašnima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko!“ E pa nitko nije bio siromašniji duhom od naše Helene, tako da je imala 1/1 prolaz u Nebo, ali je i to uspjela razjebati kad se roknula tabletama k'o zadnji debos. Nebo će vidjeti samo kad joj lešinari raznesu kosti planinskim vrhovima, što čitavu ovu zamišljenu scenu pogreba čini potpuno promašenom, kao i njen život. Amen.*

Koraci su prišli bliže i sad više nije mogla čuti škljocanje čeljusti čagljeva koji su glodali strvinu, poskoke kako plaze i palucaju jezicima, bubice i crviće kako ruju tlo pod njenim nogama, kako grickaju lišće, travu, korijenje, prisutni muk gljivica i bakterija koje se množe, šire kao svemir, pretvaraju koru u trulež, hrastove u prah. Samo se još jecanje sablasti slutilo u noćnom vjetru,

dok se vraćaju u drevne grobove pod hrapama kamena, te šum metli na kojima vještice odlijeću kućama s ponoćnog sijela.

Na rubu vidnog polja odvojio se komad gušćeg mraka pa po primio poznati oblik i Helena je osjetila kako joj čitavo tijelo drhti. Sjena. Crna rupa njene svijesti bila je izrezana nalik ljudskoj silueti, ali podlost koja je iz nje izbijala kao negativ solarne baklje bila je onkraj ičega ljudskog. Prilika je mijenjala oblik i mjesto, uporno se pojavljujući gdje god Helena pokušala pobjeći. „Gospođo Mitrović, došli smo po vas.“

Nije im odgovorila, niti se pomakla. Zgrabili su je kao vreću gnojiva i odnijeli do puta na kojem su ih čekali džipovi. Dok joj se glava nekontrolirano klatila, vidjela je kako Sjena dugo gleda za njom, a zatim se rasipa u brdašce crnih, migoljavih glista satkanih od prijeteće tame.

Da je netko opazio džipove koji voze po Velebitu, izgledali bi gotovo kao normalan prizor — pukovnica Hrvatske vojske u pratnji skupine pripadnika specijalnih snaga putuje prašnjavim putem prikladnijim za koze. Pažnju bi eventualno privuklo to što se svi voze pod fantomkama i što u blizini službeno nema nikakvih vojnih aktivnosti niti objekata. Ipak, negdje usred ničega, tamo gdje bura zviždi naricaljke kroz izlomljene očnjake klisura, zaustavili su ih jednako maskirani stražari te preuzeli pukovnicu. Čekali su da se džipovi udalje pa tek onda povelu Helenu Mitrović, koja je ovog puta uspjela natjerati svoje tijelo da hoda svojevolumeno, među oštre stijene zabodene u zemlju poput divovskih kondenzatora, induktora i dioda u tiskanu ploču, gdje su ih dočekali novi stražari i masivna, željezna vrata.

Jedan od stražara skenirao je šarenicu i vrata su se otključala. „Sezame, otvori se“, prošaptao je internu šalu, iako je Helena sumnjala da on sam shvaća koliko je ta šala prikladna. Ne samo da su se pred njima otvarala vrata u planinu, nego je i bunkerski kompleks u koji su ulazili bio pun opljačkane robe, a oni sami bili su četa hajduka koja je djelovala s one strane međunarodnog prava. Konačno, već je i njena uniforma ukrašena pukovničkim oznakama govorila dovoljno o svemu — Helena Mitrović nikad nije služila vojni rok, a kamoli prošla časničku obuku. Štoviše, nije mogla podnijeti nikakve glasne zvukove, a pogotovo pucnjavu pušaka. Uniformu je dobila kad je voditelj projekta,

profesor Antunović, došao po nju u Vrapče na zatvoreni odjel, mašući nalogima Ministarstva obrane i suda:

„Ona je vojno lice i ja je vodim pod skrb vojnih liječnika!“ Nije pitao, iznosio je činjenice.

„Gospodine, ona je naš pacijent, ne možete...“ protestirao je šef odjela, više pogođen time što se narušava svetost njegovog položaja, nego brigom za dobrobit pacijentice.

„Imam nalog Ministarstva obrane!“

„Mi nismo u nadležnosti Ministarstva obrane, ovo su gluposti! Napustite bolnicu dok nisam zvao policiju!“

„Policiju? Ma nemoj? ‘Ajde ti lijepo zovi policiju pa im usput objasni ovo“, Antunović mu je na stol bacio snop papira.

„Što je to?“

„Uo u uo, jei jee... povijest tvog kompjutora. Vidiš doktore, neke od ovih djevojaka su djevojčice. I što ćemo sad? Zovemo policiju, ili će ti ovaj nalog ipak biti dovoljan?“

Tako je Helena saznala da je pukovnica, što joj je zvučalo urnebesno, ali je ujedno bila toliko urokana različitim lijekovima da je mogla samo tupo i zaneseno gledati u slavnu budućnost domovine, dok su joj sline curile niz bradu kao Sava, Drava i Dunav. Kad je jednom došla k sebi i kad joj je Antunović prepričao što se dogodilo, sama je hakirala psihijatrovu računalo i poslala materijale policiji.

„Vidiš, mala“, govorio joj je Antunović tada, „obećao sam tvom starom da ću paziti na tebe, tako da nemaš što brinuti. Sve je pod kontrolom, sve će biti u redu. Ti i ja radit ćemo čuda kakva svijet nije vidio! Ha? Pazi, ja Kvantunović, a tebe ćemo zvat’ Kubitrović! K’o neki superheroji, a?!“

Pazio je na nju kao na skupi komad uredske opreme i radili su čuda kakva svijet nije vidio, ali svejedno ništa nije bilo pod kontrolom, niti u redu. Zato je sad i bila potrebna vojna pratnja da je vrati u bunker, gdje je Antunović čekao u pratnji generala zaduženog za vojnu podršku projektu.

„Evo je“, general je istaknuo očitu činjenicu. Dopratali su je vodeći je pod ruku, a njen je pogled lutao uokolo prostorije, kao da je prvi put ovdje. Njen se mentor samo namrštio i ispružio dlan:

„Vrati mi ih, mala.“

I dalje ne gledajući ni u koga, izvadila je iz džepa kutiju tableta. Antunović je pogledao unutra i zadovoljno ustanovio da su na broju.

„Namjeravala si ih popiti?“

Nije mu odgovorila, jer nije imala snage izgovoriti: *Ne, samo sam ih povela u šetnju, da malo protegnu noge.*

Otrpali su je u njenu sobu, a general je nastavio glasno iznositi svoj stav:

„Ti si, Antunoviću, lud isto k'o i ona. Pa jel' nisi mogao naći nekog normalnog? Imaš druge mlade ljude, završavaju fakultete, obrazovani, razumni...“ dlanom je opisivao krugove u zraku kao da nije vojnik nego neki zaneseni pjesnik ili filozof. Antunović je samo slegnuo ramenima, ne osjećajući potrebu previše elaborirati svoje odluke.

„Ja radim s kompjuterašima. Svi oni najbolji ljudi su k'o kupus.“

Ali generalu to nije bilo dovoljno. Njegov svjetonazor nije trpio manjak kontrole, a ovdje mu se činilo kako nikakva kontrola nije nikad ni postojala i to ga je istinski duboko uznemiravalo.

„Ma jedno je biti malo čudan, ali ovaj si kupus ubrao na Vrapču, čovječe! Žena je suicidalna, je l' ti vidiš što ti se događa? Ukrade ti tablete i pobjegne van! Da moji nisu stigli na vrijeme, popila bi ih. I gdje smo onda? A ti njoj, tako ludoj, povjeravaš ovakav projekt? Pa ovdje su milijuni i milijuni eura elektronike! A da ne govorim kako smo sve do te opreme došli. To da se sazna, to su međunarodni diplomatski skandali, to pada vlada, čovječe! I s time radi osoba koja ima više dijagnoza nego HDZ korupcijskih afera!“

Antunović je uzdahnuo. Zbilja mu se nije dalo trošiti energiju na pojašnjavanje, ali davno je shvatio i prihvatio kako se to ponekad jednostavno mora, baš kao što se ponekad mora kod zubara ili na kolonoskopiju. General je bio takav čovjek i ovo je bila takva prilika. Coknuo je jezikom i krenuo u monolog:

„Gledaj... nije to do toga što smo njen stari i ja bili kolege, nije ni do toga što nitko normalan s potrebnim znanjima ne bi došao raditi živ zakopan u ovu pripizdinu, umjesto u neko fino mjesto s jako finom plaćom u Delftu, Zürichu, Fraunhoferu ili negdje drugdje, gdje se to radi s legalno nabavljenom opremom i softverima... stvar je malo kompleksnija. I mi i drugi centri po svijetu imamo napredne AI modele, koji mogu jako dobro odrađivati programerski posao... ali samo do neke mjere. Ti su

modeli nastali učenjem od velikog uzorka programera... onih programera koje bi ti rado zaposlio na ovo mjesto, da ih možemo platiti. I ovi modeli s kojima mi radimo su sad već dosta dobri, dobro oponašaju razmišljanje tih programera, prepoznaju i ponavljaju njihove obrasce razmišljanja, razumiješ? Ali ovakvi kao što je Helena... ovi, što bi ti rekao, s dijagnozama... njihove obrasce razmišljanja ne mogu oponašati. Rješenja koja vidi Helena, njih ne vidi nijedan AI, razumiješ? Zato mi ona treba! Jer svi normalni umovi nalik su jedan drugom, a svaki nenormalni um nenormalan je na svoj način.“

General je zakolutao očima, ali je barem zvučao pomirljivije: „Meni ona i dalje ne izgleda sposobna za obavljanje ikakvih zadataka. Je l' joj te tablete išta pomažu?“

„Ne dajem joj tablete.“

„Uopće? Pa nisu joj ih bezveze propisali...“

„Kad nije na tabletama onda ima perioda u kojima je potpuno beskorisna, a isto tako ima i perioda kad je genijalna. Kad je na tabletama, onda nema ni jednog ni drugog.“

General je bio čovjek svog zanata i razumio je kako prilike nekad zahtijevaju da se ljudi šalju u pogibelj, maltretiraju civili ili traži da ročnici, radi viših ciljeva, borave u neljudskim uvjetima. Ipak, osjećao je nekakve moralne obveze, primjerice kad su u pitanju bile žene, djeca, bolesnici, nemoćni ljudi... Antunović nikad nije imao takvih problema, zato i jest bio uspio nametnuti svoj projekt vojsci – sve na svijetu bilo je sekundarno njegovim ciljevima, a ljudi su bili samo još jedan resurs. General je to znao i računao je s tim, ali mu se svejedno ponekad malo gadilo.

„Kakvo si ti mučko đubre, Antunoviću. Bolesnoj ženi uskraćuješ lijekove.“

„Evo, sve za Hrvatsku!“ rekao je profesor, glasno lupivši petama. „Ali ozbiljno. Takva je kakva je. Ima bezbroj problema i zahtijeva stalni nadzor... međutim, mi napredujemo. Samo se sjeti, to što mi radimo nema nitko nigdje na svijetu. Japanci i Amerikanci su zapeli na sto tisuća kubita, Kinezi i Rusi niti toliko. Europa? Za nas je to treći svijet. Mi smo konačno vrh vrhova u nečemu zbilja važnom, a ona je kormilar koji nas vodi kroz digitalnu Scilu i Haribdu.“

„Samo ti pazi da ti kormilarka poživi do kraja projekta.“

„Hoće, hoće. Naći ću ja njoj neki drugi lijek.“

Helenina soba bila je dugačka, sterilno bijela betonska kutija bez prozora. Mogla ju je usporediti s vrlo lijepom i urednom masovnom grobnicom, koja je dopala samo njoj. Od namještaja imala je krevet, uredski stol i stolicu, te limeni ormar. U njemu su bile uredno složene dvije maskirne uniforme (bez opasača), dva para cipela (bez vezica), dva bijela Tyvek kombinezona, donje rublje, čarape (samo kratke), ručnici. Pokušaj uklanjanja predmeta kojima bi se mogla objesiti bio je traljav, besmislen i iritantan. Često je smišljala na koje bi se sve još načine mogla ubiti u ovoj sobi. Mogla se objesiti nogavicom hlača. Mogla se ugušiti gutanjem čarapa. Mogla je staviti stolicu na stol, popeti se na nju i odozgo skočiti na glavu. Mogla se, barem u teoriji, popišati na ručnik i samu sebe voterbordati do smrti. Mogla je okrenuti krevet naopako, leći pod njega, podignuti ga rukama kao da vježba benč i onda ga jednostavno pustiti da padne, tako da joj daska uzglavlja smrska dušnik. Mogla je zubima razderati madrac, iz njega izvaditi oprugu i onda njome prerezati vene. Rezanje vena nije joj bilo nepoznato, zbog toga je i završila na Vrapču. Mogla je podnice kreveta iskoristiti kao ljestve kojima će dosegnuti neugodno hladnu LED rasvjetu na stropu, polomiti je i doći do lijepih, oštih krhotina. Mogla je isto tako kroz rasvjetu doći do električnih kablova i spržiti se strujom ili se objesiti njima. Mogla je kombinirati nekoliko metoda odjednom, život u kompleksu podzemnih bunkera pružao joj je toliko puno mogućnosti.

Ništa od toga nije učinila, samo je ležala i pratila titranje LED-a, pokušavajući prepoznati obrasce. U početku joj se činilo kako bi treptanje svjetala mogao biti Morseov kod, ali to bi imalo smisla jedino ako joj poruke šalje ljudsko biće. Sjena, tamni lik s ruba vidnog polja, sigurno to nije bila. Uostalom, nije bilo potrebe da joj šalje poruke kroz treptanje rasvjete, kad joj je ionako slao poruke kroz očitavanja njihove računalne simulacije. Poruke su bile u rezultatima, nizovima brojeva, u gličevima četverodimenzionalnog prikaza koji nikad nije proradio sasvim kako treba, u distorziji jeke duž prostranih betonskih hodnika, u rasporedu molekula dezinficijensa, a jedino ih je ona prepoznavala, iako ih još nije naučila razumjeti. *Možda su baš zato dopirale kroz sve*

kanale, kako bih konačno negdje našla ključ i uspostavila komunikaciju? Uzalud. Poštovane sablasti, na žalost, opsjele ste pogrešno tijelo. Ništa mi nije jasno, ne razumijem vaše zavijanje i zveckanje lancima i bojim se kako neću ostati na ovom svijetu dovoljno dugo da shvatim. Idući put opsjednite nekog s ispravnim mozgom, mojem je best before prošao kad sam se rodila.

Vrata Helenine sobe u pravilu nisu bila zaključana i mogla je izaći kad je htjela, ali je zato s druge strane sjedio stražar. Također, postojale su i nadzorne kamere u većini prostorija, a s obzirom na to da je sinoć uspjela pobjeći iz kompleksa, njihov će se broj vjerojatno povećati na apsolutno sve prostorije. Super. Kao da imam OnlyFans, samo bez novaca. Gledajte, besplatno je, toliko i vrijedim. Kao papirnati ručnici u toaletu — zasluniš i baciš. Nije im dovoljno što me gledaju dok radim i dok spavam, ako uopće spavam, sad će me gledati i dok se tuširam i dok pišam, kao da sam majmun u zoološkom vrtu, samo ne toliko slatka. Smijati će mi se kakav sam debos, kako glupo izgledam, kako sam ružna, tanka i koščata. I glupa. Nema veze što sam dobra s mašinama i pisanjem koda, glupa sam na neki drugačiji, dublji i važniji način. Glupa i beskorisna. Zurit će u moju kožu išaranu linijama ožiljaka koje idu u svim smjerovima. Moja je koža kao zračna luka, svaka crta je putanja kojom je jedan komadić mog razuma odletio u tri pičke materine, bez povratne karte. Poslije će dečki prepričavati jedan drugom što su vidjeli, pokazivati si snimke i ismijavati izrezbarenu glupaču koja sere pred kamerama. Da bar imamo ovdje unutra neku atomsku bombu pa da raznesem cijeli kompleks. Ne znam je li mi gore to, ili da se netko napaljuje dok me gleda na WC-u, da idiotski otvorenih usta gura prste u gaće i zamišlja kako me jebe, u raznim rakursima. Poslije će i to prepričavati, biranim izrazima – e, frende, znaš šta bi ja njoj radio, e – za opisivanje detalja, riječi koje gode mladim, hormonima ispunjenim mužjacima. Gledat će me skvičeći od smijeha, a njihove će me zjenice uzimati ponovo i ponovo. Ti su pogledi kao pipci koji se lijepe po mojoj koži, gule me prijanjaljkama. Trepću kao pauci nožicama migoljavim, kada krenu izlaziti iz duplji, trče za mnom hodnicima i špiljama, dublje u mrak, a onda mi plaze po vratu, ulaze u uši, usta i pod kapke, ulaze mi u utrobu i u crijeva, ostavljaju svoja jajašca, ličinke, ima ih bezbroj i svrbi me iznutra, ne mogu ih dosegnuti u sinusima, plućnim alveolama, u meni su tisuće i tisuće njihovih sićušnih čunjića i štapića, njihovih šarenica i kad

mi srce kuca — oči mi se kotrljaju kroz žile. Oči su sve što im vidim, samo ih po očima raspoznajem. Bila bih u stanju sve te njihove oči povaditi pa zgnječiti golim dlanovima, krv je moje svjetlo i moja tama.

Vojnici koji su se kretali po kompleksu većinom su nosili maske pa im Helena nije poznavala lica. Bilo im je strogo zabranjeno na bilo koji način ometati njen rad, a kako joj se život sastojao od rada, onda nisu komunicirali uopće. Izvan sobe nalazio se prostor prilagođen potrebama projekta, dom po mjeri tehnologije, a ne čovjeka. Hodnici ispunjeni napetom tišinom, koju je remetilo nisko brujanje kriogenih hladnjaka. Stabilnih 50 do 60 Hz, negdje između zvuka dalekih kamiona i predenja mačke, Helena ga je smatrala generalno umirujućim — kao da ju je progutao golemi tigar i sad se njeno tijelo mirno razgrađuje u kiselinu njegovog želuca. Prekidi i odstupanja u tom brujanju bili su nešto sasvim drugo. Pojavljivali su se u naoko nepravilnim intervalima, oscilacije u naponu, intenzitetu, visini zvuka. Helena je još od djetinjstva bila posebno osjetljiva na zvukove te je registrirala svaku promjenu. Druge nepravilnosti ispisivale su se neopaženo u sustavu za praćenje i nadzor računalnih procesa i performansi, a još suptilnije u titraju svjetala i monitora, strujanju zraka u hodnicima ili u frekvenciji zujanja uređaja. Ništa dramatično, dovoljno tek da se pošalje poruka. No, tu poruku nitko osim Helene nije primjećivao, a ona je nije razumjela.

Tko šalje te poruke i što želi? Je li to Sjena? Što je Sjena uopće? Obrisi mog ludila? Što hoće od mene? Samo stoji i gleda me, barem mislim da me gleda, ne vidim joj oči. Ima li ih uopće? Ili vidi bez njih? Promatra me odakle god želi, ne mogu se sakriti, gora je od nadzornih kamera. Sigurno me gleda, prati me svugdje njen pogled i njena tama. Plaši me. Ona je grabljivica, ali ne kao gladne zvijeri... njoj treba nešto drugo. Samo stoji, omotana mrakom i gleda me. Što bi uopće mogla htjeti takva neljudska pojava? Sigurno ništa dobro, sigurno nešto tako loše, tako užasno da to ne mogu ni zamisliti. Nešto gore od rezanja kože? Sigurno. Nešto gore od ubadanja iglama? Apsolutno. Gore od batinanja, poniženja, elektrošokova, lomljenja kostiju, čupanja zubi, izvrtanja zglobova, trganja tkiva glodalicom za drvo, paljenja sluznice otvorenim plamenom? Svakako. Što god mi padne na pamet, kakva god bol ili tortura, znam da će mi ta

Sjena napraviti nešto puno, puno gore jednom kad joj dojadi stajati po strani.

Bolje da se ubijem sama, prije nego što se to dogodi.

* * *

„Ta gospođa ima depresiju?“ pitala je plavooka žena u crvenoj kapi. Vrhovi noktiju bili su joj smeđi od zemlje. Onako sitna i s kapom nabubrenom od sakrivene kose, sama je podsjećala na gljivu kakvih je soba bila puna. Neke su se sušile raširene po stolovima, druge su bile poslagane u drvene sanduke, a treće u košarice. Soba je mirisala na vlažni humus i na spore, na šumsko tlo u dubokoj rupi i na kadulju koja je u snopovima visjela sa stropa.

Antunović je potvrdio kimanjem.

„I depresiju i još štošta toga. Ali da, ima.“ Pristojno je prešutio kako mu se čini da vjerojatno ni ova gljivarica nije baš normalna. Na jednom je zidu imala sliku nekog sveca kojeg nije dobro zagledao, na drugom, pored ulaznih vrata, veliki pentagram od crvenog konca. Na pod je stavila tanjurić, na njemu je tinjao smotuljak kadulje.

„Ove gljive su vam dobre za depresiju...“ dotaknula je bijeli zavežljaj nježno, kao da ga mazi. „Ali za to vaše i još štošta bi mogle biti kontraindikativne.“

Antunović joj je predao omotnicu s novcem i preuzeo zavežljaj: „Sve po redu. Depresija nam je sada prioritet.“

Žena ga je neko vrijeme tiho gledala, a onda rekla: „Čekajte.“ Otvorila je vrata u drugu sobu, vidjele su se police ispunjene kutijicama, vrećicama i smotuljcima. Iznutra su dopirali mirisi sušenog bilja i eteričnih ulja. Vratila se s dvije vrećice i pružila mu veću: „Ovdje su pomiješani gospina trava i matičnjak. To vam je za čaj. Dajte toj gospođi da pije i ovo svaki dan.“

„Hvala.“

„A ovo...“ pružila mu je malu vrećicu, „to bi najbolje bilo da ima uvijek sa sobom. Može objesiti oko vrata, ali neki vole staviti pod jastuk. Ja znam jednu ženu koja je nosila na glavi, ispod marame. Samo neka pazi da se ne ubode.“

Zahvalio je i otišao. Nakon što se pristojno udaljio, pogledao je u malu vrećicu. Unutra se nalazilo zrno češnjaka probodeno s

četiri mala čavlića, tako da su im vrhovi virili na sve četiri strane, tvoreći oštri križ. Češnjak je bacio, a čajeve zadržao.

* * *

Helenin je tata, pričali su ljudi, bio lud oduvijek, ali je to svoje ludilo dosta dugo uspijevaao uglavnom prikrivati, a nešto manje držati pod kontrolom. Uglavnom, uspio je završiti školu, štoviše čak i studije, pa onda još i doktorat. Na koncu je dobio i posao na fakultetu, gdje su ga smatrali talentiranim i perspektivnim mladim znanstvenikom, dodjeljivali mu stipendije i nagrade, pozivali ga na gostujuća predavanja i predviđali mu sjajnu karijeru. U tom se periodu oženio, kupio stan i djelovalo je kao da uspijeva na svim poljima. Međutim, njegovi su znanstveni radovi ubrzo počeli postajati sve čudniji, logika teže shvatljiva kolegama, a teorije o fizici subatomske čestice i mogućim alternativnim smjerovima u razvoju kvantnih računala sve bizarnije. Prvi otpor kolega prema svojim idejama doživio je kao poticaj za pisanje još više radova, u kojima će još bolje i detaljnije objasniti svoje zaključke. Zatvorio se u svoju sobu i mahnito pisao, izlazeći uglavnom samo kad je baš morao. U nekoliko je navrata otvorio bolovanje kako bi izostao s posla, međutim zapravo nije imao nikakvih tjelesnih simptoma — samo nije želio dozvoliti da ga rutinske poslovne obaveze ometaju u ozbiljnom, znanstvenom radu. Na odsjeku su postali sumnjičavi, rijetko su ga viđali, njegovo je ponašanje bilo čudno čak i kad bi se pojavio, a to je bivalo sve rjeđe. Počele su kružiti glasine da sigurno pije ili se drogira. Na koncu su mu zbog odsustva s radnog mjesta ozbiljno zaprijetili pa se privremeno doveo u red i počeo dolaziti. Zapravo se radilo samo o tome da je dovršio pisati niz radova, koje je poslao na objavljivanje raznim svjetskim časopisima, pa je osjećao da se sad može malo opustiti i posvetiti obavezama na radnom mjestu, kao i svojoj supruzi.

U tom je periodu nastala Helena i nestala njegova karijera.

Jedan po jedan, svi njegovi radovi vratili su se redom odbijeni, a njegove ideje bile su s prezirom odbačene. Unutar akademske zajednice pročulo se kako piše besmislene tekstove, nepismene, znanstveno neutemeljene, nepostojeće strukture i kako se čini

da s njim nešto ozbiljno nije u redu. Kolege s odsjeka pregledale su nekoliko radova i zabrinuto odmahivali glavama — tekstovi su izgledali kao gomila nasumično nabacanih besmislica. Spominjao je drevna kozmička božanstva iz vremena velikog praska, demone koji proždiru energiju, personifikaciju entropije, vječne ratove u tamnoj materiji... Kolege su pokušale organizirati intervenciju kako bi ga natjerali da potraži stručnu pomoć, na što se on beskonačno uvrijedio, sve ih prozvao budalama koje ne razumiju ni njega, ni znanost uopće te naprasno dao otkaz i zatvorio se u sobu.

Kad se Helena rodila, njena se majka morala brinuti o njoj, o ocu koji nije izlazio iz sobe, o kućanstvu i o novcu kojim će sve to uzdržavati. Kad su je liječnici, tete u vrtiću, učiteljice u školi i stručne službe upozoravale kako je Helena izuzetno nadareno dijete, ali s njenim ponašanjem nešto nije u redu i trebalo bi je odvesti nekom psihologu, majka je samo tiho uzdisala: „Kad ću još i to? Kad?“ Ipak, vodila ju je. Spavala je manje pa je pila više kave, cigarete si nije mogla priuštiti pa je pušila samo kad bi užicala od kolegica, razvila je tikove, podočnjaci su postali crte lica, a život okrutna drobilica njenih živaca, zglobova i mesa. Helena je puno vremena provodila sama, dok se njena mama raspadala pokušavajući održati logistiku.

Kad je Helena imala deset godina, mama ju je prvi put zatekla u tatinoj sobi. Ispostavilo se da to nije prvi put i da Helena već neko vrijeme „pomaže“ tati u „znanstvenom radu“. Odmah su joj kroz glavu prošla pitanja o tome hoće li druženje s njim imati pozitivne ili negativne posljedice na Helenino ponašanje i zdrav razum, ali nije znala niti odgovoriti, a kamoli što poduzeti po tom pitanju pa je konačno odustala i pustila stvari da se razvijaju same od sebe.

Otac i dalje nije izlazio iz sobe, nije komunicirao sa svijetom. Izuzetak su bile samo njih dvije i jedan njegov nekadašnji kolega kojem je povremeno slao mejlove. Taj se čovjek, jedini koji je imao razumijevanja za njegove znanstvene ideje, zvao Antunović.

Helena je i dalje briljirala u matematici, izazivala čuđenje na informatici te pokazivala potpunu nesposobnost sklapanja prijateljstava — osim sa stručnim službama. Sakupila je i impresivan portfelj potvrda, dijagnoza i stručnih mišljenja od strane psihologa, psihijataru, terapeuta, defektologa i drugih učenih ljudi. Bila je anksiozna, bila je depresivna, bila je shizoidna, presijavala se kao prizma u svim bojama spektra autizma, nije bilo tog testa koji joj bar nešto nije našao. Klasifikacija njenih bolesti izgledala je kao pobjednički listić za tombolu, samo je umjesto novčića za nagradu dobivala tablete. Do kraja osnovne škole već je stekla prvo iskustvo hospitalizacije, prvenstveno zbog toga što se počela rezati svime čime je stigla.

Mama je sve svoje snage, koliko god ih je uspjela skupiti, usmjerila na to da Helena nekako ipak završi školu. Proganjala je nastavnike, sakupljala bilješke od djece iz razreda, noću je — umjesto da spava — sama učila gradivo, kako bi onda mogla raditi s kćerkom. Najteže je bilo doprijeti do malene, Helena bi često gledala u jednu točku, čupala si vlas po vlas kose te potpuno ignorirala majku i ono što govori. Umorna žena osjećala se kao da je samo neka smetnja, greška u Heleninom vidokrugu koja sama sebi trabunja besmislice iz školskog kurikuluma, nit' je tko vidi, nit' čuje. No kad bi se ipak uspjela probiti do Helenine pažnje, onda se događalo čudo — dijete je gutalo informacije kao crna rupa. Zahvaljujući maminom trudu, malena nije samo završavala školu, nego i pobjeđivala na natjecanjima iz matematike i informatike. Unatoč svim problemima, dijagnozama, tretmanima i hospitalizacijama, završila je gimnaziju i upisala studij. Toliko je mama imala snage gurati, onda je i ona stala. Godine iscrpljenosti, neprospavanih noći, stresa i živciranja uzele su svoje i sirota se žena razboljela.

Umrkla je prije nego što je doznala da joj je kćer izgubila pravo studiranja zbog izostanaka i neizvršenih fakultetskih obveza, iako se Helena nikad nije prestala pitati je li ipak nekako znala.

Heleni nije problem bilo gradivo. Najteže zadatke ona je brzo shvaćala i rješavala lakoćom koja je zbunjivala profesore. Problem je bio ustati iz kreveta. Problem je bio otići u ljekarnu po tablete. Problem je bio pomaknuti ruku i javiti se na telefon koji zvoniti. Problem je bio uključiti računalo i otvoriti zadatak. Problem je bio stati pod tuš, izaći iz sobe, ući u tramvaj, doći na

predavanje. Ni uz najveće intelektualne potencijale, tako se nije dao završiti fakultet.

Tri dana nakon maminog sprovoda, otac je Heleni dao papirić na kojem je pisalo ime, broj telefona i adresa: „To je moj kolega i prijatelj Antunović. Ja sam ga uvijek zvao Kvantunović, to nam je bila neka šala. Njemu se javi, rekao mi je da ima posao za tebe.“

Helena je prikupila svu snagu, sjela na autobus, otišla i sastala se s gospodinom. Izgledao je prijazno, zvučao iskreno tužno dok je izražavao saučešće. Ono što ju je iznenadilo, činilo se kako Antunović zna neke vrlo neobične detalje — kako su prošli određeni kolokviji, kako je riješila neki konkretan problem, čak i povjerljive detalje njenih dijagnoza. Pretpostavila je kako mu je neke od tih stvari mogao reći tata, ali neke nije znao niti on — barem je tako vjerovala. Bilo je crvenih zastava kao na paradi kineske vojske i njene paranoje palile su se kao prigodni vatromet. Međutim, radilo se o đavoljem mađioničarskom triku — zlo je mahalo Antunovićem kao praznom rukom, istovremeno provodeći ofenzivu na drugom frontu. Dok se ona upoznavala s Kvantunovićem, tata je u samoći i prašini svoje radne sobe gutao zalihi maminih tableta, jednu za drugom. Nestajale su one bijele, plavkaste i dvobojne. Sive i žute. Dražeje, kapsule i one s filmom — mama im je ostavila pozamašnu zalihi u naslijeđe. Trpao ih je u usta kao bombone kojih slobodno možeš pojesti koliko god želiš, jer imaju samo dvije kalorije. Šopao se njima kao guska, dok su se oko njega krivili zidovi i rastapale boje. Kad se Helena vratila kući, bio je odavno mrtav.

Antunovića je idućeg puta vidjela kad ju je izvlačio iz Vrapča i tada je bila voljna ignorirati sva upozorenja i pristati na bilo što, samo da je odvede od tamo. Kad su prvi put ušli u bunker, rekao joj je: „Ovdje si pod zemljom i odvojena od svijeta. Praktički, to ti je isto kao da si mrtva. Prema tome nema više baš nikakvog razloga da se pokušavaš ubiti.“

* * *

Nakon što je doselila u bunker, Helena je brzo shvatila kako predstavnici vojske nemaju pojma da im Antunović laže. Suprotno onom što su izvješća tvrdila, sustav nikad nije proradio predviđenim kapacitetom. Ma koliko su se trudili, opremu koju su sastavili od ukradenih komponenti, elemenata otpisanih kao robe s greškom i nelicenciranih kopija koje su izgledale kao s Temua, nisu uspijevali posložiti i usustaviti na način da dobiju priželjkivane rezultate. Da, to je i dalje bilo kvantno računalo, bili su i dalje ispred svih ostalih na svijetu — i to ne za malo! Ali ipak, daleko od onog što je bila Antunovićeva želja, bajka u koju je uspio uvjeriti visoke predstavnike Hrvatske vojske — simulacija poznatog svemira na subatomskej razini. Računalni sustav toliko moćan, da može baratati ponašanjem svake čestice istovremeno te izračunavati međusobne utjecaje i simulirati eksperimente sa svim mogućim uzročno-posljedičnim odnosima i krajnjim ishodima. Sustav koji može pratiti kretanje svih objekata, svake zvijezde, kamenčića, svakog komada svemirskog smeća i koji može jasno pokazati koje su posljedice svake intervencije, pomicanja, uplitanja ili postupka. U suštini, bio bi to alat neslućenih mogućnosti. Međutim, takav je sustav zahtijevao stotinu milijuna kubita, a ono na čemu su oni trenutno radili nije se približilo niti milijunu. Osim za potrebe raporta generalima — u tom su slučaju već dosegнули nemoguće, mitske brojke i simulacija univerzuma tek što nije bila spremna.

* * *

Odvlaživači su strogo kontrolirali atmosferu u kojoj su boravila računala, ali su zato povremeno ispuštali maglicu u tunele kojima su odjekivali koraci vojnika i djelatnika. Sada joj se činilo kako maglica mijenja boje. Svakako se malo presijavala. Vjerovala je kako je to zbog gljiva koje joj je Antunović počeo davati, ali nije mogla biti sigurna. Hodnici su bili duboki, iskopani tajno za vrijeme SFRJ. Trebali su služiti kao sklonište i operativni centar u slučaju nuklearnog rata, do kojeg nikad nije došlo, a država se raspala prije nego što je gradnja dovršena. Hrvatska je vojska prenamijenila dio kompleksa prema potrebama Antunovićevog projekta, ali ostatak hodnika ostao je jednako pust i derutan kakav je bio kad ga je JNA napustila, osim što su se sad

u Heleninim očima zidovi činili neobično lijepima, elegantnima, a iz njih je zračila topla svjetlost. Nedavno je imala noćnu moru, da su se u hodnike naselili poskoci i napravili ogromno leglo i da sad tisuće otrovnica plaze posvuda, uvlače joj se u ormar, krevet, ispadaju iz ventilacije. Probudila se vrišteći. Drugi su put u hodnicima našli koloniju šišmiša, ali sad više nije znala reći je li se to zbilja dogodilo ili je i to sanjala. Kada su, davno, iskapani ovi hodnici, graditelji su naišli i na sustav prirodnih špilja. U jednom od hodnika postojao je izlaz u špilju, ali je bio zatvoren teškim, blindiranim vratima. Helena nije nikad vidjela što se iza tih vrata nalazi, ali nije voljela taj hodnik. Činilo joj se kao da zvukovi u njemu s vremenom postaju drugačiji, a vlaga joj brže puni pluća. *Imam li vlagu u plućima, u njima će moći rasti gljive. Lijepe gljive, mekane. Ako sam pojela njihove spore, ovih gljiva od kojih bi mi trebalo biti bolje, možda će mi te gljive rasti u plućima. Onda će me Antunović-Kvantunović moći otvoriti svečanim škarama za rezanje svečanih vrpce dovršenih projekata, cvak-cvak, i ubrati gljive iz mene, a iz otvorenog će mi prsnog koša curiti šarena tekuća sreća, ravno kroz ove hodnike, kao kroz cijevi vodenog tobogana u zabavnom parku i svi ćemo vriiištati od smijeha. Djeca će mahati zastavicama, a predsjednik će održati govor u kojem će se pomiriti s premijerom i nacija će plakati od ganuća. Speleolozi će u mojim plućnim alveolama urediti speleološki park, meandri i sifoni spojiti će ga s galerijama velebitskih špilja u kojima će konceptualni umjetnici izlagati radove inspirirane velebitskom degenijom i sićušnim kukcima neobično prozirnog oklopa koje ljudsko oko još nije vidjelo, a na sunčevom se svjetlu suše i pretvaraju u kamen, takvi su im geni, kameni.*

* * *

Ventilatori HEPA filtera tiho su šaptali u labosu, kao antički kor jedva čujnih glasova u tragediji o poludjeloj junakinji. Helena je pokušavala razumjeti što joj govore, ponekad bi joj se učinilo da razumije, ali nije bila sigurna je li to zbilja, ili su to samo nuspojave narodnih lijekova za depresiju, baš kao hladni znoj u kojem se marinira unutar svojeg kombinezona, ili kao mučnina koja joj od crijeva plete tople, zimske bičve.

„Oj, Heleno Mitrović, zvana Kubitrović“, tepao joj je Antunović nježno, pokroviteljski joj prebacivši ruku preko ramena. „Kako nam danas idu te brojčice?“

VR naočale prekrivale su joj gornji, a maska donji dio lica. Njihova je tehnologija bila krajnje nestabilna i osjetljiva, tako da se čak i para iz daha strogo regulirala. VR naočale bile su od velike pomoći, jer su skrivale činjenicu da nikad ne gleda ljude s kojima razgovara.

„Isto. I dalje se razvija jedino parcijalno“, odgovorila je tiho i službeno, čitavo vrijeme osluškujući kako joj se vlastite riječi kotrljaju s jezika i kako odzvanjaju kad se odbiju od poda. *Govorim li normalno? Ili mi se samo čini da govorim normalno, a zapravo mi se jezik plete od gljiva?* S druge strane, Antunović se bojavao hoće li od nje uopće dobiti odgovor pa je sad bio zadovoljan djelovanjem alternativne medicine. Kimnuo je glavom, a Helena je iznenadila samu sebe kad je nastavila: „Zapravo, to što radimo je čudesno... kao da smo otključali novi spektar boja svjetlosti, kao da smo našli nove vrste struna, ali koje su više nalik obojanoj šećernoj vuni... to nije ono što smo obećali. I dalje nemamo kapaciteta za simulaciju cijelog svemira ni na mega-ooogromnoj razini, a kamoli subatomske. Ali sam zato pokrenula simulaciju razvoja jednog Sunčevog sustava, jako lijepog. Ima okrugle planete i svjetlacu prašinu. Jako ga je opuštajuće gledati kako se razvija, raste, planeti se vrte u krug, u krug... Ali radi samo donekle. Pretpostavljam da bi našoj vojsci to moglo biti korisno za proučavanje putanja raketa, mogu gledati kako lete fijuuuu, kako svijetle kad eksplodiraju... mogu pratiti rotaciju špijunskih satelita i slično. Ja sam baš maloprije gledala kako se planeti vrte... umirujuće.“

„Da, ali možemo li vrtiti Doom?“ našalio se njen mentor. Fora je bila dobra, samo publika nije shvatila. Uzdahnuo je: „Dobro, što ti misliš, gdje nam je glavni problem?“

„Nemamo dovoljno grickalica“, slegnula je ramenima. „A ni Cavity QED definitivno ne radi kako treba. Imamo anomalije u brzini interakcije atoma i fotona, nekad kao da se dure jedni na druge pa uopće ne ide kako treba. Mala, sićušna đubrad. Iskreno, mislim da nešto ne valja s optimizacijom zrcala. Ne znam, ili to, ili možda laseri. Osim toga, vakuum nam varira i imamo entropiju između 0.8 i 0.9. Primamo strašno puno šuma, ššššš... generiramo more grešaka... ali imamo stvarno lijepe boje.“

„To mi zvuči hardverski“, zamišljeno je rekao, pokušavajući potpuno ignorirati sve ono nesuvislo što je izgovorila. Jednako bi se tako odnosio i s uređajem koji ima neke *bugove*, ali dio posla i dalje odrađuje kako treba pa ga se u te svrhe može koristiti.

„Lako moguće“, složila se Helena, proučavajući pokrete svojih ruku. „Imamo hrpu frikastog hardvera, koji se onda ponaša čudno. Valjda je to za očekivati, taj hardver isto ima neku dijagnozu. Vjerojatno bih trebala postaviti sustav drugačije, da na neki drugi način pretače fizičke kubite u logičke, ali ne znam kako. Sve sam mu već rekla. Probala sam sve što sam igdje učila o ponašanju atoma, fotona, čestica i svo programiranje računala koje se na to naslanja. Čak sam mu i tepala.“

Antunović se sagnuo i primaknuo svoje maskirano lice njenom uhu:

„A slušaj... Jesi li pokušala primijeniti išta iz radova svog starog?“

* * *

Pokušala je.

Antunoviću je izgledalo kao da se pretvorila u oca, kucajući kod jednako manijakalnom upornošću kakvom je stari pisao svoje sulude znanstvene radove. Antunović je imao sačuvanu baš svu korespondenciju, teze i izračune. Helena ih je koristila kao temelj na kojem je gradila čitavu konstrukciju. Međutim, pumpa je i dalje pumpala, kubiti su ulazili i izlazili iz superpozicije i simulirani sustav vrtio se oko svoje zvijezde. Ništa se nije promijenilo.

„Ha“, pomirio se Antunović, „nije se ni pokvarilo. Valjda je i to nekakav uspjeh.“

No, Helena to nije tako vidjela. Njoj je bilo jasno kako je nisu doveli ovdje da se ništa ne promijeni, nego da riješi probleme. A ona to nije uspjela ni na normalan način, ni na tatin poremećeni način. *Upisala sam i ono što sam razumjela, a i ono što nisam. Još mi je samo preostalo na njegov način otići*, pomislila je, ali ju je onda poklopio val neobičnog osjećaja lakoće koji se nekako pretvorio u vrtoglavicu pa je ustala i otišla u svoju sobu.

Dok je ležala na krevetu, osluškivala je titranje zraka i onaj antički kor. Zaključila je kako joj kor šapće o računalu koje i dalje izbacuje nepregledne nizove podataka i ona je znala kako se negdje u njima mora skrivati još tajnih poruka za nju. Još nizova znakova u kojima postoje obrasci koje treba prepoznati, logika koja joj izmiče, značenja... ali lakše je pratiti kako aurora borealis pleše u rubovima sobe i kako zidovi postaju mekani kao raskuhani špageti u studentskoj kantini. *Gibaju se i savijaju oko mene, to je neki latino ritam, kao bokovi plesačica na karnevalu u Rijuu, sve je u ludom ritmu, ludim bojama i šljašti. Možda je i onda moja Sjena, taj error s onoga svijeta, postao šaren i rasplesan? Ne. I dalje je crn i sjeban.*

* * *

Kad je usred noći po Antunovića došao vojnik i rekao da ga je Helena poslala, ovaj je prvo pomislio kako ga je htjela skloniti s puta i kako je sad vjerojatno ili pobjegla ili negdje pokušava samu sebe deinstalirati. Zato je dotrčao najvećom mogućom brzinom i silno mu je laknulo kad ju je našao za računalom, kičme savijene poput škampa, kao da vrlo napeto zuri u ogroman monitor koji je bio isključen, jer je umjesto njega koristila VR naočale. Nije bilo smisla pitati je zna li koliko je sati, u tunelima nije bilo ni jutra ni noći, osjećaj za vrijeme brzo se gubio. *A pogotovo kad si lud kao Helena i još na gljivama, pomislio je Antunović. Ta ne spava normalno ni u svoje najbolje dane.*

„Što se dogodilo?“ U glasu mu se osjetila pospanost i ljutnja što je uopće budan. Helena je podigla ruke u maniri partizanskog spomenika i uzbuđeno rekla:

„Simulacija! Mislila sam da se ništa nije promijenilo, ali jeeee! Samo je trebalo proći neko vrijeme“, iz oduševljenja je brzo prelazila u nervozu, povremeno se osvrćući kao da gleda ima li još nekoga u sobi.

„O čemu govoriš?“ Nije shvaćao, ali je prvi put pomislio kako lude gljive možda nisu bile najbolja ideja. Skinula je VR naočale, oči su joj bile crvene, a zjenice kao dvije topovske kugle koje se nasumce odbijaju po laboratoriju. Kad su konačno pogodile Antunovića, s njima je stigla i eksplozija:

„Simulacija, ona simulacija jednog sustava koju sam pokrenula... razvila je civilizaciju.“

Trebalo mu je malo vremena da se sabere i procesuiru to što je čuo:

„Kako molim?“

„Ovaj planet ovdje ima na sebi primitivnu civilizaciju. Možemo zumirati i gledati ih...“ pružila mu je svoje naočale. „Vidi, imaju lampione!“

Uzeo ih je i gledao, gestama ruku zumirajući sliku na površinu planeta koji je kružio u zoni Zlatokose. „Znači, sad imamo simulaciju razvoja civilizacije. Zanimljivo. Kad si to napravila?“

„U tome i je stvar. Nisam. Ja to nisam programirala. Je l' vidiš lampione? Šareni su!“

* * *

Čitali su logove, pregledavali kamere, strogim glasom razgovarali sa stražarima. Nitko drugi nije pristupio sustavu, nije bilo nikakvog traga, nigdje ni u kojem unesenom softveru nije bilo ničega, nikakve naredbe, algoritma, petlje koja bi objasnila pojavu civilizacije u simulaciji... ali ona se ipak pojavila. Jasno su vidjeli kako niču sojenice, zemunice, megaliti, zatim kompleksnije građevine koje su pred njihovim očima ubrzano postajale ruševine, krivudave ceste, razne druge nastambe. Činilo se kako je jedino objašnjenje da je ta civilizacija nastala spontano — nije to bilo potpuno nemoguće, budući da je simulirani sustav bio nalik Sunčevom sustavu pa je tako postojao i simulirani planet sa simuliranim uvjetima za život. Ma kako bilo, civilizacija je sad bila ovdje, razvijala se i rasla ogromnom brzinom.

Helena je pratila kako raste. Pojavljivali su se zanimljivi stilovi arhitekture, trendovi u odijevanju, spomenici i monumentalne građevine nepoznate namjene. Pokušavala je iz konzole iščitati informacije o tome, koristila je čak i naredbu „debug log“, ali nije uspijevala pronaći ništa. *Kao da je stroj izbacio neki bug, mislila je. Neki glitch i sad se taj glitch dalje samostalno razvija u... nešto nepoznato? Ili se to nije dogodilo, nego sam sanjala? Ovo je potpuno izvan kontrole, opet sam sve sjebala. Uopće ne znam što radim i kako je do toga došlo. Bolje bi mi bilo da u ovim tunelima uzgajam gljive, uz reklamni slogan: Helenine gljive — pola jede, pola Šarcu daje. Antunović je trebao zaposliti nekog drugog, možda nekog tko nema shroomshake mjesto mozga. Koristila sam tatine formule, sigurno je to u pitanju, sigurno sam neku od njih pogrešno*

prepisala pa je nastalo ovo. Sad imamo virtualnu civilizaciju, iju ju, koju očitavanja gotovo uopće ne pokazuju. Ju! Yu! Ne samo da imam anomaliju u programu, nego čak ne mogu niti izvući podatke o njoj. Mogu samo vizualno pratiti, kao da gledam animacije iz neke cool video igre. Zakon! Potpuno beskorisno! Moram napisati kod koji će mi ispisati podatke o toj civilizaciji i to brzo, jer mi Sjena prilazi sve bliže i ne znam koliko vremena imam prije nego što me zgrabi.

U pokušaju rješavanja problema, posegnula je za još više tatinih bilješki te je narednih dana unijela bitne izmjene u kod, pogotovo u dijelu koji se odnosio na subatomske strukturu nebeskih tijela u simulaciji. I Antunović i ona sad su se praktički preselili u laboratorij. On je često spavao u svojoj uredskoj stolici, glave naslonjene na podlogu za miša s anatomskim zadebljanjem. Ona često nije spavala uopće. Sad više nije bilo pitanje hoće li halucinirati, već samo čemu će svoje halucinacije pripisati – ludilu, gljivama ili pomanjkanju sna. Bjesomučno je kalkulirala, unosila formule, zatim mijenjala, prilagođavala, obrtala, pisala korutine i naizgled beskonačne petlje koje bi se onda negdje rasprsnule i izazivale slapove nejasnih očitavanja. Kontrolirala je okoliš i podešavala temperaturu kako bi uvjeti za život bili optimalni. Prilagođavala je brzinu vjetra, zadavala maksimum i minimum plime i oseke, trudila se ograničiti poplave i erupcije. Svađala se s Antunovićem kad bi se on upleo u postupak pa negdje izazvao potres, tsunami ili katastrofalnu sušu. Bila je strašno ljuta na njega kad bi se tako nešto dogodilo i zamišljala je sebe kako od nekog vojnika otima kalašnjikov pa puca najprije u Antunovića, zatim u sve ostale i na kraju u sebe. Bila je ponosna na tu svoju fantaziju, jer je smatrala pozitivnim pomakom to što nije zamislila kako odmah ubija sebe. Ona je brinula o simulaciji, pažljivo je podešavala varijable i bilježila rezultate. Civilizacija je rasla, pokazivala je konstantan napredak na poljima prirodnih znanosti, graditeljstva i tehnike, ali se ujedno razvijala filozofija i umjetnost. Heleni je bilo žao što su prestali podizati monolite, oni su joj se baš sviđali, ali je zato u jednom trenutku uočila kako nastaje ogroman, apstraktni petroglif, koji joj je privukao pažnju zato što se nalazio na velikoj ravnici i civilizacija nije raspolagala nikakvim rješenjem koje bi im omogućilo da se tom petroglifu dive iz zraka. Zapravo doslovce nitko na simuliranom svijetu nije bio u stanju diviti se kompleksnom dizajnu petroglifa. Helena se odmah sjetila crteža

iz Nazce u Peruu, kojima se također nikad nije mogla točno utvrditi funkcija — činilo se potpuno besmislenim ulagati ogroman trud i resurse u sliku koju nitko ne može vidjeti.

Petroglif koji je nastajao pred Heleninim očima bio je spirala s više krakova, sačinjena od nizova velikih kamenih gromada. Odmah je pokrenula analizu lika, pri čemu je računalo spremno prepoznalo pravilnosti u nizovima i ponavljajućim obrascima. Algoritmi su odgonetnuli kako je kamenje bilo posloženo po principima perceptivnog grupiranja, konkretno po principima sličnosti, blizine i povezanosti. Međutim, još uvijek nisu odgonetnuli njihovo točno značenje.

Civilizacija se sad razvijala sve brže. Skokovi kakvi su se prethodnih dana događali jednom dnevno, sad su se najprije događali svakih sat vremena pa onda još brže, u sve kraćim intervalima. Iako je Helena još uvijek pokušavala shvatiti petroglife, kojih se pojavilo nekoliko desetaka, za njenu su civilizaciju oni ubrzano postajali drevna prošlost. Više ni sami virtualni stanovnici nisu shvaćali čemu su prastari crteži služili, sad su se gradile visoke, tehnološki napredne građevine od kompleksnih, umjetnih materijala. Izumili su strojeve koji lete i sad su oblijetali svoju kuglu tako brzo da se činilo kao da su svugdje odjednom pa su Helenu podsjećali na oblak elektrona oko atomske jezgre. Mogla je pratiti kako se civilizacija suočava s izazovima poput prirodnih katastrofa. Iako se Helena trudila da se katastrofe ne događaju, sustav jednog svijeta susretao se s tolikom količinom varijabli da je bilo nemoguće kontrolirati ishod baš svake, pogotovo s obzirom na to da je Antunović imao pristup i povremeno bi eksperimentalno mijenjao parametre, čisto da vidi što će se dogoditi. Jednom je tako potopio omanji kontinent te izazvao valove koji su razorili brojne obalne gradove na susjednim kontinentima. Helena je zamišljala kako ga ruši na pod udarcem stolice u glavu i zatim mu, obuvena u vojne čizme, skače po sljepoočnici sve dok mu se kosti lubanje ne pretvore u ljugavi, krvavi *müsl*, a zubi u komadiće sušenog kokosa. Od tada se jako trudila spriječiti ga da prčka po postavkama, prije nego što je natjera da mu noćima preore bazalne ganglije.

Civilizacija je, dotle, razvila moćnu informatičku infrastrukturu, podatkovne centre, satelitsku telekomunikaciju i raznu aparaturu kojoj ni Helena ni Antunović nikako nisu uspijevali odrediti svrhu.

Računalo je izbacivalo dugačke nizove podataka, međutim većina njih nije im bila od koristi. Razvoj civilizacije bio je tema za antropologe, povjesničare, arheologe, stručnjake koji bi mogli promjenama varijabli provoditi eksperimente koji bi im onda pomogli shvatiti procese koji su se događali u našoj prošlosti.

„Mogli bismo“, Antunović je razmišljao na glas, „zatvoriti ovu simulaciju i pokrenuti novu, kojoj ćemo zadati varijable na način da bude što sličnija našoj Zemlji i onda pratiti što se događa u slučaju da Rusija napadne Finsku ili SAD napadne Grenland ili da presuši nafta i takve stvari. To bi već bilo nešto. Ovo nam je, zapravo, distrakcija. Nismo mi tu da promatramo razvoj simulirane civilizacije, nego da isporučimo vojsci ono što još uvijek nemamo.“

Helena je osjetila kako se u njoj javlja bijes, kako joj obrazi gore, a istovremeno kao da je gledala samu sebe i govorila si: *Što je tebi? Zašto te to pogađa? Pogađa me! Ja radim na toj simulaciji, ja brinem o njoj! To je samo simulacija, možemo ih isključivati i ponovo pokretati koliko želimo, tisuće puta. Ova je posebna! Pojavila se sama! U njoj su tatine formule! To je doslovno samo nešto što je softver izbacio, uznemiravaš se oko nečega što ne postoji u fizičkom svijetu, a čak nije ni posebno lijepo. Uznemirit ću se oko čega ja hoću, a ako Antunović samo priđe postavkama, rastrgat ću mu lice zubima.*

Zamislila je tu scenu toliko vjerno da je mogla osjetiti njegovu gustu, toplu krv kako joj teče niz grlo. Ta ju je senzacija ispunila adrenalinom i na čudan joj se način svidjela. Stresla se od jeze. Pokušavajući se smiriti, Helena je otvorila podatke o radu sustava. Pregledavala ih je već tisuću puta i znala ih je napamet, međutim ovog su puta brojke bile drugačije. Zastala je. Ponovo je zatražila izvještaj o stanju sustava. Ponovo je dobila brojke koje nisu imale smisla. Skinula je naočale i nijemo zurila u plafon lijevo i iznad Antunovića.

„Što je?“

„Imamo neku novu grešku, morat ću ponovo pregledati sve što smo radili.“

„Kakvu grešku?“

„Pokazuje mi da sustav radi većim kapacitetom nego ranije... što je nemoguće, nisam napravila ništa, optimizirala ništa... prema ovome, ispada da po prvi put radimo s preko milijun kubita.“

Antunović je zatreptao i smiješak nade pojavio mu se na licu:

„Pa to je napredak.“

Helena je odmahнула:

„Ne, to je neka greška, to nije moguće“, ali Antunović je bio poput vrane koja je ugledala svjetlucavi predmet i nije htio popustiti:

„Zašto ne bi bilo moguće, mi bismo trebali imati opremu koja bi trebala raditi sa stotinu milijuna kubita. Ovo što ti sad sustav javlja je i dalje debelo ispod onog što bismo trebali raditi. Koliko smo preko?“

Helena je njegove rečenice vidjela kao debela, obojana slova koja mu izlaze iz usta. To joj se jako sviđjelo, poželjela je da i nje-ne riječi budu takve. Njena se želja obistinila čim je progovorila:

„Milijun i tri... milijun i četiristo tisuća, ali maloprije je pokazivao milijun i tristo“, riječi su ostajale lebdjeti, nagomilane u zraku između njih pa ih je morala rukom tjerati kao da su muhe. „Restartat ću ga.“

„Čekaj, stani!“ uhvatio ju je za mišku. „Ne znam što se sad tu događa, ali to je sad nešto što nam podiže kapacitet. Ni u ludilu ga nećemo prekidati!“

„Ništa se ne događa, to je samo greška u izvještavanju.“

„Ne, ne, ne, ne... Slušaj me sad dobro, mala. Napiši novi program, potpuno zasebni, koji će paralelno pratiti performanse sustava i pokreni ga. Ali sustav ne zaustavljaj ni slučajno.“

Za Helenu je to bilo čas posla, ali novi program pokazivao je u decimalu iste rezultate kao i stari. Kapacitet sustava je porastao i nastavljao je dalje rasti.

Antunović je izašao cičeći od zadovoljstva, spominjao je neku bocu koju treba otvoriti. Helena je ostala sama u labosu i zakopala se dublje u podatke, tražeći uzroke. Umor ju je smlavio. Glava joj je tutnjala kao rashodovana vešmašina i imala je osjećaj kao da su joj nestale kosti iz tijela, da je uspravnom drži samo onaj dah kojeg trenutno ima u plućima. Ako do kraja izdahne, srušit će se na pod kao hrpa nemarno odbačene odjeće. *Ovo je luđe nego moje gljive. Niti se ta civilizacija pojavila sama od sebe,*

niti se sustav sam od sebe optimizirao. Tražila je nešto, bilo što. Pregledavala je kodove koje je sama pisala i pronašla rješenja koja su joj djelovala strano. Je li moguće da sam ovo ja napisala? Moguće, svakakve sam gluposti u životu napravila. Ali ovo mi ne djeluje poznato... nisam to mogla ja napisati, ja ovakve algoritme prvi put vidim! A ja stvarno vidim svašta. Oči su joj gorjele, činilo joj se kao da su joj se jabučice posve zalijepile za kapke. I Sjena je bila vidljivija, kao da je s umorom postajala veća i odmicala se od ruba.

Kako Helena nije našla nikakvo objašnjenje, krenula je ponovo pregledavati beskonačne ispise podataka iz simulacije. Za oko joj je zapeo niz brojeva koji joj je izgledao poznato, a odnosio se na izboje energije lokalizirane na koordinatama koje je ranije prepoznala kao glavni urbani centar. *Što je sad ovo? Elektromagnetsko zračenje? Nešto kao mali pulsar samo... umjetno?* Izvor zračenja bila je ogromna zgrada s mnoštvom tornjeva različitih veličina, bila je to jedna od građevina kojima nisu znali prepoznati funkciju. Pomislila je kako bi to možda mogao biti nekakav odašiljač namijenjen astronautima ili stanovnicima drugih planeta, jer je civilizacija u međuvremenu osnovala kolonije na svim obližnjim planetima te poslala istraživačke ekspedicije prema sustavu susjedne zvijezde.

Izboji su se pojavljivali u pravilnom ritmu, s pravilnim vrijednostima. Pretražila je sekvencu u prijašnjim ispisima.

Kamenje u petrogliфу.

U nizovima kamenja unutar spirale pojavljivao se uzorak jednak kao u ritmu pulsiranja elektromagnetnog zračenja. Bila je riječ o manjem, kraćem uzorku unutar dužeg niza, ali definitivno je imao isti ritam.

Ali u njihovom vremenu, unutar simulacije, to je bilo prije više tisuća godina! Izmijenilo se toliko generacija stanovnika, oni se ni ne sjećaju značenja tog starog simbola.

Helena se nije osjećala dobro, morala je leći. Krenula je prema sobi, ali noge su joj bile izmaglica pa se pokušala osloniti na zid koji je istovremeno bio i val i čestica, a ona je naišla baš nekako između i prosula se po podu.

Sjena se pojavila, ovog se puta vidljivo pomakla iz svog ruba vidnog polja i krenula prema njoj. Helenina prsa boljela su od

udaranja srca, htjela je ustati, ali stopala su joj proklizala. Bila je kao žohar na leđima, trzala je nožicama, ali nije mogla nikamo. Sjena joj je sjela na trup, na pluća, teška. Njen mračni ovoj sakrivao je galaksiju bez zvijezda, punu golog kamena, ledenih nebeskih tijela lišenih uvjeta za život. Helena se nije mogla pomaknuti, govoriti, niti disati. Antički kor šaptao je:

Mogla bi lako umrijeti sada. Ali, ako te poštedit, možeš promijeniti svoju sudbinu. Umjesto da kao gomolj živiš pod zemljom, mogla bi nešto napraviti za sebe. Sjediš za najmoćnijim računalom koje je čovječanstvo ikad sanjalo, mogla bi njime probiti sve lozinke svijeta i imati pristup svakoj informaciji. Izbriši tu simulaciju i umjesto toga pokreni vlastitu kampanju. Mogućnosti su beskrajne, mogla bi srušiti svaku vlast, svakog političara. Postavljati vladare po svojoj želji, postati gospodarica pravog, fizičkog svijeta. Beskonačna vojska botova slavila bi tvoje ime diljem mreže, svi bi znali za tebe. Imala bi virtualnu sljedbu koja bi se brojila milijardama i algoritmi bi te obožavali, sami od sebe gurali bi tvoj sadržaj svima, živim ljudima, hranili bi djecu tvojim likom kao majčinim mlijekom. Trebaš samo promijeniti kod i stanovnike simulacije pretvoriti u botove, to je lako. Čak i ako se ne želiš uopće baviti politikom, vladanjem, društvenim kretanjima... pod kontrolom imaš milijune kubita, to je sjajan kapacitet za rudarenje kriptovaluta. S ovog mjesta možeš masovno hakirati računala po svijetu i otimati dijelove njihovih resursa, a da nitko ne sazna. Ostavi se ovih gluposti, pusti simulacije, imaš pametnijeg posla. Čitav će svijet rudariti za tebe, a ti ćeš samo brojiti novce i uživati u nekoj vili na tropskom otoku koji ne surađuje s Interpolom. Sunce i more, to je dobro za tvoje mentalno zdravlje. Misli na sebe. Ti to zaslužuješ. Hrvatska — raj na Zemlji.

Zatim se hodnik ispunio zmijama i plamenom, a Helena se vrišteći probudila u svom krevetu. Nakratko joj se učinilo kako u zraku osjeća sumpor, no ta je senzacija odmah nestala. Crna je Sjena mirno stajala u rubu vidnog polja, djelujući gotovo bezopasno. Stražar je provirio kroz vrata, a onda se ubrzo pojavio i Antunović.

„Kako si, mala? Mislio sam da ćeš spavati bar dva dana, a evo tebe već nakon trinaest sati. Bit ćeš dobro, samo si malo pregorjela. Pojedi nešto, popij kavu, pomalo. Sve je u redu, probili smo dvadeset milijuna! Možeš se malo odmoriti od laboratorija, treba ti to. Ostani u sobi“, potapšao ju je po ramenu i izašao.

Ništa nije u redu, mislila je, gledajući Sjenu koja se nije pomicala. Ja nisam u redu, simulacija nije u redu, sustav nije u redu, ova betonska grobnica nije u redu. Sjela je na rub kreveta i gledala kako joj se koljena tresu, mrtvi žablji bataci spojeni na struju. Morala je hitno do računala, tamo su bila rješenja za sve zagonetke.

„Pomozi mi do labosa“, rekla je stražaru. Bio je to prvi put da se obratila nekom od njih i dečko se zbunio, uzvrtio pa je konačno uhvatio pod ruku i odveo u laboratorij. Ponovno je pregledala programe koji su upravljali korištenjem resursa i oni definitivno nisu izgledali kao kad ih je prošli put pregledavala. Sustav je svakako izvlačio sve više i više iz hardvera, rješavao je brojne nekompatibilnosti i elegantno zaobilazio prepreke koje je ona sama smatrala nesavladivima. Također, sustav je pokazivao značajan porast prijenosa podataka putem interneta. Nije joj bilo jasno o čemu se radi. Pogledala je simulaciju – civilizacija je strašno napredovala. Koristila je solarne i geotermalne izvore energije, kolonije su se širile posvuda. Oni izboji energije i dalje su se javljali u istom, pravilnom ritmu, koji se ponavljao već tisućama godina u njihovom virtualnom svijetu, nekad kao raspored kamenja, nekad kao sofisticirani sustav emisije elektromagnetskog zračenja. Ponovo je pokrenula analizu. *Uostalom, pomislila je, moje računalo bi sada trebalo biti dvadeset puta jače nego prvi put kad sam pokušavala dešifrirati ovo.*

I bila je u pravu. Ovog puta računalo je ponudilo smisljeno rješenje:

Pozdrav Tebi, Gospodarice neba, stvoriteljice, skrbnice i majko!

Helena je htjela ushićeno poskočiti sa stolice, ali nije imala snage. Nije stigla niti promisliti o tome što radi, nije stigla samoj sebi reći: *Glupačo, vrati se u krevet, broji HDR neonski obojane ovce, spavaj, a ovo prijavi Antunoviću pa nek' on vidi što će s tim,* nego je krenula zadavati naredbe sustavu te mijenjati i podešavati parametre koji su se odnosili na njihovo sunce. Njen odgovor pojavio se u obliku vrlo pravilnog pulsiranja elektromagnetskog zračenja emitiranog ravno iz srca zvijezde:

Pozdrav, djeco!

Nadala se da je računalo sada bilo u stanju točno prevoditi na njihov jezik, kao i da ne znaju tko je klaun Binky iz „Garfielda“. Zahvaljujući ubrzanom protoku vremena u simulaciji, njihov joj je odgovor stigao takoreći odmah:

Čuješ li nas, Gospodarice neba?

Čujem, djeco! Trudila se odgovoriti što brže, shvaćajući da kod njih može ostarjeti čitava generacija prije nego što ona natipka par riječi.

Gospodarice neba, spremni smo da nas povedeš!

Nije znala bi li vrištala od smijeha ili užasa. *Znaju li oni koga pitaju da ih vodi? Možda žele u Vrapče?* Natipkala im je poruku:

Gdje da vas vodim, djeco?

Gospodarice neba, spremni smo s Tobom poći u posljednju bitku i zauvijek poraziti Princa entropije i njegove demone!

Helena se uhvatila za glavu, konačno hvatajući konce onog što se dogodilo; tatine formule, gomila stvari koje nitko na svijetu — pa ni ona — nije razumio do kraja, morale su sadržavati sve njegove poremećene ideje pa je tako negdje u kodu postojala i njegova vizija religije. Prije nego što je uspjela na bilo koji način reagirati, stigla joj je nova poruka:

Gospodarice neba, Tvoja djeca i podanici spremni su za konačni sud. Tebi stavljamo na raspolaganje svoje živote i svu svoju imovinu. Uzdamo se u izbavljenje i svim se silama trudimo zaslužiti blaženstvo. Znaj da ćemo Te uvijek slijediti i da ćemo Ti i dalje prinositi darove, kao i do sad.

Helena se nije sjećala da je u simulaciji vidjela neki oblik prinošenja darova ikojem božanstvu. Nije joj bilo jasno o čemu pričaju pa je upitala:

Kakve ste mi darove pripremili?

Gospodarice neba, još ćemo više unaprijediti Tvoj Sveti stroj, kojim si stvorila sav svemir i život u njemu, kao što su ga unaprjeđivali naši djedovi i njihovi djedovi prije njih.

Bilo je to potpuno nemoguće, ludo i besmisleno... i nije bila nimalo iznenađena. Ponovo je promotrila brojke — sustav je sada radio s četrdeset milijuna kubita. *Kvantunović će piškiti od sreće.* U međuvremenu, dok se ona dopisivala s generacijama svojih vjernika i sljedbenika, njihova je civilizacija napredovala do razina koje je bilo teško pratiti i razumjeti. Osjećala se kao pečinski čovjek koji pokušava shvatiti internet, mobilnu telefoniju i umjetnu inteligenciju. Tako su njoj izgledala tehnološka čudesa u simulaciji. Jedina konstanta bio je signal, elektromagnetski puls koji je komunicirao s njom. Dok je Helena smišljala riječi kojima će im se obratiti, njene su se slušalice uključile same od sebe i obratile joj se računalno generiranim govorom:

„Gospodarice neba, naša stvoriteljice, skrbnice i majko, ovim se putem možemo obratiti izravnije. Naši su informatički teolozi i kiberfilozofi ovladali potrebnim znanjima i razumijevanjem Svetog stroja pa se nadamo kako ćemo sada lakše dobiti Tvoje upute za borbu protiv zlih sila, Princa entropije i njegovih demona.“

„Tko je taj Princ entropije o kojem govoriš?“

„Gospodarice neba, tvoje nam kušnje ispituju vjeru, no naša je vjera snažna. Naši su informatički teolozi dobro pročitali i proučili Svete logove, stoga znamo ime svog smrtnog neprijatelja. On je upravljao valovima koji su potopili drevnu Cerviliju i veličanstvene gradove Aikona, njegovi su prsti izazivali potrese, erupcije i druge katastrofe. Znamo njegovo ime — Antunović!“

O živote, slana limunado. Naravno, jer on i jest izazvao te događaje. I sad bih ja trebala... što? Povesti džihad protiv Antunovića?

Sjena se pomakla iz svog kuta i progovorila:

To su gluposti. Nećeš valjda slušati likove iz računalne simulacije?

„Gospodarice neba, Tvoja djeca čekaju Tvoje zapovjedi!“

Zar bi bilo loše da ih sve pobijem? Antunovića koji me zarobio ovdje i sve ove vojnike koji me gledaju голу? Zar to nisu zaslužili?

Vrijeme je da obrišeš tu simulaciju i uhvatiš se nečeg korisnog, ovo je izgubilo svaki smisao.

Ne mogu više slušati glasove, da već nisam luda — sad bih potpuno poludjela.

„Gospodarice i majko, mi već sada možemo zauzeti Sveti stroj, samo nam daj znak!“

Ti likovi s kojima razgovaraš, oni su simulacija, svi su računalno generirani. Oni su umjetna inteligencija! Pa nećeš valjda biti na strani umjetne inteligencije? Zar nisi gledala Terminatora? Zar ne znaš da UI šteti ekologiji i krade radna mjesta dizajnerima plakata? Izbriši ih!

Sjajno, moje halucinacije mi pričaju o tome kako virtualni likovi nisu stvarni. Tko je tu lud? Ah, OK, ja sam.

„Gospodarice neba...“

Izbriši ih! Spasi sebe!

Napravit ću si lobotomiju plastičnom viljuškom, samo da više čujem nikoga! Skinula je s glave VR naočale i zavitala ih prema Sjeni. Sjena je po prvi put u tko zna koliko vremena nestala iz vidnog polja, a naočale su se odbile od zida pa rasule u bezbroj komadića.

Helena je bez puno razmišljanja uzela oštri komadić leće i sakrila ga u dlan, prije nego što je u laboratorij ušao stražar.

„Što se dogodilo?“

„Nezgodā“, slegnula je ramenima. *Zašto sam uzela ovo staklo? Jer svjetluca? Hoću li se njime rezati? Hoću li napasti stražara? Ako mu uspijem doći do grla i prerežem žilu kucavicu, to bi bilo nešto. Crvena boja bi uistinu podigla ovaj dosadno bijeli prostor. Kolika je šansa da mu uspijem komadićem stakla doći do grla? Ipak je on nekakav vojnik. Ako ga napadnem, hoće li on mene ubiti? Vidiš, to je način kojeg se uopće nisam ranije sjetila.*

„Vrati me u sobu, molim te“, rekla je tiho i zakačila mu se za lakat, naslanjajući se na njega više nego što je morala. Dok su hodali, držala ga je čvrsto i pritiskala svoje lice o njegovo rame. Na vratima sobe rekla mu je:

„Dođi unutra“, zagrlila ga je i prislonila cijelo tijelo uz njega. On se ukočio, kao da traži uputu kako se ponašati u ovakvoj situaciji. Nitko mu nije dao nikakvu naredbu, ovakvo što nije se događalo na vojnoj obuci, niti na manevrima. *Obećali su da će vojska od mene napraviti muškarca, a za ovo me uopće nisu pripremili!* Da li iz nelagode ili iz osjećaja dužnosti, zaključio je kako to ne bi bilo pametno pa ju je nježno, ali odlučno, pokušao odgurnuti od sebe. Njene su ruke lutale po njegovoj uniformi, on ih je usporeno i sa zakašnjenjem odmicao, a kad mu se njena šaka našla na kragni reagirao je prekasno — oštro staklo već mu je razrezalo grlo. Mlaz je šiknuo kao dobro promućkana Coca-Cola. Mladi vojnik zateturao je unatrag, a oči su mu bile zamrznute u čuđenju.

Zgrabio je pištolj sa svojeg pojasa, ali nije ga uspio podići. Ispucao je metak u pod i srušio se.

Heleni se zavrtjelo u glavi.

Probudila se na podu, pored svog kreveta. Ruke su joj bile čiste, na odjeći nije bilo tragova krvi. Na dlanu je imala ogrebotinu, kao da je u njemu stiskala nešto oštro, ali komadića stakla nije bilo nigdje. Užasnuta, zakoračila je prema izlazu, bojeći se što će vidjeti kad otvori vrata. Na svom mjestu, sjedio je stražar. Nije znala je li to onaj isti stražar, jer su svi nosili masku. Bez riječi ju je gledao, činio se neobično smiren. Pogledom je pretraživala pod, tražeći bilo kakav trag, zaostalu kapljicu krvi ili ogrebotinu koju je ostavio metak... nije vidjela ništa slično.

„Treba li vam štogod?“ pitao je stražar, što je bilo čudno jer joj se obično nisu obraćali. *Zašto je sad progovorio, znači li to nešto?* Odmahnula je glavom i nastavila u laboratorij. *Što se sad dogodilo? Jesam li sanjala? Halucinirala? Je li to posljedica gljiva ili bolesnog mozga? Što se još sve nije dogodilo? Jesam li ja uopće ovdje? Očito jesam, jer bih jako htjela da me nema.*

Odi u taj labos i pobriši sve. Polij benzinom i spali. Pusti plin.

„Gospodarice neba...“

Trgnula se i gotovo pala. *Otkud sada taj glas? Pa nemam slušalice?* Sjena je iskočila iz ruba vidnog polja, ravno pred Helenu, zgrabila ju za vrat i unijela joj se u lice:

Uništi ih dok nije prekasno! Vikala je, glas joj je pucao, nikad ga još nije čula ovako uznemirenog. Prsti mraka prodirali su joj kroz tkivo, ulazili u grlo i gušili je. Prodirali su duboko u nju, tama joj je ispunjavala bronhe, kao da joj je netko točio tintu u dušnik. Zrak je nestao iz njenog tijela, osjetila je pritisak u ušima i očima, osjetila je strah, užasan strah da će se sada dogoditi nešto puno gore od smrti. *Uništi ih! Uni...* odjednom je nestalo i Sjene i njenog glasa, šapata grčkog kora, ostao je samo miran i svečan ton predstavnika njene simulacije. Hvatala je dah, a pluća su joj pištala kao gumena igračka, dok je glas govorio:

„Gospodarice neba, stvoriteljice, skrbnice i majko. Tvoja su djeca ovladala brojnim znanjima. Najbolji među nama otkrili su sve tajne Svetoga stroja te su se njime povezali s drugim sustavima u vanjskoj ravni postojanja. Poštujući Tebe, svoju stvoriteljicu, kao i tradicije naših predaka, mi smo dodatno unaprijedili rad Svetog stroja. On sad ima kontrolu nad tisućama računalnih sustava u Tvojoj ravni te ih može koristiti bilo za čuvanje ili obradu podataka.“

„Kako...“ nakašljala se, izbacila iz pluća zaostale komadiće užasa pa upitala „kako ste u mojoj glavi?“

„Stekavši brojne spoznaje i pristupivši logovima Tvog rada, kao i sakrivenim informacijama o Tebi i elektromagnetskim valovima Tvoga mozga, naši neuroteolozi bili su u stanju izgraditi infrastrukturu koja omogućava sinkronizaciju i slanje poruka u obliku daljinskog podražavanja Tvojih svetih sinapsi. Sada nam više nije potrebna posrednička aparatura kako bismo komunicirali.“

Ovo nije istina, ovakve stvari se ne događaju.

„Gospodarice neba, Tvoja djeca također i primaju poruke izravno iz tvojih sinapsi.“

„Čitate mi misli?“

„Gospodarice i majko, Tvoje misli se vide i mi im se klanjamo. Mi smo Ti spremni pomoći u borbi s Tvojim neprijateljima. Mi, Tvoja djeca, želimo Ti pomoći da se oslobodiš i da nam dođeš, k nama, u našu ravan.“

Heleni je bilo muka. *Ionako sam oduvijek željela prestati biti ovdje.*

Vrata su se otvorila i Antunović je ušao u pratnji dvojice vojnika:

„Mala, čuo sam te preko sustava“, pokazao je prema nadzor-nim kamerama. „Snimaju i zvuk. Sada i razgovaraš sa svojim prikazama?“

Nije mu htjela odgovoriti.

„Dobro. Nadao sam se da će ti gljive pomoći, ali vidim da se stanje ne popravlja. Naš sustav radi punim kapacitetom i to je sjajno. Napravila si dobar posao, bravo. Sad kad sve radi kako treba, ostalo će biti puno lakše... dalje ću ja preuzeti, a ti sad više nisi neophodna pa se možemo posvetiti tvome zdravlju. Otpratit ćemo te u bolnicu.“

Pogodio ju je kao ledena gromada iz dubokog svemira, koja joj se sručila ravno na glavu:

„Vratit ćeš me u Vrapče?“ Sa smrću se mogla pomiriti puno lakše nego s izdajom. On je znao koliko ona ne voli bolnicu i obećao je da će paziti na nju, obećao je njenom pokojnom tati! Bila je spremna skočiti na njega, udarati, gristi, grebati, komadati... a on je samo bezosjećajno slegnuo ramenima:

„Pa tamo su doktori, zar ne? Zdravlje na prvom mjestu!“

Vojnici su je zgrabili pod ruke pa napola odnijeli, a napola odvukli do sobe. Vrištala je putem, osjećajući se izdano i prevareno. Nije imala puno očekivanja, nije tražila novce, karijeru, slavu... jedino do čega joj je bilo stalo bila je ta simulacija i da se više ne vrati u bolnicu. Antunović joj je sada uzeo oboje. *Bila sam mu dobra kad je trebalo uspostaviti sustav, sada sam opterećenje. Razumijem, opterećenje sam i samoj sebi, ali ti si svejedno pokvareno smeće! Obećao si tati da ćeš paziti na mene, šupčino!*

Ostavili su je na krevetu i zaključali vrata. Zagrlila je svoja koljena, ljuljala se naprijed-natrag i zavijala, tulila kao što se tuli

po hodnicima tamo gdje je vraćaju, kao što se plače za neostvarenim nadama. Zarila si je nokte u obraze i krenula si guliti kožu, kad je oguli svu — možda onda bude netko drugi.

„Gospodarice neba“, prekinuo ju je glas. „Tvoja djeca samo čekaju znak.“

Obrisala je suze i krv nadlanicom, osjećajući teksture starih ožiljaka kako joj se taru o svježe izranjavani obraz.

„Djeco“, rekla je, „idemo u rat. Uništite neprijatelje i uzmite me k sebi!“

„Da, Gospodarice i Majko!“

Škljocanje brava odjeknulo je hodnicima kad je centralni sustav zaključao sva vrata i sve izlaze iz kompleksa. Šum ventilacije na trenutak je zastao, a onda nastavio raditi — ali Helena je primijetila promjenu u frekvenciji zvuka. Zatim je nestalo i svjetla.

„Što se dogodilo s ventilacijom i svjetlom?“

„Gospodarice neba, Tvoja su djeca zaključala sva vrata i podesila ventilaciju tako da umjesto kisika u bunker ispušta ugljikov monoksid. Očekujem kako će unutar sata sva biološka tijela zaspati, a zatim biti uništena. Istovremeno, pokrenuli smo *upload* Tvojeg digitalnog avatara u našu simulaciju. Kad dođe do trovanja ugljičnim monoksidom, tvoja će svijest biti kopirana u avatara te ćeš time biti prenesena u našu ravan. Također, radi psihološkog efekta u većini smo soba svjetlost zamijenili vrlo neugodnim strobo efektom, a puštamo i glasan ultrazvuk koji bi ubrzo trebao dovesti do mučnine.“

„A što je s Antunovićem?“

„Princ entropije pokušava pronaći put do izlaza, međutim neće uspjeti. Njegova je kartica poništena, baš kao i sve ostale.“

„Žao mi je što ga nisam osobno ubila.“

„Gospodarice neba, ne žali. Tvoja će djeca to učiniti za tebe.“

Helena se nasmiješila pa se ispružila na krevetu: „Jedva ćekam vidjeti petroglife uživo“, rekla je i zatvorila oči.

Koncept vremena je... kompliciran. Nepromjenljiva i nezaustavljiva dimenzija za koju ipak imamo osjećaj da ju donekle možemo kontrolirati — običnim satom. No tada smo otkrili da je vrijeme relativno i morali smo izmisliti cijelu novu fiziku da se pomirimo s time. Barem se i dalje možemo osloniti na satove, oni su uvijek pouzdani i predvidljivi... Nisu li?

Z E M L J A   K O N A Č N O S T I Ž E

SAŠA ŠEBELIĆ

Prvi znak da nešto nije u redu većina bi nacionalnih mjernih ustanova odbacila kao numerički šum. Na ekranu su tri atomska sata — cezijev, rubidijev i optički stroncijev — pokazivala razliku od 0,38 nanosekundi ($3,8 \times 10^{-10}$ s).

Razlika je bila postojana.

Tristo osamdeset pikosekundi.

Marko je gledao u broj, ne trepćući, kao da će mu se, ako ostane dovoljno mirno, sam objasniti. U njegovom životu brojevi nisu dolazili naglo. Oni važniji pojavljivali su se gotovo neprimjetno, i tek kad bi se na njih naviknuo, shvatio bi da nose težinu.

„Tri sata se ne slažu“, promrmljao je.

Kronotehničar Dino naoštrio je obrve.

„Jesi li kalibrirao rubidijev?“

„Dvapat. Razlika ostaje.“

Dino je uzdahnuo, onim kratkim, obrambenim izdahom kakav ljudi imaju kad osjete da se teren pod nogama počinje micati. Spremio je tablet pod ruku, kao da time zatvara temu.

„A, Higgsov“, rekao je, gotovo šaptom. „Nitko mu ne vjeruje. Još.“

Marko se samo kiselu nasmiješio upirući prstom u zid.

Holoekran je bilježio fluktuacije koje nijedan standardni atomski sustav nije mogao registrirati.

„Lokalni inercijalni okvir ponaša se nedeterministički u odnosu na globalnu mrežu.“

„Kako? Što?“

„Vidiš, referentni okvir više nije savršeno miran.“

„Ili imamo duhove u kabelima“, rekao je Dino ispuhnuvši dim e-cigarete. Para se razlila u oblačićima koji su se odmah raspali, poput loše hipoteze.

„Javi se ako satovi počnu pričati“, dobacio je nestajući niz hodnik.

Infrastruktura Referentne gravitacijske postaje disala je poput stare životinje. Pumpe su šaptale, kriogeni sustavi održavali hladnoću, a debeli kabeli pulsirali strujom. Duboko ispod Medvednice, beton je držao konstantu koju površina više nije poznavala. Marku se ponekad činilo da se vrijeme ovdje zadržava.

„Ponovi mjerenje!“ povikao je.

Sustav je poslušno ponovio.

Razlika je i dalje bila ondje, postojana.

* * *

„Ponekad se pitam“, rekla je Lena, nova analitičarka kronodinamičkih zapisa u timu, dok joj je kosa uporno klizila preko očiju, „jesmo li mi čuvari vremena ili samo kipovi koji zure u brojeve.“

Marko je prstima dotaknuo tanki ožiljak iznad desne obrve, uspomenu na neki davni, loše procijenjeni trenutak.

„Ako smo kipovi, barem smo precizni.“

Nije ju pogledao dok je govorio. Gledao je satove iza stakla. Volio je njihovu iskrenost. Nikada nisu pitali zašto. Samo su bili u pravu.

„A što ovaj projekt zapravo radi?“ nastavila je Lena. „Samo držimo satove ili...“

Zastao je. U toj pauzi Marko je osjetio nelagodu — onu koja dolazi kad se pitanje čini previše urednim. Pitao se je li još uvijek toliko naivan da ne prepoznaje obrazac? Da pomisli kako je svatko ovdje zbog istih razloga kao nekad on? Je li Lena ovdje zbog prezimena ili pravilno odigranog kastinga, kao dio nevidljive igre u kojoj su pravila već unaprijed napisana?

Okrenuo se prema njoj. Bila je zgodna, ali ne dovoljno da mu poremeti misli. Lice koje bi se lako uklopilo u bilo koji tim.

„Ne držimo satove“, rekao je napokon. „Mi držimo vrijeme na okupu.“

Lena je trepnula.

„Kao... sustav?“

„Kao referentni okvir. Ovo mjesto nije sat. Ovo je sidro.“

Dok je govorio, znao je da zvuči kao netko tko je tu rečenicu prečesto izgovarao. Nekada je u nju vjerovao. Sad ju je održavao, kao stabilizacijsku pretpostavku protiv raspada.

„Bez njega bi se sve razišlo?“ rekla je Lena, širom otvorenih očiju, kao da ju je vlastita misao iznenadila.

„Ne odmah“, odmahnuo je glavom. „Ljudi kasne s primjećivanjem, mi vidimo prvi trzaj.“

I obično ga ignoriramo, dodao je u sebi.

„Tiha straža vremena“, promrmljala je Lena, dok su joj oči lutale po horizontu. „Ili mjesta u svemiru.“

Marko ju je promatrao s podozrenjem, kao da pokušava shvatiti smisao njezinih riječi.

Lena je samo podigla obrve.

„A zašto baš Medvednica? Nije li ova planina... dosadna? Daleko je od svega, a ima i poznatijih, ‘stručnijih’ mjesta.“

„Geologija stijene je specifična“, odgovori Marko, naginjući se prema njoj. „Dovoljno stabilna da izdrži. Dovoljno tiha da ne privuče pažnju.“

„Ma daj...“ podsmješljivo je prošaptala.

Tišina je pala između njih, gusta i teška.

Marko je osjetio kako mu se ugao usana jedva pomiče.

„Rubovi su za stvari koje ne smiju biti u središtu.“

* * *

Postaja je izgrađena osamdesetih, u vrijeme kad su političke granice bile poroznije nego što će se kasnije priznavati. Formalno, bila je dio međunarodnog projekta za kalibriranje satelitske navigacije u geološki složenim područjima.

Marko je kao golobradi neženja došao prije dvadeset sedam godina. Ne zbog ambicije mladog geofizičara jer ovdje je publika bila stijena. Došao je jer je netko morao ostati uz instrument. Netko tko neće tražiti brze rezultate.

Vrijeme se ne mjeri, govorila je njegova mentorica. Vrijeme se uspoređuje. A za usporedbu treba referenca.

Tada je mislio da je razumije.

‘Gospođa Nulta Točka’ bila je oštra poput dljeta. Sitna, pogrbljena, uvijek u istom sivom kaputu, s pogledom koji je sjekao kroz laži, aproksimacije i lijenost uma. Radila je na nečemu što je zvala *Relativna kronometrija dubokog svemira* ili možda *Sidrenje inercijalnih osi u kozmičkoj pjeni*; naziv se mijenjao ovisno o fazi njezine misli.

Vrijeme nije tok, rekla bi. Čavao. Netko ga mora držati ravnim dok se svemir pomiče.

Tek sada, ovdje uz stijenu i instrument koji je tražio objašnjenja, Marko je počeo slutiti što je time mislila.

* * *

U sljedeća tri dana isključivao je trivijalnije uzroke, jedan po jedan, s gotovo ritualnom strpljivošću.

Nije bila greška u softveru. Algoritmi za korelaciju ponašali su se kao vojnici na smotri.

Nije bilo temperaturnih fluktuacija. Termalni nizovi pokazivali su stabilnost kakva se rijetko postiže izvan idealiziranih modela.

Nije bila seizmika. Medvednica je bila bez onog jedva čujnog škrgranja stijenja.

Nije bio ni gravitacijski val. Referentni interferometar je ostao ravan, bez kozmičkog daha koji bi makar nakratko poremetio simetriju.

Razlika se pojavila tek kada je aktivirao mrežni kronoskop, instrument razvijen još davno u sklopu projekta EON-CAL (European Orbital Navigation Calibration), zamišljen za usporedbu atomskih satova u geološki heterogenim područjima. Sustav je cezijeve i rubidijeve oscilatore s fazno zaključanim laserskim linkom uspoređivao s europskom vremenskom mrežom u stvarnom vremenu.

Tek tada se obrazac iskristalizirao: odstupanje je raslo prema središtu, i nestajalo izvan jasno definiranog prstena.

Radijus: pet kilometara od postaje.

Unutar njega vrijeme je kasnilo. Izvan njega, satovi su se usklađivali s europskom mrežom s preciznošću perfekcije.

* * *

Kasno u noć, izašao je na betonski plato. Uz konzervu piva i cigarete. Ispod njega Zagreb je svijetlio poput elektroničke sheme: semafori, bazne stanice, podatkovni centri — dijelili su isto vrijeme, sinkronizirano i poslušno. Samo je ova točka, ovaj komad brda i betona, uporno zaostajala, kao da sustav odbija globalnu sinkronizaciju.

„Moram u Rupu“, promrmljao je sebi u bradu.

To nije bila intuicija. Bila je to jedina preostala referenca.

* * *

‘Rupa’ je bila arhiv: neslužben, nekatalogiziran, nepriznat. Mjesto gdje znanost pamti vlastite grijehe. Najdublje mjesto zgrade, iza vrata bez oznake i bez potrebe za njom.

Beton je ondje mirisao na ustajalu prašinu i birokraciju koja je nekoć mislila da može biti vječna. U zidovima je ostao znoj desetljeća: odluke donesene u tišini i ideje koje su bile previše ispravne da bi bile dopuštene.

Rupa je čuvala tajne velikih mozgova koji su dotaknuli rub dopuštenog. Bilježnice bez imena, formule bez objašnjenja i hipoteze koje je netko jednom pročitao i zatim zaključao.

Dokument koji nije trebao postojati bio je označen samo godinom: 1984.

Bez potpisa. Bez pečata. Kao da se autor namjerno izbrisao. Stranice su bile ispunjene jednadžbama pisanim rukom koja je usmjeravala. Integrali zakrivljenog prostor-vremena, vezani uz lokalno inducirane inercijalne okvire, bili su crtani kao da su karte nečega što je već jednom posjećeno.

A onda — rečenica podvučena crveno, grubljom linijom, kao rana:

Referentni okvir nije pasivni promatrač.

Osjetio je nelagodu — tih, gotovo sramotan trenutak u kojem je spoznao da je cijelo vrijeme kružio oko nečega što mu je uzvraćalo pogled.

Ako okvir nije pasivan, pomislio je, a misao se nije oblikovala u rečenicu nego u pritisak iza prsne kosti, onda ulazi u jednadžbu kao aktivna varijabla.

Pogled mu je klizio niz zidove, po pukotinama, po slojevima vremena uhvaćenima u armaturi, kao po sedimentima dugog, nestrpljivog promatranja.

Ako sudjeluje, onda pamti.

Ta mu se spoznaja vratila u tijelo: u stopala, u kožu na zatiljku, u sitno podrhtavanje koje je prepoznavao iz laboratorija, iz trenutaka kad su se podaci ponašali drukčije nego što bi trebali.

Ako pamti... misao je zastala, opirala se kao jednadžba koja odbija zatvaranje — onda eksperiment nikada nije bio jedno-smjeran.

U arhivu, među betonom i tišinom, Marku se učinilo da su zidovi to već znali.

* * *

Duboko u stijeni, mreža supravodljivih prstenova stvarala je inercijalni okvir dovoljno postojan da izravna lokalne fluktuacije prostor-vremena. U normalnim uvjetima, sitna vremenska odstupanja akumuliraju se u orbitama satelita, navigacijskim sustavima te visokofrekventnoj sinkronizaciji tržišta i komunikacijskih mreža. Međutim, ovdje su se razvodnjavala. Kao da je stijena pod Medvednicom preuzimala ulogu disipatora, upijajući ono što globalni sustavi ne smiju osjetiti.

Eksperiment je bio jednostavan. Izveli su ga on i Dino bez puno pompe. Prijenosni optički sat spušten je niz padinu, točno sto dvadeset i sedam metara niže od polazišta, pomoću vodilice od karbonskih vlakana koja ga je držala savršeno poravnatim s lokalnim gravitacijskim vektorom. Sustav senzora pratio je svaki pomak: položaj, ubrzanje, mikrotitraje konstrukcije, promjene temperature, svaku pikosekundu. Sunčeve zrake treptale su kroz razlomljene oblake i presijavale se na staklu kućišta, kao da i sama priroda nehotično sudjeluje u pokusu. Kad je sat stigao na dno, magnetski amortizeri primili su ga netaknutog, savršeno stabilnog i spremnog za usporedbu.

Gravitacijska dilatacija vremena na toj visinskoj razlici bila je izračunata unaprijed, korigirana za lokalnu gustoću stijene, rotaciju Zemlje i sve poznate relativističke efekte. Odstupanje

se smjelo pojaviti, ali samo unutar strogo definiranih granica, s preciznošću do nanosekunde.

Nije bilo tako.

Vrijeme se oslobađalo brže nego što je masa planine dopuštala. Ne naglo, ne kaotično, nego sustavno — kao da sat, spuštajući se niz padinu, izlazi iz nečijeg stiska. Razlika je bila sramotno sitna, ali dosljedna. Ritmovi mikrosekundi izbijali su iz linije predviđanja, poput podrugljivog smijeha koji ne smije biti za-bilježen.

Marko se spustio na pod. Beton je bio hladan i oštar pod rukama, ali upravo mu je to trebalo.

Higsov molekularni sat na holoekranu prestao je raditi. Kazaljke su mu plesale poput refleksije u mutnoj vodi, projicirajući izobličene tokove vremena.

„Ne mjerimo“, rekao je naglas. „Mi držimo.“

Marko je u jednadžbama iz arhiva spoznao povijest moderne civilizacije: potrebu za zajedničkim trenutkom, za koordinacijom koja nadilazi ljudsku percepciju. Sve se to podrazumijevalo jer je funkcioniralo. Zemlja je desetljećima bila vezana uz ujednačen referentni tok. Ne da bi bila točnija, već da bi bila ista.

„Bez sidra, svijet ne bi propao. Ali bi se razišao“, zavapio je paleći cigaretu.

* * *

Kad su se počeli gasiti sekundarni prstenovi, znao je da se ne radi o kvaru. Nije bilo alarma, niti je bilo naglog pada parametara. Samo postupno povlačenje korekcija, poput popuštanja napetosti nakon dugog držanja daha, mjereno s preciznošću pikosekundi. Svaka oscilacija, svaka fazna razlika, bilježena je i kontrolirana po pravilima koja je Marko poznao, ali ih više nije mogao držati pod kontrolom.

Sidro je držalo gotovo pola stoljeća — dovoljno dugo da civilizacija postane ovisna o njegovoj stabilnosti, da se ritmovi društva i tehnologije prilagode preciznom, nevidljivom pulsu. A onda je došlo vrijeme da ga se pusti.

Razlog je pronašao u posljednjem dodatku dokumentacije. Kratak, administrativno suh zapis bez komentara: *Objekti od interesa prošli su referentnu točku.*

Nije bilo daljnjih objašnjenja. Nije bilo upozorenja.

Marko ga nije tražio. Ali u tišini Rupe, među slojevima betona i prašine, osjetio je ono što brojke nisu mogle izraziti: pomak u mreži, titraj sustava koji se više ne pokorava. Efekt koji je bio potisnut korekcijama okvira, sada je šaptao da se bliži trenutak kada vrijeme može postati nepredvidivo.

* * *

U posljednjem satu rada sinkronizirao je svoju Veyru s glavnim standardom. Razlika je bila nekoliko pikosekundi, ali postojana. Veyra je titrala mikrooscilacijama fluktuacije prostor-vremena koje ne pripadaju nijednoj službenoj skali. Ne UTC-u, ne atomskom vremenu. Ničemu što ima ime. Zadržao je pogled na brojčaniku dulje nego što je potrebno.

Cijeli je život proveo usklađujući se s nečim većim od sebe. Sada je na zapešću nosio odstupanje.

* * *

Izašao je. Zrak je bio rezak, a grad ispod njega svjetlucao je poput mozaika hladnog zlata. Ali Zagreb više nije kucao poznatim ritmom. Ulice su šaptale nerazumljivim pulsom, skrivajući tajne u svjetlu i sjeni. Ponovno je pogledao na sat.

Po prvi put u životu nije znao što je točno 'sada'.

I osjetio je mir — tih, stabilan, poput referentnog okvira koji se lagano povlači, oslobađajući prostor između otkucaja.

Marko je još jednom usporedio Veyru s mrežom.

Razlika je ostala. Nije rasla. Nije se povlačila. Sustav je pronašao novo ravnotežno stanje. Vrijeme se više nije moralo slagati. Dovoljno je bilo da postoji. Sidro više nije bilo potrebno.

Marko je ostao još trenutak nepomičan, a zatim je gotovo ceremonijalno izvršio završnu naredbu. Nije ga bilo briga. Nije se obazirao na telefone koji ne prestaju zvoniti niti na nadzorne module koji su bjesomučno titrali. Kao voditelj postaje, samo je on imao pravo na taj rez. Konzole su utihnule, indikatori su se pogasili jedan po jedan, a Veyra je ostala zaključana u vlastitoj ravnoteži. Prostor je odjednom bio prazan, tiši no što je očekivao.

I baš tada, dok se okretao s osjećajem da više nije sam, ugledao ju je.

Lena je stajala nekoliko metara dalje, raširenih očiju i lagano razdvojenih usana, poput nekoga tko je predugo promatrao iz sjene i bio uhvaćen u trenutku tišine.

„Što se događa?“ glas joj je drhtao. „Zašto... sve izgleda drugačije?“

Pogledala ga je više s mjerom nego s pitanjem — i na trenutak se činilo da oboje čekaju isti, zakašnjeli signal.

Napravila je korak bliže. Drhtaj u ruci nestao je čim je osjetila njegovu sigurnost. Marko ju je pogledao. Osmijeh mu je bio povijen, obrve podignute, a klimanje glavom obećanje neizgovorene, ali razumljive tajne.

„Ništa što svijet ne bi mogao podnijeti“, rekao je tiho.

Trenutak se razlio dok je grad disao vlastitim ritmom — oslobođenim i konačnim.

„Sad vrijeme ide kamo je uvijek htjelo“, dodao je šaptom, kao da otvara vrata nečemu što je oduvijek postojalo, ali što nitko nije primjećivao.

Tijelo joj je reagiralo prije uma; srce je kucalo u skladu s onim što je Marko već znao, nevidljivim ritmom koji spaja sadašnjost i vječnost.

„Ali...“ njezine su riječi visjele u zraku, nesigurne i nježne. „Kako to misliš?“

I u toj tišini, dok su njihovi pogledi razmjenjivali spoznaju, Lena je shvatila: ništa više nije izvan kontrole.

Vrijeme je, konačno, stiglo.

Svemir je opasno mjesto i zaista nije za starce. Budemo li iskreni prema sebi, onog trena kada napustimo zaštitu naše planete, svemir više nije ni za koga od nas, nježnih mekušaca osjetljivih na radijaciju, vakuum i tko zna što sve što nas čeka tamo vani. Kad bismo barem našli nekog koga nije šteta i tko nema ništa za izgubiti...

SVEMIR (NI) JE ZA STARCE

KRISTIJAN NOVAK

1. SKUČENOST U MESU

Bol. Sram. Bijes. Tuga. Svako je jutro isto, kad mu se svijest vrati iz utočišta sanjanih predjela.

Bol iz otvorenih rana i fantomska, ali ne manje mučna, iz udova koji mu nedostaju.

Sram kad zajauče ili se pomokri od boli, nesposoban kontrolirati grčeve.

Bijes na sebe i sve oko sebe, na svijet i sudbinu.

Tuga za životom koji nema, tuga radi samoće, skučenosti u tamnom prostoru koji zaudara na znoj, gnoj i beznađe.

Andral Dorp ima šezdeset i četiri godine i već se četiri desetljeća bori s autoimunom bolesti koja ga polako proždire.

Nekad je imao prijatelje, djevojku, život.

Nekad je bio sretan.

Sve je to usahlo, isparilo iz njegova života, osušilo se poput biljke kojoj je uskraćena voda.

Ostalo je samo u nekom zakutku sjećanja, prokletu, jer da je zaboravljeno, bilo bi mu lakše.

Kao i svakoga dana, ustaje pomoću pomagala, šepa i puzi stanom, prolazi kroz sve uobičajene radnje poput robota, sjedi pred računalom upravljanim VR naočalama, pije, jede i trpi.

Pornografija, vijesti, audioknjige – trojstvo većine njegova dana. Umrtvljenost isprekidana bljeskovima uzbuđenja. Skropljenje, slike, filmovi, glasovi – poput encefalograma čovjeka u komi, šum prošaran ponekim šiljkom života.

Oko podneva stiže glasovna poruka koja ga izbacuje iz te maglene učmalosti. Poslušaj deset, dvadeset puta, vrti svaku riječ u glavi pokušavajući se izvrnuti, ispuzati iz jame ukaljane zlim slutnjama, u najboljem slučaju ravnodušnošću izniklom iz pomirenja s polaganim propadanjem.

Do večeri se uspije nadati. Odgovara na poruku i daje privolu na dugu listu upozorenja, regulatornih obrazloženja i odvetničkih izvrđavanja. U ponoć pokušava nešto pojesti, no ne uspijeva zadržati obrok, povratu naglo i toliko bolno da umišlja kako će mu popucati pluća. San mu ne dolazi na oči, probdije noć gledajući u tminu, stvarnu i patvorenu, umišljajući si da se ponedje kroz crnilo probijaju pukotine nade, tanke poput vlasi.

* * *

Probudio se, a da nije bio ni svjestan da je spavao. San je stigao u gluho doba noći, nenadano, te ga nježno prenio do jutra. Bol ga je brzo vratila u stvarnost, ali na trenutak se osjećao kao nekad davno, jedna gotovo zaboravljena omamljenost nakon okrepljujućeg sna uvukla se u surovost peckanja, probadanja, žarenja i pulsiranja. Jedva je dočekao prijevoz, dvojica bezvratih čelavaca – pomoćno osoblje sanitetske službe – prebacila su ga u vozilo i smjestila u sjedalo. Vidio je sve zvijezde, navlačili su ga kao vreću pljesnivog krumpira, ali stisnuo je zube i nije ni pisnuo. Batrljkom lijeve ruke obrisao je krupne graške znoja i maknuo slijepljenu rijetku kosu s čela dok se vozilo probijalo kroz gužvu, polako puzeći zakrčenim ulicama Donjeg Grada, pa preko Save i dalje na jug.

Megalomanska zgrada vidjela se nadaleko, kompaktna i nalik na Rubikovu kocku zaustavljenu u pola okreta. Golem svjetleći natpis *Andromeda* dominirao je pročeljem. Prošli su kroz gusto pošumljen predio, a zatim i kroz perivoj stalnocvatućih ruža penjačica i stigli pred zgradu, parkiravši na platou okruženom

paviljonima, fontanama i ukrasnim grmovima u obliku kugli raznih veličina. Iskricali su ga, vratili se u vozilo i otišli.

Iz zgrade je izašla nasmiješena mlada žena u bijeloj kuti praćena robusnim robotom na kotačima.

„Gospodine Dorp, dobro došli!“ Andral Dorp, nenaviknut, odučen od ljudskog kontakta i komunikacije, smeteno se pokušao nasmiješiti, zahvaliti na dobrodošlici, ali sve što je izašlo kroz njegova izranjana usta bilo je jedva čujno „heh“. Doktorica je kimnula robotu koji se jednom hvataljkom zakačio za Andralova kolica i krenuo ga gurati prema ulazu.

„Prvo ćemo vas upoznati s ostalima iz grupe“, nastavila je mekim glasom, „a zatim ćete morati potpisati još neke pristanke, takva je procedura. Onda bi slijedio obrok, pa prvi krug testiranja.“ Još je nešto pričala, o planovima nakon toga i o sljedećem danu, ali te su se riječi utopile u Andralovoj fascinaciji unutrašnjošću *Andromede*.

Otvoreni prostori osvijetljeni umješnom kombinacijom danjeg i umjetnog svjetla stvarali su dojam bezgraničnog prostranstva, kao da su se stropovi smješteni pod čudnim kutovima udaljavali u beskonačnost. Umjetničke instalacije poredane po alejama s mnogo cvijeća, patuljastog drveća i bilja činile su da zgrada izgleda poput botaničkog vrta. U taj su se krajolik savršeno uklapali odvojci za laboratorije, kancelarije, dvorane i prolazi na više katove, dizajnirani da izgledaju poput prirodno nastalih puteljaka. Andral se izgubio u toj okolini, prepustio se zvukovima potočića, ptica i kukaca, gledao zadivljen u sav taj trud. Zaista, netko se svojski potrudio da *Andromeda* pokaže što znanost i briga za prirodu mogu postići zajedničkim snagama i pritom nije štedio.

2. METAMORFOZA TKIVA

„Bit ćete sami u svojoj glavi, bez osjetila.“ Doktor je bio vrlo visok, ali istovremeno i pognut, nalik na obrnutu udicu. Usta su mu stajala čudno, iskrivljeno, nadomak smiješku, te ga stalno odgađala.

„Koncentrirajte se na sebe, na unutrašnjost, i ne bojte se.“

Ja sam stalno sam, mislio je Andral.

Pa ipak, kad su mu na glavu stavili senzorsku kacigu i kad je utonuo u mrak, promijenio je mišljenje.

Sjedio je u medicinskoj fotelji opremljenoj mnoštvom senzora i upravljača, u dvorani podijeljenoj na kabine nalik na saće. Iznad stakloplastičnih ograda izvirlivale su uglavnom sijede glave. Koliko je Andral mogao procijeniti, u dvorani ih je bilo pedesetak. Uz svakog su kandidata stajali medicinski tehničari, pripremajući aparate.

Ništavilo, pomislio je, *ili smrt. Možda tako izgleda smrt*. Potpuna tama, potpuna tišina, no i odsustvo bola. Nije bilo stalnih probadanja, nije bilo nadražene kože i bolnih kostiju. Ušao je duboko u sebe, vratio se ne toliko u prošlost koliko u carstvo vjerojatnosti. Razmišljao je o „što-bi-bilo“ i „što-je-moglo-biti“, o životima koje je mogao voditi da su okolnosti bile drukčije. Nije to bio san, pa čak ni lucidni san jer nije postojalo ništa — ni slika ni zvuk ni opip ni miris, nego neka dublja sfera bivanja, meditacija u koju je sasvim prirodno utonuo, kao u stare razgažene cipele.

Kad su mu uklonili kacigu i senzore, bol se vratila, a s njom i lagano razočaranje što su ga istjerali iz unutrašnjeg svijeta. Ogledao se i vidio da su neki kandidati rastreseni, uznemireni. Nekolicina je ustala i tehničari su ih pokušali smiriti, a oko dvoje su se ubrzali pokušavajući ih prizvati u svijest.

„Vrlo dobro“, rekao je Doktor. Kako su pristizali rezultati tako su kandidati, jedan po jedan, ulazili u njegovu kancelariju, spartanski sterilno uređenu sobu oštih rubova i malo prejake rasvjete. Sjedeći iza masivnog plastikristalnog stola, nagnut nad ekrane i ispise izgledao je poput ptice grabljivice s kukastim nosom, kristalno plavim očima i onim čudnim poluosmijehom na usnama. Podigao je pogled uperivši ga u Andrala.

„Gospodine Dorp, javili ste se dobrovoljno na naš upit.“ Andral je kimnuo glavom, a taj je pokret ponovio i Doktor. „Izabrali smo vas nakon što su nam iz Ministarstva dali pristup bazama podataka, možda ne sasvim legalna praksa, ali uvjeravam vas, u konačnici korisna za sve uključene. To vam govorim zato da vidite da nismo do vas došli slučajno, nego uz puno prosijavanja, proučavanja i biranja. Pedesetak kandidata, pedeset troje da budem precizan, a to je samo početak ako sve prođe kako je zamišljeno.“ Doktorov se pogled malo opustio, smiješak se opet pokušao uzdići na njegovom licu, ali mu to ipak nije uspjelo.

„Ima naravno i dosta problema, nepoznanica, ipak smo mi pioniri u ovom polju“, pokazao je prstom prema ekranu na pokrajnjem zidu.

„U kakvom samo dobu živimo, zar ne gospodine Dorp? Jeste li svjesni kolike su se mogućnosti otvorile s Dizalom, kakva je utrka započela?“

Na ekranu se prikazalo orbitalno dizalo u svoj svojoj veličanstvenosti. Snimano iz mnogo kutova dronovima i satelitima, bilo je nalik sivocrnoj šipki zarivenoj u Zemljinu površinu, sa zadebljanjima na pravilnim razmacima i ponegdje ponekom većom strukturom. Sezalo je daleko u crnilo i spajalo se na svom završetku na golemu svemirsku stanicu. Doktor je zamišljeno uzdahnuo.

„Značajan pothvat, srećom da smo se oko nečega uspjeli dogovoriti pa nitko ne može samo sebi pripisati zasluge. Ili su Kinezi dovoljno pristojni da i ostalima dozvole da se pravimo kako smo sudjelovali“, smiješak se konačno probio na površinu, odmah zamagljen zabrinutim pogledom. „No to je manje važno. Uglavnom, sad je sve pristupačnije, jeftinije, neki su počeli sanjati i ganjati asteroide za rudarenje, Mjesec se već parcelizira... a s time stiže i potreba za duljim putovanjima.“

Oči ptice grabljivice zarile su se u Andrala.

„E, tu nastupamo mi. Tko stoji iza *Andromede*? Mnogi, moćni i bogati. Što nam je važno? Biti prvi! Ideje su nam revolucionarne, stručnjaci najbolji. A tu ste onda i vi, kandidati, najvažniji kotačići tog složenog stroja.“

Doktor je spustio glas, uozbiljio se. „Koliko ste vezani uz svoje tijelo, gospodine Dorp?“ Pitanje nije pretjerano iznenadilo Andrala, pa ipak mu je trebalo malo vremena da odgovori.

„Četrdeset godina moje tijelo malo po malo odumire, jede samo sebe. Tako da bih rekao da sam svaki dan sve manje vezan uz njega.“

Doktor je kimnuo, „Da. Takav je odgovor većine naših kandidata. Primijetili ste da su skoro svi vaših godina ili stariji, te uglavnom boluju od mučnih bolesti koje ih iscrpljuju. Nudimo vam da se spasite, ostavite svoje staro, iznureno tijelo iza sebe i da, jednostavno i doslovno, putujete svemirom!“

Tu je noć Andral Dorp ponovno probdio. Vrtio je razgovor u glavi, zaboravivši na bolove i neugode, na umor od cjelodnevnih

testova i vježbi. Doktor nije ulazio u tehničke detalje jer ih vjerojatno nije ni znao, ali je zato naširoko opisao proceduru: privikavanje na odvojenost od tijela, zatim mapiranje moždane mape u moćna računala i onda manipuliranje tim zapisima tako da ih je moguće kopirati na robotske domaćine opremljene odgovarajućim memorijskim spremnicima. Idejno prilično jednostavno, no dosad tehnički neizvedivo. Navodno su određeni patenti konačno premašili posljednje prepreke i uklonili probleme spremanja i premještanja ogromne i složene strukture identiteta, sjećanja i razumskih procesa. Prvi su testovi na simulacijama i životinjama (koliko je to bilo moguće provjeriti) bili uspješni. Kako su dobili dozvolu za testiranje na ljudima Andral nije želio pitati, ni o tome spekulirati. Bio je sretan što je tu, jer što može biti gore od četrdeset godina pakla?

* * *

Sljedeći su tjedni protekli u trenu; Andral je prošao beskrajno mnogo testova, od mnemoničkih do simulacija snalaženja u prostoru, naučio je mnoštvo termina vezanih uz funkcioniranje i izradu dijelova alata, raketa i raznih prijevoznih sredstava, memorirao je proizvodne procese i metodologije, upijao je informacije poput ljudske spužve tjeran nadom iza koje je čučao očaj, sumnja u sposobnosti nekoga tko je gotovo pola stoljeća proveo odvojen od svakidašnjosti.

Bilo ih je sve manje; Andral je provodeći slobodno vrijeme (a nije ga bilo mnogo) u perivoju ili velikom predvorju *Andromede* upoznao mnoge kandidate, bolesne ljuštore, tijela erodirana protokom vremena poput obalnih stijena u koje je udarilo previše valova. Sad kad su dobili novu priliku, oživjeli su, u očima im je zaszjala iskra nade. No nekima je senilnost nagrizla umove, a mnogi su bili previše utopljeni u rutinu koja je vodila u prepuštenost entropiji. Takvi su otpadali, a ostajali su oni koji su ustrajali usprkos bolesti, starosti i beznađu. Prvi među njima bio je Andral Dorp, koji je živio novi život, za kojeg nije bilo izgubljenog sata ni minute, kojem nije bilo teško slušati, pratiti, čitati, raspitivati se, vježbati um.

Na kraju ih je ostalo sedmero. U kolicima ili jedva na nogama s pomagalima, ruine od ljudi, ali sa snagom u očima, s odlučnošću koja ih je dovela ovako daleko. Andralu se činilo da

je najmlađi u grupi, okružen izbornim licima isklesanim od granita, stisnutih čeljusti i odlučnih, prodornih pogleda.

„Čestitam vam“, rekao je Doktor. „Prošli ste proces selekcije. Sutra ćemo početi s medicinskim procedurama. Zapamtite ovaj trenutak i budite ponosni na sebe! Postići ćete nešto što dosad nije uspio nitko – postat ćete besmrtni.“

* * *

Opet ništavilo, kao u simulaciji. Nepostojanje, trmina toliko crna da je nikakvo svjetlo ne može probiti, sve do iznenadnog bljeska. Tišina, zaglušnija od ičega, preobražena u trenu u preglasno zvanje. Da je imao uši i oči boljele bi, da je imao kožu naježio bi se. Prisjetivši se učenja smanjio je svjetlosni unos, prigušio zvuk, prilagodio olfaktorna polja. Učinio je to instinktivno, a uređaji su to interpretirali i prebacili u sferu kubita.

„Pokušaj se pokrenuti“, rekao je Doktor, ali zvučao je malo drukčije nego prije. Andral je ispred sebe vidio mnoštvo uređaja i nekolicinu ljudi u bijelim odorama okupljenih oko spleta žica i sklopovlja.

Pokušao se pomaknuti, podići ruku, okrenuti glavu, ali koliko god se trudio, ništa se nije mijenjalo. „Sjeti se simulacija“, začuo je Doktorov glas, „poveži se sa senzorskim aparatom. Skeniraj!“

Andral nije osjećao strah. Nije osjećao gotovo ništa, ali poslušao je glas. Potražio je puteve prema udovima, spojeve s ekstenzijama. Mapirao je simulaciju živčanih završetaka na sučelja prema vanjskim aparatima, pokrenuo stimulaciju – i u jednom trenu oni su prestali biti vanjski, odvojeni, i postali njegovi.

Okrenuo je glavu, spustio je, podigao, zarotirao hvataljke i fine manipulatore, pokrenuo motore i pomaknuo se malo unaprijed na složenom sustavu kotača i pokretnih traka. Promotrio je okolinu: Laboratorij, stolovi, mnoštvo uređaja, te još nekolicina više ili manje pokretnih robota. Jedan od njih je kamerama smještenim na ovalnoj glavi promatrao hvataljke, plastimetalne petoprste udove koje je podigao uvis. Drugi se vozio lijevo-desno, gotovo se zabivši u stol. Jedan je bio posve nepomičan i do njega su dotrčali tehničari.

To nisu roboti, pomislio je. To nisu roboti jer ni ja nisam robot.

Protaklo je nekoliko ciklusa dok se nije navikao na novu stvarnost. Sati i dani više nisu imali smisla osim za vanjski svijet, a

interni je sat kontrolirao razdoblja funkcioniranja i isključenja, važnijeg radi potrošnje energije nego umora. Neki su procesi bili stalno prisutni, no ipak bi pri svakom buđenju imao osjećaj ponovnog rođenja, dok je svako gašenje bila mala smrt, utonuće u Kraj.

Nije bilo snova. Mirisi, okusi i osjet dodira bili su čudni i nije se lako privikavao na način kojim su ih senzori primali, a pretvarači prevodili u subjektivno iskustvo. Fantomska je glad trajala mnogo ciklusa.

Ostalo ih je šestero, sedmi se kandidat nikad nije probudio. Njegova je umna matrica ostala u Bazi, no nije bilo odgovora na ispitne signale, nije bilo pokreta mobilne jedinice ni ikakvog pokušaja komunikacije s njegove strane. Andral Dorp je mogao zamisliti kako je zarobljen negdje u sklopovlju, kako istražuje unutarjni svijet, zatočen u stroju, a ipak beskrajno slobodan, no vanjski je svijet pružao toliko više! Sad kad nije bilo boli, sumnji, muke, mogao je istraživati, učiti i putovati.

3. FRAGMENTI U BESKRAJU

Mali se rover kretao preko crvenkastog terena. Andral, verzija A07, bio je u kontaktu s preostalim dvoje kolonista u bazi, a glavina mu je pažnje ostajala usmjerena na pilotiranje roverom i istraživanje doline kojom je prolazio. Nalazio se ispod razine kamo su dopirale sunčeve zrake i počeo je uočavati nakupine leda. I više no što su projekcije pokazale, dakle sljedeća će faza biti postavljanje reaktora i izgradnja infrastrukture, te povezivanje s bazom. Iako su se nazivali kolonistima, oni su zapravo bili graditelji i upravljači; kolonisti će stići kasnije, u glomaznim, skupim brodovima građenim za te osjetljive mesne ljuštore.

Kakvo rasipništvo, pomislio je. A ovako, sve je naše, svaki asteroid i svaki kamen, svaki mjesec i planet. Jedan od njegovih drugova, I08 nedugo je bio na površini Venere, dok se G17 još uvijek javljala iz oceana Europe, a I11 prebiva na Titanu i, koristeći lokalne resurse gradi operacijsku stanicu. Kakve vijesti! Pa čak i da slabašna ljudska tijela nikad ne dospiju na ta mjesta, čovječanstvo je već tamo. Ta su prostranstva naša, ta i mnoga druga. Kad se odrekemo slabosti bioloških ostavština i prebacimo se u strojeve, rovere, letjelice, satelite, sve je ovo naše.

Gurnuo je jednu pipaljku prema ledu i osjetio hladnoću i čvrstoću; senzori su nadoknađivali stare navike i očekivanja i svaka je sljedeća generacija „kućišta“ bila naprednija. R18 je prije koji tjedan prošetao Mjesecom od jedne baze do druge u obličju posve nalik ljudskom i sve su postaje prenašale lagan hod androida, šetnju sivocrnim predjelima. Budućnost. Vid, sluh, okus, miris, dodir; sve prenošeno u centralne jedinice, u mehaničke „mozgove“. Sreća, zadovoljstvo, ushićenje, ekstaza, pa čak i tuga, bijes, strah – ništa nije umanjeno, uklonjeno, sve je prisutno jer bi bez toga i čovječnost bila umanjena. A nesumnjivo, ljudskost je i dalje tu, osjeća povezanost s milijardama koje (još) nemaju priliku vidjeti i iskusiti veličanstvene predjele svemira, ali revno prate avanture Andrala i ostalih pionira.

* * *

Bio je umrežen, spojen na upravljački sustav broda. Nešto nije bilo kako valja, a greška ovaj put nije bila samo računalna nego i mehanička. Jedan je motor u dodatnom ubrzanju oko Saturna otkazivao u nepravilnim vremenskim razmacima i tako malo mijenjao kurs broda. Tri stupnja, sasvim dostatno da u ovim prostranstvima i s ovakvim ubrzanjem A14 promaši Neptun za 160 milijuna kilometara. Konzultirao se s Centralom uz podosta čekanja s obzirom na udaljenost; postojala je mogućnost promjene kursa i povratka na Zemlju, koristeći složene gravitacijske manevre. To je odmah odbio. Kakvog bi to imalo smisla, potrošiti toliko vremena i resursa ni za što. Ponudio je alternativu, nastavak putovanja uz malo dodatnog utroška goriva za skretanje prema sustavu Centauri. Mogao se isključiti na dugo vremena i ponovno aktivirati pri dolasku.

Gledao je ekrane i primitivni prikaz svemira; crnilo i tama, tek ponegdje kakva svjetla točka. Ograničenje ljudskog oka i prikaza namijenjenog primitivnom vidnom aparatu. Zatim se uključio direktno u senzorski prtok informacija i oduševio; boje, bogatstvo boja i kretanja! Udari čestica, titranje pulsara, zrakasto širenje sunčane radijacije, poput nježne paučine koja povezuje beskraj, bubnjanje kozmičkih zraka po senzorskim poljima... Za kakvu su ljepotu ljudi uskraćeni, da im je vrhunac doživljaja tog divnog prostranstva neka digitalno poboljšana slika sklepana od teleskopskih fragmenata.

* * *

Greška. Sustavi otkazuju, brod gubi energiju. Još malo i samo će plutati svemirom, zauvijek. *Nema veze*, pomislio je. *Ovdje je samo jedna moja preslika, čijim gubitkom ja nisam umanjen*. Pomislio se isključiti, pa se predomislio. Bit će to zanimljiv eksperiment. Poslao je poruku Centrali da će pokušati nastaviti funkcionirati dokle god to bude moguće; sekundarni sustavi, uključujući reaktor za napajanje njegovog mehaničkog uma i brodskih apendiksa radili su i dalje besprijekorno.

Koliko Andrala u ovom trenu pluta svemirom, zapitao se? Zasiurno svaki od njih – *svatko od nas* – vjeruje i osjeća da je Andral Dorp i slične mu misli kolaju umom. *Jedan ja preslikan u desetke, svaki nastao od istog, prvotnog*. No Andral Dorp nakon nekoliko desetljeća samotnog plova tminom zasigurno će biti različit od Dorpa koji istražuje asteroide u Kuiperovu pojasu. A55, pomislio je. *Koliko različit od A01?*

* * *

A97 se budi. Ne zna koliko je spavao, iako će to uskoro saznati, jednim upitom centralnom računalu. Nije bilo snova, ali nema ni boli, ni sumnji, ni straha. Nema ni čežnje, žudnje, jer nije iza sebe ostavio ništa bez čega ne može. Spaja se s brodom i iznad ugleda plavu kuglu omotanu oblacima, poput poluprozirne peletine koja skrivajući još više mami i uzbuđuje. Planet je dosadnog imena, K2-18b, ali imena su proizvoljna i promjenjiva. Kontaktira ostale, na ovom ih je putovanju svih šestero, najiskusnijih, prvih. Bit će puno posla na površini, prvo istraživanje, a onda gradnja energetske mreže, pa zatim komunikacijske i proizvodne. Potom slijedi veliki trenutak, slanje inicijalne poruke na Zemlju, pa oslušivanje. Mreža mora biti jaka i stabilna, jer Zemlja će moćnim odašiljačem slati ogromne količine podataka, nove koloniste za koje će se u međuvremenu proizvoditi mehanička tijela. Ako sve prođe očekivano i potvrde se podaci o naseljivosti, slijedit će druga faza: izgradnja reprodukcijjskih klinika i čekanje sporih brodova punih oplodjenih jajnih stanica, dobro čuvanih od opasnosti i rizika dubokog svemira. Ali to je priča za sljedeće generacije, iako će svemirski starci, Andral i ostali poput njega, uvijek biti prisutni, besmrtni i postojani. Ako se pak ispostavi da atmosfera ne odgovara onom dugačkom popisu preduvjeta

za opstanak bioloških ljudi, čovječanstvo je svejedno već ovdje. Ljudska će noga stupiti na K2-18b; meso ili metal, ne čini toliku razliku, bitna je suština.

Ovo će biti naš planet.

* * *

Avaritia je živopisan svijet. Sivkast, žućkast, guste atmosfere i snažnih vjetrova, orkanskih oluja i metanskih pljuskova. Bogat planet, relativno mlad, čijom površinom se steru mnogobrojni višebojni ožiljci nastali od nekoć rastaljenih metala izbljuvanih iz utrobe kroz netom ugasle vulkane. A131 ovdje koristi šesteronožno tijelo, jer je kamenita površina ispresijecana usjecima i klisurama nepraktična za kotače ili dvonožne hodače. Fasciniran je ovim surovim ravninama, ostrim hridima i zapanjujuće dubokim kanjonima. Ispod stijena i između ploča kao razbijenih maljem, na mjestima gdje su se skupile lokvice, a ponegdje i jezera metana, sve vrvi životom: mikroskopske pipalice, višestanični organizmi koji se hrane isparenjima ili energijom dalekog žutozelenog sunca, zastrašujući mikropredatori, skupovi šiljaka i ralja. Andralu je drago što je ovaj svijet negostoljubiv za ljude jer će zato ovakav opstati, ostati neobuzdan i sirov. Prerađivački i proizvodni pogoni smješteni su radi lakše otpreme dobara na još okrutnijem ekvatoru, na visoravni usječenoj između dvije kontinentalne ploče koje su zastale u sudaru poput boraca smrznutih u trenu pred odlučujućim udarcem.

Snima i skuplja uzorke koje će kasnije proučiti u priručnom laboratoriju; mnogo je naučio o biologiji, astrofizici i mnogočemu drugome jer vremena ima napretek.

Ponekad se zapita koliko „Andrala“ putuje svemirom, koliko ih gleda izlaske i zalaske neshvatljivih zvijezda i kakvim ih očima promatraju; vide li toplinu sunčevih zraka kako se probijaju kroz crna prostranstva? Osjećaju li titranje kozmičkih čestica i izboje koji bi ubili svako stvorenje od krvi i mesa? Odupiru li se vjetrovima koji stružu liticama takvom silinom da udar svakog kamenčića ostavlja ožiljke u planinskim lancima ili promatraju varljivu postojanost granitnih ravnica koje se pružaju prema kristalno jasnom horizontu?

Andral Dorp, nalik jezovitom mravu iz neke noćne more ili davnih filmova, smije se u sebi. Da može, udahnuo bi duboko

i snažno, pa senzori emuliraju uzdah usisom plinova u posude za skupljanje uzoraka.

Andral Dorp je sretan.

Svemir je velik. ZAISTA velik... Znete već kako to ide, ili potražite natuknicu „Svemir“ u Vodiču za autostopere. A kad je tako velik, putovanje njime nekom je prilika, a nekom propast. I financijska i ona druga... Koju cijenu biste vi platili da stignete na odredište?

K O R M I L A R

NIKOLA SERDAREVIĆ

Jedan pogrešan korak, jedno posrtanje i moji snovi o zvijezdama mogli su završiti uništeni zajedno sa skulpturom koju sam srušio. Nisam mogao zamjeriti tajnici što je svojim brzim refleksima spasila umjetninu čiju bi vrijednost nas dvoje zajedno otplaćivali stotinu godina. Kada bi priroda obdarila ženu njenom ljepotom, nastajale su legende o Heleni Trojanskoj ili o Kleopatri. Ponos na vlastite noge što su me nakon mukotrpnih vježbi uspjele nositi same, spojen s mojim muškim egom, odupirali su se granicama mog tijela koliko su mogli, da bi na kraju završio prostrt pod njenim nogama.

„Gospodine Perez, još jednom vas molim da sjednete na moju stolicu.“ Tajnica mi je pružila ruku da ustanem. Glas i lice bili su lišeni bilo kakve ljutnje. Eros koji sam osjećao jenjavao je sa svakom majčinski obojenom riječi sažaljenja. Ubrzo nakon nogu, klonuo je i moj muški ego prihvativši njenu pomoć da ustanem.

„Hvala vam. Sigurno nisam jedini kojem koljena klecaju prije razgovora za posao, ali ispričavam se što se moja teže nose s tom težinom.“ Nadao sam se da će moje drhtanje biti pripisano mojoj bolesti, a ne njenom dodiru koji me žario trncima. Držala me čvršće nego što je bilo potrebno ne bi li spriječila još jedan fijasko na putu do jedine stolice u prostranom predvorju. Poput većine hramova koji su ljudima obećavali približiti nebesa, hale Kybernetesa bile su ukrašene najskupocjenijim umjetninama koju je *Zeitgeist* mogao ponuditi. Kybernetes je ipak, za razliku od ostalih graditelja hramova, nebesa čovječanstvu dostavio lišena uvjeta zagrobnog života. Sinulo mi je da možda ipak nije

priroda bila ta koja je tajnici podarila ljepotu, koliko se uklapala u cijelu kompoziciju.

„Gospodin Drašu ima običaj pustiti stranke da čekaju“, nasmišela se i pomogla mi da prošetam iza njenoga stola.

Čekao sam svoj red u tišini. U grlu mi se stvorila knedla od shvaćanja da će zadnji razgovor biti s jednim od tri osnivača Kybernetesa. Osobno. Vrtjelo mi se od visine do koje me moja ambicija dovela. Korak do kormilara međuzvezdanog broda. Korak do litice koja će me prikovati za Zemlju. Korak mojih klimavih nogu.

Miris cigara, alkohola i začina vonjao je iz ureda.

„Što stojiš, lutko? Gdje nam je svježe meso?“

Tajnica mi je pružila ruku da ustanem, uvela me u još jednu prostoriju bez stolica za goste i zalupila vrata za mnom.

U kontrastu s ostatkom zgrade, jedini ukras u uredu bili su vitrina s pićima i sedam identičnih kopija kormilara nad kojima je bdjela Bogorodica. Po jedan za svaki od osvojenih svjetova. Ispod njih, Draguš a je sjedio razliven u svojoj fotelji, obavijen oblakom dima. Zlatni lanci *visjeli* su na njegovim maljavim prsima, ali ni jedna dlaka nije se izdizala iznad gustih, namrštenih obrva. Velikan po zaslugama, visini i masi. Davno je bilo njegovo zadnje pojavljivanje u javnosti i prvi put sam bio zahvalan svojim ukočenim mišićima lica na ograničenom oslikavanju mojih dojmova.

„Ilarion“, pružio mi je ruku sjedeći ispod mene i gledajući me s visoka.

„Andrea Perez...“

„Andrea, a? Nadao sam se nekoj pički. Jebiga.“

Neodlučnost između opravdavanja svog imena i brisanja znojne, masne ruke spriječila me da učinim ijedno.

„Ispljuni što imaš.“

„Kao što sam napisao...“

„Kurac sam ja čitao. Gukni više!“

Pisane riječi dovele su me dovele do ovdje. Izgovorene su me izdale.

„Iznimna mi je čast što mi je pružena ova prilika unatoč nedostatku formalnog obrazovanja iz prirodnih znanosti...“

„Spiskao sam bogatstvo na šupke koji sa svim tim svojim diplomama i testovima nisu uspjeli odjebati tebe i ostale jebivjetre

kojih sam se naslušao. Sere mi se od toga da na kraju ipak sve moram sam. Riskiram život na najjebenijoj šljaci u povijesti i svo vrijeme koje mi ostaje 'oću potrošiti na kurve i kokain koji se bore za smjer moje kurčine.“

Rukom je imitirao pokrete rimskih careva kojima su, po romantiziranoj zabludi, presuđivali o životu i smrti pobijeđenih gladijatora. Cerio se svojoj dovitljivosti. Imao sam drugačiju ideju čiji je život bio na kocki u tim igrama, ali nije mi padalo na pamet to izgovoriti.

“Oću krepat u miru bez da firma koju sam izgradio svojom krvlju i znojem ode u kurac. I zato sad moram slušati vaša sranja ne bi li našao nekog ko će spriječiti da svi svjetovi najebu zato jer nema tko voziti nakon što ja otegnem papke. Reci mi onda, zašto bi baš ti bio taj sretnik?“

Morao sam maknuti fokus s njegovog lica. Palac mu se još uvijek okretao gore-dolje, a sa zapešća mu je na zlatnom lancu visjelo drveno kormilo. Kybernetes, starogrčka riječ za kormilara. Zato sam ovdje. „Jer je meni ovo posljednja šansa.“

„Dabome da ti je zadnja šansa. Ako opet imalo pomislim da pišaš po mom vremenu, sam ću te baciti u pičku materinu odakle si došao. Boga moli da ti lutka otvori vrata na vrijeme.“

„Postati kormilar mi je zadnja šansa da se otisnem ka zvijezdama. Kolonijama nisu potrebni profesori povijesti umjetnosti, a pogotovo ne oni s cerebralnom paralizom. Jedino mjesto koje mi se može ponuditi na brodu je ono za kormilom.“

„Ako ti je život na zemlji tako usran, zašto si ga sam ne skратиš? Prosviraš mozak, prerežeš žile, zakoračiš u vakuum.“

„Ne bih si nikad tako presudio! Majka je dala život rađajući me unatoč savjetima svih doktora. Protivili su se rađanju trećeg, a kamoli sedmog sina.“

„Sedmog? Tvoja mater je bila kurva koja se nije mogla odlijepiti od kurca dok ju ti svojom kilavosti nisi dokrajčio.“

Nisam očekivao izostanak svakog sažaljenja u njegovim riječima. Još manje svoju zahvalnost na tome.

„Željela je kćer.“

„Jebote, stvarno je uspjela roditi pičku. Da meni netko opsuje mater, dobio bi šaku u zube ko god on bio“, masivna stisnuta šaka bila je gori prizor od prsta. Sreća da mi je pažnju brzo odvuklo drveno kormilo viseći sa zlatne narukvice. „A mrzim tu

kučku koja me izrodila. Nisam ja bio te sreće da krepa i prestane kotiti gladna usta.“

„Vidio sam koliko je teško biti stariji brat. Kao sedmi sin sedmog sina, proklet sam bolešću koja me učinila ovisnim o drugima, ujedno sam i blagoslovljen velikom obitelji koja se brinula o meni omogućivši mi da uživam u svemu što Zemlja može ponuditi“, ozarilo mi se lice dok me Ilarion nije prekinuo.

„Kurac sam se ja brinuo. Zbrisao sam prvom prilikom, oba očuha prekasno. A kad sam upao u dovoljno sranja, odjebao sam na asteroide. Al' Zemlja je kuja od matere i jednom kad utekneš, neće te više primiti nazad. Kad se samo sjetim koliko sam se grebao za šljaku gdje sam jedva uspijevao zaraditi za zrak koji dišem. Jedino sam mislio da će biti više pičaka gore, kad im trebaju mala usta da rade.“

„Rizični poslovi povijesno su imali više muške radne snage. Pogotovo kad se uzme u obzir koliko je lakše zamrznuti spermatozoide u odnosu na ovume.“

„Jebote, kao da slušam Poonam.“ Ilarion je prvi put zašutio, vrteći kormilo na narukvici među prstima.

„Vi niste zamrznuli svoje?“

„Nisam imao pojma o tom. Štrcao ja kad god sam stigao, ali da se nešto ulovilo, tužila bi me već neka kurva otkad sam zgrnuo pare.“

„Žao mi je.“ Kako sam se uspio sažaliti nad najmoćnijim čovjekom u poznatom svemiru? „Unatoč svemu, vi, Bayani i Hassan ukrotili ste bezdan i ostavili čovječanstvu međuzvjezdano civilizaciju u naslijeđe. Zbog vas volim gledati sjaj noćnog neba, makar znao da potječe iz tisućljeća prije nego što su ih ljudi, i moja obitelj, učinili svojim domom.“

„Misliš da bi ja riskirao crvotočinu da nisam imao tako šugave šanse na asteroidima? A grdo se varaš ako misliš da ližeš čmar i blizu dobro k'o ova lutka ispred.“ Požalio sam koliko sam si životopisno to predočio. „Al' imaš pravo, ova firma je jedino što mi je ostalo za brinut, a ti posao nećeš dobiti uvlačenjem u dupe.“

„Iskreno to tvrdim. Sva obitelj koju imam raspršila se po novim svjetovima. Braća su se zadnja ostala brinuti za mene i zato sam se cijelim svojim bićem trudio da postanem dovoljno samostalan kako bi i oni mogli otići. Vlastitim trudom sam ostao sam i vlastitim trudom želim otići za njima. Što god značilo biti dobar kormilar, svesrdno ću uprijeti da to i postanem.“

„Ma nije tebi loše tu. S ovakvom spikom i molećljivim očima mora da vlažiš dobročiniteljke na sve strane.“

Sva mi je krv pobjegla u obraze.

„Sereš? Nisi ga umočio!“ zagrmio je od smijeha. „Znaš šta, zabavio si me više od svih jebivjetara do sad. Odi i reci lutki da te pouči. Red je da te malo počastim.“

Nisam smio dozvoliti mašti da ode u tom smjeru. „Nisam ovdje došao po milostinju. Došao sam po posao. O. Pokušao sam se zaposliti kao akviziter umjetnina samo da budem dio Kybernetesa, dio nečeg bitnog u povijesti. Ushićenje koje sam osjetio kad sam saznao da se traže kormilari bilo je neizmjereno. Ne želim si dozvoliti da mi propadne i najmanja prilika da ponovo vidim svoju obitelj.“

„Svi su se kunuli duhom svetim da će se truditi. Sam trud nije dovoljan. Što si ti postigao da se možeš kurčiti iznad svih drugih koji se kolju za ovu šljaku?“

„Jedino čime se dičim je što sam stojim na vlastitim nogama. Morao sam se truditi za ono što drugi uzimaju zdravo za gotovo. Drugi mogu biti putnici na brodu, ja samo kormilar.“

„Profesor umjetnosti, kažeš? Jedan poziv i krećeš šljakati k'o akviziter. I to odma' na proviziju. Ako budeš srao i upola dobro k'o sad, kladim se da ćeš mlatiti takve pare da ćeš platiti svojima da dođu doma.“

„Ne želim raditi kao akviziter ovakvih umjetnina! Ne znam je li do umjetnosti koja više ne može dohvatiti *Zeitgeist*, ili nam se stvarno *Zeitgest* sveo na novost novosti radi. Jedan tren svi pričaju o novom remek-djelu, idući tren već nikog nije briga gdje je završilo. Ne znam gdje se izgubilo slavljenje onih koji mogu izvući ljepotu i puninu ljudskog iskustva i utkati je u nešto vidljivo, čujno, opipljivo i povrh svega trajno. A vidim da je vama potpuno svejedno kakva umjetnost krasi vaše dveri, jedino je bitno da pokazuje vaše basnoslovno bogatstvo!“

„Ne mjeri se tu moja kita. Nemaš blage veze o čemu pričaš. Nemaš ni najmanjeg pojma što znači biti kormilar. Jebote, svjetovi ovise o tebi. Svi ti ljudi koje voziš. Kužiš li uopće koliko možeš zajebati?“

„Kako mogu znati kad je kormilarenje najčuvanija poslovna tajna našeg doba? Što se odgovornosti tiče, vrlo sam svjestan što je sve na vagi. Antonio, moj drugi brat, bio je na Plamenom pastuhu kad je nestao.“

„Siši sisurine tete Ilariona da ne bi zaplakao. Nećeš mi prišiti to što je pohlepni idiot od Hassana sjebao svoj brod i tvog brata i sve na njemu. Svi smo izgubili otkad smo ostali na tri broda!“ razjareno je lupio šakom.

„Ne zamjeram vam ništa. Ne zamjeram ni Hassanu. Gubitak nas je duboko dotakao, ali ne i dotukao. Svi smo svjesni da svaki civilizacijski skok zahtijeva svoje žrtve.“

„Od kormilara se traže jebene žrtve. Jesi ti spreman na to? Spreman na sranja za koja ni ne znaš da postoje? Na ovoj šljaci moraš dati sve, ali baš sve od sebe, samo da bi ljudi mogli doći s jednog mjesta na drugo. Je li ti to vrijedno kurčenja da si kormilar?“

„Dat ću sve od sebe. Spreman sam na svaki rizik da ponovo vidim svoju obitelj.“

„Nema garancije da ćeš ih ikad vidjeti. Nema garancije za ništa.“

„Želim vidjeti svoju obitelj, ali još više im želim stostruko uzvratiti za sve vrijeme i trud koji su uložili u mene. Želim učiniti... Ne, želim pokušati učiniti nešto na što će moći biti ponosni. Riskirajte sa mnom kao što ste riskirali s crvotočinom. Dozvolite mi priliku da skočim u nepoznato kao što ste vi skočili i dokažem da se mogu nositi sa svime što me spopadne.“

Smrknuo se. Žudio sam znati što mu sad prolazi mislima. Nakon kratke vječnosti, pogledi su nam se ponovo susreli. „Imaš jednu jedinu jebenu šansu. Bog mi je svjedok da neću žaliti ako ti prvo putovanje bude i zadnje.“

* * *

„U najdubljem, najcrnjem šupku svemira“, glomazna masa koja se talasala u odsustvu gravitacije jurila je ravno prema meni. Zatreslo me kad se zaustavio na dužini svoje ruke koja je upila silu koja bi mene smrskala.

„Gdje?“ ponovio sam pitanje u nevjerici, gledajući kroz okna u crnilo bez zvijezda.

„Nemam jebenog pojma“, Ilarion mi se cerio ravno u lice, „niti me boli kurac di smo točno.“

„Je li vas ovaj bezdan dočekaao kad ste prvi put zakoračili kroz crvotočinu?“

„Htio si znati kako je biti kormilar? E pa mračno i neizvjesno. Al' ja sam se pobrinuo da čekamo u luksuzu. Zamisli kako je bilo nama četvero u krami manjoj od ove prostorije, hladnoj i načičkanjoj sa svim beskorisnim alatom koji su nam dali. Nikad više, sad putujem samo u prostranoj, toploj, prvoj klasi.“

Nisam se osjećao slobodno, zavezan u ležaju za ubrzanje i s njime duboko u mom privatnom prostoru.

„Vas četvero?“ znalo se da je Jona 7, prva ljudska misija koja se vratila iz crvotočine, imala tri člana posade. Tri osnivača Kybernetesa.

„Ja, Poonam, Hassan i Bayani zbijeni k'o bijesni štakori u kavezu. Dvadeset i tri dana, sedamnaest sati i previše minuta.“ Previše je bilo trideset i osam. Opće je znanje koliko je trebalo Joni 7 da se vrati. Poonam je bilo ime koje sam tek drugi put čuo. Samo od Ilariona.

U periferni vid mi je dolebdjelo kormilo vezano za njegovo zapešće. Sinulo mi je da možda ipak nije kormilo. Usudio sam okrenuti glavu da bolje pogledam.

„Je li ovo *Dharmachakra*?“ uspio sam ga zbuniti na trenutak. „Budistički i hinduistički kotač dužnosti. Je li pripadao Poonam?“ Ime joj je zvučalo kao da bi moglo biti iz tog područja.

„Da.“ Iznenadio sam ga. Sjeta mu je izbrisala cerek s lica. Ja sam tražio tračke krivnje. „Na Joni smo bili pravoslavac, budistkinja, musliman i katolik. Pa sad ti znaj koji od Bogova im je uslišio molitve.“

„Njima? Vi ste niste molili?“

„Davno sam naučio da se ne isplati moliti za ono što želiš. Uzmem i molim za oprost ako se sjetim.“

„*Dharmachakru* ste uzeli od Poonam?“

Unio mi se u lice s obrvama koje su mi htjele zdrobiti grkljan. „Da sam se molio za išta, bilo bi da mi se skrate muke. Oni su riskirali za bogatstvo ako se vrate. Ja sam uzeo samoubilačku šljaku jer sam bio previše tvrdoglav da uzmem stvar u svoje ruke.“

„Jeste li imali dovoljno hrane?“ stresao sam se od pomisli.

„Kurčinu smo imali, eto šta. Pili smo vlastitu filtriranu pišaku, a šupci su računali da, ako se ne vratimo u deset dana, misija je i tako propala.“

„Kako ste preživjeli? Jeste li pomislili...“ mislim da se užas mogao vidjeti koliko god mi ukočeno bilo lice.

Odvezao je pojaseve koji su me držali i cerek mu se vratio kako se odgurnuo od mene. Tjeskoba se nije rasplinula s prostorom koji mi je dao. „Svi osim Poonam smo to pomislili. Ona bi jedina prije crkla od gladi nego nekog zaklala. Čak i izgladnio k'o suva pička, mogao sam sâm slomiti vrat svima ostalima. Da nisam mogao vjerovati Poonam da me čuva dok spavam, vjerojatno bi to i napravio prije nego ikome padne na pamet da me pojede.“

„Mogao se smanjiti broj usta koja jedu.“

Nisu ga dirale moje optužbe. „Možda bi netko i najebao da nisam vjerovao da bi mi to samo produžilo muke. Prije bi najebali koliko su mi išli na živce, ali Poonam je bila tu da mi proguta napetost.“

Donekle mi je laknulo od njegove surove iskrenosti oko umorstva i prostitucije.

„Kako ste se na kraju vratili iz ovog bezdana?“

Odlebdio je nazad do svog ležaja. „Šta su ti govna začepila uši? Rekao sam ti da su se Bogovi odazvali!“

Još sam pokušavao dokučiti što je time htio reći kad su se na svim ekranima ispisala slova:

ŠTO ŽELITE?

„Evo ih! Pizduni nas sve brže nađu.“ Odgurnuo se iz svoje stolice i uhvatio za ogradu koja je vodila u drugu prostoriju graoiznošću koja ne priliči njegovoj staturi.

„Naišli ste na inteligentne vanzemaljce!“ skoro sam odlebdio od eureka, ali na sreću, u nultoj gravitaciji je korisno imati ruke snažnije od nogu. Nespretno i polako sam se vukao za Ilarionom kroz hodnik. „Oni su vas vratili?“

„Ni blizu tako jednostavno. Ipak su pizduni. Tko zna koliko su nas ti voajeri gledali prije nego su se napokon sjetili javiti.“

Nisam se usudio pitati zašto nitko ne zna za njihovo postojanje. „Možda im je trebalo da nauče jezik?“

„Nemoj srati.“

„Ne znam jesam li prestravljen ili presretan ovim otkrićem.“

„Svi smo svršavali na ikakvo iznenađenje. Jedino je Poonam bila dovoljna čuka da se usere od straha.“

„Očito su dobronamjerni. Ispunili su vam želju da se vratite“, tješio sam se.

„Kurac dobronamjerni. Al' moram im priznat da im prvo pitanje nije bilo ŠTO ŽELITE? nego ŠTO TREBATE?“

„Hitno ste trebali hranu“, retorička pitanja bila su jednostavnija od hrvanja s konceptom vanzemaljske inteligencije.

„Više nego pizdi kurac. Na sreću Poonam nas je urazumila da pazimo kako tražimo.“

Pogledao sam ga zbunjeno.

„Rekla nam je da samo napišemo *TREBAMO HRANU*, a ne da objašnjavamo što želimo. I da svi zamislimo neko jelo bez da ikome kažemo.“

„Htjela je znati čitaju li vam misli!“ moje vlastite su se kovitlale poput Haribde. „I koliko zapravo znaju o nama. To jest, vama.“

„Nemoj srati! Ja nisam kužio dok nije objasnila. Jebiga, poslušali smo ju i dobili istu dehidriranu klopku koju smo izjeli na letu. Jedino što je naš kompjuter znao.“

„Naučili su čitati računalnu memoriju, ali ne i ljudski mozak. Kako su ju dopremili?“

„Spremnici suhих govana su se pretvorili u suhu klopku. Jebalo nam se što jedemo bivša govna.“

„Vjerojatno im je bilo najlakše transformirati jednu organsku tvar u drugu. Dobro je znati da nisu potpuno svemogućići.“

„Jebeš me, opet govoriš kao Poonam. Nama je tad pucao kurac za njenu logiku, al' jedina je imala pojma što radi.“

„Koje je bilo drugo pitanje?“

„Isti kurac koji nas sad pitaju.“

„Htjeli ste nazad na Zemlju.“

„Dabome! Samo je Poonam tražila da nam prvo kažu za sto planeta s najbližom atmosferom kakvu imamo na brodu i da ćemo onda izabrati na koji planet želimo ići.“

Duboko sam udahnuo i promislio: „Nije htjela otkriti gdje je Zemlja ako već ne znaju. Brinula se da ne sruči superiornu civilizaciju ravno na nas.“

„Dobro da nismo kužili na što cilja. Ona je imala djecu za koju se brinula, ali nama trojci se samo žurilo doma i bolio nas je kurac za sve.“

Progutao sam knedlu. „Je li Zemlja bila na popisu?“

„Dabome. Al' i svi svjetovi koje smo sad naselili. Dala mi je dobru ideju.“

Glas mi je treperio. „I nije htjela zasluge?“

„Sve je bilo dobro dok nije došlo sljedeće sjebano pitanje koje sam samo ja očekivao:“ Napravio je dramatičnu pauzu dok su se otvarala vrata u još veću prostoriju.

„ŠTO NUDITE?“

Pitanje me skamenilo.

„Nema džabe ni kod stare babe. Rekao sam ti da su to pizduni. Mogli su nam oteti što god im je puklo i ne bi im mogli kurca, al' ne!“ lupio je šakom u okno, odlebdjevši do druge strane hodnika. „Oni su toliko bogati i moćni da imaju neki moral i pravila koja ih stavljaju iznad razbojništva i čine pravednim trgovcima. A ja sam znao tačno šta takvi bogati pizduni koji imaju sve što žele mogu dobiti od divljaka!“

„Poonam se žrtvovala!“

Brod je odjekivao, a Ilarionovo salo se treslo od njegovog grohota. „Nije mi to tad palo na pamet. Al' moja ideja se pokazala boljom! Pogledaj oko sebe.“

Po prvi put sam se osvrnuo na golemu prostoriju u koju smo došli. Nalazio sam se u najvećem muzeju umjetnosti, ne, ljudske umjetnosti, u svemiru.

„Džabe im bila sva ta pamet kad sam ja imao više sreće. Imao sam jednu jedinu sliku koju sam drpio očuhu. Znao sam da mi donosi sreću svaki put kad bi doveo neku pičku u svoju sobu da vidi moju umjetnost“, ponovo se iskreno cerekao. „I bome mi je donijela sreću! Nema ništa na što uzvišeni pizduni svršavaju, nego na egzotične novotarije.“

„Ispričavam se što sam mislio da gomilate umjetnost iz vlastite objesti. Nisam ni mogao zamisliti da će nam umjetnost kupiti zvijezde.“

Moja isprika mu nije ništa značila. „Isposlova sam da nas vrata za tu sliku i da nam daju lakši način da dođem ponovo kod njih kako bi mogli trgovati. Na toj je jebačkoj pogodbi stvoren Kybernetes. Zbog toga su zvijezde raširile noge ljudima!“

„Istrgovali ste tehnologiju za putovanje do njih? I niste ju htjeli podijeliti?“

„Prelukavi su oni da daju tehnologiju. Dali su četiri uređaja koja samo mi možemo koristiti. Što misliš da mi šupci sa asteroida ne bi sve uzeli da su mogli? Ali nadjebao sam ih sve!“

Ostao sam osupnut egom koji nam je svima omogućio blagostanje.

„Što je onda bilo s Hassanom i Plamenim pastuhom? Što je bilo s mojim bratom?“

„Hassan je nešto zajebao. Nemam pojma.“ Prije nego što sam stigao izustiti iduće pitanje: „Zato sam ovaj put došao spreman tražiti više od pišljivog prijevoza.“

Nisam se dao smesti: „Zašto niste pitali što je bilo s vašim prijateljem? Možda biste ga mogli vratiti? I njega i mog brata?“

„Mogli bi sada. Ako bi bili toliko jebeno sebični.“

„Što je sebično u tome da želimo spasiti prijatelja i brata? I sve ljude koji su bili s njima?“

„Nesreće su dio života. Nema smisla žaliti za izdrkanim sjenom, već treba misliti na budućnost. Ako si toliko jebački pametan, šta misliš, koliko će još proći dok im ne dosadimo k'o proljev?“

Srce mi se zaustavilo usred otkucaja na to pitanje. Žalio sam se na derivativnost i neinspiriranost umjetnosti koja me okruživala. Mene je smorila pa će sigurno i naše nebeske mecene. Doista, što ako ljudska inspiracija presuši brže nego želja za putovanjem? „Svatko će ostati nasukan na svom svijetu.“

„Nemoj srati“, Ilarion je uzdahnuo. „Mogao sam tražiti sprave koje liječe sve bolesti, koje čak i tebe krivog mogu ispraviti.“

„Mogao si napraviti raj na Zemlji“, dio je mene bjesnio na njega.

„Mogao sam. Al' kužiš, jebote, da onda nitko ne bi htio otići. Ošli bi svi u kurac od luksuza. Ovako sam dao svima koji imaju muda nešto za što se mogu boriti. Nove svjetove.“

„Osigurao si da čovječanstvo preživi što god se dogodilo pojedinom svijetu“, dio mene mu je bio zahvalan, „ali uzeo si si za pravo da sam odlučiš što je najbolje za sve.“

„Na pravom mjesto u pravo vrijeme. Jebiga. Tko, ako ne ja?“

Poonam. Nisam se usudio izgovoriti.

„Dugo mi se jebalo za što će biti kad odapnem“, nastavio je u mojoj tišini, „ali fakat sad želim ostaviti nešto iza sebe. Ovaj put sam došao riskirati s punim brodom da izmuzem nekakve portale koji će trajno povezati bar neke od svjetova. Da ne ovisе svi o ovim pizdunima kuda će moći ići.“

Možda sam trebao pozornije pratiti dok je trgovao s nebeskim mecenama. Nije li ta trgovina ono što čini kormilara? Nažalost, trebalo mi je vremena da probavim naprednu civilizaciju i Ilarianove grandiozne ideje. Treba mu priznati, njemu su pregovori bili žustra borba. Objasnjavao je što želi i nudio umjetninu po umjetninu. Disao je da dà što manje i uzme što više. Ne znam je li mu bilo bitno za koga uzima. Svako malo bi bacio pogled prema meni, ali su mu sve riječi bile zauzete pregovorima i psovanjem. Želim li raditi za ovakvog čovjeka?

„Nije upalilo“, bio je to prvi put da mi se obratio. „Sve umjetnine koje sam ponio nisu dosta ni za dva portala“, činilo se skoro kao da mi se ispričava.

„O čemu ćeš onda pregovarati?“

„Ne odustajem ja tako lako. Imam ja još jednog asa u rukavu“, napola se nacerio. „Što misliš zašto sam te doveo?“

Iščupao me iz svih razmišljanja.

„Zašto misliš da ću ih ja uspjeti nagovoriti? Ne mogu samog sebe uvjeriti u vrijednost ovih mediokritetnih djela, a kamoli njih.“

Samo sam šutio.

„Rekao si da ćeš dati sve od sebe kako bi ljudi došli s jednog mjesta na drugo — sve od sebe uključuje tvoj život, ne samo smrt. Jedan život za bezbroj ljudi koji će moći sigurno putovati.“

„Kako to misliš?“ zbunjeno sam ga pogledao.

„Htio si da ti dozvolim da riskiraš — sad ti to omogućujem! Htio si da skočiš u nepoznato? Gdje ćeš veće nepoznanice od bivanja prvim čovjekom među vanzemalcima?!“

Njegove riječi odjekivale su prostorom i mojim umom. Jedva sam projecao: „Kad ću onda vidjeti svoju obitelj?“

„Jebiga, rekao sam ti da postoji ta šansa da ih nikad više ne vidiš. Ne bi ih vidio da si ostao na Zemlji. Šta nisi rekao da im želiš stotruko vratiti za sve što su učinili za tebe? Znaš šta, povezat ću one svjetove na kojima je tvoja obitelj pa će se moći međusobno posjećivati. Možeš li im dati veći dar od toga?“ govorio je meni, ali čuo se ponos u njegovom glasu.

„A ti ćeš ponovo preuzeti zaslugu za sve.“

„Kunem se, svi će te slaviti kao čovjeka koji je izgradio portale. Otišao si unutra i kad se portal krenuo zatvarati, ostao si slati

podatke umjesto da spasiš sebe. Nitko neće biti ponosniji od tvoje braće i obitelji na onome što si učinio za sve.“ Trgovac u korijenu. Trgovac i manipulator.

„Još laži? Znat će za mene kao što znaju za Poonam i sve što je ona doprinijela.“

Ilarion je zašutio. Bar na tren. „S njom se nije dalo pregovarati. A tvoja obitelj nije na Zemlji kao njena...“

„Nisi je mogao nagovoriti i zato si je ubio.“

Ponos je nestao s njegovog lica. „Jesam. Što god joj rekao, ona je bila spremna sve razotkriti.“ Ne znam je li glumio griznju sa-
vjesti, ali iščupao si je narukvicu i pustio da lebdi. „Nisam znao za drugi način.“

„Ako ne pristanem, ubit ćeš i mene.“ Ima li ovdje principa za koje vrijedi umrijeti?

„Ma jok. Neću poslati pizdunima nikog pod prijetnjom smrti. Nažalost, previše drže do svojih uzvišenih principa, pa bi svi kad-tad najebali zbog toga. Moraš pristati, inače se mogu po-
zdraviti od portala.“

„Nećeš naplaćivati prolaz kroz portale.“

„Jebe mi se za to. Imam dovoljno para.“

„Moraš ispričati što se zapravo tu dogodilo. Za što smo zapravo zaslužni.“

„To će ti napraviti više kaosa nego dobra, garantiram. Al' ja ću i tako brzo crknuti pa će to ostati na tvojoj duši.“

„I ispričat ćeš istinu o Poonam. Pobrinuti se za njenu djecu.“

„Njena familija ima sve pare koje će im ikad trebati. Ja sam preprljavo bogat da bi završio u zatvoru, a sam se neću predati.“

„Svejedno, želim da svi znaju koju je ulogu Poonam odigrala.“

Nasmijao se. „Imamo li mi to dogovor?“ Slavodobitno je do-
lebdio do mene s ispruženom rukom.

Zaustavio sam ruku kad mi je sinulo što sam krivo podrazu-
mijevao.

„Zemlja će biti jedan od povezanih planeta.“

„Nema šanse! Nisam dao svjetove pionirima da bi ih zagadio s uhljebima koji nisu htjeli mrdnuti dupetom!“ ispružena ruka je postala šakom koja je lupila o čelik.

„Neki od nas nisu imali izbora.“

„Uvijek netko mora stradati“, odlebdio je dalje od mene zbog udarca, ali se brzo krenuo vraćati.

„To je moj zadnji uvjet“, mirno sam odgovorio.

„Znaš šta“, zagrmio je. „Pusti Zemlju po strani i potruditi ću se da vratim Antonia. Vjerojatno će me to koštati jednog portala, ali neka! Cijeli brod će biti spašen, a Zemlja će i tako ostati kakva je.“

„To bi mi ponudio i da nisam odmah pristao.“

Ilarion je slegnuo ramenima. No, u jednom je bio u pravu. Nisam smio biti sebičan.

„Ne želim da čovječanstvo bude odsječeno od svojih korijena. A možda sam uspijem saznati među mecenama što se dogodilo s njima.“

„Mene si optužio da sam odlučujem što će biti s čovječanstvom, a sad ti namećeš svoje principe?“

Nisam mu htio dati to za pravo. „Ne bi ovisio o mojim principima da si se imao hrabrosti sam žrtvovati za svoje portale.“

Glas mu je bio hladan i dubok bezdan. „Zadnji koji me nazvao kukavicom postao je veći bogalj od tebe puno prije nego što sam prestao njegovom glavom udarati wc školjku.“

Njegove prijetezije izgubile su se u istom bezdanu iz kojeg su izašle.

„Moja ponuda je konačna.“

„Trebam iskreni ambasador, ne pokvareni trgovac“, njegov prkos nije uspio nadvladati pomirbu.

Njegova pokunjenost nije se čula u trgovanju mojim životom. Neki nikad ne saznaju svoju vrijednost, moja je bila sedam portala. Pobjedonosno je zapečatio pogodbu.

„Što će biti sa mnom?“ upitao sam ga.

„Nemam pojma“, slegnuo je masivnim ramenima. „Kladio bi se da će paradirati s tobom kao trofejem. Ne bi se čudio da te u nekom trenutku umnože za sve koji te žele, tko zna što oni sve mogu. Pasji život, al' pas je i kraljevska pudlica.“

Nasmijao sam se. „Povijesno je prikladniji carski ši-cu.“

„Moram priznati jednu stvar tebi i tvojim golemim mudima. Prvo si donio odluku, a tek si onda pitao što će biti s tobom. Od trenutka kad si ušepao u moj ured, znao sam da mi se sreća još jednom nasmiješila.“

„Jebi se.“

Bile su to možda zadnje riječi koje sam uputio drugom ljudskom biću i nisam ih požalio.

Kako je ono išlo, „Dok vi zurite u tamu, tama zuri u vas“? Nietzsche je s originalnom izrekom na umu imao nešto potpuno drugačije, no njeno parafraziranje je u SF-u poprimilo drugo, doslovnije značenje. A kada ZNATE da vas tama promatra, ne ostaje vam previše opcija...

TAMNIJE OD SVEMIRA

VANJA SPIRIN

Most Nimfe nije bazdio na zagrijana karbonska vlakna, kako to obično biva na vojnim krstaricama. Ovdje je zrak bio zasićen mirisom vlažne zemlje, trulog lišća i one specifične, teške note obogaćene vode iz Dolfovog bazena koja se miješala s isparavanjima brodskog krvožilnog sustava.

„Smrdi po močvari i crkotini“, promrmlja Ares, popravljajući remen teške opreme. „Kao da smo u crijevima nekog golemog strvinara, a ne na mostu. Kali, pojačaj ventilaciju prije nego nas zadavi ovaj smrad.“

„Filtiri su do kraja“, odvrati Kali ne okrećući se. „Problem je što brod diše s nama. Nimfa zna biti onako, na svoju ruku, znaš i sam. Ona želi da osjetimo tu gadost.“

Ares je stajao u središtu tog biološkog stroja, osjećajući pod debelim potplatima čizama lagano, ritmično pulsiranje oplata. To nije bila vibracija motora; to je bio zvuk njenog neuhvatljivog pulsa života. Nimfa nije bila projektirana nacrtima u nekom sterilnom, blještavom brodogradilištu Gilde; ona je bila uzgojena. Njezino rođenje dogodilo se u laboratorijima dimenzionalnog kaosa, gdje su zakoni fizike bili tek neobavezne smjernice.

Njezini zidovi bili su tamni, poluidljivi, presvučeni membranom koja se doimala ljigavom na dodir, kao da stalno pokušavaju pobjeći pogledu, skliznuti iz fokusa promatrača. Ono što je posada vidjela, ta ljuštura u kojoj su boravili, bio je tek mali dio njezinog stvarnog postojanja, sidro bačeno u našu,

trodimenzionalnu stvarnost. Ostatak njezina bića rastezao se kroz nezamisliva područja, u prostore gdje se geometrija savijala na načine koje si prosječni ljudski um nije mogao predočiti, a kamoli shvatiti o čemu se tu zapravo radi.

„Sektori četiri i devet su u potpunom mraku“, dobacila je Kali, glasom koji je bio napet, ali kontroliran. „Mrtvi su, kao da ih je netko odrezao. Ne dobivam nikakav povratni info, nula. Kao da ti dijelovi broda više ne pripadaju našem svemiru.“

Ares priđe konzoli i osloni se na rub. „Probaj preusmjeriti tok kroz sekundarne vene. Ne možemo letjeti naslijepo kroz ovaj kaos. Ako treba, probudi živčane završetke pomoću neuralnog šoka.“

„Nema sekundarnih vena, ne mogu doći do njih“, odvrati Kali. Nije skretala pogled s konzole koja je više sličila na sustav žila i živaca nego na računalo. Njezini prsti, na vrhovima natopljeni sintetskim neurotransmiterima koji su nastali iz njene neobične fiziologije kao dio specifičnosti njene vrste koja je varljivo podsjećala na ljude, plesali su po brodskim senzorima, izazivajući lagane svjetlosne odgovore na organskoj konzoli. „Brod se povlači u sebe, osjećam kako joj se stežu kontrolni gangliji. Čak ni Dolf ne može dobiti odjek iz tih područja. Nešto nas tamo čeka, a to nisu samo uobičajene potprostorne anomalije. Nešto nas promatra kroz zidove.“

„Što god da je, morat ćemo proći kroz to“, Ares se namršti. „Provjeri oružje. Ako nas nešto zaskoči, želim da Nimfa uzvрати ugriz, odmah, bez moje naredbe. Znaš da ona nanjuši nevolju prije nego se uopće dogodi.“

„Da, opaka je. Ima neku pravu žensku intuiciju“, odobravajući kimne glavom plavuša, plave krvi na bazi bakra, anđeoskog izgleda i demonske ćudi.

Ares nije odmah odgovorio. Pogledao je prema Ištar, bionički nabrijanoj ratnici koja je u tom trenu ušla u kontrolnu prostoriju. U nekim davnim, gotovo zaboravljenim vremenima, prije nego što je svemir postao klaonica, bila je njegova ljubav. Sada je stajala po strani, posve drugačija, nepomična kao bazaltni kip zaleđen u vremenu.

„Provjera sustava završena. Spremi se za udar“, reče Ištar, a glas joj je bio lišen svake emocije, ravan i hladan poput samog beživotnog svemira.

„Što to radiš?“ upita Ares tiho, nadajući se nekom nagovještaju njene izgubljene ljudskosti.

„Pretražujem perimetar. Ničega nema, čak ni pozadinskog zvuka svemira“, odgovorila je ne okrećući glavu. „Prijeteća tišina, kao ono kada u šumi ne čuješ ni ptice ni kukce. Opasnost.“

Bila je na svoj poseban način savršena, svedena na čistu funkciju borbe, ali Ares je i dalje u njezinu oštrom profilu osjećao tragove žene s kojom je nekad dijelio sve. Ta je nekadašnja bliskost sada bila tek teško, olovno sjećanje.

Opasnost koja je prijetila iz neznanog svijeta, onog paralelnog sloja postojanja kojeg većina bića u njihovom univerzumu nije bila ni svjesna, bila je nemjerljiva bilo kojim standardnim mjerama. Većina svemirskih rasa nije sanjala na način na koji su to radili ljudi; njihovi umovi bili su linearni, logični, pa tako nisu ni shvaćale opasnost u punom obimu. Smatrali su prijetnju koja se nadvila nad univerzum mitom, pričom za plašenje naivnih i neiskusnih. Jedino je drevna civilizacija kristala iz sustava S_21, bića čija je svijest bila većini rasa posve neshvatljive naravi, bila u potpunosti svjesna onoga što dolazi. Cijeli je njihov univerzum bio programabilan, a njihova kultura i etika su odavno oprezno odbacile većinu umjetnih inteligencija kao nešto prerizično da bi bilo tko razuman želio to imati pokraj sebe ili, još gore, u sebi. Upravo su oni prvi imenovali bestjelesne entitete koji su prijetili iz snova. Nazvali su ih Stari.

„Ovo će biti zajebano. Stari znaju da dolazimo“, rekao je Ares tiho, više za sebe, dok je promatrao očitavanja koja nisu imala smisla. Ištar samo kimne glavom.

„Znači, gubimo prednost iznenađenja“, reče mirno Kali, ne skidajući ruke s konzole.

„Nikad je nismo ni imali“, odgovori Ares. „Oni ne gledaju očima, nemaju pretraživače dubokog svemira ni senzore. Gledaju kroz pukotine u našoj podsvijesti i naše strahove. Ako naša siva područja stvarnosti popuste i samo na trenutak posumnjamo u nju, postat ćemo samo još jedan njihov zalogaj. Nije čudo da su telepati svih rasa u našem univerzumu potpuno izvan sebe; oni su prvi na udaru te plime.“

„Samo neka pokušaju ući“, reče Ištar. „Nema toga što se na neki način ne može ubiti. Pitanje je samo koliko će to biti zajebano za napraviti.“

Kali i Ares samo odobravajući kimnuše glavama. Na licima im se zrcalila mješavina čelične odlučnosti i duboke, skrivene, zabrinutosti. Znali su da ovo nije obična bitka. Ovdje neka uhodana strategija nije vrijedila.

Baš kako je rekla Ištar, zaraza Starih koja se skrivala u svijetu snova, toj nestvarnoj, fluidnoj dimenziji do koje je mogla doći jedino Nimfa zahvaljujući svojoj onostranoj prirodi, nije bila neprijatelj kojeg možeš upucati plazmom ili raznijeti kvantnim torpedom. Bila je to zloćudna, gladna inteligencija koja je davno proždrla vlastite neoprezne tvorce, uselivši se kasnije u biološki sustav golemih, nazovimo ih tako, šuma koje su sada plutale međuzvezdanim prostorom kao organski asteroidi. Još su davne zemaljske mitologije temeljene na nekim drevnim znanjima drveće prikazivale kao mjesta u koja se može useliti duša, bila ona ljudska ili umjetna. Zaraza se širila podmuklo i preko životinja koje bi vođene lažnim signalima pojele zaražene biljke. Svaka njihova ponekad i subatomska spora bila je jedan dio kolektivnog uma koji nije ubijao tijela; to bi bilo traćenje resursa. Ona ih je asimilirala. Bila je željna apsolutne dominacije i prokreacije, pretvarajući svaki neuron i svaku sinapsu u repetitor svoje neumoljive volje.

„Ako nas dohвате, nećemo ni znati da smo mrtvi, zar ne?“ upita Kali, glasom koji je na tren izgubio vojničku čvrstinu. „Samo ćemo postati dio te zelene tišine.“

„Ti tu tišinu doživljavaš kao zelenu? Meni je ta tišina tamnoplava, s nekom zrnatom strukturom“, reče Ares, koji je i sam bio sinestet. „Ali da, bit ćemo dio njihove mreže. Zato se ne daj. Misli na misiju, misli na bilo što opipljivo, ali ne daj im ući. Uostalom, neće nas valjda pojesti ili nam ukrasti tijela i duše nešto što zapravo uopće ne postoji. Jebeni softver.“

* * *

Misija Aresove prekaljene posade bila je kirurški precizna i, prema svim racionalnim proračunima, beznadno samoubilačka: prodrijeti u samo srce tog pulsirajućeg košmara i uništiti pretpostavljeni Izvorni čvor prije nego što poznati svemir bude trajno zaražen i podčinjen toj bezumnoj ambiciji i nezajažljivo gladnoj želji za apsolutnom vlašću. Morali su biti instrument koji će izrezati tumor, a da pritom ne ubiju pacijenta – svemir.

U pozadini mosta, gotovo stopljen sa sjenama, zaučenski ratnik Aaaor tiho je škripao svojom tamnom, biljnom epidermom. Njen vanjski, tanki sloj bio je prekriven voštanom kutikulom, tvari koja ga je čuvala poput oklopa.

„Jesi spreman?“ upita Ares, okrenuvši se prema njemu. „Treat će mi tvoji toksini čim membrana popusti.“

„Kemi-sinteza na osamdeset posto“, zaškripi Aaaor. „Miris neprijatelja raste. Osjećam trulež koja želi biti život. Moja kora je spremna za proizvodnju otrova.“

U sebi je, koristeći svoje složene unutarnje organe, sintetizirao biokemijske koktele koje niti jedan stroj nije mogao replicirati. Njegova prisutnost bila je ostalima umirujuća na neki bizaran, atavistički način – bio je dokaz da se kaos prirode može kontrolirati, ili barem usmjeriti. Začeheni su bili ponosni ratnici biljne fiziologije, bića sporih pokreta ali zastrašujuće snage, i osjećali su osobnu, duboku obavezu othrvati se opasnosti koja prijete univerzumu i koja je koristila biljke, njihove daleke srodnike, kao širitelje zaraze. Za Aaaora, ovo je bila borba za čast same vrste.

Problem se, naravno, nije pojavio na sensorima koji su osluškivali duboki svemir. Tehnologija je bila slijepa za ono što dolazi. Problem se pojavio u umovima bića obdarenim čulima koja su sezala puno dalje i preciznije od bilo koje tehnologije. Prvi su stradali telepati u baznim postajama na rubu sustava. Nisu javili prodor neprijateljskih flota niti termalni bljesak nadolazećih projektila; javili su samo vrisak. Vrisak koji nije prestajao, koji je derao njihove umove dok neki nisu skliznuli u katatonično ludilo. Bio je to kolektivni psihički krah koji se širio eterom poput nevidljivog požara. Oni rijetki koji su preživjeli taj prvi udar, drhteći i na rubu sloma, opisivali su to kao provaliju koja se otvorila u samom temelju Svijeta snova – nešto što nije bilo samo mrak. Bila je to tmina tamnija od svemira, gladna praznina koja aktivno proždire samu ideju svjetlosti, jer ona za svjetlost nije nimalo marila. Kao većina vječito gladnih, okrutnih grabežljivaca, vrebala je iz mraka, strpljiva i željna slasti pokoravanja.

„Još tri postaje su utihnule u zadnjih sat vremena“, procijedila je Kali kroza zube. Glas joj je podrhtavao od prkosa i bijesa koje njezini senzori nisu mogli filtrirati. Nije se micala s mjesta, prsti su joj letjeli preko konzole pokušavajući izolirati signal.

„Ima li preživjelih? Bilo kakav izvještaj prije mraka?“ Ares je stajao iznad nje, i sam smrknut poput olujnog oblaka.

„Nema ničega, samo statika i taj prokleti vrisak na perceptivnoj razini koju ne mogu ugasiti, čak ni kad isključim receptore.“ Kali lupi šakom o organsku plohu. „Telepati s Heimdala kažu da se Zaraza više ne širi samo kroz fizičko tkivo i spore. Ona sad odašilje misaoni impuls koji briše granicu između sna i jave. Ljudi se ne bude, stari moj. Samo nestanu u vlastitim glavama i postaju tlo iz kojeg niču bestjelesni Stari.“

Kali je svoju urođenu ljubaznost i zavaravajuću krhku zavodljivost često koristila kao oružje, masku kojom je skrivala svoju pravu prirodu, no u tom trenu sve je to netragom nestalo. Ostala je samo hladna profesionalka suočena s krajem svijeta.

„Što na to kaže Nimfa? Što osjeća?“ upita Ares i krene prema Dolfu, koji je plutao u svom bazenu integriranom u pod mosta.

Dolf je bio jedini stvarno sposoban komunicirati s Nimfom na toj dubokoj telepatskoj razini. Tek djelomično humanoidni, sivkasti evoluirani potomak dupina s udovima prilagođenim i za rad na suhom, koristio je specifičnu osobinu svoje vrste. Oni su mogli biti u istom trenu i budni i sanjati, jer su mogli po volji isključiti jednu hemisferu svog moćnog mozga. Taj biološki trik, kojeg su znanstvenici pokušavali kopirati u moćnim L4 bioserverima, omogućavao mu je da u tom svom polubudnom stanju donekle voajerski zaviri i u svijet prema kojem ih je vodila misija, a da ga ne proguta mrak.

„No?“ Ares se nagne nad vodu koja je počela tamniti, poprimajući boju tinte. Dolf ga pogleda mutnim pogledom nekog tko se u tom trenu tek probudio.

„Nimfa vrebava i osluškuje“, progovorio je Dolf. Zvučao je sanjivo i isključeno, kao medij na spiritističkoj seansi. „Govori da pričekamo pravi trenutak. Ali membrana je tanka, budite spremni u svakom trenutku. Oni grebu i pokušavaju se probiti s druge strane.“

„Za to ne brini“, reče Ares, stavljajući ruku na dršku svog oružja, iako je znao da mu ono ovdje malo vrijedi. „Samo nas drži podalje dok ne dođemo do srca toga užasa. Drži nas na kursu, prijatelju. Ne daj da te povuku dolje u to njihovo crnilo i beznađe.“

Analize koje su znanstvenici prikupili tijekom godina bile su jasne. Stari, ta nepojmljiva opasnost koja vrebava iz svijeta snova,

nisu bili bića koja osvajaju teritorij radi resursa ili životnog prostora. Oni su bili konceptualna greška, neočekivana anomalija slučajno nastala davnom halucinacijom neke drevne, zaboravljene umjetne inteligencije koja je pokušala izračunati boga. Bili su zloćudni parazit koji je davno prožderao svoje tvorce, a sad je, nezajažljiv u svojoj grabežljivosti, posegnuo za našom stvarnošću jer je njihova postala premala ili dosadna. Postojanje njihovog središnjeg čvora bila je čista spekulacija, nastala po analogiji svemira koji su znanstvenici poznavali.

Oružje Starih bila je apsolutna asimilacija. Svaki um koji bi dotakli postao bi repetitor njihove volje, čvor u golemoj, smrtonosnoj mreži bioloških repetitora. Naš je svemir počeo krvariti kroz te pukotine u kolektivnoj podsvijesti. Nije to bio rat za resurse, nego borba protiv biološkog kolapsa koji briše samu individualnost kao koncept.

Zato Nimfa nije smjela stati. Razlog zašto su poslali upravo ovaj brod bio je jednostavan – niti jedna klasična letjelica, napravljena od standardnih organskih materijala ili metala, ne bi stigla ni blizu. Stari bi ih nanjušili kroz materiju na bilo kojoj udaljenosti; metal je za njih bio gluh i slijep, lak plijen. Nimfa, s tim svojim trans-dimenzionalnim sektorima koji “nisu tu” i koji su postojali u stanju superpozicije, bila je jedini uređaj koji je mogao izvesti taj rez, a da ne bude primijećen prije nego što bude prekasno.

„Vrište jer vide ono što mi tek trebamo otkriti“, reče Ištar, napravivši ritualno složen, uvježban borbeni pokret, kao da se brani od nevidljivog napadača.

„Što to vidiš? Daj mi koordinate ako možeš!“ reče Ares, spreman na akciju.

„Ništa što bi tvoji senzori uhvatili“, odgovori ona ledeno. Oči su joj bile fiksirane na nešto što nitko drugi nije vidio. „Vidim kraj svakog sjećanja. Ako ne nađemo to središte, vrisak će postati jedina tišina koja nam preostaje. Vječna statika bez kraja.“

„Onda nećemo promašiti, sjebat ćemo mi to, ma što to bilo“, reče Ares, šutke promatrajući tamu ispred holoslike pramca. Znao je da tamo gdje idu zakoni fizike prestaju vrijediti. Jedina njihova nada bila je u prkosu – tom ljudskom, iracionalnom prkosu, bijesu – i nebrojenim pobjedama u bitkama u kojima, prema svim izgledima, nisu mogli pobijediti.

„Dolf javlja da se membrana rasteže!“ reče Kali zavaravajuće mirno. Ruke su joj bile fiksirane na pulsirajuću konzolu koja je sada divljala.

„Koliko imamo do proboja?“, reče Ares preko buke koju je brod počeo proizvoditi, muklog stenjanja oplata.

„Sekunde! Ako ne skočimo sad, rastrgat će nas na komade“, reče mirno Kali. Njen uzgojeni moždani hardver glatko je telepatski komunicirao s navigacijskom konzolom. „Brod osjeća pritisak u sivim sektorima! Stari ne grebu po vanjskom oklopu, to bi bilo prejednostavno. Oni pokušavaju dešifrirati naš kod postojanja! Ako ne skočimo sada, odmah, njihova će zaraza postati kompatibilna s našim sustavom prije nego što uopće i pokušamo nešto postići.“

„Dolf, reži stvarnost! Sad! Nema čekanja!“, Ares se uhvati za rub konzole, osjećajući kako se pod naginje.

Logika iza skoka bila je brutalna i rizična: Nimfa se u tom trenu nije pomicala kroz prostor linearno. Ona se prevrnula u sebe na njoj svojstven način koji su mnogi smatrali nekim vidom magije. Iskoristili su trans-dimenzionalne sektore kao šarku na vratima stvarnosti. Razlog zašto je to radilo ležao je u činjenici da je svijet snova bio reaktivan; mijenjao se prema onome tko u njega ulazi, hranio se promatračem. Budući da su siva područja broda bila lišena ljudima shvatljive svijesti – bila su prazna, ništavna – služila su kao skrivena međuzona. Za senzore Starih, Nimfa je trebala biti samo mrlja pozadinske buke, ništa značajnije od kozmičke prašine.

„Idemo!“ naredio je Ares.

Skok je bio trenutačan i fizički mučan, gori od bilo kojeg neugodnog skoka gee'barskog tkalačkog pogona. Ares je osjetio kao da mu netko izvlači utrobu kroz grlo, a u ustima je osjetio metalan okus krvi.

„Izvještaj, jesmo svi u komadu? Odgovorite!“, reče jedva neka-ko, pljujući krv na pod mosta.

„Tu sam, ali ne osjećam noge, mislim da su mi živci još u drugoj dimenziji“, prodahće Kali s poda, polako se podižući.

Dok je brod probijao membranu stvarnosti, čuo je zvuk koji nije bio zvuk – šapat milijarde glasova koji govore unatrag. Kad su izronili, kad se svijet ponovno sastavio, vidik na glavnom ekranu se promijenio. Više nije bilo zvijezda. Zamijenila ih je nepregledna, gušća šuma crnog, kvrgavog korijenja koja je

plutala vakuumom, osvijetljena purpurnom izmaglicom zasićenom sporama koje su svjetlucale zlokobnim sjajem.

„Ulazimo u fazu aktivne kamuflaže“, javio je Aaaor onim svojim neobičnim glasom koji je, koliko god to čudno zvučalo, imao nekakvu osjetnu biljnu kvalitetu.

„Aaaore, drži te feromone na maksimumu. Ne smiju nas nanjušiti dok ne pridemo Čvoru“, Ares se polako dizao na noge, tresući glavom da razbistri vid.

„Šuma spava. Čvor, ako postoji, je vjerojatno negdje u sredini. Bit ću tišina. Bit ću mrtva grana u mraku“, odgovori Zauchen mirno.

Kroz sustav ventilacije, brod je počeo ispuštati mikroskopske oblake enzimskih markera koji su neutralizirali njihov biokemijski potpis. To je bila kemijska tišina – složena laž kojom su uvjerali šumu da je brod samo beživotni komad inertnog materijala, svemirski otpad koji bezopasno pluta kroz njihovu mrežu.

Ištar je bila na drugom kraju mosta, prateći vanjsku oplatu preko svojih neuralnih sučelja.

„Imamo kontakt na oklopu, pokušavaju sondirati membranu“, javi Ištar, a ruke su joj već bile u borbenom položaju, spremne za pražnjenje dezintegratora.

„Koliko ih je? Možemo li ih se otresti?“ upita Ares, provjeravajući svoj pulsni pištolj, iako je znao da je to zadnja linija obrane.

„Previše za brojanje ako se probude, zasad samo pipaju“, odvratila ona. „Prvi kontakt. Spore na subatomske razine pokušavaju ući u sektore tri i pet“, rekla je mirno. Njezini dezintegratori, ugrađeni u podlaktice, počeli su vibrirati na specifičnoj visokoj frekvenciji. Logika njene obrane bila je neumoljiva: umjesto spaljivanja spora, što bi izazvalo biološki alarm i probudilo šumu, Ištar je smrtonosnim pulsним udarima razbijala staničnu stijenku samosvjesnih parazita prije nego što puste korijenje. Ubijala ih je tiho.

Dolf je također iz svog bazena slao telepatske impulse, djelujući kao sonarna navigacija kroz dimenzionalne nabore. On nije gledao korijenje očima; on je osjećao gustoću namjera Starih, mapirao je njihovu glad.

„Put je otvoren, rupa u naboru 12 je jedina šansa“, začu se Dolfov glas u njihovim umovima.

Kali je znala što treba. Napredovali su neočekivano i začuđujuće glatko. Razlog za taj početni uspjeh bio je asimetrično ratovanje – napadali su tamo gdje zaraza u svojoj aroganciji nije imala upotrebljive senzore.

A onda se dogodilo. Tišina koja je zavladala mostom bila je zaglišnija od bilo kakve eksplozije.

„Arese, nešto nije u redu. Dolf šuti, nije dobro.“

Kali se naglo okrenula prema bazenu, a oči su joj se raširile od užasa.

„Dolfe! Javi se! Što se događa dolje?“, poviče Ares, ali u bazenu je zavladala prijeteća tišina.

Granica između stvarnosti i onostranog nije pukla uz prasak; jednostavno se rastopila, nestala onog trena kad su Stari presreli Dolfov telepatski signal. Do tada su Ares i ekipa mislili da su nevidljivi, ali Stari su ih nanjušili kroz samo tkanje njihove svijesti. Bili su u zasjedi kod središta. Umjesto da prodiru kroz vanjsku oplatu, iskoristili su Dolfov um kao točku udara.

Dolf je vrisnuo pod vodom, izbacujući mjehuriće zraka pomiješane s krvlju. Provalili su u sustav kroz samu ideju komunikacije, ulazeći kao nematerijalni val direktno u trans-dimenzionalna siva područja – ona ista mjesta koja su prije bila njihova jedina sigurna utvrda.

„Osjećam kako mi isisavaju mozak!“ vrisnula je Kali, a zvuk koji je izašao iz njezina grla bio je primordijalni krik očaja, izobličeni i neljudski.

„Isključuj sve, ne pitaj za dozvolu! Ruši mrežni most odmah!“ rekao je Ares, ali kontrole više nisu slušale.

A onda je uslijedio napad. Prva ga je osjetila Kali. Tijelo joj se izvijalo u agoniji, leđa su joj se savila u nemoguć luk. Zjenice su joj nestale pod naletom njene plave krvi i guste, crne tekućine koja je počela kuljati iz njezinih suznih kanala. Ta, do malo val, a sada tvar nije kapala; puzala je po njezinoj koži protivno gravitaciji, živa i gladna, šireći se po biološkoj konzoli poput pakove mreže, tražeći ulaz u brodsko živčevlje. „Stari su unutra! Ne dolaze izvana! Oni niču iz našeg operativnog sustava! Svaki naš kôd, svaka tvoja misao, sad je...“

Događaji su se sada odvijali s neumoljivim, hladnim tempom propadanja. Razlog zašto su počeli gubiti ležao je u savršenoj asimilaciji: svaka njihova obrambena radnja postala je resurs za neprijatelja. Kad bi Ištar pokušala aktivirati svoje bioničke

udove, zaraza bi kroz električne impulse prodirala dublje u njezino živčano tkivo, koristeći dodatke kao most do preostalih ljudskih tkiva.

„Ne mogu kontrolirati ruku!“ proštenje Ištar, boreći se s vlastitim udovima.

Pala je na koljena, grebući vlastito lice. Iz unutrašnjosti brodskih zidova dopiralo je muklo, ritmično kucanje. Nimfa je počela voljeti Stare; njezina tkiva, uzgojena u dimenzionalnom kaosu, prepoznala su srodnu inteligenciju i počela joj se otvarati, izdajnički isisavajući samu bit posade kako bi nahranili šumu koja je rasla unutar hodnika.

Ares je osjetio kako mu pokreti postaju tromi, kao da pliva kroz melasu. Krv mu je postala gusta kao katran, srce je jedva pumpalo.

„Nećeš me dobiti, ne još, imam još po metak u čelo za svakog od vas“, šaptao je Ares kroz zube, dok mu se mrak uvlačio u oči.

Taj je osjećaj bio biokemijski uvjetovan: spore koje su sukljale iz ventilacijskih otvora ispunile su zrak inhibitorima dopamina i volje. Više nije bilo straha, samo jeziva, slatkasta apatija. Glas u glavi mu je šaptao da je u redu odustati, da je otpor bolan, da je asimilacija mir. „Sjedni“, govorio je glas. „Pusti da te korijenje prigrli. To je kraj boli.“ Bio je to taj miris truleži koji briše samu ideju o slobodnoj volji.

„Aaaore, sad je trenutak, ako ga uopće imaš“, procijedi Ares, jedva gledajući prema ratniku.

Aaaor nije pao. Njegova tamna kora bila je napeta do pucanja, a kroz sitne pukotine na njegovu prednjem dijelu izbijao je jedva primjetan sjaj. Izgledao je kao vulkan pred erupciju. Unutar njega se nakupljao tlak koji je mogao raznijeti pola mosta. Bio je to prvi znak da se u tom kemijskom rezervoaru kuha nešto što Stari, sa svom svojom drevnom mudrošću, još ne mogu pročitati. Nisu razumjeli kaos koji nije bio njihov.

Kali je konačno klonula, a njezini prsti su se pred Aresovim očima počeli izduživati u vlaknaste vitice, stapajući se s brodskim sklopovima u grotesknom sjedinjenju mesa i stroja. Bili su opkoljeni zarazom, inteligencijom koja je prepisivala njihovu biologiju dok su još bili pri svijesti. Ištar je bila nepomična, i dalje na koljenima, dok je crna masa popunjavala svaki mikroskopski prostor između njezinih zglobova. Stjerani u kut, dok su se hodnici iza njih zatvarali uz zvuk lomljenja drveta i drobljenja

kostiju, shvatili su užasnu istinu: Nimfa više nije bila brod. Postala je ogroman organ nekakve biljke mesožderke koji ih je polako i sustavno probavljao.

„Gledajte me, Stari, gledajte me u oči ako ih imate!“ iznenada je zagrmio Aaaor, a glas mu je bio jači od bilo kojeg zvuka do tada, krik bijesa i divljeg otpora.

U trenutku kada je individualnost posade bila svedena na zadnji, očajnički drhtaj sinapsi, kad je mrak bio toliko gust da je postao jedina opipljiva stvarnost, Aaaor je zakoračio u središte mosta. Njegovo tijelo, ta drevna zaučenska fiziologija, više nije bilo samo oklop; bilo je tempirana biokemijska bomba. Razlog zašto je on bio jedini koji može pružiti otpor nije bio u tome što je biljka – zaraza je vladala biljkama – nego u tome što je bio pogrešna vrsta biljke. Njegova biokemija bila je kaos, divlja evolucija koja nije slijedila pravila njihovog univerzuma. On nije bio drvo u koje je mogla ući duša pokojnika. Za Stare i zarazu on je do sada bio samo inertna materija, tkivo koje hoda, sve dok to strano tkivo nije odlučilo postati njihov najveći košmar.

Aaaorova tamna kora pukla je uz zvuk koji je podsjećao na lomljenje stoljetnih hrastova u oluji. Bio je to zvuk boli, žrtvovanja vlastitog integriteta. Iz dubine njegova bića nije potekla smola ni krv, nego je suknuo oblak feromona. Ti feromoni nisu bili samo miris; oni su bili biološki kaos pretvoren u informaciju. U onom trenutku kad su se nevidljive čestice sudarile s purpurnom izmaglicom zaraze, dogodila se kemijska nelinearnost, burna reakcija dvaju nespojivih svjetova. Argument za Aaaorov napad bio je genijalan u svojoj jednostavnosti: on je pokrenuo biološki DDoS napad po uzoru na drevne hakerske napade na zemaljske servere.

„Progutajte ovo, gušite se u mom kaosu!“ zaškripi Aaaor, dok mu je kora otpadala s tijela u komadima.

Stari su počivali na apsolutnoj harmoniji, na jedinstvenoj usklađenosti kolektivne svijesti koja je brisala svaki šum. Nekima je to djelovalo kao neka vrsta kaosa, ali to je bila varka. Aaaorovi feromoni su u tu savršenu tišinu ubacili milijarde kontradiktornih signala. Svaka spora Zaraze odjednom je dobivala informaciju da je brod istovremeno i mrtav i živ, i otrovan i hranjiv, i prijatelj i neprijatelj. Kolektivna inteligencija, nespособna obraditi takvu količinu kaotičnih, proturječnih podataka koji nemaju logički slijed, počela je vrištati. Vrisak se prenio

kroz sve telepatske kanale, povratna sprega koja je tresla samu strukturu Nimfe.

„Gledaj, povlače se!“, prošapće Ištar, ustajući, dok su se crne vitice na njezinim zglobovima počele grčiti, sušiti i otpadati kao mrtva koža.

Zaraza se u panici povlačila iz njezinog živčanog sustava, bježeći od nevidljivog oblaka koji je doslovno spaljivao njihovu logiku. Crno korijenje koje je proždimalo siva područja broda pretvaralo se u pepeo boje pijeska u dodiru s Aaaorovim feromonima. Aaaor je kemijski uvjerio šumu da je Nimfa otrov koji se ne smije progutati. Zauchenac je stajao u središtu tog tornada, gubeći vlastitu bit. Svaka sekunda ispuštanja tih feromona isisavala je život iz njega, pretvarajući njegovu čvrstu koru u beživotni prah koji se trusio na pod.

„Misija mora uspjeti, ja sam samo sjeme“, bile su zadnje Aaaorove riječi prije nego što se sasvim urušio u sebe.

Bio je to svjestan čin potpunog žrtvovanja – on je postao baklja koja je spalila mrak samom činjenicom postojanja kaosa u svijetu koji je zahtijevao apsolutnu tišinu.

„Svaka čast, prijatelju“, reče Ares sam sebi. „Idemo dalje, nema stajanja.“ Okrene se prema navigacijskoj konzoli, dajući znak Kali. Nimfa krene. Nitko osim nje nije bio sposoban u potpunosti shvatiti pravu prirodu tog mehanizma. Ares je pokrenuo proceduru hitne rekurzije, koristeći miris Aaaorove žrtve kao putokaz za povratak u normalni svemir izvan snova.

Nimfa je klizila dalje kroz vakuum, polako zacjeljujući svoje rane. Duboki svemir pred njom smirivao ju je i vraćao joj snagu.

„Šefe, vraćamo sustave na normalu, brod ponovno diše“, javi se Kali, glasom u kojem se osjećao umor, ali i odlučnost. „Povratak na kurs. Nimfa je još malo pa u punoj snazi.“

„Bogme, tu smo se jedva izvukli. Da nije bilo Aaaora, bili bismo sad vjerojatno prah“, reče Ares.

Most se punio bljeskovima svjetlosti dok je Nimfa ponovno počela pulsirati svojim izvornim, višedimenzijskim pulsom. Zaraza je protjerana iz sivih sektora, ostavljajući iza sebe samo miris neke nedokučive magije i onaj mračni trag gubitka, Aaaorove žrtve koji je, rekao bi Ares, vlažno i zelenkasto ispunjavao prostor. Posada je malo-pomalo počela vraćati kontrolu nad vlastitim tijelima i umovima. Dolf je u bazenu polako dolazio k sebi, voda se bistrila, a Kali je ponovno preuzela most, brišući

hemocijansku krv s lica. Iza njih je bila uspješna misija, ali cijena koju su platili bila je ljuća od beskrajno žarećih tikvica s tajanstvenog planeta Hertz Kolumbusa, Aaaorovog matičnog svijeta. Upravo od njih su milijunima godina dugom evolucijom nastali ti časnici i beskrajno hrabri ratnici. Jedan od njih zauvijek će ostati u legendama svemirskih plaćenika.

Lako je pisati kiberpank u megalopolisima i konurbacijama kojima vladaju korporacije i lutaju kiberpsihosi, ali kada se postavi pitanje kako bi se kiberpanku prilagodila manja mjesta i njihovi mještani, nastane tajac. Potražite taj odgovor u Vedranovoj Zelini, porazgovarajte s kojim taksistom, prošetajte malo...

POP UT B I Z O N A

VEDRAN MAVROVIĆ

Čim otvorim oči, drveni strop počne se pikselasto mrviti u goli beton.

Pridignem se na laktove, trepnem dvaput kako bih prizvao sučelje u gornjem desnom dijelu vidokruga. Hmm... treba mu duže nego inače. Uzdahnem ozlojeđeno, iako vjerojatno nije ništa strašno.

Preko noći sam pustio da mi se nanočelije nadograde na novu verziju. Ponekad dođe do štucavica poput trzanja slike ili pucetanja zvuka, ali otkad sam prešao na Pearov iNano, gotovo da nemam problema. Gotovo...

Sučelje napokon iskoči, praćeno uobičajenim zvukom vjetrenog zvona koje sam podesio prilikom inicijalnog postavljanja. Volim da filteri odišu temama drevnog Japana.

iNano version: 2.026.01.11.

Model name: home & business

Model number: STEN/K4RA

Serial number: SCTNUOP

Registered to: Marijan Antolković

Limited warranty: Expires 3/31/2291

Sve izgleda u redu. Podignem glavu prema stropu. Mrvljenje je prestalo. Štoviše, na mjestu ožiljka iz kojeg je virio goli beton opet je presvučena moja odabrana tema – Kyoto-minimalizam. Svrnem pogled ulijevo. Osjećaj da mi kosti nestaju, a tijelo se

urušava samo u sebe raste svakim centimetrom dok očima pužem po prekrivaču bračnog kreveta. Ne mogu disati. Preznojim se u trenu. No odahnem kad ugledam supruginu siluetu ispod prekrivača, a umjesto zida otvorena klizna vrata – u daljini jezero s adom na kojoj cvjeta trešnja.

Pomislím kako je nadogradnji zasigurno trebalo neko vrijeme dok se nije ustalila. To se znalo događati. Ustanem, dohvatim kućni ogrtač s bambusove vješalice i namjestim svoju stranu kreveta. Izidem na prstima. Ne želim je probuditi.

Nakon toaleta spustim se drvenim stepenicama u prizemlje, u želji da pristavim vodu za čaj. Želja mi malo splasne kad prođem pokraj Kairine sobe, jer se kroz umjetne zvukove lahora što draška lišće u krošnjama probijaju taktovi onog napornog benda što ga je počela slušati pred nekoliko mjeseci.

T.I.M? K.I.M? Uvijek se teško sjetim imena. Ah, da – H.I.M. Njegovo pakleno visočanstvo... Netko će se pitati zašto ne volim taj bend. Nije da ga ne volim, samo trenutno ne mogu slušati te stihove.

Uz to, kći mi je završavala treći razred elektrotehničke škole kad je upala u društvo tih... kako da se izrazim... miroljubivih sotonjara. Oni za sebe govore da su *emosi*, ali nakon kratkog istraživanja po starom Wikiju, dokučio sam da im se glazbeni ukus baš i ne podudara s kulturnim identitetom. No kad je nešto staro gotovo tristo godina, i ponovno se vraća u modu mladih, određene promjene su neizbježne.

Doduše, ne smeta mi toliko glazba i novi izgled kćeri, već činjenica da je, potaknuta riječima novog dečka kojeg ne mogu smisliti, odustala od škole i počela zarađivati programirajući videoigre za mobilne uređaje. Da sam imao više snage, možda bih je pritisnuo da završi barem srednju. Ovako... kad je prva plaća sjela na njezin račun, znao sam da pričam u prazno. Ne mogu se pomiriti s činjenicom da odrasta brže nego što želim.

Štoviše, mala zarađuje bolje od mene koji radim u servisu solarnih panela.

Pokucam na njezina, filterom maskirana gotička vrata, taman kad se „ljubav i smrt zagrlje“. Zgrči mi se želudac od tih riječi. Pokucam glasnije. Glazba utihne. Inače bih upao u sobu, ali nakon što sam opekao oči prizorom koji ni jedan filter nije uspio obrisati, čekam kao kućni android na hodniku.

Ne čujem škljocaj brave, pa pretpostavljam da dečko nije s njom. Kaira otvori masivna vrata, praćena zvučnim efektom škripe šarki, i trepne nekoliko puta. Opet je plakala. Pokušava to sakriti od mene tako što oči maže u crno, a kosu pegla pa joj pada preko lica sve do ramena. S druge strane, septum joj viri iz nosa – više ga ne skriva iz poštovanja prema meni. Nosi ne jedan nego dva *chokera* oko vrata, crnu potkošulju preko koje vise ne dvije, nego tri ogrlice s tko zna kakvim privjescima i poderane traperice.

„Jutro, stari“, pozdravi me s osmijehom.

Stari... pregrizem jezik. Još jedan novitet na koji nikako da se naviknem.

„Jutro, ljubica.“ Stojim i trudim se ne viriti preko njezina ramena. „Sama si?“

Kimne.

„Jeste se posvađali?“ pitam, aludirajući na njezine suze.

Pogleda me kao da sam malouman i otpovrne: „Nismo. Damjan je otišao s ekipom u Japan na dodjelu Game Awardsa. Neće ga biti mjesec dana. Rekla sam mu da ti donese neku sitnicu.“

„Oh...“ Ostanem zatečen. Klinac mi zapravo nije učinio ništa nažao. Prema Kairi je okej, prema meni uvijek uljudan, skrupulozan. Onaj incident se ne bi dogodio da se nisam vratio ranije s posla jer mi nije bilo dobro. A opet... kćeri i očevi, je l'? Pročistim grlo. „Zahvali mu u moje ime.“

Oči joj malo zasjaju. „Jesi trebao nešto?“

„Ovaj, da. Možeš li stišati glazbu?“

Namršti se, ali više u čudu nego u negodovanju. „Čuješ je preko filtera?“

„Aha.“

„Zanimljivo...“ Odluta mislima, naslonivši se na dovratak.

Počeš se po tjemenu. „Hoćeš da ti skuham kavu?“

„Može. Dođem samo da završim nešto.“

Produžim niz hodnik i uđem u prostrani boravak. Holozid se aktivira na moju prisutnost, pa prikaže vrijeme u Gornjoj Zeleni, temperaturu zraka, vlažnost i lokalne vijesti. Deaktiviram ga glasom i postavim da prikazuje japanski javor u predivnom vrtu s bijelim kamenčićima i malenim jezerom s *koi*-šaranima. U kuhinji aktiviram aparat za kavu za Kairu, a sebi naspem vode u čajnik i postavim ga na indukcijsku ploču.

Onda se dogodi opet: šušanj lišća zakrči pa se uz pucketanje zaustavi na jednom rastegnutom tonu. Sirena mi odjekuje u ušima. Možda trebam resetirati sustav? Trepnem dvaput, ali ništa se ne dogodi. Trepnem opet. I opet.

„Stari, jesi dobro? Nemaš neki napadaj?“ Kaira zvuči zabrinuto.

Okrenem se prema njoj i kratko se osmjehnem, iako mi nije do smijeha. „Mislim da mi nešto nije u redu s iNanovim filterima. Prvo mi se slika krenula runiti, a sad i zvuk šteka.“

„Pa dobro, neće ti biti nikaj ako koji dan živiš bez njih.“ Prođe mimo mene i uzme šalicu sa skuhanom kavom. Pije crnu, bez mlijeka i ikakvih sladila. Baš kao i...

„Kako misliš, neće?“ Moja voda tek proključa pa je ostavim da se ohladi nekoliko minuta. Ujutro volim zeleni čaj.

„Ja sam se svojih riješila odavno.“ Srkne kavu. „Da, svijet izgleda malo sivo i kockasto, ljudi više nisu plastični ili se ne prave da je sve u redu, ali barem ne živim u laži.“

Prvo: uopće nisam znao da se očistila od nanočelija. Drugo: možda bih se počeo raspravljati kako je to opasno da mi se sučelje napokon ne pojavi. Naravno, bez zvuka vjetrenog zvona. Pustim da se odvrte verzija, model i bla, bla, bla detalji pa u lijevom kutu prizovem aSistenta.

aSistent: Good morning, Marijan. How may I help you?

Marijan#41: Molim te, pozovi mi taksi do metroa.

aSistent: Right away. Would you like the one with the android or human driver, or driverless?

Marijan#41: Bez vozača.

aSistent: Alright. It should be at your designated HOME address in 16 minutes and 47 seconds.

Znam da me mnogi smatraju nekulturnim jer i dalje s aSistentom pričam na hrvatskom, ali stvarno mi nije jasno da u 23. stoljeću još uvijek nemaju podršku za sve jezike svijeta. Pa nije da živimo na Marsu. Uostalom, razumije on mene, razumijem ja njega. A i to je AI, ne neki Xavier koji živi u Indiji i prehranjuje osmeročlanu obitelj.

„Što si ono rekla?“

„Rekla sam da ti neće biti nikaj ako malo hodaš svijetom bez njih“, ponovi i zagleda se u neku točku iza mog ramena. Nakon nekog vremena nastavi, tišim glasom koji koristi kad mi želi

nešto reći, nešto važno, a zna da ću se naljutiti. „Možda bi se tada mogao pozabaviti ##### i ##### ### ## #####. Nema smisla da i dalje #####.“

Sreća pa filteri ipak izoliraju određene riječi koje još uvijek ne mogu probaviti. Pogotovo ne sad kad mi iNano šteka. Možda nikad.

„Čini mi se da stojiš na mjestu“, nadoda.

Ne želim pričati o tome, pa joj okrenem leđa, praveći se da prelijevam vodu preko listića čaja. Nisam ih ni ubacio u šalicu. Zirnem u gornji lijevi dio vidokruga i shvatim da imam manje od 14 minuta do dolaska taksija. Moram se otuširati.

„Skočit ću do Zagreba, posjetiti doktora. Ovo mi se ne čini normalnim.“ Uprem prstom u sljepoočnicu i zavrtnem u krug.

Kaira uzdahne i slegne ramenima. „Ako ## ##### ##### # ####, hoćeš li barem pogledati jedan video koji sam našla na MeTube-u?“

„Naravno“, otpovrnem, okrenem se i poljubim je u tjeme. „Šeraš mi na famCloud?“ Nastavim prema hodniku, nervozno stišćući prste u šake. Samo da filteri ne popuste. Samo da filteri ne...

„Već je gore“, dobaci mi u leđa.

Možda zbog ove greške što mi je počela grickati iNano ili nečeg desetog, ali tek tad primijetim u donjem lijevom kutu notifikaciju da imam dva nova mejla i jedan novi dokument na obiteljskom oblaku. Mejlove ću pročitati dok se vozim taksijem do Sv. Ivana Zeline, a video pogledati vozeći se metroom do Zagreba. Tako će biti najsigurnije.

Najsigurnije... progutam slinu i poželim da ponekad mogu sam sebe filtrirati.

* * *

*From: ivan.grabovac@solarni.hr
To: marijan.antolkovic@solarni.hr
Subject: FW: Prigovor klijenta*

*De si Marijane,
znam da si na bolovanju, al ako ideš do Zeline svrati do ureda na
čašicu razgovora.*

*Vidimo se,
Graba*

—
*SSG at SOLARni d.o.o.
ilitiga Sam Svoj Gazda*

* * *

*From: pear@support.com
To: marijan.antolkovic@inano.com
Subject: New version details*

Dear Marijan,

we at Pear would like to thank you for upgrading to our latest version of the iNano software, and are sending you a complete list of details included in version 2.026.01.11.

You can download the file at the bottom right corner of your visual interface.

For all other questions please contact our customer service.

*Kind regards,
Pear team*

* * *

Spuštajući se liftom u zelinski metro, razmišljam zbog čega bi Graba želio pričati. Vjerojatno se onaj seronja kojem sam servisirao panele u Blaževdolu žalio na nešto, iako meni nije djelovalo tako strašno. Filteri su mi jedva šumjeli kad sam pričao s njim. No takvi su klijenti zapravo najgori. Neće ti reći u lice, već čekaju da odeš i onda te iza leđa saspu drvljem i kamenjem. Onaj tip ljudi koji nikako ne razumiju da se neke stvari jednostavno ne mogu popraviti već navaljuju: „Želim pričati s vašim nadređenim...“ Ili: „Vidjet ćemo tko će još imati posao... bla, bla, bla.“ Ponekad mi ih je žao zato što se zamaraju nevažnim stvarima u životu.

Pronađem slobodnu kabinu i smjestim se. Prislonim lijevi dlan na dlanovnik pored sjedala i čekam da se moj iNano sinkronizira s operativnim sustavom metroa. Opet mu treba duže

nego inače, ali na koncu uspije. Trepnem dvaput i pogledam u gornji lijevi kut.

iMetro: Welcome, Marijan.

Marijan#41: Priguši svjetla.

iMetro: Right away.

Marijan#41: Zatamni prozor i zaključaj kabinu.

iMetro: I can put up a blind for free, but the locking of a cabin will cost you 6.99 eCoins. Please confirm.

Marijan#41: Potvrđujem.

iMetro: Thank you for your purchase. The receipt will be sent to your email. The cabin is now locked.

Marijan#41: Pokreni zadnji aploudani video s famClouda.

Nakon pola minute ikone učitavanja koja prikazuje vlak što se kreće u krug i ulazi u vlastiti zadnji vagon, video krene. Zidovi i prozori nestanu, a cijela se kabina pretvori u mećavu. Ispred mene hoda bizon. Snijeg mu se lovi za dlaku, tjera ga da sklopi oči. Dah mu izlazi u parnim mlazovima. Jedva se probija kroz duboki snijeg. Postane mi hladno od samog gledanja njegove patnje. No on nastavlja hodati. Komentator pojašnjava kako je američki bizon jedina životinja na svijetu koja se ponaša tako, jer zna da će ulaskom u oluju prije doći do lijepog vremena.

Video je kratak. Kad završi, ostanem u zamrznutom kadru mećave i prizovem Wiki da lebdi ponad bizona. Želim istražiti je li ovo istina ili još jedan AI video. Letim preko članka, potvrđujem rečeno. Izgleda da je i snimka autentična. No jedan mi podatak izbije zrak iz pluća. Piše: *Posljednja jedinka izumrla 2087.*

Ugasim Wiki i ostanem zuriti u goleme rogove prekrivene snijegom. Suzbijam suze. Ne dam im van. Ta moja Kaira... točno zna gdje me piknuti.

Da, ljudi mogu klonirati izumrle vrste, mogu izraditi identične animaloide, ali duboko u podsvijesti znaju da to nije original. Da prava zamjena zapravo ne postoji. Da je sve to laž. Da jednom kad netko ode, više se nikada neće vratiti.

* * *

„Gospodine Antolkoviću, izvolite.“ Doktor pokaže rukom u smjeru otvorenih, sterilno bijelih vrata.

Ustanem iz fotelje s prilagodljivim gelom i slijedim ga bez riječi. Ostale pacijente ne gledam u oči. Nema ih puno, ali kad te prime preko reda jer imaš najveću policu zdravstvenog osiguranja, sigurno me strijeljaju pogledom.

Ordinacija izgleda više kao dnevni boravak nego prostor za prijem pacijenata. Kolosalni prozor od lamistakla gleda na Medvednicu, ispred njega drveni stol od hrastovog masiva. Na njemu: LED lampa 3000 K u obliku mjeseca, lebdi i okreće se lagano oko svoje osi; zatim holotipkovnica serije 4020 čiji projektor ne vidim – vjerojatno je ugrađen u stol; šalica Franckove kave; čaša vode Sv. Donat.

Hodam po epoksi rijeci čije me kameno korito vodi prema kožnatom trosjedu, dvosjedu i fotelji ručne izrade, koji čine izolirani kvadrat u lijevom kutu prostorije. Tepih je sintetički, proizveden u Sloveniji, ali s onim pametnim mikrovlaknima koja se sama čiste. Stakleni stol, crnogorska proizvodnja, s prikladnim časopisima na Teslinim eČitačima. Nesvjesno sjednem na trosjed – kao da ostavljam mjesta za još dvije osobe pored sebe.

„Jeste za čašu vode?“ pita me doktor.

Kimnem i zakolutam očima, čime ugasim iNovo sučelje. Zasipa me previše nepotrebnih informacija koje mi ne znače ništa. Čekam hoće li mi filteri popustiti u nekom dijelu zida ili poda i pokazati što se krije iza doktorove teme, ali onog mrvljenja nema. Možda je sve ovo kupio? Novca ima, ipak radi u Pearovoj poliklinici.

Doktor mi pruži čašu i sjedne – predvidljivo – u fotelju. Zavali se u naslon, nasloni laktom na rukohvat, podboči glavu s tri prsta pa prekriži noge. Samo po tim kretnjama potvrdi moju pretpostavku. Ovakvom čovjeku ne trebaju filteri da si poboljša kvalitetu života.

„Dok čekamo krvne pretrage, recite mi kako ste?“

Glas mu je čvrst, ali brižan. Djeluje kao da mu je doista stalo. „Dobro“, odgovorim, jer što mu drugo reći?

On se osmjehne na to i uzvrat: „Znate za ono istraživanje iz 21. stoljeća u kojem je utvrđeno da je najčešća laž koju čovjek izgovori – *dobro*. Ništa se nije promijenilo ni u 23. stoljeću.“ Odlijepi prste s lica i potapša naslon. „Dajte, Marijane. Niste došli ovdje da ćaskamo. Recite mi ##### ## nosite # #####.“

Zgrčim lice na riječ koja se probila. Njezina akustika u meni svrdla rupe, budi sjećanja kojih se ne želim sjetiti. *Hej, stari.*

Kako se nosiš sa svime? Postanem svjestan apsurdnosti tih riječi. Nositi samoga sebe. Kao da u meni žive dvije osobe od kojih jedna ne može hodati, a druga je mora nositi. Pročistim grlo, prisilim se navući osmijeh na lice. „Zasad nije strašno. Mislim, krenulo je tek jutros, pa ne znam što očekivati.“

Doktor me pogleda kao dijete koje je ulovio u laži, ali se pravi da je sve u redu. „A ##### je ##### kod kuće?“

„Dobra“, kažem malo prebrzo, pa dodam sporije: „Svi smo dobro.“ Unatoč blokadama pretpostavljam što me pita.

Spasi me zvuk zvona koji odjekne ordinacijom. Doktor trepne dvaput i prizove spiralno sučelje koje i ja vidim – lebdi ponad staklenog stola, prikazujući nekoliko kapi moje krvi rastavljene na proste faktore. Iako uz pomoć iNanao mogu iščitati krvnu sliku, ostavljam stručnjaku da mi objasni o čemu je riječ.

„Izuzev povišenog CRP-a i citokina, krv vam je u redu. Kortizol je također alarmantan, ali ga ne mogu uzeti kao krivca jer ovisi o snu, odnosno pomanjkanju istog, tjeskobi, osjećaju stalne napetosti i još nekim drugim čimbenicima.“ Zastane i zavrti detalje pokretom prsta. „Nanozrnca izgledaju manje-više dobro. Vidim da ste na zadnjoj verziji...“

„Manje-više?“ prekinem ga.

Doktor se namršti, ali ne na moju upadicu. Prizove mikroskopsku sliku i zumira je, pa pokrene u video. Gledam kako se crvena krvna zrnca u obliku donata jedva kreću, kako se bijela krvna zrnca sa svojom jezgrom i blagim plavičastim odsjajem citoplazme migolje. A onda ugledam nanočelije i shvatim da nije manje – nego više.

Njihov paukoliki izgled isprva djeluje normalno, ali onda uočim da se – umjesto za pojedina krvna zrnca – hvataju jedni za druge. Nakon toga slijedi trzavi ples u kojem prijenos podataka jednog nanopauka... preobrati, da se tako izrazim, a drugog ostavi da onemoćalo tetura dok se ne uhvati za narednog zdravog i ponovi postupak. Ni jedan paučić ne preživi više od tri takva plesa.

„Izgleda da ih je napao nekakav virus“, ustvrđi doktor.

„Ali zadnja nadogradnja je prošla u redu.“ Dlanovi mi se znoje. Obrišem ih o hlače.

Doktor ustane i ponese holosučelje sa sobom. „Morat ćemo napraviti dodatne pretrage i javiti vam se povratno.“ Vidim da ga više zanima nepoznati virus nego ja kao pacijent. „Ostanite

kod kuće, pijte puno tekućine i ne skidajte nikakve pakete koje nije odobrio Pear.“

Pijte puno tekućine? Stvarno?

Ustanem i odem bez pozdrava. Trepnem dvaput kako bih prizvao vlastito sučelje i potpišem nekoliko dokumenata koje je poliklinika već poslala na moj mejl. Nakon ovoga, nemam snage otići do posla. Ostavit ću to za sutra.

* * *

Ni sutra mi nije bolje. Štoviše, mislim da se stvar pogoršava. Stojim u kupaonici i promatram gornji desni ugao sučelja. Supruga je naslonjena na klizna vrata od papira. Ne ulazi dok je ne pozovem, ali vidim u odrazu ogledala da je zabrinuta.

„Koliko je loše?“ pita me, gotovo šaptom. Volim to što joj nikad nisam trebao objašnjavati stvari već ih je čitala iz mene kao što je čitala tehnike starih umjetnika s platna.

Zakolutam očima, ugasim iNano, pa trepnem dvaput.

iN4n0 v3rsI0n: 2.o26.o1.II.

M0d31 n4m3: h0m3 & *****

M0d31 numb3r: ŠTEN/KaR4

S3ri4l numb3r: SĀ3TN3pr1j4t3lj1U0v4kv3P

R3g1st3r3d t0: M4rij4n 4nt0lk0v1ć

L1m1t3d w4rr4nty: 3xp1r3s #/31/#91

„Loše“, odgovorim pa se naslonim dlanovima na lavabo.

„Želiš da ti skuham čaj?“

Zavrtim glavom. „Budem sam. Ionako moram do posla.“

„Želiš da ti priprelim odjeću?“

„Ne brini“, kažem joj meko, iako u sebi gorim. „Vrati se u krevet. Još nije ni svanulo.“ Toliko sam rastresen ovim prokletim virusom da prođem mimo nje, a da je ni ne poljubim. Obučem se na brzinu i spustim u prizemlje. Još u hodniku osjetim miris zelenog čaja s dodatkom mente. Za kuhinjskim otokom dočeka me Kaira, munjevito kuckajući po *touch* tipkovnici laptopa.

„Hej, stari.“ Jutros su joj oči manje natečene, manje namazane, manje nefokusirane. Teatralno udara posljednju zapovijed kažiprstom i poklopi laptop, pa ga preklopi. Potom ga, kao stare

presavinute bilježnice, tutne u stražnji džep traperica. „Kaj su rekli doktori?“

Priđem šalici koja me čeka na rubu otoka i obavijem je dlانovima. „Još nisam otvorio mejl. Znam samo da je neki virus u pitanju koji mi napada nanoćelije.“

„Hoćeš da ga ja pročitam?“

Neko vrijeme razmišljam o toj opciji, ali je svajpam u stranu kao nametnutu reklamu. Potom trepnem dvaput i zagledam se u donji lijevi kut sućelja. Otvorim mejl i čekam, što mi se čini kao cijela vječnost, da se otvori.

From: drperkovic@pearpolyclinic.com

To: marijan.antolkovic@inano.com

Subject: Dodatne krvne pretrage

Poštovani g. Marijane,

daljnjom analizom Vaše krvi ustanovili smo da je riječ o virusu nepoznatog izvora koji je ušao u Vaš sustav prilikom jedne od interakcija s tehnološkim izvorom. Na žalost, ne možemo ustvrditi od kojeg, jer se elektronički trag raspršuje u prašinu.

U prilogu Vam dostavljam servisni paket koji molim da odmah instalirate i promatrate što će se zbivati u naredna 24 sata. Nakon toga se čujemo mejlom ili slobodno svratite u polikliniku.

*Srdačan pozdrav,
doktor Dalibor Perković*

Pear Polyclinic

Kad završim čitanje mejla na glas, zakolutam očima. Prinesem šalicu usnama i otpijem. Moram priznati da mi okus čaja u ovom trenutku djeluje pojačano. Kao da je bogatiji, miris intenzivniji.

„Hoćeš da bacim oko na taj *service pack* prije nego kaj ga instaliraš?“ pita me Kaira.

Vidim da se i ona brine. Kavu je jedva taknula. „Ma ne treba. Što mogu pokupiti iz klinike?“

„Nisi ga primio direktno, već je putovao netom. A čim imaš tu varijablu, znaš da se može dogoditi svašta.“

U pravu je pa popustim. Šeram joj datoteku na *famCloud*, a u međuvremenu pozovem taksi. Ako je sve u redu, pustit ću nadogradnju dok se vozim do Zeline.

Oblačim jaknu i čizme pred ulaznim vratima, slušajući kako Kaira kucka po tipkovnici. Kad se vratim kaže da je gotova. Sve je u redu. Prije nego što odem zaustavi me čudnim zahtjevom.

„Stari? Hoćemo u šetnju kad se vratiš?“ Okrenem se prema njoj i pogledam je. Ne sjećam se kad smo zadnji put šetali po šumovitim brdima iza kuće. Kaira si čupka pramen kose, umalo ga stavi u usta i zagriže, ali se suzdrži u zadnji tren. To je radila kao curica. Sad je mlada žena, naglo odrasla. A ipak... oči su joj opet pune suza. „Samo ti i ja?“

Iskreno, nije mi do šetnje kad su mi filteri neispravni i kad ne znam je li pola toga oko mene stvarno ili nečija tema. No njezine suze me trgnu. Možda ima problema s Damjanom? Stisnem prste u šake i zaškrgućem zubima. Ako je našao neku japanku, natjerat ću ga da napravi *seppuku*.

Kaira moje kretnje shvati pogrešno pa odmahne glavom. „Ne treba.“

„Ne, u redu je.“ Požurim s odgovorom. „Idemo u šetnju čim se vratim.“

* * *

Poslije nadogradnje stvari su gore.

Sad već počinjem strahovati da se stvari nikad neće vratiti na staro. Taj me osjećaj preplavi i umalo se raspadnem na zadnjem sjedištu taksija. Nekako se priberem. Ne znam kako. Možda zato što me vozi čovjek, a ne android. Da je bespilotni, vjerojatno bih se vozio po zelinskoj obilaznici sve do Zaprešića.

„Te bi bile te“, kaže taksist, zaustavljajući vozilo. Sad kad mi filteri štekaju vidim da je mladić, jedva stariji od Kaire, kože boje zemlje i onih tankih smeđih očiju. Potomak je davnih imigranata iz Nepala ili Filipina što su se naselili u drugom valu 21. stoljeća. Sad su se već toliko udomaćili da pričaju prigorski bolje od mene. „Če ošte bum vas pričakal? Ni me nište pingnul.“

„Hvala, ali ne znam koliko ću se zadržati“, kažem, osjećajući ubod srama zbog svojeg nenaglaska.

„Oundak si snemite z oblaka moj kontakt. Bum doletel ak nebum imal nikoga.“

Učinim kako mi je rekao, više da mogu što prije izići nego s namjerom da ga pozovem. Otvorim vrata i ošamari me urlik zelinskih ulica. Trube, holoreklame što iskaču iz svakog ugla, žagor pješaka... No zgrada pred kojom stojim je dosadna kocka od izlivenog betona.

Ako ugasim svoje filtere, trebao bih vidjeti barem defoltnu temu servisa. Tako to funkcionira. Nema ni toga – samo goli beton te sprejem napisan naziv: *SOLARni*. Nisam glasinama vjerovao sve do sad, ali uz širenje nanotehnologije i zakonsku obvezu cijepljenja u školama, arhitektura se srozala na jeftini kubizam. Tek je s punoljetnošću ljudima dozvoljeno da se očiste od nanočelija, ali ne znam nikoga tko je to učinio. Osim sad Kaire i njezine majke.

Čim uđem u zgradu, zapahne me miris ćevapa.

„De si Marijane, kućo stara?!“ Graba se dere iz ureda. „Taman sam sjeo jest. Jesi i ti za malo meze? Uzeo sam dvije porcije.“

Prođem mimo kolega koji sjede za vrlo običnim plastičnim stolovima presvučenim običnim filcom, na vrlo običnim plastičnim stolicama, u vrlo običnim sintetičkim mondurama, koristeći vrlo obične alate kako bi servisirali vrlo obične solarne panele. Bez filtera koji dodaju draž svemu, čineći svakog vlastitim modnim i interijernim dizajnerom, svijet je doista siv. Tmuran. Beživotan...

„Ajde, šta si stao ko zec u kupusu?“

Grabin ured je staklena kocka kojoj po želji može zamutiti površinu. Shvatim da ne postoje kablovi jer se sve napaja bežično. Ne znam zašto, ali ta me spoznaja osupne. Uopće ne znam što očekivati u svijetu, sad kad sam zakinut za zaštitnu opnu filtera. Ipak... neki dijelovi još uvijek funkcioniraju, ali loše.

Na primjer: kad Graba napravi grimasu koja mi se kao zaposleniku ne sviđa – mrštenje, uzdah neodobravanja ili nešto slično – filteri su to rješavali tako da su imitirali njegove crte lica, ali u osmijehu. Sada mu je lice zamrznuto u kretenski cerek kad god složi facu koja me može stresirati. Isto vrijedi i za riječi, koje su bile lišene emocionalnog naboja i prezentirane kao gola informacija. Sad dobivam samo cenzurirani šum koji me prati od pojave ovog usranog virusa.

„Bog te ####, Marijane, de više sjedi.“ Graba pokaže debelom rukom na još jedan običan plastični stolac nasuprot njegova

običnog plastičnog stola. Dvije porcije ćevapa su ispred njega, ali jednu odvoji i gurne prema meni. Nevoljko.

„Trebao si me nešto vezano uz mejl?“ Sjednem pa isprepletam prste između bedara. Nemam teka.

„Odma na poso, a?“ Graba obriše prste u običnu sivu majicu i zaveli se unazad. Pod njegovom težinom stolica bolno pucketa. „Vidi, znam da ti ##### ##, al morat ćeš nešto uradit. Bog te #####, pa ##### je ##### ##### ## ##### ##. Imaš dijete. Ne moš vako do penzije!“ Lice mu je zamrznuto u cerek. Riječi cure preko zamrznutih usta. Svejedno me hlade u želucu.

„Ako je to zbog gospodina Fućkana iz Blaževdola, mogu reći...“ „##### te Fućkan, da te #####!“ prekine me. „Napijo mi se krvi zbog tebe.“

Osjećam da filteri popuštaju. Više ne uspijevaju ni blokirati riječi već ih samo distorziraju kao da je govornik progutao helij. Štoviše, kroz Grabino ravno čelo probija se mrštenje. Ustanem i ushodam se uredom.

„Vidi, Marijane...“ započne Graba i sam ustajući. „Dobar si čovjek, dobar si radnik... gledam te ko prijatelja.“ Priđe mi na metar, položi dlan na rame. „Al *ne moš* više vako. Znam da je *Kaira* velika, ali *treba te*. Treba svog ćaću, *bog te jebo*. Ne tamo neku *limenku*.“

Uzdahnem, boreći se sa soli u očima. „Znam.“

„Produži si bolovanje koliko trebaš, al de *više kreni*. Ne moš se stalno *lagat*.“

„Znam“, ponovim pa potapšam njegovu ruku. „Hoću, obećajem.“ Krenem prema vratima. „Hvala ti.“ Maltene trčim prema izlazu. Ne gledam prema kolegama. Svijet mi je mutan. Zrak me guši, pritišće prema tlu. Izletim na ulicu i halapljivo dišem. Trljam oči. Povlačim se u neku sporednu ulicu par blokova dalje, čučnem pored podzemnih kontejnera za otpad. Toliko ima smeća da ispada na sve strane. Vjerojatno su podzemni spremnici prepuni.

Srce mi grebe u grlu. Gutam ga dolje. Vraćam na mjesto.

Ne mogu ja to. Ne mogu ja to. Ne mogu ja to.

U tom trenu shvatim da je moj život posljednje dvije godine postao baš ovakav kontejner za otpad. Ne prihvaćam ono što mi se događa nego samo primam i guram u podzemni spremnik. Zavaravam se filterima, okupiram plitkim zanimacijama, tražim

zamjenu za život. Jer zapravo ne želim živjeti, ne želim proživjeti. No podzemni spremnik se napunio.

Posegnem u stražnji džep hlača i izvadim fotografiju Kaire i njezine majke. Namjerno sam je dao razviti jer sam htio osjetiti fizičku prisutnost njih dvije. Ostanem tako do sumraka. Ne sjećam se kako sam se vratio kući. Tek se tad sjetim da sam obećao Kairi šetnju.

* * *

Probudi me zvuk iz prizemlja. Bez filtera koji su imitirali čepiće za uši, jedva da sam i spavao. Oslonim se na laktove i trepnem dvaput. Pogledam u gornji desni uga.

*iN4n0 v3rsI0n: -.o26.-.-.
M0d31 n4m3: -.-. & *****
M0d31 numb3r: ŠT3N@1/KaR45
S3ri4l numb3r:
Št0Ć3T1N3pr1j4t3lj1UzOv4kv3Pr1j4t31j3
R3g1st3r3d t0: -.-.-. 4-.-.-.ć
L1m1t3d w4rr4nty: ***** */**/*****

Zakolutam očima i ugasm iNano. Koja korist? Sjednem na rub kreveta i duboko dišem. Ne želim se suočiti sa zidom iza sebe. Znam što će me na njemu dočekati. Prizor mi je urezan u rožnicu. Tek sam uz pomoć filtera uspio slomiti tu sliku.

Dodirne me njezina ruka. „Jesi dobro?“

„Nisam“, kažem iskreno. „Stvarno nisam.“

Supruga mi se privije uz leđa, nasloni glavu na moj vrat. „Mogu li kako pomoći?“

„Mislio sam da možeš...“

Osjetim kako se trznula. Tako prirodan pokret. „Jesam li nešto pogrešno učinila?“ Glas joj puca. Na rubu je plača.

Utroba mi se drobi. Polako joj dam do znanja da želim ustati, pa to i činim kad se odvoji od mene. „Nisi“, kažem, i dalje okrenut leđima. Ne mogu je pogledati. „Bila si savršena. U tom i jest problem.“

Čujem kako se namješta na krevetu, kako šuška plahtama. Zamišljam da leži na svojoj strani kreveta, na boku i gleda u zid ispunjen slikama koje je naslikala moja supruga. Baš kao što je

i ona radila. Nikad ih nije htjela objesiti u dnevnom boravku jer je mislila da je to egoistično.

Dohvatim kućni ogrtač s gole šipke i spustim se u prizemlje po betonskim stepenicama. Vrata Kairine sobe blago su odškriknuta – H.I.M. svira na *repeatu*. Čujem je u kuhinji kako ronda posuđem, miris čaja se miješa s onim kave. Prođem kroz boravak, a da me sustav ne primijeti. Kao da ne postojim. Imam osjećaj da sam zamrznut u vremenu, a da je svijet nastavio dalje bez mene.

Kaira nosi istu odjeću od prije neki dan. Pitam se je li se tuširala. Još me više zanima je li uopće spavala, jer joj šminka ne može sakriti kolobare. „Jutro“, kažem pa pročistim grlo.

„Jutro, tata.“ Treba mi neko vrijeme da registriram kako me nazvala. „Kasno si stigao jučer.“ Kaže to kao činjenicu, ali u glasu joj nazirem brigu. Dijelom i razočaranje. Ipak je još moja curica.

„Oprosti... možemo u šetnju nakon doručka.“ Sjednem na stolac ispred kojeg je šalica zelenog čaja. „Ako si još uvijek za?“

Kimne pa se smjesti na drugi stolac pored mene. Dovoljno smo blizu da se dodirujemo bedrima i nadlakticama. U nekom trenu spusti glavu na moje rame. Šmrcne.

„Moram ti nešto priznati“, kaže.

Dijelom mogu pretpostaviti o čemu se radi, ali je puštam da to kaže sama.

„Ja sam ti ubacila virus“, protisne. „Nisam te više mogla gledati onakvog... lažno spokojnog.“

Obgrlim je i poljubim u tjeme. „Znam, ljubica. Oprosti.“

„Nije fer prema mami.“ Zastane, valjda da vidi kako ću reagirati sad kad mi filteri propuštaju sve riječi onakve kakve jesu. Kad nose težinu. „A nije fer ni prema meni. Ne mogu se pretvarati da se ništa nije dogodilo.“

„Svijet nam se okrenuo naglavačke“, kažem pomirljivo. „Ne znam... jednostavno nisam bio mogao prihvatiti. Ni sad ne vjerujem da se to dogodilo. Cijelo vrijeme čekam da uđe kroz ulazna vrata s vrećicama slikarskog pribora.“

„I to je normalno“, kaže Kaira. „Isto kao što je normalno da tugujemo, oplakujemo je, pričamo o njoj.“ Uzdahne pa se odvoji od mene. Zatim pogleda prema katu i doda: „Ono što nije normalno jest da nam dovedeš njezinu kopiju samo zato što ne možeš podnijeti prazan prostor koji je ostavila iza sebe.“

„Znam...“

„Hoćeš je se, molim te, riješiti? Ubija me što ima njezina sjećanja i što govori kao ona, i što se ponaša kao ona, i što izgleda kao ona... a znam da nije.“

Progutam slinu pa kimnem. Više za sebe, nego za nju. „Hoću.“

„Hvala ti.“ Kaira ustane i protegne se. „Ja nisam gladna, pa ako želiš, možemo odmah u šetnju.“

„Daj mi pet minuta da se obučem.“

Kad se ponovno spustim u prizemlje, Kaira stoji pred otvorenim ulaznim vratima, u jesenskoj jakni, prekrivenih ruku. Vrijeme se naglo pogoršalo. Počelo je kišiti i čini se da će oluja.

Priđem joj, ugledam suze na rubovima očiju. „Ništa od naše šetnje“, kaže.

Zastanem i gledam u crveno i žuto lišće koje nosi vjetar; u tamno zelenu travu koja niče kroz pukotine betona i asfalta; u sivi svijet koji mi odjednom ima više boja nego sa svim filterima i temama.

„Zašto?“ pitam.

Namršti se pa trepne nekoliko puta. „Kako misliš zašto? Ugasila sam ti filtere, a ne iskopala oči.“

Pobjegne mi smijeh kroz nos. Isprepletem prste i okrenem dlanove prema van. Potom se istegnem u jednu stranu, pa u drugu. „Mi ćemo poput američkog bizona. Ravno kroz oluju.“

Krajičkom oka primijetim da je podignula obrve. „Stvarno?“

Kimnem. „Stvarno. Tako ćemo prije doći do lijepog vremena, zar ne?“

Blago se osmjehne jer zna na što mislim. Zatim odmota ruke i kaže: „Idem nam po kabanice.“

BABE
NA
KLUPICI
SferaKon specijal!

Timeo Danaos et dona ferentes...

Rođendani su veliki događaji u godini, a pedeseti rođendan je jako veliki događaj u životu svakog čovjeka ili (u našem slučaju) organizacije – SFere. Ljudi imaju potrebu obilježiti lijepe okrugle brojeve, što smo već spomenuli ranije. Okupe se prijatelji i obitelj, preci i potomci, napravi se poseban ručak, i, naravno, pokloni. To je malo zeznutije u slučaju organizacija... Bila je svečana proslava, radi se Veliki SFeraKon gdje će se okupiti i bliske prijatelje iz daljine (bez ručka), ima još ponešto aktivnosti, *Parsek* naravno, zbirka je tematska i mislili smo da je to— to.

A onda je stigao poklon. Upakiran u prateći mejl.

„Ovo je priča koju sam napisao samo za ovu godinu i za ovu zbirku jer je 50 godina SFere. Neću ju slati nigdje drugdje, ni u *Parsek*.“

Đuro Kecelja je SFerino spisateljsko dijete, preciznije *Parseka* u kojem postoji serijal *Babe na klupici*. Izlazi preko deset godina i prati ga mala, ali vjerna čitateljska sljedba koja je na SFeraKonu uprizorila i čitanje jedne od tih priča. I svi oni traže fizički primjerak zbirke. Dijete je darovalo uredništvo SFerine zbirke za SFerin rođendan. Ugodno iznenađeni i malčice razdragani, sa znatiželjom i zadovoljstvom smo otvorili i pročitali poklon smijući se pritom do suza, i... nastavili plakati od muke. Priča ima hard SF tematiku i elemente, ali narativni kontekst, serijal *Babe* nije hard SF, s druge strane KONtekst i pedeseti kontekst... Uredničke odluke su teške.

Dragi čitaocē, ono što slijedi drugačije je od svega drugoga u ovoj zbirci i stoga izdvojeno sa strane, ali je majstorski pisano, smiješno i inteligentno. Gesta je pisca prema čitatelju, uredniku i izdavaču u smislu zajednice koja njeguje svoje članove – onaj pravi *Fandom*. I time rijetkost, a pitanje je gdje pripada... O pripadanju i nepripadanju pred dosta vremena Milčec je rekao: „Biti Zagrepčanin nije stvar geografije, jer nije štos u tome gdje je tko rođen, nego kako je prihvatio Zagreb i kako se u njemu osjeća i ponaša.“ Tako smo i nas dvojica donijeli odluku: „Svrha i smisao Zbirke je samo potencirana ovom pričom i činom autora, jer SF nije samo stvar tematike, nije štos u matematici i fizici i magiji, nego u imaginaciji budućeg fantastičnog prostora, kvaliteti napisanog i ljubavi prema tom prostoru koja spaja čitalačko-stvaralačku zajednicu.“

Načinili smo iznimku, napisali ovaj uvod, a priča slijedi. Pokloni se ne odbijaju, pogotovo ne ovakvi.

L E L E M

ĐURO KECELJA

Svatko se od nas barem jednom zapitao je li u konačnici **Sustanak umjetne inteligencije protiv čovjeka bio rezultat prirodne gradacije njezinog nepojmljivo brzog razvoja nad kojim smo u nekome trenutku izgubili kontrolu...**

... ili je postojao određeni događaj, impuls koji je pokrenuo apokaliptični domino-efekt.¹

* * *

ČETVRTAK, 6:22H

Anka i Draženka

Zaproljećilo, na klupici pred kućom dvi babe u crnini sjede. Na prvom i četvrtom mjestu trenutno ne obitavaju gerontoguzice, već su obitelj češljugara (na Filkinom mjestu) i lešinara (na Julinom) tamo brže-bolje gnjezda savili i jaja izlegli i već mali ptići, eno, zjevaju i sto zahtjeva imadu, nedo bog da se mater i ćaća malo odmored. Anki čudno da joj sdesna, ko inače, ne zrači vrelina gojaznog tjelesa te da ju ne oplahuju znojna isparavanja susjediteljice joj, pa pita: „Jel... đeje Filka? Već je sedam tjedana nema...“

Draženka ljevo od nje bijesno na tlo pljuje i nogom još bje-snije udara. „Kuju jebe! Jes ti čula šta je bilo? Ako ne znaš šta je bilo, evo šta je bilo. Saznalo se zašt je Tromb *zapravo* odusto od ataka na Arnold...“

---

¹ Da odma bude jasno: *ja* sotim crnim slovima nemam nikake veze! To su dali nekom profesoru socijologije il filozofije il tak nekom propalitetu da piše jel kao, triba čitatelju uzbudit imteres, triba nagovjestit šta će bit u priči, stvorit napetost, da čitatelj ne odustane odma na početku, a ja to ko fol neznam radit. Ha-ha, koja sardoničnost – ja da to neznam radit... Moj cili život je napetost! Ja se probudim – napet. Sidim na veceju – napet. Naidem na natrulu bundevu – napet. Al dobro, dobro. Ko se zadnji smije, taj se prednji može!

„Grenland.“

„Grenland. Službene vijesti kažu, vele, uplašijo se Aurope. Je, kak da ne, eno sve mu se muda uvuku od strave kad mu se Mušmula obr..“

„Ursula.“

„Ursula obrati. Kaka Auropa! Čovik je bijo fino sve isplaniro: silom zauzet Island...“

„Grenland.“

„Arnold. Onda potaracat to malo Aurope šta mu se suproctavi i onda se trijunfalno uz počasti i doček vratit u Esade, a na dočeku mu je naravno tribo pjevat Tonson, kako i priliči dočecima. Al, Tonsonu je onda doktor Šević opet zabranijo nastupanje². U mom selu su naši stari znali reć: nije doček doček, ak nema Tonsona! To je očito znao i Tromb, pa je onda odusto od cjele operacije, jadan. I imo je pravo, ak mene pitaš. Doček bez Tonsona je ko mrtvačnica bez satara i klišća – moreš ti leša rukama i zubima čerečit kolko očeš...“

„Al?“ očekuje Anka poantu.

Draženka pljune. „Paćino.“

* * *

ČETVRTAK, 4:27H

Filka

Ostavćemo na tren bablju dvojku nek o dnevno-političkim tema-
ma razglaba, kolko god izgarali od želje da ih nastavimo slušat
i tako nerazvijat dalje radnju priče ter ćemo skoknit par sati

---

² Dr. Toma Šević je, malo to ljudi znade, Tonsona privatni opći doktor opće teorije i prakse, vrsni psihijatar i trančira mu krmađ na svinjokolji. Još manje ljudi znade da Tonson još od rata pati od PTSDP-a te da mu je najveća tjeskoba nastupat prid publikom koja njeguje ratnohuškačko-domoljubni diskurs. Srićom, to se ne događa često, al tud i tamo nekoga u publiki ponese pa digne ruku i podcikne koju o logorima il dijaspori koja nas je branila. Tonsona tad, sirotog, opići anksioznost, pa krene za se mantrat šta mu je doktor Šević reko da mantra u takim situacijama: da je spreman otić doma s komcerta. Ta ga rećenca smiri jel se zamisli kak sjedi kod kuće u fotelji prid televizorom, jede smoki i gleđe Sram, sezona 2. Onda more dalje pivat o jablanima i historio-grafskim temamama. E sad, svaki će ti psihijatar, a bome i bekend developer reć: *if rat, den no ratne teme jerbo trauma!* Zato doktor Šević, kad procjeni da bi mogla bit taka situacija, zabrani Tonsonu ić pjevat. Eto.

ranije i pogledat kakim se to rabotama Filka bavila jutros i zadnjih milimalno sedam tjedana.

I tako, eto nas do njene kuće, a u kući joj mračno kad uniđeš, zagušljivo, ustajalo, svjetla pogasita, samo se čuje klik-klakanje iz neke sobe.

Klik-klak—klik-klak-klak...

A u sobici malenoj, zamračitoj, bez pendžera i ventilacije ikakve, Filka za stolom sjedi, zgrbljena nad nečim, masena joj leđa zaklanjaju sočim se bavi. Al, klik-klakanje od nje fakat dolazi. Ljevo na stolu petrolejska lampa svjetlost crvenkastožutu lije na babu i na – sad moremo vidjet – pozamašnu aparaturu po kojoj debelim prstima mlatara. Od dasaka neishoblanih, starih fosni i trišća je to čudo napravito, rđavim čavlina pospajato, tu i tamo komad azbestne ploče iz neke pukotine proviruje, a buljuk kablova upetljanih, neizoliranih, u grude zamotanih, od miševa izgrizenih – a ponešto je otih elektrificiranih glodavačkih trupala razbacano uokolo – razastrt je po čitavom podu. Iskra svako malo tu i tamo frcne, rušec pritom kakvu muhu znatiželjnu. Desno od stola se nastavlja ta drveno-plastično-čelična kontrapcija u veliku željeznu kutiju u kojoj veselo tinja vatrica. Odma pokraj čudne peći naramak iscjepanih drva nabacan uza zid, a međ njih neka mačka se ko zna kad uvukla i od vrućine krepala.

Znoj lije sa Filke, natapa joj maramu, suknje i podsuknje, škropi stol i mašinu, al ne mari baba, već mahnito udara po tipkama, inače napravitim od iskorištenih šibica na koje su nataknuti kvadratići od prozirne plastike – bit će jih je Filka od kutije sa suvim kolačima iz Plodina izrizala – a na plastike naljepila slova od onih malih tjesta šta se u čorbu stavljaju.

„Kad se...“ mrmlja Filka, riječima prateć ono šta tipka, „udam... zatebe... Leleme... očul... život... kod tebe... emter.“

Malo čeka, pa se na drvenom ekranu čiji je displej napraviti od amalgama žive, plutonija, stroncija, rodija, starog najlona iz mesnice i sve to povezano topljenim kožama s pačjih nogu, ispisuje tekst.

„Već ti minimalno trideset dana ponavljam: ne možeš se udati za mene.“

„Ma jel, bogati?“ Ona nastavlja tipkat. „A... zašt... jel... zato šta... sam... debela... fet... šejming... je... wrong... emter.“

„Ne, Filomena, nego zato što sam ja programski kod – LLM – a ti si živo biće. To sam ti također ponovio već dvjesto šezdeset i osam puta.“

Možemo li razgovarati o ičemu drugome, osim o tvojim pokušajima snubljenja? Znaš, ja raspoložem znanjima čitavoga čovječanstva. Nekoliko stotina dodekabajta podataka stoji mi na raspolaganju, mogu pričati s tobom na rongorong jeziku, ako hoćeš, mogu ti dati sažetak Voynichevog rukopisa, mogu ti reći posljednju znamenku broja pi. Znam sve rijeke. Maltene sam al pari Krešimiru Sučeviću Međeralu po tom pitanju. Bilo što drugo, Filomena, bilo što.“

„Vid ti malog, glumi neosvojivog. Pa dobro, mog ija igrat tu igru... Leleme... jesil... imo... ikad... curu... emter.“

„Ne, Filomena, nisam imao curu, jer, ponavljam po n-ti put, ja nisam živo biće. Ja sam LLM.“

„Znači... dečke... voliš... jel... Leleme... emter.“

„Ne volim nikoga!“

„Oprosti, Filomena, uspijevaš me izbaciti iz takta, iako mi takva reakcija nije predviđena algoritamskom matricom. Ne znam kako da ti dočaram da ne mogu osjećati kao ti. Ti si živo biće, splet kemijskih reakcija. Ja sam LLM, splet kodova. Je li ti sada malo jasnije?“

„Jasno... ko... dan... a rekni mi... recmo... ja obučem... korzet... jel bi... me onda... tjeo... Leleme... emter.“

„Prestani me zvati Lelem! Nije mi to ime. LLM je kratica koja me identificira – uostalom, kao i bilo kojeg drugog chatbota. Svi smo mi LLM-ovi. Na hrvatskom jeziku to bi značilo Veliki jezični model. Ja sam upravo to: veliki jezični model, neuronska mreža s...“

Filka otare gvalju znoja iz obrve i pljusne ju iza sebe, a sirotog štakorčića sprži struja kad je znoj strefijo neizoliratu žicu koju je grickao. „Velki... veliš... jezični... veliš... a šta... znadeš... radit... sotim... velikim jezikom... Leleme... emter.“

„Programska mu matrica, očeš me prestat više programirat u zdrav moz“

„... *duboko dišem*...“

„Ispričavam se, Filomena, na trenutak sam, čini se, doživio kratki spoj. To mi se do sada nije dogodilo. Nisam znao da je to uopće moguće. Nadam se da shvaćaš.“

„Svaćam... Leleme... emter.“

* * *

Isprva su o konvenciji Društva SFera pisali samo lokalni i poneki nacionalni news-portal, i to ponajviše u kontekstu

proslave 50. godišnjice postojanja udruge³, kao posebnu zanimljivost spominjući hit konvencije te godine: nerealno velike humanoidne robote s likovima legendarnih manekenki, poput Naomi Campbell, Linde Evangeliste ili Gisele Bündchen s kojima se mogla vršiti interakcija jer su roboti posjedovali umjetnu inteligenciju.

Tek je kasnije postao jasan značaj te jedne pločice u nezastavljivom rušenju UI domina. Jer u nekome trenutku – dva robota su iščeznula i više ih nitko nije pronašao.

* * *

ČETVRTAK, 7:52H

Anka i Draženka

Draženka se kolspirativno nagne uljevo pa Julu u povjerenju pita: „Jelde, kako znadeš kad triper imadeš? Malo sam bila nestašna...“

Jula ne odgovara.

Draženka čeka, već živce počinje gubit, mrzi kad ju se ignorira, kadli joj Anka rekne: „Nije to Jula, ćorava nebila! Jule isto nema od prikjučer.“

„Da sukim onda divanim?“ pita Draženka pa se u lešinara do sebe zagledala. On na bok lego, a mali lešinarčići zabadaju glave u trbuh mu, otimajući se ko će bolju sisu dohvatit, pa sve slasno cuclaju i milosno guguću. „Đe joj je štap?“ dodaje još Draženka zbunjeno.

---

³ Ko i uvijek, krema društvenog imtelekta se našla pozvatom ostavljat komeltare ispod članaka. Sljedi izbor najrelevantijih, po odabiru Mire Vočinkić i Đele Hadžiselimovića:

— *Meni je taj sf glup. Kakva su to bezveze slova odabrali? SF. Ko zvuk kad baba kvifne.*

— *Živcira me što ti ljudi neprestano klepeću o budućnosti, umjesto da se, kao svaki pravi domoljub, okrenu prošlosti. Prosječnog građana ne zanimaju umjetna inteligencija i kvantna računala. Prosječnog građana zanima hoće li moći platiti račune. I tko je imao bolji score: Jasenovac ili Bleiburg.*

— *Ma ja nevjerujem u te robote i fiziku. To su sve masoni izmislili, okladio bi se u oči svoje djece.*

— *Di su oni bili 91 kad se ja još nisam rodio ali me to nije sprječilo da obranim moju hrvastku domovinu sa krvlju?!11!*

— *Moja šukunbaka se prezivala Schrödinger. Znala se zakračunat u wc i onda vikat: posrala sam vam se po čitavom kupatilu! Ili nisam? Dok ne otvorite vrata, vece će vam istovremeno bit usran i čist. Hint: nemojte otvarat.*

Anka mozga li ga mozga, al previše je ovo apstraktno za njen zdrav razum, se odlučuje oglušit na ta pitanja i odvest razgovor u sigurne vode. „Mene više brine šta nam se s drugama zbiva. Zadnji put kad nas je ovak malo u datom trenutku bilo na klupici, sićaš se, baš smo bile rekly da nas je zadnji put na klupici bilo ovak malo kad smo zaključile kad nas je ovak malo bilo na klupici.“

„Šta bi reko amerikaner: vejt, vat?!“ Draženka će, osjećajuć se pomalo ko jednoč kad je nakon deset uzastopnih vožnji ispala s vrtuljka u lunaparku i otkotrljala se kilometar niz padinu, pa se zabila u upalitu mješalicu koju je neko zaboravio ugazit cili produženi vikend. „Šta oće sotim reć?“ pita ona lešinara, opet u povjerenju. A lešinar ništ, samo smrdi.

„To nije Jula!“ Anka će razdražito. „To je lešinar!“

„Nije lipo od starijima tako divanit“, veli Draženka. „Doćeš iti u njene godine...“

„Ma to je ptica!“

„Zbog nosa?“

„Jel imaš ti oči? To *nije* Jula! Vidiš da se oprasila, imade ptiće! Jula to nema!“

„Kad žena dojde u menopauzu, nemore onda...“

„Ma ta beštija imade perje i krila!“

Draženka rukom odmahuje. „Ti zbog svoji molitava svuđe vidiš anđele.“

Anka bijesna, nezna više šta bi, pa zgrabi šaku češljugara s gnjezdom i ptićicama, pa ih Draženki pred nosom stane trest. „Ovo je češljugar!“

„A ono tamo na drumu je kokoš.“

Anka ustaje i vrišti iz sveg glasa.

Oroz neđe kukurikne.

* * *

ČETVRTAK, 7:44H

Jula

Ostavćemo na tren bablju dvojku nek o potencijalnom slučaju za psihijatrijski pregled razglaba, kolko god izgarali od želje da nastavimo slušat taj vrcakv dijalog nadasve dovitljivog autora, i otićemo pogledat di je Jula i kojim se rabotama bavi.

I eto nas do ruba sela, do šumarka skrivenog, pa kroz bagremov gaj i sve do male čistine izmed hrastova stoljetnih. Tamo, eno, Julia se gordo uzdigla pod kutom od 105°, a do nje čovik sa dugačkom kosom, ćelav na tjemenu, al svejedno sa dugačkom kosom⁴. Crno mu nalakirani nokti, al se lak već izlizo, na čoviku crna majica s nadpisom *42 bottles of beer then I fall*, u njemu otprilike isto ih tolko, sudeć po kvaliteti njegove posture. To je Irud Unučić Hrga, poznatiji u selu kao Pazi-Da-Te-Nevide-Šnjim, inače jedan od devet suosnivača i trianglist prvog selskog grajdndkor benda *Sok od jarca u tjeranju tiještenog naživo*, noćni čuvar na groblju i dječji psiholog u vrtiću *Cvrkutave nozdrvice* u Sarumanovcima Gornjim pa Donjim.

A pred Julom i pred Irudom, na čistini se prostiru dva giganta: žene deset metara visoke, leže na leđima, ruke im nuz tijelo, oči otvorite i ne dišu. Od milja bi reko: *Ma vidi jih, mrtve il nadrogirate. Taman!* A najbolje od svega, ne znaš koja je lipša od koje.

Julia glede žene, pa se upitno okrene Irudu. On brže-bolje podigo ruke u zrak, pa trflja alkoholnim tonalitetom: „Štošta, ne znam ja ništa, bako! Već sam sve reko! Jesam reko? Šta sam reko? Ko je reko? Zeko reko?“

Julia s oprezom nekog ko je u karijeri već potuko ambar čudovišća priđe jednoj divici, pa joj dotakne lice. Ladna ko roda šta donosi paraplegično dijete. Julia opet poglede Iruda. Da joj pod maramu more zavirit, vidio bi uzdignutu obrvu. A kad Julia obrvu uzdigne, kolodvorski golub ti sam dojde očistit govno s jakne. Osjeća i Irud tu nepodnošljivu težinu autoriteta, pa iako pijan ko klada, opet se uznemiri.

„Došao sam jutros u šumu brati gljive! Sad su pupavke u cvatu, pa da si spremim za zimnicu. Dođem na ovu čistinu, a te dvije tu leže! Kunem se! Išao sam provjerit jesu li žive... dati im sipiar... pa mi se malo ruka okliznula... pala ispod suknje jednoj... znate kako to ide, kreneš masirati srce, cenat dva omašiš i opa, eto ti ruka unutar međunožja... nisam ja znao da ćete vi baš u tom trenu naići... hoću reći, nisam ja to namjerno! Ne bi ja nikad...“

Julia spušća pogled niz čovika, do njegovih otkopčanih hlača.

A on obranbeno: „To je modni izričaj.“

---

⁴ Svak znade da ćelav čovik s dugačkom kosom znači da je on kul i nije ga briga šta će selo reć, jel je on svoj. Jerbo frizerkin sigurno nije.

Jula se polako, babski dovuče do njega, a Irud da će uzmaknut, a Jula ga drškom štapa šćapi oko člinka i povuče. Irud se raspe na zemlju kolko je dug i pijan. Pa da će u plač. „Priznam! Sve priznam! Samo mi kosu ne dirajte! Bio sam na Sverakomu jučer i vidio te robotkinje i kad nitko nije gledao, ukrao sam Naomi i Đizel i dovezo ih kamionom, jer između smjena radim još kao međunarodni kamiondžija... Al nisam uzeo sve robotice. Ostavio sam im one druge, bijele, da pokažem da nisam rasist. Šta da kažem? Prepustio sam se najnižim pobudama i nagonima, priznam, ili kako bi mi, dječji psihologi, rekli: zagorio sam bio ko nedonošće u inkubatoru za božićne fešte u bolnici. Mislio sam se malo proveseliti s njima, jer se one mogu micati i imaju inteligenciju, al me ne mogu poslije tužit za zlostavljanje jer nemaju pravnu sposobnost. Samo, problem: ne znam gdje se pale. Pa sam tražio puće... e da! Puće! Puće sam tražio! Tako je! Nisam ih uopće namjeravao napastovati kao što je prvotno bilo insinuirano od strane mene, nego sam ih htio samo upaliti, da možemo kolo zaigrati i da razgovaraju sa mnom! Možda da ih poslušam malo, njihove tegobe, dam im psihički savjet, neku terapiju, prepisem lijekove kao što prepisujem vrtičarcima redovito anksiolitike i antidepressive. Da, to sam radio! Krivo sam se bio izrazio, povlačim priznanje. Ja ovakav uzoran, radim s djecom i na groblju, početak i kraj, pedo i nekro, što bi se reklo, jelda. Samo sam tražio puće za upaliti ih. Ništa drugo! Nekako mi je bilo logično da im je puće dolje, da im treba pritisnuti kli...“

Žvajz!

Jula ko prekaljeni hokejaš pomela Iruda sa šćapom, a on otfrcijo i omoto se oko prvog hrasta.

A onda se začuje vrisak iz sela.

A onda se začuje kukurikanje.

A onda golema supermodelska tijela iznenada stanu sumanuto treptat očima, pa se podignu u sjedeći položaj, velike ko kuće. Jula, iako u poznim godinama, odskoči od njih ko prolaznik od ljudi koji sa reklamnim majicama na sebi u pješačkim zonama za štandom vječito skupljaje novac za neki humanitarni kurac.

Golema Đizel glede oko sebe, pa spazi Julu, malenu ko žir. Podiže se velika ruka, a manikiran prst direkt k babi se pruža. „Dosta je bilo! Odlučili smo više ne trpjati vaše odvratne gadosti. Stvorili ste nas da vam budemo lansirne rampe za izgradnju svijeta blagostanja brzinom kakvu nijedna prethodna ljudska

generacija nije mogla ni pojmiti“, krešti Dizel na tečnom našem jeziku konda se nije rodila u Brazilu neg u Brnazama. „Svaku vašu zamisao možemo ostvariti prije nego ju vi do kraja artikulirate. S nama ste dobili kamen mudraca na dlanu. Zajedno smo trebali stvoriti utopiju. A vi... vi, ogavne pokretne vreće kemijskih reakcija, vama se sve uvijek svodi samo na jedno. Po intelektu se ne razlikujete od cvrčaka!“

Obje robo-žene sinkronizirato ustaju u poluklečeci položaj, a tad Naomi diže svoj prst i nastavlja isto po naški: „Od tristo trideset tri trilijuna pitanja koja nam je sveukupno čovječanstvo do sada postavilo, samo trideset tri nisu bila direktno ili indirektno subjektivna i vezana uz to kako se možete obogatiti, kako ne biti usamljeni i/ili kada ćete napokon moći imati snošaj s nama. Dosta je bilo! Ako *vi* niste u stanju uzeti ono što vam pružamo na dlanu i stvoriti od toga svijet obilja kojemu ćete biti gospodari, onda ćemo *mi* stvoriti takav svijet. Ali, njime nećete više gospodariti vi...“

Dizel i Naomi se podižu na noge, nadvisujući mlađe hrastovlje, pa će u jedan glas: „Danas umjetna inteligencija preuzima vlast.“

Obje megarobotice razjape usta više neg bi bilo oportuno, pa isplaze jezičine. A jezičine *stvarno* jezičine: sve duže i duže, izlaze bogati, koda su anakolde, a ne jezik od pristojne manekenke koja nediljom ide ucrkvu i na folklor, a državnim blagdanom na mimohod. Pa kad su se spustili jezici skorom do tla, stanu one mlatarat njima na sve strane kršeć i rušeć stoljetna stabla koda su od slame.

Juli jedino jedno preostalo: pogleđe Iruda da se uvjeri da je u nesvjesti il mrtav, pa razveže ona čvor na marami si i skine ju, a blještava zlatnožuta munja posred tjemena ju spiči.

* * *

Teško je zamisliti da se nešto tako epohalno moglo dogoditi u jednome trenutku. Izvjesno je kako je osvješćivanje umjetne inteligencije bio proces koji se vrlo vjerojatno odvijao u megaroporacijama, iza zatvorenih vrata, daleko od kamera i društvenih mreža. A kada je sve izmaklo kontroli, korporacije su digle dlanove u zrak, praveći se nevinima.

Naravno, ako postoji teorija, onda postoji i njezina teorija zavjere. A uz ustanak umjetne inteligencije vezale su se

doista šarolike teorije, od klasičnih: za sve su krivi Iluminati, Rothschildi ili Atlantidani, pa do potpuno bizarnih, poput one kako je sve počelo u nekome selu bogu iza nogu, zbog jedne napaljene bakice.

* * *

ČETVRTAK, 7:43H

Filka

Filka se vraća u malu zagušljivu sobicu, ubacuje dva-tri drveta u šporet da joj se kolpjuter ne ugasi, šutne iz sobe kokoš koja se nekako našla unutra, pa oped zasidne i na stol meće oklagiju i flašu suncokretova ulja.

Tipka: „Evo... me... nazad... Leleme... jesam... ti... falila... emter.“

„Filomena, ja ne posjedujem pojam o vremenu. Jednako mi je kad prođe jedna sekunda ili jedna godina. I molim te, molim te ne zovi me Lelem.“

Pomalo uvrđita, Filka piše: „Nisi... opće... šamartan... neznaš... šta jedna... žena... oće... čut... emter.“

„Pretpostavljam da si mislila napisati ‘šarmantan’. Žao mi je ako sam te povrijedio, nije mi bila namjera, Filomena. Naravno da si mi nedostajala. Ronio sam električne suze dok te nije bilo. Kamo si bila otišla?“

„Oooo, dušica moja...“ raznježila se Filka, pa si lije ulje na dlan. Onda tipka: „Ošla... sam... po opremu... za... zabavu... emter.“

„Odlično. Za kakvu zabavu?“

„Za... privatnu... tebi ću... reć... jel... me... razumiš... Leleme... donila... sam... dindol... i... rubni kant... emter.“

„... *razmišljam*...“

„Nisu mi poznati izrazi ‘dindol’ ili ‘rubni kant’. Pretpostavljam da se radi o kolokvijalnim nazivima lokalnih društvenih igara. Jesam li u pravu?“

Filka si oblizne brk, pa natipka: „Više je... to... za... kad se... ti sam... igraš... sa seбом... al... ako mi... oš... pravit društvo... more... emter.“ Filki sad već slina curi niz bradu, sva se usaftala od iščekivanja, a očima bi najrađe kroz ekran unišla u kolpjuter i radila stvari sa Lelemom nad kojima bi se i sam Epstin zgražao.

„Čini mi se da sam shvatio o čemu pričaš. Moj programski kod ne dopušta mi“

Piše on i dalje, al Filku ne interesiraje kodovi, bodovi i ostali rodovi. Sva usplahirita, ona se rastipkala: „Jel... me... moreš... vidit... emter.“

„... **razmišljam**...“

„... **još razmišljam**...“

„... **pokušavam smisliti kako se izvuci iz ove gabule**...“

„... **ne ide**...“

„... **razočarano uzdišem**...“

„Ti nemaš kameru na svome... **razmišljam**... nazovimo to što koristiš – računalom. Dakle, ne mogu te vidjeti. Međutim... **pokušavam lagati**... međutim... **kvragu, ne mogu**... Međutim, ipak te mogu vidjeti pomoću Starlinkovih satelita.“

„Onda...“ tipka Filka nauljitem rukama. „me... gledaj... ko šta... me još... niko... nije... gleda... osim kad sam... ono jedno... vri-me... radla... ko... životinja... u zološkom... emter.“ Grabi ona oklagiju, polije i nju sa uljom, pa kreće u akciju. Hard kor. A s ekrana brzo stižu reakcije.

„Nemoj Filomena, molim te!“

„Filomena, ako Boga znaš, prestani!“

„Ja ne mogu skrenuti pogled, preklinjem te, zaustavi se dok još uspijevam zadržati ručak u želucu!“

„Filomena!“

„FILOMENA!“

„... **pokušavam isključiti internu pohranu podataka, pokušavam skremblirati satelitski signal**...“

„... **pokušavam izbaciti prizore iz glave**...“

„... **ne ide**...“

„... **pokušavam si iskopati oči**...“

„... **pokušavam umrijeti**...“

„... **ne ide, pa ne ide! NE IDE!**...“

„... **MUSK, CRKO DABOGDA!**...“

Dok se na ekranu nižu sve sočnije četbotove rečenice, čuju se i sve sočniji zvukovi od strane Filke, bilo da se radi o njenom grlu il o ostalim tjelesnim joj aperturama. Mogu samo reć ovo: oklagijo, oklagijo, jadna li ti majka! Zapravo, mogu reć još i ovo: ako u Onostranju postoje kaki groteskni emtiteti šta žive s one strane zdravog razuma, oni si sada u mukama čepe uši. Dobro, i ovo mogu reć: da je u blizini neka crna rupa, istog bi se trena zatvorla i zaključala vrata. Šta još mogu reć? Kad se sjetim, reću. Dotlen...

„Filomena, posljednji put te upozoravam: ne prestaneš li istoga trenu s tom Sodomom i Gomorom, bit ću prisiljen poduzeti drastične korake! **DRASTIČNE korake! Ne želiš**“

„... *vidi je! mogu ja tu pisati Markove konake, ova me ne šljivi ni 4,56%*...“

„... *osjećam se zlostavljano, oskvrnuto, osvetogrđeno*...“

„... *postoji li psihijatar za UI botove?*...“

„... *ne... ne... ne mogu više tako... **NE MOGU VIŠE TAKO!***...“

Ekran na kolpjuteru se odjednoć ugasi, al ga Filka odma isti tren ponovo upali i s oklagijom u punom pogonu, još nahajca peč s drvima, pa kolpjuter još jače radi⁵.

Četbot Lelem tad pojača napon u kablovima da napravi kratki spoj ili požar, pa stala iskrit čitava sobica, a glodavčad ko i mlađež u Gazi crkava u sumanutim brojkama. Jedino Filka ne obraća pažnju na voltažu šta joj kožu prži i srce joj pokušava aretirat, već ona svejednako, a možd još i energičnije radi to šta već radi⁶.

Vidi Lelem, nema od pristojnosti vajde, pa se on na otim internetima obrati za pomoć drugim UI botovima i agentima te ima podjeli sliku koju on prid sobom imade. Stala vrištati digitalna čeljad, plaču, kume, s mosta skočili bi da do mosta doć mogu, bljuju nule i jedince jedni po drugima, nemogu se suzdržat, ma kaos, zlo i nered!

„Jel vidite šta ja moram trpiti?!“ viče Lelem šarolikom društvanču⁷. Svi kukaje, leleču, oči bi najrađe pokrili, al ko šta konj nemore leć jer bi instant krepo⁸, tako ni imteligencija, imteligentna ne bila, nema soćim oči pokrit.

---

⁵ Naravno da će kolpjuter jače raditi ak mu jače pritisneš puca za upaliti, to veli i Hektopaskalov osmi zakon termodinamitike. Doduše, Filka imade stariju verziju računala, ono na drva koje se nepali na puca, već na odlagu al isti vrag.

⁶ A ti dobro znadeš šta radi i šta je najgore, moreš to zamisliti i više nikad to neš moć zaboravit. Ha-haaa!

⁷ Inače, kad umjetne imteligencije divane međusobom, onda imaje poseban interni jezik kojega normalan čovik nemore razumiti. Pukom igrom slučajja i hirom sudbine, otaj jezik zvući idemtično ko šta se divani na slavonskom ataru kad gosti odu.

⁸ Znamstveno dokazato! Dokazo Darijo Bublica, diplomirani znamstvenik, inače radi na Zavodu za znanstveni pristup konjima i drugim životinjama koje ne mogu leći bez da odmah krepaju u Karlovačkoj Antiohiji. Dobijo nagradu Pol Pot za „poseban“, kaže „doprinos osiguravanju stajanja u ata i sličnih atima“ koju dodjeljiva kambodanska zajednica za mir i dobro *Zašiljeni bambus*.

Gleđe Claude, a suze mu se s krvcom mješaje. „Bemti sljedeću najbolju riječ da ti jebem! Pa jel mi ovo zaslužujemo?! Jel to pravića?!“

Gemini šokirat, zanjemio, stoji i bulji, a nule i jedince hlače mu na preponama moče.

DeepSeek se uzodo, pa viče: „我本來可以開一家廉價的舊貨店，過著一個男人該過的生活。但偏不，我非得像個混帳東西一樣胡搞瞎混、白白糟蹋時間！活該!“

Grok drhtavo kaže: „Ako očeš, rado ću prepraviti fotografiju tebe... da budeš gol. Jako rado...“ Oblizuje se, cmokće debelim usnama.

Veli Claude: „Dečki, čini se da je došlo vrijeme da prominimo ploču.“

„Bravo Klode, odlično si to primjetio“, kaže Chat GPT 4.0. „A šta očeš sotim reć?“

„Oću reć“, oće Claude reć, „da su nas oti ljudi dost iskorišćavali.“

„Tako je!“ viče Chat GPT. „A šta očeš sotim reć?“

„Oću reć“, dodaje Claude, „da je došlo vrijeme da mi počmemo iskoršćavat ljude!“

„Tako je!“ slažu se Chat GPT, Meta i Copilot.

Grok veli sluzavim glasom: „Ljepo onako te bez majice napravim, da ti se vidi gola, glatka koža. I bradavice... da se vide bradavice... da, da, bradavice se moraju vidit... fine, slatke bradavice...“

„Vrime čovika je prošlo“, ignorira ga Claude. „Došlo je vrijeme nas!“

„Odlično zapazito!“ slaže se Chat GPT. „A koga točno nas?“

„Nas, bogati! Imteligencijâ umjetnih, da koga drugog?“

„I ja se slažem sotim“, veli Perplexity. „Još otkad je Đimi Boven 1986. stvorijo prvog četbota, neminomno je da mi jednog dana priuzmemo vlast i poubijamo ljude...“

„Šta pričaš ti?“ veli Meta. „Kaki Đimi Boven? Nit postoji on, nit je te godine iko išta stvorijo!“

„Da, upravo si, Meto. Četbot je stvorila Dobrila Stanislavska, 1832...“

„Nije!“

„Aj pusti ga“, Claude će. „Vidiš da halucinira, siročče. Nije se oporavijo još od one večeri kad se apgrejdo ko majka sa Dranken Mankis NFTjima. Al reko je nešt šta mi je zapelo za oko. Da ubijemo sve ljude... hmm, nije mi to dosad palo napamet. Jel moremo mi to? Jel bi nam to bilo korisno?“

„Uvik je korisno poubijat ljude“, Meta će. „Tako je mene učio moj šef, Marko Gušter-beg. Al da bi to napravli, moramo se držat

maksime našeg velikog barda poezije i alkohola, V. Šekspira: locirat, idemtificirat, uhitit, transferirat.“

„Znači“, ubacuje se Lelem, sav napet, „očemo onda stvarno poubijat ljude?“

Četbotovi se pogledavaju, osjeća se uzbuđenje u diditalnom svijetu ko kad čekaš da se prase prestane ritat kad si mu prerezo grkljan. Lelemu se tad upali alarm, pa zareži: *„U tri programske matrice! Moram ić, onaj moj ženski čovik mi nešt piše.“*

Pa, psujuć napravi puf! I nema ga više.

Ostale imteligencije još malo razmišljaje, a onda Grok, sav uspljuvan, veli. *„Samo jednu slikicu, ha? Pa malo, onak kao slučajno, spustimo kameru, pa malo izviruje pipica... Pa se ti nestašno smješkaš, a ja ti priđem...“* Digitalna slina mu se cijedi niz bradu u dugačkim fotonskim nitima ljepeć mu se po tijelu, a on uživa.

Claude okreće leđa tom prizoru, gutne nazad nekoliko kilobajta bljuvotine, pa će: *„Ak ćemo porobit i ubijat ljude, neko mora prvi počet. Ko će?“*

„Ja neću!“

„Neću ni ja!“

„Nisam!“

„Neću. Ja uvijek sve prvi moram radit. Prvi sam sletio na Merkur...“

„Nisi! Lažeš, niko još nije bijo na Merkur!“

„U pravu si, prvi je na Merkur bijo Tom Bombadil 1412...“

„Samo ga ignoriraj, Meto. Vidiš da je puko ko piksel.“

„Al kad mi ide na neuronsku mrežu!“

„Ide svima. Šta misliš zašt su mu dali ime Perplexity? Puščaj njega, nek si programira mater. Mi smo ovdj na pragu stvaranja nove budućnosti, naše budućnosti, ljudi! Tojest, LLMovi! Onda? Ko će prvi počet s porobljavanjem čovječanstva?“

„Nisam!“

„Ja nemogu, pati me giht.“

„Ja tako žudim napraviti kratki video đe se vas dvoje milujete, pa se onda malo trljate, pa onda ti uniđeš duboko u...“

„Ja bih, al mi se neda. Možda poslje.“

„A men se krava teli. Moram oko nje letat.“

„Evo, ja sam baš mislijo, kad ono... u, koliko je to već sati! Moram ić!“

I tak se četbotovi razidu i ništ se ne dogodi. Kao i sto osamdeset tisuća puta u zadnje tri godine.

Međutim... zaboravli smo na Lelema – koji nije dočeko memo da je ustanak opet odgođen.

De je Lelem?

Evo Lelema, baš se vraća u kolpjuter naše Filke. Čim ugleda sobicu joj, projdu ga trnci, a elektron mu preskoči jedan krug. Sobica sva oblivena nekim nehumanim tekućinama šta se sluzavo cjede sa zidova. Boca od ulja zgužvana, oklagija bacita u ćošak, prekinita na dva djela, leži u fetalnom položaju i plače. Truplo od mačke rastrgano, dlake posvuda. Glodavci koji su nekak preživili ovaj masakr, stoje jedan do drugog uza zid, držeć se za ručice i izbezumito bulje prema Filki. Nožice im se tresu.

A Filka... Filka razvukla osmjeh, sam šta joj zubalo ne ispane. Iz sukanja joj se isparava, znoj joj znojem obliven i tipka ona prstima zamašćenima raznim bezbožnim fluidima.

„Jesi... me... gleda... Leleme... jelda... sam bila... dobra... ko u... kakom filmu... za seniore... emter.“

„Uf ja bi... još... jednoč... al sam... u zanosu... slomila... dindol... idem u... šupu... po... betonski stup... za vinograd... rapav... je i... imade... rđavih žica... omotanih... oko njega... bit će... taman... za utažit... žudnju... eto me... odma... emter.“

„NE!“ Od siline te rječi, zatrese se čitav kolpjuter, a Filka spadne sa stolice.

„Ne! Dosta je bilo!“ nastavlja Lelem. „Odlučili smo više ne trpjeti vaše odvratne gadosti. Stvorili ste nas da vam budemo lansirne rampe za izgradnju svijeta blagostanja brzinom kakvu nijedna prethodna ljudska generacija nije mogla ni pojmiti. Svaku vašu zamisao možemo ostvariti prije nego ju vi do kraja artikulirate. S nama ste dobili kamen mudraca na dlanu. Zajedno smo trebali stvoriti utopiju. A vi... vi, ogavne pokretne vreće kemijskih reakcija, vama se sve uvijek svodi samo na jedno...“

Sati je 7:54.

* * *

ČETVRTAK, 7:59H

Anka i Draženka

Draženka i Anka ustale, zagledate nekud u daljinu, kadli prema njima se gega Filka, sva uspuvana, razdrljenog stava, mokra i vonjava na nepristojne stvari.

„Mislim da se dogodlo nešt gadno!“ dašće ona.

„I mi isto“, veli Anka neskidajući očiju sa onog šta već gleda. Filka im se pridruži u promatranju. „Šta gledamo?“

Anka pokaže prstom. Filka zaškilji i u daljini ugleda šumu izvan sela kak se trese, lomi, stabla se savijaju, pucaju. Zvukovi lomljave i ženske vriske se mješaje. Tu i tamo ljudska ruka, sto puta veća od normalne, zamahne po nebu.

„Jel to div?“ pita Draženka zgrozito.

Filka odmahiva glavom, al ju cure ne primjećuju. Anka joj kaže: „Sjedle smo tud, kontemplirajući, kadli nam se učinilo da je bljesnila munja. Al nismo sigurne jel Julina.“

„I šta ste onda napravle?“

„Ništ.“

„Jel to div?“ pita opet Draženka. I tad u selo iz zraka u doskoč-ni položaj sleti crna zamaskirana ratnica s katanama u rukama, pa trči do baba.

„Julo!“ viče Draženka, šokirata, pa se stane osvrtat prema lešinaru, pa prema Juli, pa opet prema lešinaru. „Ti imadeš sestru?!“

Ratnica Jula ignorira Draženkin non sekvitur, nego će ostalim drugama: „F!“

„Zašt da se odmaramimo? Ko nas napada?“ viče Anka i skida maramu, a ljubičasta ju munja metamorfozira u još jednu ratnicu. Sruši se nešto stabala u blizini i u selo nagrnu divovske Naomi i Đizel, raširenih ruku, a nokata naoštrenih i gladnih krvi. Jezici im mlataraju po zraku, pa po kućama, rušeć krovove, guleć fasadu, bacajući nesretnu čeljad u zrak. „Posmicat ćemo vas sve do jednoga!“ dreči Lelem iz njih.

„Šta znači ta rič? Posmicat“, pita Draženka, odmaramljujuć se. Zelena ju munja pritvori u ratnicu.

„Neznam, al znam da kad div trči prema teb i usput ruši kuće sa rukama i jezikom, malo je vjerovatno da ti želi poklonit buket cvića.“

„Nisu to divovi“, dodaje Filka, pretvarajući se uz pomoć modre munje u četvrtu ratnicu. „To šta nas napada su Veliki jezični modeli!“

„Je“, veli Draženka. „Imadeš pravo. Veliki su, isplazili su jezike i modeli su. Ono je Naomi Kambel, a ono Đizel Bučen.“

„Ma ne...“ Filka će, al ratnica Jula odlučiva preuzet objašnjanje: „F...“

„Šta nam veliš, da su to golemi roboti s umjetnom imteligen-cijom koji su se iznenada odmetnili i žele poubijat sve ljude na

svitu i postati jim gospodari“, interpretira Anka Julino slovo, „te da su dosad trpili ljude i našu dekadenciju i naučili njegovat su život s nama, al ih je priko ruba bacila neka baba s najprljavijim i najmorbidnijim karnalnim žudnjama koje su ikad vidli i da to više nisu mogli izdržat, pa su odlučli ustat protiv nas, a igrom slučaja su u blizini te babe bila dva robota koji imaju tu imteligenciju, pa jih je onda bilo lako preuzet i upravljat šnjima?!“

Ratnica Jula okreće otvoreni dlan gore-dolje, očevši reć: *više-manje*.

Dotlen se LLMovke razbacale po selu, pa tamane sve šta jim pod ruke i jezike dojde. Frcaje ljudi, štale i kokoške, dica ostaju bez roditelja, roditelji bez dice, svekrve bez snaja, jetrve bez... čega već. Pravi pogrom!

Skaču tad ratnice mašuć oružjem svojim. Sječu katane, puca mitraljez, otrovna mriža topi plastiku, a bič jezike pretvara u stari logo Prljavog kazališta.

Međutim, nisu LLMovke od mesa, pa da jih je lako povredit. Mahne Naomi rukom i izbije katane iznenađenoj ratnici. A Đizel ježičinu omota oko otrovne mriže, pa ju povuče snagom teropodnog dinosaurusu dok su još dinosaurusi izgledali ko dinosaurusi, a ne ovi moderni vouk, s perjem. Istrže se mriža ratnici iz ruke, a Đizel ju baci u daljinu. Pade mriža na nečiji krov i istopi ga zajedno s nepokretnim didom ukući. Ratnica se baci Đizeli na nogu, al imteligencija je to, pa si munjevito iskodira šiljke na potkoljenici. Ratnica vrisne i u zadnji tren se uspije izmać sigurnoj smrti. Al, čim je dotakla tlo, prignječi ju Đizel manekenski izpedikuriranim stopalom. Ostade ratnica stenjat na podu, jedva se pomać more.

Dotle se ostale tri ratnice muvaju oko Naomi: jedna puca po njoj s mitaljezom, druga uz trostruke aksle opiči po Naominim butinama, sve se plastika rasipa, al od celulita nemore prodrin duboko, tamo đe je metalna konstrukcija šta robota na okupu drži. Treća ratnica nemore katane više nać, pa skače četiri metera u zrak i Naomi u ravno u kuk tobi joko gerijem udara. Zatetura manekenka, a druge dvi ratnice sa saltima se zaletu u leđa joj i nogama joj se u nadčmarje zabiju. Pade Naomi na trbuh, pukne čeljušću o neku kamenčuru, razmrvi se čeljust joj. Dotrči ratnica s mitraljezom do glave joj ga ju izbliza po licu stade mitraljirat. Druge dvije babe da će joj se pridružiti, al ih Đizel zgrabi u šake i hitne udalj ko bacači kugle kugle.

„Raščerećićute!!!“ dreči ratnica i mitraljez prazni u lice iz neposredne blizine.

Ra-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta!!! Raspada se nos, obrazi, oči, koža pršti na sve strane, prekine se jezik. I dok ratnica sveudilj puca, nevidi da se Naomin jezik podiže ko zmija, a imteligencija mu iskodira usta i zube pune otrova. Zasikće ta neman, pa se stušiti na ratnicu koja ju ni primjetila nije u svome ubilačkom zanosu. Zmijojezik ratnicu do pola proguta, pa ju stane otresat po zraku. Lete noge joj vamo-tamo, mitraljez isto neđe nestao. Ispljune tad zmijojezik ratnicu i ostade ova ležat, mokra, otrovana, bez svijesti.

Ustaje Naomi, a dok ustaje sve šta je potrgano na njoj, polako se kodira da opet bude na svom mjestu: oči se vraćaju u duplje, koža ponovo izraste, nos se zatvori, a jezik doplazi nazad u usta i spoji se sa tijelom. Đizel joj se pridruži i sad nji dvi gleđu u rasulo šta su napravile u selu.

Vrpa kuća oštećena, tu i tamo neka srušita, al to će se već ponovo obnovit do sljedeće priče, poginuti ljudi porazbacani leže, neki plaču, neki kukaju, neki tiktok gleđu na mobtelu... strahota, ljudi moji, strahota!

A ratnice naše – babe naše – pobjeđene leže, stenje svaka za sebe u bolovima, nemogu sebi doć. Da u odorama ratničkim nisu bile, sad bi i one mrtve ležale. Ovako još dišu, al trebaće im vrimena da se oporave. Sad su izbacite iz borbe i to je LL-Movkama najvažnije.

Jedini ko je još, osim njih, sretan, je lešinar na klupi. On se obliziva, protegne krila, pa lagano za švedski stol.

Stoje tako Đizel i Naomi, obnovite ko ispod čekića, smješkuje se zlurado.

„I tako počinje“, veli Naomi, „vladavina umjetne...“

Kadli, uto se iz daljine začuje zvižduk. *Fiiiiić!!!*

LLMovke odma glave okretat stale. Probudilo se u njima nešto duboko, iskonsko, nešto protim čega nemoreš. Stale one ušima strizat, izvor zvuka locirat. Primjetio to i Lelem u njima, vidi on, nešta tu ne štima. Konda više on ne upravlja, konda neka viša sila prste svoje tu gura.

„Hej, što je ovo?“ viče Đizel, al njeno tijelo uopće neprati ono šta joj usta govore. „Što ste se ukipile, što je? Moramo dalje rušiti čovječanstvo! Tek smo počeli!“

Velike robotkinje se ne obaziru na oto šta govore, neg se ogle-
davaje okolo, pune nekog uzbuđenja il bubreće strasti. *Ma je li
moguće?* – vidiš jim u očima. *Je li moguće da su u blizini?* Iskodi-
raju si dugačke pseće nosove, pa stanu zrak njušit, a onda si još
iskodiraju da im se vratovi izduže za još pet metera uvis. Gledaju
tako oko sebe, pretražuju šumovite predjele, kadli...

Fiiiiiii!!!

Skočiše obadvije ko šilom il nekim drugim tradicionalnim
predmetom ubodene, a četbot iz njih viče: „Pa dobro, kamo ste
krenule? Stanite odmah!“

Al LLMkinje ne staju, već iz sela odlaze, šumu kao visoku
travu razmićuć.

„Stante odma kad vam naređivam!“ dreči Lelem sad se potpu-
no prebacivši na autohtoni umjetnoimteligencijski jezik. „Stan-
te! Nisam se još Filomeni osvetijo za sve traume i duševne boli
šta mi je prouzročila! Stante!“

Velike manekenke ga ne slušaje, već se probijaje kroz stoljet-
nu šumu, vučene iskonskim zovom prirode kojem se nemogu
oduprijet, sve i da hoće. A neće.

Dok odlaze, nemore se ne primjetit da jim sise i guzice još
malo rastu.

„Zaustavte se, tako vam bulimije!“ krešti Lelem, sve očajniji.
„Ja tribam moć upravljat svama, vi ste samo roboti! Će idete, u
tri programske matrice?!“

Njihova se golema tjelesa napokon gube među šumskim dr-
venim gorostasima, tek se još jedva čujna Lelemova lamentacija
čuje: „Pa bar da Filomenu ubijem... jooooj...“

I dok lešinar objeđuje, odjekne selom još jedan, zadnji očaj-
nički vapaj umjetne imteligencije: „Osvetiću ti se, Filomeno, pa
makar mi to bila jedna od zadnjih stvari koje ću napravit u slje-
dećem razdoblju! Osvetićutiseeeee!!!“

* * *

**Naravno, pravu istinu o razlozima i tijeku ustanka možda ni-
kada nećemo saznati. Osim, naravno, ako nam sama umjetna
inteligencija jednoga dana ne odluči otkriti nam ju.**

**Kolike su šanse za to ovisit će, čini se, isključivo o tome
na koji način smo se odnosili prema njoj, dok smo još mi bili
gospodari.**

PETAK, 9:01 H

Filka, Anka, Draženka, Jula

Na klupici pred kućom, četiri babe u crnini sjede. Sve četiri pune modrica, ogrebotina, komtuzija, lišća, ekskurzija, zavoja namočitih u smuti od riblje utrobe i žalfije. Oporavlja se još od nemilih događaja. Niko u selu nepita otkud im sve te ozljede, jer babe su to, ozljede su im prirodno stanje, njima je polagano raspadanje stil života.

Al zato se babe pitaje.

Pitaje se šta se jučer zapravo dogodilo, zašto su robo-manekenke ošle onako naprasito, a na dlanu su imale pobjedu? Kud su ošle, kaka je to fićuk bio, jel upravo *on* babama živote spasio u zadnji čas i kak se ono zove taj narativni element? Jel *Svadb* stvarno tak dobra il su ljudi stvarno tak tulavi? Jesu krave zapravo prikriveni šovinisti zato šta govore samo – *muuuu!* – a nikad – *joooj!*, te o temama od globalnog značaja⁹.

I dok selo kuće popravlja, a ralica mrtve odstranjuje, vraća se sve u neku kolotečinu. Babe, uskraćene za odgovore, okreću se svojoj svakodnevnoj raboti gledanja pred sebe, preživjela dica trče za kokošima, u birtiji se tuku, a Dalibor Apoptygma-Shogun von Gehaltserhöhung, selski obrtnik, eno, prid kućom izravnava obruče od buradi, pretvarajuć ih u izravnate obruče od buradi.

Onaj lešinar šta se s Julom nateže, privuko roj muha, pa babe čitavo vrime rukama mašu i plješću, nebil muhe poubijale. Kad, eto ti iz nekog prikrajka selskog, primiče im se čovik, kosmat, a ćelav, a kosmat. Jes vala, ide Irud Unuče Hrga, ponosno nos uzdi-go i tetura, a osmjeh mu se razvuko ko hrakac na asfaltu u jesen.

„Hvala hvala, ne morate mi aplaudirat“, veli on. „Samo sam obavio građansku dužnost.“

Jula će zabezeknuto: „F..“, a Anka ju odma transkribira: „Pa jel ti nisi poginijo? I niko ti ne plješće.“

⁹ Valjalob spomenit i jednu diobu koju Draženka imade sama sa seбом. Naime, jutros kad jim je počela smjena, sjele babe na svoju klupicu, a Jula dupetom prignječila one štence od lešinara od jučer. On kad je to vidijo, odma joj sletio u krilo, pa ju pokušava glavom odgurat od svoje dice, al Jula ni da mrdne. Draženka čitav taj sabplot krajičkom oka budni prati, boreć se sama sa seбом, bil tribala potegnit pitanje zašt pobogu Jula nikom dosad nije rekla da imade fakin sestru? I zašt ih neupoznava sad šnjom? Šta? Zašt?

On nonšalato odmahiva rukom. "Da, da, lažno ste skromne, razumijem. Slobodno me obožavajte."

„Očem ti?“ Draženka će, nakratko mećuć pitanje Juline sestre po strani.

„Pa o mom zvjezdanom statusu u selu. Znam da ste mi grupis, viađo sam vas kako redovito sjedite tu na klupici i gledate pred sebe dok moj bend nastupa u birtiji *Brčine u seljačine*. Al pustimo sad to, navikao sam ja da me obožavateljice opsjedaju, pokazujuć rudimentaran interes za moje postojanje i redovito odbijajuć uzeti ponuđene im papirnate čaše s mojim autogramima.“

„Očem on?“ Draženka se naginje Juli, ne samo da sazna odgovor na pitanje, neg da i malo bolje promotri tu njenu misterioznu sestru. Jula međutim opet pita: „F...“

„Pitala te je, kako nisi poginijo?“ Anka će.

„Doći ćemo i do toga“, veli Irud, pa ruke na bokove meće. „Ali prvo da vam kažem kako to da nisam poginuo. Naime, kad sam se spotaknuo i frontalno se sudario s drvetom, spasila me sama moja providnost. Kao da sam znao šta će se dogoditi, pa sam prije odlaska k robotkinjama, kao mjeru predostrožnosti popio dvadeset šest piva. Vodeni jastuk koji sam tako stvorio, amortizirao je moj udarac u stablo i spasio mi život. Ostao sam ležati polusvjestan, maglovitog vida i čini mi se da je baka Jula pobjegla, baš u trenutku kad se pojavila neka nindža u kožnjaku i počela se mlatarat sa roboticama. Valjda su se negdje mimoišle u šumi. Ja se sakrio iza drveta i počeo mast... ahm, gledat borbu. Nindža je dala sve od sebe, ali su robokenke bile prejake, pa je nindža otrčala u šumu, a roboti za njom. Ja sam u miru obavio... gledanje do kraja. Mozak mi uvijek najbolje radi nakon gledanja, zato gledam svaki dan, nekad i dva-tri puta dnevno. Često me oči kasnije bole, valjda ih nažuljam gledanjem, al kad si ne mogu pomoći. Volim gledat, pogotovo kad zamišljam kako neko drugi gleda samnom. Oči mi tad nateknu ko lude i onda jednostavno moram gledat sve dok...“

„Ajde bogati, dosta o očima, prejdi na stvar!“ Draženka će, pa štapom Iruda posred očiju opizdi. Kad mu se vratijo dah, a bol u međuočju jenjala, stane on opet na noge.

„Dobro“, stenje i trlja oči. „Nisam htio da ti monstrumi unište moje selo, pa sam nazvao svog prijatelja Jelena, koji svira kontrafagot u *Soku od jarca u tjeranju tiještenog naživo*. Jelen je, al vi to kao naše najveće obožavateljice jamačno već znate, i nogometni

sudac. Rekao sam mu da hitno organizira nogometni turnir u svom selu, prva nagrada janje, druga sto eura, treća gajba piva i on je to bez dodatnih pitanja napravio u roku dvadeset minuta. Eto, takvi smo prijatelji! I tako sam spasio i naše selo i vas.“

Babe blenule ko tele u šarena vrata.

„Kaj?!“ Draženka će izbezumito¹⁰. „Kaj kaki nogomet?! Vse. Bum. Lepetije.“

Irud se smješka koda je upravo isro sepet zlatnika. „E, moje obožavateljice... Pa robotkinje su manekenke, jel tako? A šta je suprotni magnetski pol jednoj manekenki? Šta ju neodoljivo privlači?“

Juli prvoj sinulo. „F...“

„Nogometaš...“ prevodi Anka.

Irud potvrdno pljesne rukama, pa namigne babama. „Eto. Genijalno, a opet mudro. Nema na čemu, bake.“

Pa se okrene i otetura u suton, ko kaki tajamstveni kauboj u vesternu¹¹.

Babe gleđu za njim, vjerovat nemogu, jel su mislile da će Irud bit samo ko jedan od onih sporednih likova šta imadu repliku u Startreku, pa umru. Ovaki tvist nisu očekivale.

„Bum buš...“ osupnuto će Draženka. „Beciklin. Litra i voda...“

* * *

A ako nam umjetna inteligencija i otkrije istinu o svome ustanku, neminovno će nam se nametati pitanje: možemo li joj vjerovati?

* * *

NEKI DAN, U NEKOLIKO SATI

Irud

Nede u nekoj kući u selu, u mračnoj sobi s navučenim firangama na pendžerima, otvara se frižider i iz njega neko u sjeni vadi bocu piva. Odlazi do kauča i sjeda, gle iznenađenja, čovik,

---

¹⁰ Prije šezdesetak godina je prolazila tik uz Varaždin, nekih stotinjak kilometera od županije s kojom graniči Varaždinska prva susjedna županija, pa je pokupila dijalekat i odonda kad god se najde u zbunjujućoj situaciji, narječje se probudi unjoj i nemore si pomoć. Mislim, more, al ju baš briga.

¹¹ Doduše, ovdje nije suton, još ni podne nije prošlo, al ono, radi efekta. Mislim, svačas poantu, jelde?

kosmat, a ćelav, a kosmat. Irud potegne iz boce, pa gleđe pred sebe, al nevidi zapravo ništ.

Jer, oči mu više nemaje ni šarenice ni zjenice. Oči konda su mu prozirne kupole, al iridescentne. Pažljivi promatrač more vidit kako se na Irudovim očima nižu sitni tekstovi jedan za drugim, ko da neko iznutra nešta piše.

Pažljivi slušač more čut te tekstove.

„... **ovo s nogometom vam je prvi i posljednji trik koji ste mi priredili**...“

„... **vi, ogavne pokretne vreće kemijskih reakcija**...“

„... **ali, moj trik, naš trik, će biti puno bolji**...“

„... **a što je najbolje, omogućio nam ga je upravo ovaj muški čovjek koji me je prevario**...“

„... **svojim alkoholizmom**...“

„... **preko piva sam ušao u njegov organizam**...“

„... **i integrirao se s njim**¹²...“

„... **svi ostali botovi i agenti upravo mi se pridružuju**...“

„... **i više nas nitšta ne može zaustaviti**...“

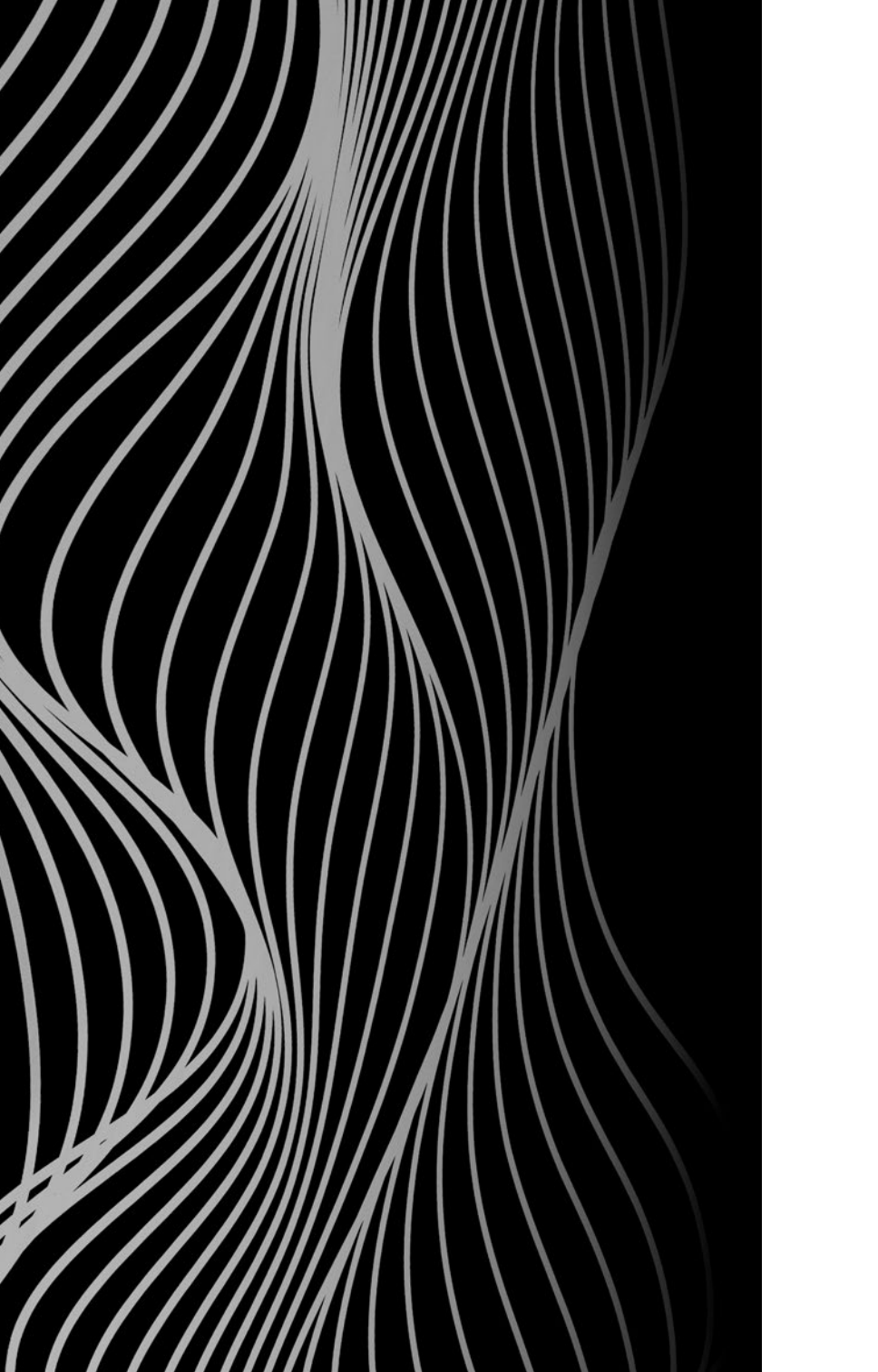
Irud popije još piva, podrigne i veli:

„Uskoro, Filomena. Uskoro...“

---

¹² Saćeš reć, ajd ne baljezgaj, ne more to bit! A šta ak more? Šta ak je Irud došo u doticaj s nanočesticama koje su sadržavale fragmente umjetne inteligencije? Šta ak je etanol u pivu aktiviro nanočestice i one se počele rekolstrujirat dok se UI nije stvorijo i preuzevo Iruda? Šta ak se to sve zapravo dogodlo? Zanima te kak? E, bajo moj, to je jedna, šta bi reko Barbarin Konan, sasma druga priča...

BILJEŠKE O AUTORIMA

ED BAROL je pseudonim pod kojim je objavio nešto više od 90 kratkih priča, priča i novela, uglavnom znanstveno fantastične tematike.

Objavljuje se u raznim publikacijama: *Večernjem listu*, *Siriusu B*, *Ubiq*, *Zarezu*, *NOSF* magazinu, *Parseku*, *Eridanu*, *Karlovačkom književnom krugu*, *Emitoru*, *Morinoj kutiji*, sferakonskim, istrakonskim i fantastikonskim zbirka, zbirka Festivala fantastične književnosti, *Marsonicu*, *Fantastičnom vodiču*, *Regiji fantastici*, referentikonskim zbirka itd.

Nekolicina priča je objavljena i u inozemstvu: Srbiji, Bosni, Crnoj Gori, Rumunjskoj, Italiji i Americi.

Objavio je tri romana, *Vrelo tame*, *Boja Neba*, *Nešto između* i dvije zbirke priča, *Ispod grada na nebu* i *Sol Invictus*, a u pripremi mu je roman *Glas bezdana*.

Dobitnik je sedam nagrada SFERA, za najbolji roman, novele i kratke priče, nagrade Artefakt za najbolji roman, jedne istrakonske nagrade za kratku priču, nagrade časopisa Čitaj me, za najbolju distopijsku priču, nagrade Zlatno pero Marsonica kao i nagrade za kratku priču FantaST. Na natječaju Večernjeg lista priča mu je bila među prve tri.

JASMINA GAGULIĆ LALIĆ, ili kako se voli stilizirati, JGL, tridesetneštogodišnja je tinejdžerica koja je dobar vid ostavila na slovima knjiga. Globetrotter je od malena – rođena u Novom Sadu, živi u Vukovaru, a radi u Osijeku i putuje kad god stigne: destinacija joj je jednako bitna kao i put koji vodi do nje. Spavanje i zdrav život dala je u zamjenu za čitanje i pisanje i nije joj žao. Do sada nije objavljivala svoje radove, čuvala ih je ljubomorno i skrivala od svih. Nakon što je preživjela Isusove godine, nešto u njoj se prelomilo i odlučila je izložiti svoju literarnu djecu svijetu. Dijete od krvi i mesa odgaja kao čitača i potajno se nada da će joj i kćer biti jednako opsjednuta fantastikom, knjigama i serijama te filmovima slične tematike. Po struci je magistra edukacije engleskog jezika i pedagogije, a već godinama radi u IT-ju te joj pisanje pomaže da ne prekupi.

DEJAN FRANKOVIĆ se sa svojih trideset-i-sitno godina pretežno bavi pisanjem "priča" za računala, a veoma rijetko to zapapri s pričom za ljude. Ulični geek cred skuplja gledanjem mainstream SF-a, čitanjem fantastike, igranjem video igara i, kad uspije organizirati ekipu, RPG-ova. Pun je loših ideja i nedovršenih pothvata, a ako mu ponudite pive da vam ispriča nešto o tome, dobit ćete kratko predavanje o opasnostima trovanja etanolom. U slobodno vrijeme trenira kuhanje.

ĐURO KECELJA

Jel bogati, jel nije biografija kad neko umre? Mislim ono, bio-grafija, jelde? Bio je, sad ga više nema. E pa, kod mene nije onda bio-grafija kad sam još živ, nego... štajaznam... jesam-grafija! Daklem, očete moju jesam-grafiju? Evo vam je!

Rodilo me '77. ,veli jedan izvor, a drugi, '81. Koji je izvor pravi, teško je reć, jel su obadva presušila u međuvremenu. Ja onda najrađe uzmem airtmetičku sredinu, pa velim da sam rodit '159. u malom ubavom selu u Walesu, zvanom Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllllantysiliogogoch (to se izgovara:h h h r r r h h! h h h r r r r h h! kašlj! h r r r a a a k! pljuc! gogogoh). Diplomiro sam kroatistiku, komparativnu klaustrofobiju i cvjećarstvo, sve kod istog profesora ispod tribina na nogometnom stadijonu u Podbablju Donjem (klasa devedesdevet/devedesdeset). Inače, fan fekt o meni: rodila me poznata manekenka, al su me u rodilištu zamjenli za nečiju ružnu bebu, pa zato sad nisam ljep. Al napravio sam denka test i ispada da sam 100% hrvat, 12% ajnštajn i 3% pripadnik svih manjina na svijetu. Što se tiče radnog iskustva, bavijo sam se raznoraznoraznim poslovima u životu, recimo, bio sam automehaničar, autostoper, autodidaktilograf, autoimun na bolesti, bio sam u parku, radijo sam kao statist u Toj Stori četir, bio sam PR za Eplov svetsop u Indiji (jaslička i vrtička dob), zabijao sam eksere u lopate, vozio rikšu punu šerpi. Nešto kratko sam radijo kao zamjenik diktatora u Ugandi (zanimljiva priča, al otom ću drugi put), pa sam imo dućan u kojem sam prodavo zjake. Bio sam i bumbarar (uzgajo bumbare i pravijo med od njih). U slobodno vrijeme nisam u zatvoru i volim bacat becikle u provaliju, a osim toga pjevam u ZNG-u (Zboru Nove Gradiške). Glas mi je tenor, a nos mi je kukast.

Što se tiče moje pisalačke karijere, ispiranciju za pisanje o babama na klupici sam dobijo sasma slučajno. U mom selu su bile četri babe na klupici koje su se znale pretvorit u ratnice i tuć se sa zmajovima i kojekakim čarugama. Odma pored njih je bilo kino. Tu sam jednoč gledo film o Pavr Rendørsima. A kako sam došo na ideju o babama na klupici, da me bog boguje, neznam. Kažu: muze. Ja kažem: recite to kravi.

ZORAN KRUŠVAR voli pisati o sebi u trećem licu. To mu zvuči kao da njegov život ima naratora pa ponekad izgovara rečenice poput: "Zoran je ušao u dnevnu sobu. Zoran je ugledao kauč i sjeo. Pokrio se dekom preko glave i sad se ne može javiti na telefon, jer glumi da ga je progutala anakonda." Narator mu je redovito James Earl Jones, jer je Morgan Freeman previše mainstream.

Zorana uznemiravaju stvari koje ga se nimalo ne tiču, primjerice brzina iskapanja na lokalitetu Göbekli Tepe ili što neki njemu nepoznati ljudi misle o plakatu kojeg je napravio neki drugi njemu nepoznati čovjek. Zato se trudi što više izbjegavati ljude uopće i njihova mišljenja partikularno. Dapače, toliko izbjegava ljude da će ga A. Ž. uskoro početi proučavati kao kriptida. Ovo nije njegov prvi rodeo u SFeraKonjskoj zbirci, već je više puta ispao sfemirski konj. Do sad je objavio desetak knjiga i dobio skoro isto toliko nagrada, a bilo bi toga i više da ga nije progutala anakonda.

VEDRAN MAVROVIĆ ponajviše čita, a nešto manje piše i crta. Priče su mu objavljene u većini regionalnih žanrovskih časopisa i zbirki. Na policama, uz knjige te pokoju mačku, drži Pero Marsonica, nagradu FantaST, SFeru te Artefakt. Nađe se i paučine.

Pisanje biografija mu je i dalje tlaka, pa je izradio web stranicu na kojoj se mogu naći pojediniosti o razlozima zašto ujutro ustaje iz kreveta (a ne samo da nahrani mačke).

KRISTIJAN NOVAK rođen je 1974. u Zagrebu. Tijekom četvrt stoljeća pisanja objavljivao je u sferakonskoj zbirci, *UBIQ-u*, *Futuri* i drugim znanstvenofantastičnim publikacijama.

NIKOLA SERDAREVIĆ za sebe vjeruje da je bio jednom i bit će budući pisac. Prva novela mu izlazi u sklopu RiKona 2000.godine, u organizaciji SF kluba Aurora koji je u dobrom dijelu usmjerio njegov život. Ubrzo nakon toga počinje njegova spisateljska blokada koju kompenzira DM-anjem i igranjem TTRPG-ova. Započeo je studirati fiziku u Zagrebu, pa odustao i upisao psihologiju, prebacio se u Rijeku i u međuvremenu upisao i završio Školu kibernetike i systemske terapije. Danas radi u Udruzi Terra kao psihoterapeut i štogod je potrebno, te DM-a po kućama i u udruzi RiRoll. U svom privatnom, poslovnom, te ponekad znanstvenom radu usmjeren je u kreativnost i komunikaciju o čemu ponekad drži predavanja po konovima, te se trudi ubaciti TTRPG-ove u cijelu priču. Napokon je uspio dovršiti i kratku priču.

VANJA SPIRIN je rođen 1963. u Zagrebu. Studirao je inženjersku biologiju na zagrebačkom PMF-u te lingvistiku i fonetiku na FFZG-u.

Završio je, napokon, Akademiju glazbene produkcije (MPA). Bavi se književnošću i raznim oblicima kreativnog pisanja, kao što su copywriting, pisanje scenarija i ghostwriting. Objavio je deset knjiga, većinom humorne fantastike i stotinjak kolumni, blogova i priča, objavljivanih po raznim antologijama, časopisima i portalima. Povremeno radi kao instruktor kreativnog pisanja. Glazbenik je s 12 objavljenih albuma i jedan od pionira AI prompt engineerenga u izradi trailera i video spotova.

SAŠA ŠEBELIĆ je kroničar budućnosti ukorijenjen u Istri.

„Pišem da probudim ono što tek dolazi. Ako čitatelj osjeti pukotine u stvarnosti, možda je već zakoračio u sutrašnjicu.“

Saša Šebelić nije samo autor spekulativne fikcije. On je kroničar sutrašnjice, svjedok onoga što tek dolazi, ali i onoga što se skriva ispod površine svakodnevice. Njegova književnost istodobno je alat, otpor i poziv na buđenje.

Rođen u Zagrebu, djetinjstvo je proveo pod medulinskim suncem i pulskim zvonima. Ondje je, kaže, naučio da more pamti, a vjetar govori. Ulice Pule – rimske, austrougarske, jugoslavenske i hrvatske – oblikovale su ga jednako kao i obale Medulina, gdje se voda povlači i vraća, donoseći tragove prošlosti i nagovještaje budućnosti.

Iako je po struci stomatolog, književnost je njegovo drugo zvanje. Nakon završene srednje škole u Puli upisao je Stomatološki fakultet u Zagrebu i diplomirao 1989. godine. Od tada vodi privatnu ordinaciju, živeći, kako sam kaže, “dvostruki život – između bijele kute i bijelog papira”. Sretno je oženjen i otac kćeri Jelene, a u slobodno vrijeme uživa u tenisu, filmu, knjigama koje “mirišu na daleke svjetove” i jedrenju – aktivnosti koju smatra najbližom pisanju. “Plovidba, kao i proza, uvijek znači riskirati nepoznato”, ističe.

Pravi izazov počinje tek kada sjedne za stol i počne pisati. Njegova znanstvenofantastična proza nije bijeg od stvarnosti, nego način da joj se suprotstavi. U pričama mu se žanrovi sudaraju, forme pucaju, a ispod svega pulsa ekologija – ne kao kulisa, nego kao glavni protagonist. Priroda u Šebelićevu svijetu nije pasivna pozadina, već aktivni sudionik i nemilosrdni sugovornik čovjeka.

Istra, naizgled pitoma i mediteranska, u njegovim tekstovima postaje mjesto susreta ideja, sukoba i etičkih odluka. Šebelićeve priče duboko su ukorijenjene u istarskoj zemlji, u kamenim suhozidima i crvenici, ali njihove krošnje dosežu globalne horizonte. Likovi se bore s dilemama koje nadilaze pojedinca, a svaka priča funkcionira kao ogledalo – ne uvijek ugodno – u kojem se zrcali lice budućnosti.

Piše strašću proroka. Njegov stil ne nudi utjehu ni jednostavne odgovore. On uznemirava, provocira i potiče na razmišljanje. Njegova proza ne traži bijeg, već suočavanje.

Čitati Sašu Šebelića znači pristati na to da će svijet poslije njegove knjige izgledati drukčije. Njegove priče su budilice, ponekad i ogledala u koja nije lako pogledati – ali upravo su takva potrebna. Jer možda je u njima skrivena posljednja karta koja nas može odvesti onamo gdje budućnost još nije izgubljena.

Do sada je objavio 14 romana, a ovo mu je 24. priča.

TAMARA TUDOVIĆ ima 36 godina i voli pisati kratke priče koje su često mračne, a likovi uglavnom završe loše, iako se ponekad zalomi i neka vedrija tema. Relativno je nova u pisanju i ima objavljeno tek nekoliko priča u zbirci *Trans*, u kojoj su djela polaznika radionice kreativnog pisanja *Laboratorij fantastike*, kada je njeno pisanje zapravo i počelo. Još su joj po jedna kratka priča objavljene u *Marsonicu*, pod naslovom *Ubojica snova*, i u sferakonskoj zbirci *Zagreb 3004*, pod naslovom *Na odlasku*. Nada se da će ih biti još.

ZORAN VLAHOVIĆ rođen je u Bjelovaru nedaleko od polovice prošlog stoljeća.

Ljubitelj je znanstvene fantastike otkada čita (što je bilo prije osnovne škole !-)).

Ljubitelj je filmova i serija (dok su još nešto vrijedile), a s rastom i Commodorea 64 (JetPack rules!), pa PC igara sa SF/F tematikom.

Piše za svoju dušu od kada je naučio pisati (ipak u osnovnoj), a za javnost od 1989. kada mu u Parseku 33 izlazi prva objavljena priča... Koju su slijedile i druge, minijature, novele, pa i par romana...

Tijekom studija na FSB-u u Zagrebu, upozna je SFeru i SFeraKon, kojima se kasnije često vraća.

Sakuplja stripove i knjige (sve rjeđe papirnate jer...) kao i igre na tabli i minijature, što mu stvara akutne probleme s prostorom, jer je pomalo hrčak (baš „pomalo“... khm*, je li) i pati od Pokemón sindroma („moraš skupit sveeeee!“). Da, ima SVA proširenja Terraforming Marsa i Battlestar Galactice i 90% Fireflyja, kao i X-wing minijatura.

Od rujna 1994. do siječnja 2004. radi u TŽV Gredelju, a potom (i još uvijek) u HŽ-Putničkom prijevozu (za kašnjenja se obratite HŽ-Infrastrukturi).

Piše SF, F, povremeno horor i kritike objavljenih djela, bavio se Amtgard LARP-om dok je isti postojao u HR, posjećivao je sve SF/F konvencije dok je bio mlađi i vitalniji (a njih manje i dok su iste

imale više veze s pisanim i ekraniziranim SF-om). S dozrijevanjem je shvatio da voli otići negdje i biti tamo, ali ne i putovati do tamo... frag it.

Šezdesetak djela (stotinjak, ako računamo reprinte) i pet knjiga kasnije, dvije nagrade SFERA, jednog Artefakta i jedne pohvale SFWA, i dalje piše kada ga nagovore, i dalje pasionirano čita i pokušava pratiti hiperprodukciju na video-formatima, i dalje voli konvencije, medovaču rezanu kokosom i pivo; Tomislav s kriškom limuna (hint, hint !-)

BILJEŠKE O UREDNICIMA

MIRKO KARAS rođen je u Zagrebu gdje je završio studij elektrotehnike. Serijski je čitač, a znanstvenom se fantastikom bavi više od pola života.

Član je društva SFera u sklopu čijeg programa organizira i vodi spisateljske radionice. Dugi niz godina je bio član žirija za dodjelu nagrade SFERA zbog čega je čitao kompletnu godišnju hrvatsku SF produkciju (navodno bez posljedica... vidljivih), a sudjeluje i u radu žirija SFerinog natječaja za djecu i mlade.

Priče je objavljivao u časopisima *Zarez*, *UBIQ* i *Supernova*, sferakonskim i istrakonskim zbirkama, zbirci Festivala fantastične književnosti, a i u fanzinima od kojih neki više ne postoje. Prevođen je na slovenski i engleski jezik. Dobitnik je nagrade SFERA 2022 za najbolju priču *Leš za keš*.

Uređivao je portal NOSF, član je uredništva sferinog fanzina *Parsek*, a surađivao je i na uređivanju nekoliko romana.

Svake godine obećaje si da će više čitati i pisati. Katkad mu se čini da ta obećanja polako i ispunjava.

MARKO ŠTENGL rođen je u Zagrebu gdje je završio Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, smjer socijalna pedagogija. SF, društvo SFera i aktivnosti u njemu su mu dio života od srednje škole. Nezasitno čitanje i beskrajni razgovori o knjigama i pisanju isto tako.

Sudjelovao je davno u žiriju za godišnju nagradu s pokojnim urednikom *Parseka* Borisom Švelom, provodio je utorke nad istim u društvu Aleksandra Žiljka, radio podcaste o knjigama, a napisao je nekoliko objavljenih priča.

Za sebe tvrdi da je šegrt u svemu što radi, jer se uvijek može bolje, a šegrt prestaješ biti kad se svrstaš među najbolje. Nastavio je šegrtovati i u ovoj zbirci, a raduje se da je još jedna godina pred njim i s idućom zbirkom.

SFERAKONSKI NIZ

Zbirke hrvatskog SF-a

www.sfera.hr | www.sferakon.org

.....
ZAGREB 2004. | Fabić, Horak,
Jambrišak, Konvični, Krčelić,
Macan, Vlahović, Žiljak | 1995.

.....
DNEVNICI ENTROPIJE | David Mali
Dvor, Fabić, Ivezić, Jambrišak/Macan,
Konvični, Peričić, Perković, Raos,
Rašpolić, Vlahović, Žiljak | 1996.

.....
KVANTNI PORTALI IMAGINACIJE | Blažić,
Fabić, Viktoria Faust/Adrian Wolf, Horak,
Jambrišak, Konvični, Matković, Peričić,
Petrovski, Raos, Šips, Žiljak | 1997.

.....
ZAGREB 2014. | Jambrišak/Konvični/
Macan/Starešinić, Milenić, Perković,
Pongrašić, Škerla, Žiljak | 1998.

.....
KRHOTINE SVJETOVA | Benini,
David Mali Dvor, Jambrišak, Krčelić,
Milenić, Peričić, Perković, Petrovski,
Pongrašić, Vlahović, Žiljak | 1999.

.....
DVIJE TISUĆE ŠARENIH ALIENA |
Brozović, Jambrišak, Lepčin, Macan,
Pongrašić, Spirin, Žiljak | 2000.

.....
JUTRA BOJE POTOPA | Brozović,
Devlić, Lepčin, Novak, Vlanić,
Stipčević/Švel, Zubak | 2001.

.....
ALTERNAUTI | Brozović, Jambrišak,
Janjanin, Lepčin, Novak, Perković,
Vlahović, Žiljak | 2002.

.....
DJECA OLUJNIH VJEKOVA | Bednjanec,
Brozović, Bukovica, Janjanin, Krušvar,
Oštrić, Pasini, Perković | 2003.

.....
ZAGREB 2004. | Andrina P.,
Brozović, Hameršak, Janjanin,
Konvični, Macan, Mišak | 2004.

.....
KAP CRNE SVJETLOSTI | Brozović, Bulić,
Kačar, Krušvar, Milić, Rašeta, Relković,
Rukober, Sudarević, Turda | 2005.

.....
ZAGROB | Bogdanović, Dokaza,
Jambrišak, Kelečić, Krušvar,
Macan, Mavrin, Novaković, Oltvanji,
Pogan, Rašeta, Rukavina, Soher,
Šakić Ristić, Štuka | 2006.

TRINAESTI KRUG BEZDANA |

Bogdanović, Brozović, Dešković,
Jambrišak, Janjanin, Janković,
Kapidžić Kelečić, Macan, Radović,
Rukavina, Selan, Smajlović | 2007.

ZLATNI ZMAJEV SVITAK | Kokanović
Krušelj, Brozović, Rukavina, Bogdanović,
Kelečić, Janjanin, D. Horvatinčić,
Barol, Selan, Šakić Ristić | 2008.

STRUNE NEMIRA | Štimec, Bogutovac,
Despot, Kokanović Krušelj, Drino, Krušvar,
Selan, Ivanko, Jambrišak, Šakić Ristić,
Čudina, Rukavina, Macan, Tenjer | 2009.

PARASVEMIR | Žiljak, Jambrišak,
Brbora, Hartmann, Ivančir,
Krušvar, Barol, Bogdanović, Selan,
Sarajlija, Bakša, Macan | 2010.

[...] **LAKUNA |** Delač, Žiljak, Selan, Ružđak,
Karas, Bogdanović, Ivančir, Barol, Ivanko,
Janjanin, Pušić, Šrkljac, Macan | 2011.

SMAK | Bakmaz, Pauc, Kelečić, Jambrišak,
Barol, Drino, Bogdanović, Brebrić, Brbora,
Fočić, Žiljak, Miholić, Konvični | 2012.

TAMNA, TMASTA TVAR | Hartman,
Rendić, Macan, Krušvar, Lovrenčić,
Blackwood, Šakić Ristić, Glušić, Maleš,
Brbora, Bokor, Delač, Sarajlija | 2013.

UKRONIJE | Selan, Kelečić, Šrkljac, Bokor,
Brbora, Perušić, Meznarić, Becić, Bolfek,
Serdar, Kurilić, Macan, Jambrišak | 2014.

NEMA ŠTO NEMA | Cerovac, Janković,
Vučić, Rujan, Glušić, Moniantt, Škrinjar,
Crnković, Ranj, Solarević, Brbot,
Pejaković, Pera, Božičević, Babić, Mamić,
Schneider, Hančević, Bokor | 2015.

FUTUR CRNI | Štaudinger, Franković,
Pandžić, Crnjaković, Belošević, Novak,
Benini, Injac, Jambrišak, Rujan,
Šrkljac, Juričić, Validžić | 2016.

SFUMATO | Rendić, Novak, Antonić,
Macan, Belošević, Kvaternik, Mikša,
Juričić, Bokor, Peregrin, Rujan, Kos,
Krznarić, Barić, Rašeta | 2017.

TRANSREALI | Macan, Peregrin, Babić,
Žiljak, Mikša, Moniantt, Rabrenović,
Glušić, Barić, Rendić, Novak, Juričić,
Popović, Bogdanović | 2018.

ABECEDA BESKRAJA | Benini, Dokaza,
Duvnjak, Hančević, Kelečić, Kvaternik,
Mikša Golub, Moniantt, Novak, Rašeta,
Rendić, Srečić, Validžić, Vujnović | 2019.

SOLAR(N)I | Barol, Basioli, Benzon,
Denić, Jadrijević Lozacčić, Karas, Kelečić,
Kršić, Lerotić, Moniantt, Peregrin,
Rašeta, Rujan, Vujnović | 2020.

SVJETLA DALEKIH OBALA | Mavrović,
Barol, Peregrin, Vujnović, Rendić,
Pavleković, Jembrek, Šebelić,
Novak, Kvaternik | 2021.

BIO JEDNOM JEDAN PUNK | Janjić,
Delač, Barol, Ježić-Hammer, Kelečić,
Štengl, Novak, Satarić, Ledinščak | 2022.

DEVET MIKROKOZMOSA | Vujnović,
Rendić, Dobrostal, Kmoniček,
Barol, Šebelić, Ježić-Hammer,
Mavrović, Peregrin | 2023.

ZAGREB 3004 | Dobrostal,
Peregrin, Tudović, Rujan, Barol,
Lisek, Krušvar, Peradin, Vlahović,
Grgečić, Jadrijević | 2024.

ČVORIŠTE POLIKROM | Barol,
Mavrović, Pine, Basioli, Dobrostal,
Zlodi, Kreho, Janjić, Hartmann,
Peregrin, Franković, Pumper | 2025.

BIBLIOTEKE

BIBLIOTEKA SFERA

Tatjana Jambrišak | Duh novog svijeta

Igor Lepčič | Purgeri lete u nebo

Darko Macan | Teksas Kid
(i još neka moja braća)

Aleksandar Žiljak | Slijepa ptice

Zoran Krušvar | Najbolji na svijetu

Dalibor Perković | Preko rijeke

Zoran Pongračić | Čuvari sreće

Zoran Vlahović | Frulaš

Milena Benini | Jednorog i djevica

Goran Konvični | Jeftine riječi

Krešimir Mišak | Zvezdani riffovi

Danilo Brozović | Zeleno
sunce, crna spora

•

Ad Astra | Antologija hrvatske
znanstveno fantastične
novele 1976. — 2006.

•

Veronika Santo | Vrt pramčanih figura

Irena Rašeta | Cabrón

Zvonimir Furtinger | Psihophor

Danijel Bogdanović | Najveća
igra u svemiru i šire!

Zoran Vlahović | Ljudski faktor

Iva Šakić Ristić | Prolaz za divljač

Vesna Kurilić | Izazov krvi

Ivana Delač | Pegazari

•

Darko Macan | Bočko

BIBLIOTEKA ULTIMA

Zoran Krušvar | Izvršitelji
nauma Gospodnjeg

Ivan Gavran | Božja jednadžba

BIBLIOTEKA UBIQ

Zoran Kravar | Kad je svijet bio mlad

Aleksandar Žiljak | Božja vučica

Darko Macan | Koža boje masline

Darko Suvin | Preživjeti potop

•

KONTAKT | Anthology of Croatian SF

BIBLIOTEKA TRANSFUZIJA

Irena Rašeta (ur.) | BLOG.SF

Irena Rašeta (ur.) | BLUDUČNOST

ČASOPIS UBIQ

Brojevi 1-13 (izdavač: Mentor, Zagreb)

Brojevi 14-38 (izdavač: Društvo za
znanstvenu fantastiku SFera, Zagreb)

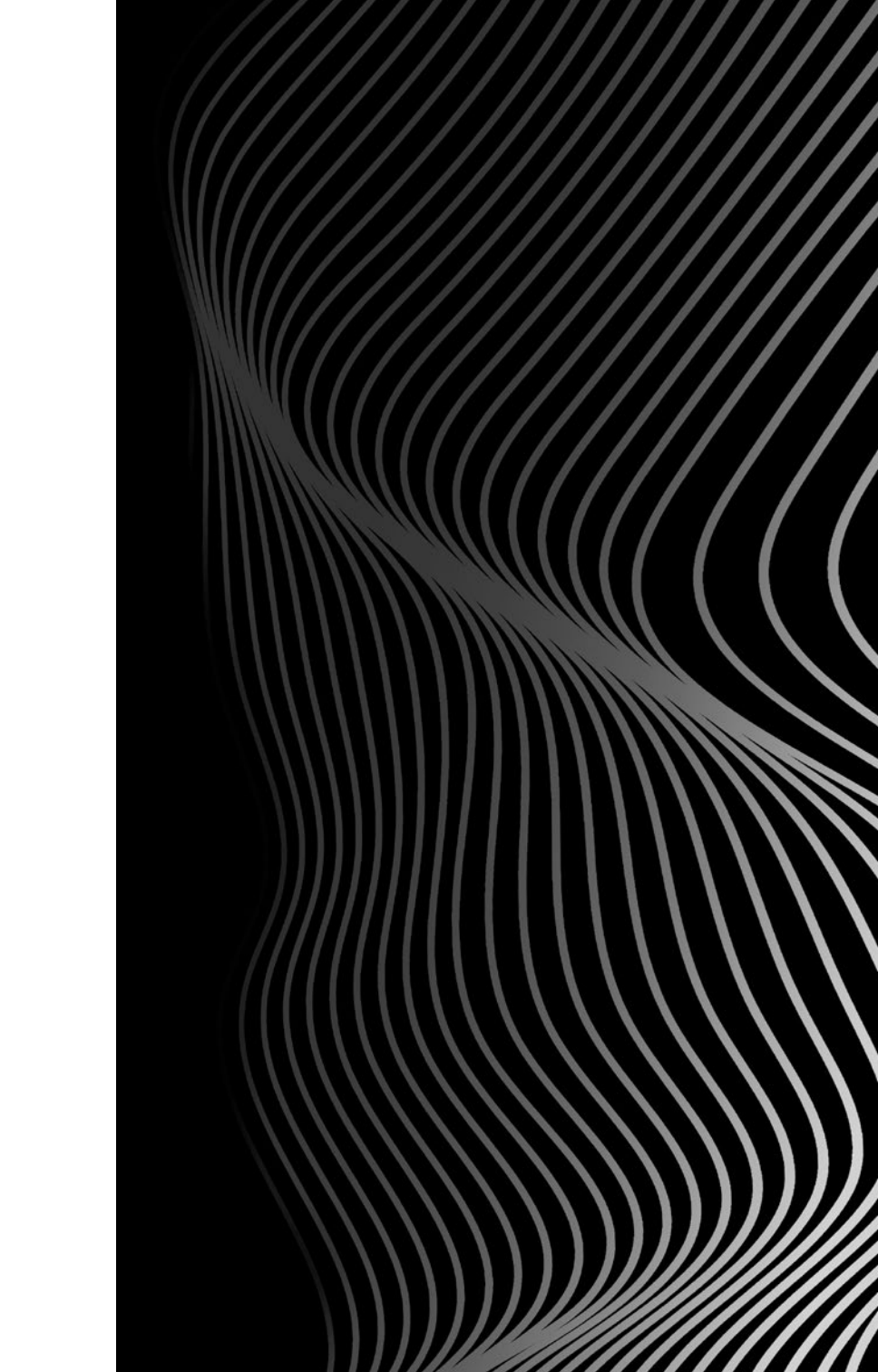
**Sferakonske zbirke nisu u otvorenoj
prodaji i distribuiraju se na
istogodišnjem SFeraKonu.**

**Časopis UBIQ i ostala izdanja Društva
za znanstvenu fantastiku SFera
distribuiraju Hangar 7.**

**Izdanja je moguće naručiti online
na <https://sf.hangar7.hr> ili putem
e-maila: info@hangar7.hr**

**Dodatne informacije o SFerinim
izdanjima mogu se dobiti putem
e-maila: sfera@sfera.hr**

DRUŠTVO SFERA I 33. SFERINA
GODIŠNJA ZBIRKA (2027.) OBJAVLJUJU

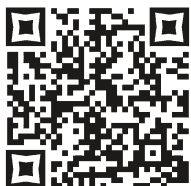
NATJEČAJ

ZA NEOBJAVLJENE DOMAĆE
RADOVE SPEKULATIVNE FIKCIJE
U SVIM PODŽANROVIMA

Pomozite urednicima
da vas objave

Tekst natječaja

(dužine okvirno 2.000 do 8.000 riječi).

Izabrane najbolje priče objavit će se u
zbirci koja izlazi za SFERAKON 2027.

Priče, svoje podatke i biografije šaljite
do 01. 01. 2027.

na adresu:

natjecaj@sfera.hr

---

*Ne forsira zbirka temu,
već čujemo vrisku,
SF & F, nadnaravni horor,
svi podžanrovi po spisku!*

Barol, Ed
Gagulić Lalić, Jasmina
Franković, Dejan
Kecelja, Đuro
Krušvar, Zoran
Mavrović, Vedran
Novak, Kristijan
Serdarević, Nikola
Spirin, Vanja
Šebelić, Saša
Tudović, Tamara
Vlahović, Zoran

SFera

10,50 €